

Дмитро Проданик

**ШЛЯХ БОРОТЬБИ
ВАСИЛЯ СЕНЧАКА-«ВОРОНА»**

ЛІТОПИС УПА
СЕРІЯ “ПОДІЇ І ЛЮДИ”

КНИГА 15

LITOPYS UPA
Series "Events and People"
Book 15

Dmytro Prodanyk

THE PATH OF STRUGGLE OF VASYL SENCHAK "VORON"

Toronto – Lviv Litopys UPA 2011

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ
Серія “Події і люди”
Книга 15

Дмитро Проданик

ШЛЯХ БОРОТЬБИ ВАСИЛЯ СЕНЧАКА-«ВОРОНА»

Торонто – Львів Видавництво “Літопис УПА” 2011

УДК 94(477.8)
ББК 63.3(4УКР)-54
П78

Дмитро Проданик
ШЛЯХ БОРОТЬБИ ВАСИЛЯ СЕНЧАКА-«ВОРОНА»

У книзі на основі архівних документів та спогадів колишніх учасників та симпатиків визвольного руху висвітлено життєвий та бойовий шлях Василя Сенчака-«Ворона» на посадах районного референта СБ Солотвинщини та надрайонного референта СБ Станиславівщини, а також проведено дослідження ходи «чорної» зради на Станиславівщині 1951 р., під час якої і загинув «Ворон».

Dmytro Prodanyk
The Path of Struggle of Vasyl Senchak "Voron"

The archival documents and the memoirs of former participants and supporters of the liberation movement in this book describe the life and underground activities of Vasyl Senchak ("Voron") and his responsibilities as the Security Chief of Solotvyn Raion and the Security Chief of Stanyslaviv (now Ivano-Frankivs'k) Nadraion. An investigation of his betrayal and death in 1951 is also presented in the book.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР
Петро Й. ПОТІЧНИЙ

Оригінал-макет
Петро Клим

ISBN 978-966-2105-29-2 (Ukraine)
ISBN 978-1-897431-30-6 (Canada)

© Літопис УПА, 2011
© Litopys UPA, 2011

Фундатором цього тому є

Іван Ямборко

Народився 2 червня 1923 р. в с. Передмістя Немирівське Рава-Руського повіту в Україні. У 1940 р. з родиною більшовиками переселений на колонію Сеньків біля села Куропатники в Бережанщині. В 1942 р. забраний німцями до «Бавдінст». З 1943 р. служив у Дивізії Галичина, а від 1945 р. – в Англійській армії, де був нагороджений «King George Medal 1939-1945». До Канади приїхав 1948 р., де 1954 р. одружився з Стефанією Белінською, з якою прожив 48 років. Належав до українського відділу Royal Canadian Legion, організацій «Просвіта» та «Пласт». Проживає у м. Вінніпег, Манітоба, Канада.

Was born on June 2, 1923 in the village of Peredmistia Nemyrivs'ke, povit Rava Rus'ka in Ukraine. In 1940 the Soviets resettled his family to the Colony Sen'kiv, of the village Kuropatnyky near Berezhan. In 1942 he was forcibly inducted by the Germans into the Baudienst. In 1943 he served in the Division Halychyna, and from 1945 he served for 3 years in the British Army, where he was awarded the King George Medal 1939-1945. He arrived in Canada in 1948. In 1954 he married Stefania Belinska with whom he shared 48 years of married life. He was a member of the Royal Canadian Legion, Prosvita and Plast. He lives in Winnipeg, Manitoba.

ВСТУП

Дослідження присвячене одному з керівників надрайонної референтури служби безпеки ОУН Станиславівщини Василю Сенчаку-“Ворону”, 90-річчя від дня народження та 60-річчя від дня загибелі якого виповнюється 2011 року.

Постать есбіста “Ворона” є маловідомою як широкому загалу осіб, які цікавляться українськими визвольними змаганнями, так і дослідникам. Це пояснюється специфікою діяльності СБ ОУН, а також конспірацією та заборонаю керівництва підпілля фотографувати (особливо це стосувалося есбістів). Тож головним завданням цієї книги є висвітлення життєвого шляху і збройної боротьби Василя Сенчака та його побратимів проти каральних органів СРСР.

Більшість використаних джерел — це документи з українських архівів та спогади колишніх учасників і симпатиків революційно-визвольної боротьби.

У книзі представлені фотографії з Галузевого державного архіву Служби безпеки України і приватних архівів дослідників та учасників визвольного руху.

У підготовці та виданні книги вагому допомогу надали: Дмитро Верхоляк-“Дуб” (с. Маркова Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл.), Ігор Гомзяк (м. Львів, генеральний директор видавництва “Літопис УПА”), Володимир Іванченко (м. Київ, Галузевий державний архів Служби безпеки України), Олександр Ішук (м. Київ, Галузевий державний архів Служби безпеки України), проф. Петро Потічний (м. Торонто, Канада), Роман Рогів (с. Манява Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл.), Іван Сенчак (с-ще Солотвин Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл.), Іван Сенчак (с. Мала Тур’я Долинського р-ну Івано-Франківської обл.), Юрій Тимчук-“Нечай” (с-ще Богородчани Івано-Франківської обл.). Особлива подяка належить Миколі Кулику, головному адміністраторові в-ва “Літопис УПА” (Торонто, Канада) та Іванові Ямборко з м. Вінніпег, Канада, завдяки фінансовій підтримці якого надрукована ця книга.

СІМ'Я ТА СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

З-під суворої гори Сивуля, на полонині Рущина, бере свій початок річка Бистриця Золота (тепер Бистриця-Солотвинська), яка збираючи води з гірських потоків, несе їх до великої ріки Дністер. На лівому березі Бистриці-Солотвинської розкинулося мальовниче село Раковець, перша письмова згадка про яке датується 1621 роком. У цьому прикарпатському селі 29 листопада 1921 р. і народився Василь Сенчак¹. Тоді цей населений пункт належав до Богородчанського повіту Станиславівського воєводства (тепер Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл.), так як у липні 1919 р. територію Галичини окупували польські війська і згідно ухвали Ради послів Антанти від 14 березня 1923 р. Галичина увійшла до складу Польщі.² У сім'ї Степана Григоровича та Марії Василівни Сенчаків він був найстаршим сином, назвали його на честь діда Василя. Після нього народилося ще четверо братів: Михайло — 1.05.1926 р., Іван — 20.04.1929 р., Микола — 26.07.1931 р. та Дмитро — 4.11.1939 р.

Батько під час I-ї Світової війни служив у кавалерії австрійської армії, а під час польсько-українського збройного протистояння 1918-1919 рр. та після переходу Української Галицької армії (далі УГА) за р. Збруч, де приймав участь у боях із “червоними” та “білими” російськими загарбниками — у військово-польовій жандармерії УГА.

Батькова боротьба у лавах УГА за незалежність Української держави послужила яскравим прикладом для формування національної свідомості юного Василя. Та й батько виховував своїх дітей у дусі патріотизму та любові до рідної землі.

За польської окупації Василь навчався в народній школі у рідному селі, директором якої був колишній сотник Армії УНР Василь Онищук³. Він був здібний до навчання, багато читав, любив грати в шахи, сам придумував різні ігри для друзів та братів. Василь з дитинства

¹ Метрична книга народження с. Раковець // Архів Відділу реєстрації актів цивільного стану Богородчанського районного управління юстиції Івано-Франківської обл.

² Гілецький Й., Сливка Л., Сливка Р. Богородчанський край: З минулого в сучасність. — Івано-Франківськ, 2009. — С. 30.

³ Онищук Василь (? — 1944). Учасник боротьби за Незалежність 1917-1921 рр. Служив у полку піхоти, військове звання — поручник Армії УНР (пізніше був підвищений до сотника). Після поразки Визвольних змагань разом з дружиною перебрався у Галичину. Директор школи с. Раковець, дружина — вчителька. Влітку 1943 р. займався набором молодих хлопців до дивізії “Галичина”, а вже восени т. р. він числиться у списку старшин Армії УНР, які зголосилися до дивізії. Напевне, перейшов до одного з відділів УПА, так як отримав поранення в бою під Чорним лісом у серпні 1944 р., лікувався у військовому шпиталі в м. Надвірна. Заарештований співробітниками контррозвідки СМЕРШ і, цілком імовірно, був розстріляний.

був спортовець, добре жонглював кульками, вмів робити різні трюки. Працював на батьківському господарстві (сім'я мала 16 моргів поля, багато худоби та птиці) та допомагав у вихованні молодших братів. Його батько був стельмахом, виготовляв вози та колеса до них із дерева. Змалку привчав старшого сина до роботи по дереву. У віці 18 років Василь вже сам возив колоди з лісу біля с. Пороги до татової майстерні.

Василь був керівник від Бога. Приймав активну участь у суспільному та культурно-освітньому житті села: допомагав при будівництві клубу, організовував та ставив вистави, мав гарний голос та співав у хорі, був активним у діяльності сільської “Просвіти”, яку очолював близький родич батька Михайло Сенчак⁴. Очільник осередку був активним носієм знань для своїх односельчан. При “Просвіті” була читальня з великою кількістю книг, голова випишував щорічний “Історичний календар-альманах Червоної Калини” та щомісячний журнал “Літопис Червоної Калини”, газету “Громадський голос” та інше. Крім того, він мав велику власну бібліотеку. 7 грудня 1936 р. голова “Просвіти” у снігову заметіль на кінній бричці їздив на похорон видатного українського письменника-новеліста Василя Стефаника у с. Русів Снятинського повіту.

Цілком імовірно, що Василь входив до складу Юнацтва ОУН. Але вже у 1939 р., у вісімнадцятирічному віці, він склав присягу і став членом Організації Українських Націоналістів.

У 30-х рр. молодь Галичини зростала на звитязі козаків під проводом Б. Хмельницького, січових стрільців, героїв Крут, учасників визвольної боротьби в Україні 1917-1921 рр., найяскравішою сторінкою якої став історико-документальний роман Юрія Горліса-Горського⁵ “Холодний Яр”. Юнаки та дівчата, вступаючи до лав Організації, оби-

⁴ Сенчак Михайло Данилович (1891 — 16.01.1949). Народився в с. Раковець Богородчанського р-ну. Артилерист австрійської армії (1914-1918), десятник артилерії УГА (1918-1919). Голова товариства “Просвіта” с. Раковець (1923-1939), віт села (1941-1942).

⁵ Городянин-Лісовський Юрій Юрійович — “Залізняк”, творчий псевдонім “Юрій Горліс-Горський” (14.01.1898 — 27.09.1946). Народився в с. Демидівка Полтавського повіту (тепер Решетилівського р-ну Полтавської обл.). Учасник I Світової війни. У роки Національної революції — хорунжий 1-го Гайдамацького кінного куреня ім. Кармелюка, старшина 2-го Запорізького (збірного) кінного полку Запорізької дивізії Армії УНР, учасник I Зимового походу, осавул 1-го (основного) куреня полку гайдамаків Холодного Яру. Тричі заарештовувався органами ЧК-ГПУ, в ув'язненні провів 8 років. У 1938-1939 рр. зі зброєю в руках захищав Карпатську Україну. Після радянсько-фінської війни очолював український радіомовний центр у Берліні, під час німецько-радянської війни працював журналістом у м. Рівному. Перед наступом Червоної армії перебрався до Західної Німеччини, перебував у таборі для переміщених осіб у Новому Ульмі. Загинув за нез'ясованих обставин.

рали псевда полеглих гайдамаків-холодноряців. Правдоподібно, і Василь, ставши членом ОУН, обрав перше псевдо на честь отамана Українського вільного козацтва “Орленка”⁶, а вже через чотири роки, на початку літа 1943 р., починаючи працю у службі безпеки ОУН — псевдо на честь легендарного отамана Холодного Яру “Чорного Ворона”⁷.

1 вересня 1939 р. розпочалася II Світова війна і під ударами окупційних військ нацистської Німеччини та комуністичного Радянського Союзу за три тижні перестала існувати Польська держава. Після “визвольного” походу Червоної армії, на терен Західної України прибули органи НКВД. До рук енкаведистів потрапили архіви польських поліцейських управлінь із незнищеними списками провідних і рядових членів ОУН, а також судові справи оунівців, які пройшли через польські в’язниці. Каральні органи розпочали масові арешти членів ОУН, заборонили діяльність політичних партій та культурно-освітніх установ. Керівництво Організації зобов’язало розконспірованих членів відходити на Захід.

Василь не був розконспірований через молодий вік і незначний термін перебування в ОУН. За перших “советів” він закінчив Солотвинську господарську вечірню школу. Добре оволодів іноземними мовами: польською, російською, а згодом німецькою.

На початку німецько-радянської війни, після відступу Червоної армії 1 липня 1941 р., терен Прикарпаття зайняли угорські війська, в краї встановлено владу королівської військової адміністрації, яка дозволяла формувати українську владу на місцях.

Голова сільської “Просвіти” Михайло Сенчак став війтом с. Раковець, а Василь — секретарем. 12 липня того року, після проголошення Акту відновлення української державності у м. Львові 30 червня 1941 р., вони у присутності громади села, урочисто підняли український прапор над сільською управою. Цей прапор пошила вчителька місцевої школи Ганна Онищук, яку згодом призначено директором (08.1941-07.1944). Люди, присутні на урочистостях, були по святковому одягнені, перебували у піднесеному настрої, вірили, що тепер заживуть новим, щасливим життям.

⁶ Орлов-Орленко Іван (? — ?). Отаман 2-го Пластунського Гайдамацького полку Українського Вільного Козацтва, сформованого в Одесі у серпні 1917 р.

⁷ Скляр Микола — “Чорний Ворон” (? — 14.10.1920). Народився в м. Жовті Води Катеринославської губ. (тепер Дніпропетровської обл.). Навчався в Катеринославському гірничому інституті. Військовий діяч часів УНР, повстанський отаман (1919-1920), командир кавалерійського полку, другий помічник командувача Кримського корпусу Повстанської армії Нестора Махна, командир ударно-розвідувального загону Степової дивізії Костя Блакитного (08.-10.1920). Загинув у бою з будьонівцями біля с. Розумівка Чигиринського пов. Київської губ. (тепер Олександрівського р-ну Кіровоградської обл.).

На “Зелені” свята 1941 р. у сусідньому селі Космачі на місці розстріляних енкаведистами членів ОУН висипали січову могилу, сюди прийшли люди з навколишніх сіл із синьо-жовтими та малиновими прапорами. Із сс. Раківця, Солотвина і Заріччя (тепер у складі с-ща Солотвин) вирушила велика об’єднана колона людей, які їхали верхи на конях та йшли пішки. Серед раковецької молоді були Василь Сенчак-“Орленко”, Ганна Сенчак⁸, Дмитро Сенчак⁹ та інші. Космацький священник освятив могилу та відправив панахиду. 28 серпня освячено січову могилу в Майдані (тепер с. Міжгір’я), 21 вересня — в Солотвині, а пізніше — у Хмелівці та Росільні¹⁰.

7 серпня 1941 р. німецька адміністрація перебрала від угорського військового командування владу на території міста Станиславова (тепер м. Івано-Франківськ) і всієї області, хоча гестапо прибуло сюди значно швидше. Шеф Станиславівського гестапо Ганс Крюгер, трохи повагавшись, дав дозвіл представникам молодіжної організації “Січ” на проведення Свята Зброї (на честь здобуття Києва об’єднаними українськими арміями 31 серпня 1919 р.). Відзначення Свята Зброї 31 серпня 1941 р. відбувалося у Станиславові та всіх районних центрах області.¹¹

Але вже 15 вересня 1941 р. у м. Станиславові були заарештовані і відправлені до концтабору Аушвіц більшість провідних членів ОУН, серед яких і брат Степана Бандери Василь (Олександр заарештований у Львові)¹².

⁸ Сенчак Ганна Михайлівна — “Галина” (30.01.1925 — 3.01.2009). Народилася в с. Раковець Богородчанського р-ну. Член ОУН з 1943 р., зв’язкова на кур’єрській лінії Карпати — Чорний ліс (1943-1945). У листопаді 1947 р. вийшла заміж за Дмитра Битківського і переїхала на постійне проживання у с. Пороги. Не виявлена співробітниками УМГБ. Померла, похована на сільському цвинтарі.

⁹ Сенчак Дмитро Михайлович — “Дружевич”, “Чорний” (8.11.1921 — 1.08.1987). Народився в с. Раковець Богородчанського р-ну. Член ОУН з жовтня 1943 р., станичний у рідному селі (10.1943-02.1944), господарчий станичного (02.-11.1944), інструктор районної господарчої референтури ОУН Солотвинщини (11.1944-1945). У 1946 р. за вказівкою надрайонного провідника “Променя” легалізувався. Працював вчителем у с. Кривець Солотвинського р-ну, заготівельником у м. Яремча (1947-1948). Заарештований співробітниками УМГБ у Солотвині 24 жовтня 1948 р. Звинувачення: член ОУН, поширював листівки та бофони. 19 лютого 1949 р. засуджений до 25 років таборів, пізніше зменшених до 10 років. Покарання відбував на шахтах Воркутлагу. Після звільнення проживав у с-щі Солотвин. Помер, похований на селищному цвинтарі.

¹⁰ Грабовецький В., Бабій В. та ін. Історія села Росільні: історичні нариси, спогади, публіцистика. — Івано-Франківськ, 2004. — С. 88.; Записав автор 8 січня 2008 р. у с-щі Солотвин від Сенчака Івана Михайловича, 1934 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

¹¹ Бойчук З. У серці мали те, що не вмирає. — Івано-Франківськ: “Сіверсія МВ”, 2005. — С. 126-127.

¹² Андрухів І., Француз А. Станіславщина: двадцять буремних літ. — Рівне — Івано-Франківськ, 2001. — С. 17.

За вказівкою Проводу, протягом 1942 р. Василь служить в українській поліції Станиславівського міського управління, яку очолював полковник Тарас Банах. Восени того року галичан перекидають на Волинь для поборювання відділів Поліської Січі Тараса Бульби-Боровця¹³. Але воювати проти своїх братів-волинян поліцисти не хотіли, навпаки постачали зброю та амуніцію для повстанців. Із Волині Василя направляють до української підстаршинської (підофіцерської — Авт.) школи поліції у м. Львові, де він навчався три місяці: з 22 лютого по 22 травня 1943 р.

В СБ ОУН

На початку літа 1943 р., після закінчення школи у Львові, В. Сенчак зі зброєю в руках, як і тисячі українських поліцистів Галичини та Волині, покидає службу в УДП та переходить на нелегальне становище. Повернувшись у рідні місця, за дорученням керівників обласного проводу ОУН, сформував боївку в складі двадцяти бойовиків, яка підпорядковувалася службі безпеки, а його призначено комендантом цього підрозділу. Боївка складалася в основному з його односельчан і базувалася в урочищі Любінець. Для боротьби з окупантами потрібна була зброя, яку здобували у боях: атакували німецькі охоронні відділи, роззброювали польську “шугполіцію”. Вдома у родини Василя було заховано два карабіни, які він замаґазинував ще на початку німецько-польської війни. Він передав прохання своєму брату Івану, щоб той приніс у гори один карабін. Іван, несучи зброю, мало не потрапив до рук німецьким солдатам, які патрулювали вхід до лісового масиву. Але вони його не помітили і брат без пригод дістався до місця базування боївки. Після цього випадку Іван часто навідувався до старшого брата, приносячи білизну та продукти харчування.

Боївка СБ на чолі з Василем Сенчаком-“Вороном” воює з німцями, мадярами і червоними партизанами. У серпні-вересні 1944 р. його боївка перебувала на полонині Малиновише (1080 м), де тоді знаходилися обласний, повітові та районні проводи ОУН Станиславівщини і сім со-

¹³ Боровець Тарас (Максим) Дмитрович — “Тарас”, “Ристриченко”, “Байда”, “Чуб”, “Гонта”, “Тарас Бульба” (8.03.1908 — 15.05.1981). Народився в с. Бистричі Людвипільського р-ну на Поліссі. 1931 р. — служба у війську польському. 1934 р. за підозрою в приналежності до ОУН, засланий до концтабору Береза Картузька. На початку німецько-радянської війни сформував та очолив партизанські відділи Поліської Січі. У липні 1943 р. перейменував очолювані ним загони в Українську Народно-Револьюційну Армію. 18-19 серпня 1943 р. УНРА була роззброєна відділами УПА. Наприкінці листопада 1943 р. заарештований ґестапо у Варшаві і ув’язнений у концтаборі Заксенхаузен. Звільнений у вересні 1944 р. У квітні-травні 1945 р. командував бригадою особливого призначення (парашутна), яка входила до складу 2-ї дивізії УНА. З 1948 р. проживав у Канаді. Видавав журнал “Меч і воля”. Помер, похований у Нью-Йорку. Автор книги “Армія без держави”.

тень УПА, брала участь у запеклих боях з військами НКВД, де ворог зазнав величезних втрат. Після бою 24 вересня, районна БСБ Солотвинщини разом із іншими боївками та сотнями, вийшла з оточення і взяла участь у пропагандистському рейді повстанців на Закарпаття.¹⁴

Після другого приходу “визволителів”, мама докоряла старшому сину, коли він зрідка ночами навідувався додому: “Василію, нас виселять у Сибір, а тебе вб’ють”. На що він відповідав: “Мамо, і там люди живуть. І я знаю, що мене рано чи пізно вб’ють”. 21 січня 1946 р. родину Василя (батька, матір і 4-х братів) забирають до Солотвинського райвідділу НКВД і вони 9 днів проводять у КПЗ (камері попереднього затримання — Авт.), а опісля їх вивозять на північ РРФСР: Архангельська область, Няндомський район, станція Шозма, спецвिसилка 23-й квартал (згідно “Інструкції про порядок висилки сімей оунівців й активних повстанців у віддалені райони Союзу РСР”, затвердженої наркомом внутрішніх справ УРСР І. Серовим 5 квітня 1944 р.¹⁵). Спецпоселенці, як і мільйони невинно засуджених в’язнів, рубали ліс на безмежних просторах радянської імперії. Разом із сім’єю “Ворона” на цій спецвисилці перебували батько (ім’я Дмитро, помер 1947 р.) і сестра полковника Миколи Твердохліба-“Грома”¹⁶. У 1947 р. тата Василя Сенчака заарештовують і він відбув восьмирічний термін у в’язниці м. Архангельська. Батьки змогли повернутися у рідні місця тільки в 1957 р. (тата помер 6 січня, мама — 27 січня 1977 р.), а брати — на початку 60-х років.¹⁷

Енкаведисти постійно інформували “Ворона”, що як тільки він припинить боротьбу і здасться, його сім’ю повернуть із заслання. До його діда Василя, якого не вивезли, заходив оперативник ст. лейтенант Кісельов і залишав для “Ворона” записки про умови виходу з підпілля та звернення про амністію міністрів МВД-МГБ УРСР. Але хіба можна було вірити в обіцянки окупанта.

¹⁴ Записав автор 28 квітня 2008 р. у с. Мала Тур’я Долинського р-ну від рідного брата “Ворона” Сенчака Івана Степановича, 1929 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

¹⁵ Веденєєв Д. В., Биструхін Г. С. Двобій без компромісів. Протиборство спецпідрозділів ОУН та радянських сил спецоперацій. 1945-1980-ті роки: Монографія. — К.: К.І.С., 2007. — С. 44.

¹⁶ Твердохліб Микола Дмитрович — “Музика”, “Петро”, “Північ”, “Грім”, “24”, “311”, “401”, “090” (1911 — 17.05.1954). Народився у с. Петрилів Тлумацького р-ну. Член ОУН з 1938 р. Закінчив школу підхорунжих польської армії. Інструктор і командир сотні старшинської школи “Олені”, командир 4 ВО “Говерля” УПА-Захід (1944-1949), крайовий організаційний референт ОУН Карпатського краю (1947-1949), крайовий референт СБ ОУН КК (09.1949-05.1954), в. о. крайового провідника ОУН КК (1951-05.1954). Загинув у бункері на схилі г. Березовачка поблизу с. Зелена Надвірнянського р-ну. Майор УПА.

¹⁷ Записав автор 28 квітня 2008 р. у с. Мала Тур’я Долинського р-ну від рідного брата “Ворона” Сенчака Івана Степановича, 1929 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

На початку 1945 р. “Ворон” скерований на Закерзоння (встановити посаду і терен праці не вдалося), де крайовим референтом служби безпеки ОУН ЗОУЗ (західно-окраїнні українські землі) призначений Петро Федорів-“Дальнич”¹⁸. На протязі 1945-1947 рр., “Ворон” приймає активну участь у боях з польськими та радянськими репресивними органами в обороні від депортування українського мирного населення Закерзоння.

Після проведення польською владою акції “Вісла” і завершення збройної боротьби за “лінією Керзона” влітку 1947 р., коли одні сотні (сотенні “Громенко”, “Бурлака”, “Бродич”, “Туча”, “Калинович”) мали завдання пробитися у Західну Німеччину, інші сотні 6-ї військової округи “Сян” переходять на територію УРСР, Василь повертається в Галичину. Після прибуття у рідні терени, Василеві запропонували пробиватися рейдом на Захід у складі кур’єрської групи, яка формувалася у с. Манява Солотвинського району. Він відмовився, вважаючи своїм обов’язком залишитися в Україні і продовжувати боротьбу з окупантами.¹⁹

По поверненню, деякий час працював у районній референтурі служби безпеки ОУН Солотвинщини, яку очолював Іван Скринтович – “Зенко”. Референтура СБ базувалася у с. Манява Солотвинського району, в криївці у господарстві Параски Рогів²⁰. Ця криївка була збудована за наказом станичного ОУН с. Манява “Ігора”²¹ ще у 1943 р. (виявлена еміґебістами тільки у 1952 р.)

¹⁸ Федорів Петро Михайлович — “Косич”, “П’єр”, “Сівач”, “Дальнич” (20.11.1910 — 11.04.1950). Народився в с. Криве Бережанського р-ну Тернопільської обл. Навчався в Бережанській гімназії та юридичному ф-ті Львівського у-ту. Член ОУН з 1929 р., учасник замаху на польського міністра Перацького. Окружний провідник ОУН Бережанщини (1939). В СБ з 1939 р. Учасник Північної похідної групи. Співробітник референтури СБ Проводу ОУН (1942-1944), крайовий референт СБ ЗОУЗ (1945-1947). В’язень польських, німецьких та радянських тюрем. Захоплений в полон у бункері в с. Речиця 19 вересня 1947 р. Польським військовим трибуналом засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний. Похований на Служівському цвинтарі у м. Варшава.

¹⁹ Записав автор 8 січня 2008 р. у с-щі Солотвин Богородчанського р-ну від Сенчака Івана Михайловича, 1934 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

²⁰ Рогів Параска Василівна (? — 1952). Народилася в с. Манява Богородчанського р-ну. На її подвір’ї на протязі 10 років знаходилася криївка для підпільників. Виявлена співробітниками Солотвинського РВ УМГБ у 1952 р., господарня закатована у власному будинку (зі слів колишнього зв’язкового Рогів Роман Йосиповича).

²¹ Яцейко Степан Дмитрович — “Ігор” (1912 — 31.10.1951). Народився в с. Манява Богородчанського р-ну. Член ОУН, в’язень польських тюрем. Станичний ОУН с. Манява, куштовий у Солотвинському р-ні, районний референт пропаганди ОУН Солотвинщини (04.1949-10.1951). Загинув, потрапивши на чекістську засідку, у рідному селі.

У жовтні 1947 р., після переведення “Зенка” на іншу посаду, “Ворона”, як досвідченого підпільника і військовика, призначено районним референтом СБ ОУН Солотвинщини.²²

ЗАВДАННЯ ТА КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ ДО СБ

Служба безпеки ОУН займалася розвідувальним, контррозвідувальним, слідчим та оперативно-бойовим напрямками діяльності. Розвідка здійснювалася через куштових інформаторів та власну агентурну сітку (3-4 агенти на кожне село). Контррозвідувальні заходи — це виявлення та знешкодження ворожої агентури (внутрішньої та зовнішньої). По термінології СБ ОУН внутрішньою агентурою іменувалися оперативні джерела радянських правоохоронних органів серед учасників підпілля, зовнішньою — серед місцевого населення, оточення підпільників²³. У референтурах СБ для проведення розслідування надзвичайних подій (фактів провалів підпільників, фактів співробітництва місцевих жителів, а також членів ОУН із органами МГБ) була передбачена посада слідчих (в крайовій референтурі — слідчих з особливо-важливих справ). Крім того, СБ ОУН для здійснення бойових та диверсійних акцій мала свої оперативно-бойові підрозділи — боївки (БСБ), які відзначалися високою ефективністю і жорсткістю в боях з опергрупами та спецвійськами МГБ. Бойовики забезпечували охорону референтур СБ, проводили викиди на допити до слідчого, здійснювали привід підозрюваних, а також по вказівці референтів СБ (після проведення слідства та постанови революційного суду) виконували вирoki над зрадниками, знищували функціонерів окупаційної влади. Чисельний стан окружної боївки служби безпеки складав 15-20 бойовиків, надрайонної та районної — 10-12 бойовиків. Очолював боївку комендант (в окружній БСБ введена також посада політвиховника), в її структурі діяв розвідник (в окружній — декілька розвідників, кожен з яких був закріплений за певними районами). Наприклад, окружна боївка СБ Сокальщини (листопад 1944 р.) під командою Дмитра Принадного-“Галайди” нараховувала 30 бойовиків, які поділялися на два рої²³, окружна БСБ ОУН Буковини (лютий 1945 р.) на чолі з Іваном Северином-“Скригуном” — 24 бойовики (2 рої)²⁴.

²² Записав автор 27 червня 2010 р. у с. Манява Богородчанського р-ну від колишнього зв'язкового Рогіва Романа Йосиповича, 1929 р. н., с. Манява Богородчанського р-ну.

²³ Визвольний шлях. — 2004. — Кн. 8. — С. 73. (Мороз В. Завершальний етап збройної боротьби ОУН і УПА на українських землях).

²⁴ Літопис УПА. — Т. 19: Карпатська група УПА “Говерля”. Спомини, статті та видання історично-мемуарного характеру. — Книга друга. — Зібрав і впорядкував П. Содоль. — Торонто — Львів: Видавництво Літопис УПА, 1992. — С. 260-261.

Основними критеріями відбору до СБ були: відповідний темперамент, фізична підготовленість, витривалість, мужність, чесність, врівноваженість, принциповість, твердість, наполегливість, ідейна стійкість, освіченість. Саме тому в СБ потрапляли лише найдосвідченіші члени збройного підпілля ОУН.

Про одну з найважливіших якостей есбіста — готовність до самопожертви, йшлося у першому пункті правильника бойовика СБ: бойовик СБ не сміє здатися живим в руки ворога²⁵.

За словами здобутої підпільниками інструкції начальника УНКВД у Дрогобицькій області генерал — майора Олексія Сабурова (вересень 1945 р.), протидіяти СБ ОУН було серед першочергових завдань чекістів, оскільки саме цей орган комплектували “найінтелігентнішими, найспритнішими і найбільш фанатичними націоналістами”. Есбісти, зазначалося у доповідній записці заступника начальника управління 2-Н МДБ УРСР майора С. Пастельняка (вересень 1947 р.), рекрутуються з найбільш перевірених учасників ОУН, СБ вміло перевіряє свої ряди та відшукує непевних членів організації.²⁶

Районна референтура СБ займалася збором інформації по всіх без виключення питаннях на території району своїх дій. Інформація збиралася про дислокацію та пересування військ, про діяльність місцевих органів влади, про настрої серед населення, про події, які відбулися та інше. Крім того, СБ районного проводу ОУН займалася доставкою особливо важливої пошти, забезпечувала зв'язок між керівним складом підпілля. Щомісяця надавався звіт про проведену роботу до надрайонної референтури СБ.

Районні референти повинні були знати структуру більшовицької адміністрації в своєму районі, її особовий склад і, головним чином, структуру органів НКВД і НКГБ, їх особовий склад, службові і домашні адреси, завести на цих осіб спеціальну картотеку.

Районний референт СБ згідно інструкції, протягом року повинен був зустрітися та провести бесіду з кожним підпільником свого району, заслухати звіт, доручити написати автобіографію. Роботу всередині ОУН повинен вести, вербуючи інформаторів серед членів ОУН, із розрахунку один інформатор на куш.²⁷ Після розформування відділів УПА в 1947 р., боївки СБ ОУН стали головною ударною силою революційно-визвольного руху. Одним із основних завдань у роботі есбістів було виявлення та знищення

²⁵ Визвольний шлях. — 2004. — Кн. 1. — С. 96 (Романюк М. Причинки до історії референтури СБ Бродівського повітового проводу ОУН у 1944-1946 роках); ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 376. — Т. 88. — Арк. 938. (правильник бойовика СБ)

²⁶ Веденеев Д. В., Биструхін Г. С. Двобій без компромісів. Протиборство спецпідрозділів ОУН та радянських сил спецоперацій. 1945-1980-ті роки: Монографія. — К.: К.І.С., 2007. — С. 76.

²⁷ ЦДАГОУ. — Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 1705. — Арк. 28-39. (про реорганізацію структури ОУН)

т. з. агентурно-бойових груп МГБ, створених із 1944 р., які діяли під виглядом українських повстанців для дискредитації національно-визвольної боротьби, а також для захоплення та знищення керівників збройного підпілля (на західно-українських землях станом на 1 жовтня 1945 р. діяло 156 спецгруп, в яких перебувало 1783 учасники, на терені Станіславської області відповідно 11/70²⁸. Станом на 1 квітня 1949 р. діяла 191 агентурно-бойова група у складі 733 агентів-бойовиків²⁹). Створення таких спецгруп підтримав секретар ЦК КП(б)У М. Хрущов на нараді секретарів обкомів КП(б)У, начальників обласних управлінь НКВД і НКГБ західних областей УРСР в місті Львові 15 травня 1945 р. Крім того, він рекомендував створити рухливі бойові групи для переслідування виявлених повстанців, до яких підбирати енергійних, ініціативних і фізично підготовлених для виконання таких завдань працівників³⁰.

У підпіллі такі мобільні групи стали називати “летючими боївками”.

СКЛАД РЕФЕРЕНТУРИ СБ

При районній референтурі СБ Солотвинщини, очолюваній “Вороном”, згідно штату перебувала боївка, комендантом якої був односельчанин “Рибак”³¹, а після його загибелі — “Яструб”³². У боївці служили бойовики: “Верховинець”³³, “Бурлака”³⁴ (переведений до

²⁸ ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 372. — Т. 82. — Арк. 84. (виписка з доповіді УББ НКВД УРСР за I півріччя 1945 р.)

²⁹ ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 372. — Т. 83. — Арк. 283. (довідка про факти порушення законності агентурно-бойовими групами МГБ у західних областях УРСР).

³⁰ Сергійчук В. Український здви́г: Прикарпаття. 1939–1955. — К.: Українська Видавнича Спілка, 2005. — С. 356.

³¹ Гуменяк Василь Олексійович — “Рибак” (1922 — 7.01.1949). Народився в с. Раковець Богородчанського р-ну. Член ОУН, комендант райбоївки СБ Солотвинщини (1945-01.1949). Загинув у сутичці з чекістами в с. Манява Солотвинського р-ну. Вістун УПА.

³² Янишевський Михайло Іванович — “Вихор”, “Яструб”, “Місько” (14.02.1927 — 22.02.1952). Народився в с. Жураки Богородчанського р-ну. В СБ із 1944 р. Бойовик (1944 — 01.1949), комендант райбоївки СБ (01.1949 — 05.1951), районний референт СБ Солотвинщини (05.1951 — 02.1952). Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою у бункері “Чорна печера” в урочищі Хубена поблизу с. Дзвиняч Солотвинського р-ну.

³³ Найбекер Адам Рудольфович — “Верховинець” (1924 — 8.06.1948). Народився в с. Старуня Богородчанського р-ну. Бойовик райбоївки СБ Солотвинщини, охоронець крайового референта СБ “Шаха”. Загинув у сутичці з чекістами біля с. Пороги Солотвинського р-ну.

³⁴ Хоптюк Василь Миколайович — “Бурлака” (1923 — 19.10.1948). Народився в с. Жураки Богородчанського р-ну. Бойовик райбоївки СБ Солотвинщини, бойовик райбоївки СБ Надвірнянщини. Загинув в урочищі Підбрідська біля с. Зелена Надвірнянського р-ну.

надвірнянської райбоївки СБ), “Орел”³⁵, “Степ”³⁶, рідні брати: до-свідчений “Сорока”³⁷ і запальний “Остап”³⁸. Згодом на місце поле-глих прийшли два молоді хлопці із с. Жураки: двохметровий велетень “Богдан”³⁹ і низькорослий “Карпенко”⁴⁰, який, напевне, був розвідни-ком, так як вирізнявся надзвичайною кмітливістю та винахідливістю. Відбувалися в СБ і ротації кадрів. У травні 1951 р. “Карпенко” був пе-реведений до надрайонної БСБ Надвірнянщини, а на його посаду пе-реведено відважного бойовика “Вільшенка”⁴¹.

З “Вороном” інколи ходив інший двохметровий велетень “Зуб”⁴², якого командир “Грім” навесні 1950 р. призначив відповідальним за

³⁵ Монастирецький Степан Іванович — “Роман”, “Орел” (1922 — 11.04.1952). Народився в с. Манява Богородчанського р-ну. В СБ з 1944 р. Бойовик райбоїв-ки СБ Солотвинщини (1944-11.1951), районний референт пропаганди ОУН Со-лотвинщини (11.1951-04.1952). Загинув у бункері під час сутички з чекістсько-військовою групою в урочищі Лисак поблизу с. Маркова Солотвинського р-ну.

³⁶ Монастирецький Юрій Дмитрович — “Степ” (1924 — 20.05.1950). На-родився в с. Манява Богородчанського р-ну. Бойовик райбоївки СБ Солотвин-щини. Тяжко поранений під час перестрілки з чекістсько-військовою групою біля с. Жураки Солотвинського р-ну, помер від ран.

³⁷ Іванків Іван Михайлович — “Сорока” (24.06.1921 — 3.10.1948). Народив-ся в с. Жураки Богородчанського р-ну. Бойовик райбоївки СБ Солотвинщини. За-гинув, потрапивши у засідку, на присілку Дибі с. Манява Солотвинського р-ну.

³⁸ Іванків Степан Михайлович — “Остап” (2.08.1924 — 1988). Народився в с. Жураки Богородчанського р-ну. Бойовик райбоївки СБ Солотвинщини, охо-ронець крайового референта СБ “Шаха”, бойовик крайової бойової зв'язку ОУН КК. Захоплений у полон в с. Раковець Солотвинського р-ну 3 липня 1955 р. Ка-ррався у Мордовських таборах. Після звільнення проживав у с. Нарайівка Галиць-кого р-ну, де і помер. Вістун УПА.

³⁹ Павлушинський Йосип Михайлович — “Богдан” (1930 — 6.08.1955). На-родився в с. Жураки Богородчанського р-ну. В СБ з 1948 р. Бойовик райбоївки СБ Солотвинщини, бойовик крайової бойової зв'язку ОУН КК. Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою на присілку Береги с. Манява Солотвинського р-ну.

⁴⁰ Березіцький Михайло Антонович — “Кармелюк”, “Карпенко” (21.04.1931 — 18.07.1951). Народився в с. Жураки Богородчанського р-ну. В СБ з 1948 р. Бойовик райбоївки СБ Солотвинщини, бойовик надрайонної бойової СБ Надвірнянщини. Загинув у в'язниці м. Станіславова.

⁴¹ Свідрук Мирон Іванович — “Пімста”, “Завзятий”, “Вільшенко” (9.03.1928 — 19.02.1952). Народився у м. Надвірна. В підпіллі з 1944 р. Охоронець пропаган-диста “Гомона”, бойовик надрайонної бойової СБ Надвірнянщини, бойовик рай-боївки СБ Солотвинщини. Загинув у сутичці чекістсько-військовою групою у лісі поблизу с. Лісна Тарновиці Надвірнянського р-ну, похований на міському цвин-тарі м. Надвірна. Лицар Срібного хреста бойової заслуги 1-го класу.

⁴² Рогів Дмитро Васильович — “Зуб” (1922 — 6.08.1955). Народився в с. Манява Богородчанського р-ну. Член ОУН з 1942 р., в СБ з 1943 р. Бойовик райбоївки СБ Солотвинщини (1943—1947), комендант надрайонної бойової СБ Надвірнянщини (1948—1949), комендант крайової бойової зв'язку ОУН Карпат-ського краю (1950—1954). Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою на присілку Береги у рідному селі.

зв'язки між Карпатським крайовим і Станиславівським окружним про-
водами ОУН.

Одні бойовики гинули, на їх місце приходили інші. Вони звертали-
ся до свого керівника: “друже “Ворон” або “друже зверхнику”. Також
при районній референтурі СБ була машиністка “Марійка”⁴³.

Існує версія колишнього “легала” ОУН із с. Манява, що “Ворон”
початковий есбістський вишкіл проходить у кінці 1943 р. під керівни-
цтвом Головного референта служби безпеки ОУН Миколи Арсенича-
“Михайла”⁴⁵, який відбувався у Чорному лісі. Це виглядає достовірно
тому, що у четвертому кварталі 1943 р. Арсенич провів декілька ви-
школів членів СБ районного й обласного рівня, з якими у лекційній
формі ділився набутим контррозвідальним досвідом на Волині⁴⁶. У
1948 р., очевидно, “Ворон” перебував на вишколі референтів СБ Кар-
патського краю, який проводив крайовий референт СБ ОУН Карпат-
ського краю “Митар”⁴⁷, весною 1949 р. — на п'ятиденному вишколі
районних референтів СБ Карпатського краю (далі КК) (напевне, під
керівництвом вишкільного референта СБ КК сотника “Залізного”⁴⁸).

⁴³ Огера Марія — “Марійка”, “Славка” (? — 19.08.1951). Народилася на
присілку Купчаківка с-ща Солотвин Богородчанського р-ну. Машиністка ре-
ферента СБ “Ворона”. Загинула під час сутички із співробітниками відділу 2-Н
УМГБ у Чорному лісі.

⁴⁴ Записав автор 8 січня 2008 р. у с-щі Солотвин Богородчанського р-ну
від Сенчака Івана Михайловича, 1934 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

⁴⁵ Арсенич Микола Васильович — “Арсен”, “Березовський”, “Дем’ян”,
“Григор”, “Данило”, “Максим”, “Микола”, “Михайло”, “432” (27.09.1910 —
23.01.1947). Народився в с. Нижній Березів Косівського р-ну. Закінчив Стрий-
ську гімназію, навчався на юридичному факультеті Львівського університету (до
1936). Член УВО з 1925 р., в ОУН з 1929 р. В’язень польської тюрми Бригідки у
Львові (1937-1938). Військовий вишкіл пройшов у Кракові (1940). Учасник II та
III Великих Зборів ОУН. Керівник військової розвідки Проводу ОУН (1940-1941),
Головний референт СБ Проводу ОУН (03.1941-01.1947). Загинув у бункері під
час сутички з чекістсько-військовою групою поблизу с. Жуків Бережанського
р-ну Тернопільської обл. Лицар Золотого хреста заслуги (1946). Генерал контр-
розвідки.

⁴⁶ Ішук О., Огороднік В. Генерал Микола Арсенич: життя та діяльність
шефа СБ ОУН. — Коломия: “Вік”. — С. 98.

⁴⁷ Лівий Володимир Михайлович — “Йордан”, “Роман Орлів”, “Митар”
(3.02.1919 — 4.12.1948). Народився в с. Болахівці Дрогобицького р-ну Львів-
ської обл. Член ОУН із 1937 р. В’язень польських тюрем (1938-1939). Окружний
референт СБ Коломийщини (1941—1942), обласний референт СБ Станисла-
вівщини (кінець 1942—03.1945), крайовий референт СБ Карпатського краю
(03.1945—12.1948). Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою у с. То-
пільське Рожнятівського р-ну. Майор СБ.

⁴⁸ Шеванюк Василь Андрійович — “Залізний”, “Сатурн”, “Слід”, “202-Г”,
“667” (1916 — 3.04.1950). Народився в с. Пилява Тиврівського р-ну Вінницької обл.
Закінчив гірничо-механічний інститут у м. Сталіно (тепер м. Донецьк). Слідчий
кримінальної поліції у мм. Запоріжжя і Вінниця. В СБ із кінця 1943 р. Слідчий СБ

Василь регулярно проводив вишкіл працівників референтури та бойовиків СБ згідно “Інструкції виховно-вишкільної праці в Службі Безпеки” від 1946 року.⁴⁹

Документи СБ маркувалися індексом “Р-31” зліва вгорі на першому аркуші, справа вгорі встановлювався ступінь таємності — “довіроч-но”, “строого довірочно”. На заняттях вивчалися такі дисципліни: історія загальна, історія України, історія наших окупантів (Польщі, Румунії, Німеччини та Росії), історія дипломатії, загальна психологія та психологія натовпу, логіка, основи красномовства. Особлива увага приділялася спеціальним дисциплінам: завдання СБ; поліцейський апарат від царської охранки до МГБ і його методи роботи; радянська військова розвідка та контррозвідка; практична діяльність СБ — агенти, подвійні агенти, ведення агентурних справ, звіти, зв’язок; слідство і допити; розвідка і контррозвідка; конспірація. Для закріплення знань читали протоколи допитів розкритих агентів МГБ.⁵⁰

Есбісти прекрасно знали кожен куточок, кожен стежину в своєму районі. Пересувалися тереном безшумно, мовчки, прислухаючись до сторонніх звуків, постійно тримаючи зброю напоготові. Потрібно було остерігатися ворожих засідок і частих облав на ліси та села, постійно рейдуючих оперативних груп УМГБ. Вороги вдавалися до маскуванню під косарів, лісорубів, навіть не гребували переодягатися в жіночий одяг. Бойовики лишніх речей з собою не брали, кожен тільки носив за спиною скручену військову плащ-накидку, в якій знаходилися буханець хліба та невеликий запас харчів. У кожного був ліхтарик німецької фірми “Даймон”, так як вони пересувалися тереном в основному у вечірній та нічний час доби. Завжди попереду ішов “Богдан”.

“Ворон” не любив у весняні та літні дні перебувати у бункері чи кріївці, а завжди заходив із бойовиками на відпочинок до довірених осіб, яких він мав у кожному селі Солотвинського району (у с. Раковець довіреними особами були Степан Сенчак⁵¹, Микола Грині-

Станиславівського окружного проводу, слідчий з особливо важливих справ СБ проводу Карпатського краю, вишкільний референт СБ КК, окружний референт СБ Дрогобиччини (1948—1949), був призначений крайовим референтом СБ крайового проводу “Москва” (Волинь). Автор друкованих видань для референтів СБ: “Агентура НКГБ в дії”, “Що повинен знати працівник СБ”, “В боротьбі з агентурою органів МГБ”, “На допомогу слідчим”, “Випадок з практики”. Загинув у сутичці з чекістами в кріївці у передмісті Марцинівкa м. Стрий. Сотник СБ.

⁴⁹ Записав автор 8 січня 2008 р. у с-щі Солотвин Богородчанського р-ну від Сенчака Івана Михайловича, 1934 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

⁵⁰ Зеленчук М. Останні сальви. — Стрий, 1992. — С. 26.

⁵¹ Сенчак Степан Михайлович (6.01.1920 — 3.09.1985). Народився у с. Раковець Богородчанського р-ну. Закінчив українську підстаршинську школу поліції у Львові, комендант станиць УДП с. Гута та с. Битків. Вояк УПА, розвідник під час нападу сотні “Славка” на райцентр Солотвин у ніч на 25 листопада 1944 р., під час якого загинув начальник РВ УНКВД Мамоненко та його заступник Рябов,

шак⁵², Марія Херманчук⁵³, у с. Кривець — Федір Кімачук⁵⁴, у с. Жураки — Петруня Сакулич⁵⁵, Іван Твардовський⁵⁶, у с. Старуня — Василь Мосюк⁵⁷, Василь Глодан⁵⁸ та інші). На тому самому місці більше одного разу не ночували. Могли перебувати в одному селі, а наступного дня — в іншому, на протилежному кінці району.⁵⁹

учасник рейду на Закерзоння. На початку березня 1945 р. заарештований енкаведистами без зброї, уникнув покарання. Проживав у рідному селі, помер.

⁵² Гринішак Микола Іванович (1921 — 2007). Народився у с. Раковець Богородчанського р-ну. Фаустпатронщик дивізії “Галичина”, кулеметник куреня “Сивуля” 22 ТВ “Чорний ліс”. За завданням “Ворона” працював фірманом у Солотвинському РВ УМГБ, згодом секретарем сільради с. Раковець. У 1952 р. заарештований співробітниками УМГБ, засуджений на 25 років таборів. Покарання відбував у Мордовських таборах, звільнений влітку 1956 р. Проживав у рідному селі, помер.

⁵³ Херманчук Марія Іванівна (1903 — 1976). Народилася у с. Раковець Богородчанського р-ну. Довірена особа “Ворона” та “Зуба”. Не виявлена співробітниками УМГБ. Померла.

⁵⁴ Кімачук Федір Данилович (1902 — 14.05.1950). Народився с. Кривець Богородчанського р-ну. Заарештований 26 грудня 1948 р. за звинуваченням в утримванні явочної квартири. Особливою нарадою при МГБ СРСР 8 червня 1949 р. засуджений на 10 років позбавлення волі. Загинув в ув’язненні, місце поховання невідоме. Реабілітований 11 травня 1992 р.

⁵⁵ Сакулич Петруня Васиївна (1930). Народилася в с. Жураки Богородчанського р-ну. На протязі 1947—1950 рр. була довіреною особою “Ворона”. Заарештована співробітниками Солотвинського РВ УМГБ 15 жовтня 1950 р. Військовим трибуналом військ МВД Станіславської обл. 23-24 січня 1951 р. засуджена на 25 років. Каралася у таборах Степлагу. Після звільнення проживала у м. Вижниця Чернівецької обл.

⁵⁶ Твардовський Іван Дмитрович (1918 — ?). Народився в с. Жураки Богородчанського р-ну. Довірена особа “Ворона”. Заарештований співробітниками Солотвинського РВ УМГБ 16 жовтня 1950 р. Військовим трибуналом військ МВД Станіславської обл. 23-24 січня 1951 р. засуджений на 25 років. Карався у Магаданських таборах. Після звільнення, проживав у рідному селі.

⁵⁷ Мосюк Василь Ілліч (1909 — ?). Народився в с. Старуня Богородчанського р-ну. Довірена особа “Ворона”. Заарештований співробітниками Солотвинського РВ УМГБ 16 жовтня 1950 р. Військовим трибуналом військ МВД Станіславської обл. 23-24 січня 1951 р. засуджений на 25 років. Карався у Тайшетських таборах. Після звільнення 26 липня 1955 р. проживав у рідному селі.

⁵⁸ Глодан Василь Юрійович (1908 — ?). Народився в с. Старуня Богородчанського р-ну. Довірена особа “Ворона”. Заарештований співробітниками Солотвинського РВ УМГБ 16 жовтня 1950 р. Військовим трибуналом військ МВД Станіславської обл. 23-24 січня 1951 р. засуджений на 25 років. Карався у Норильських таборах. Звільнений 22 червня 1956 р., проживав у м. Надвірна.

⁵⁹ Архів УСБУ в Івано-Франківській обл. — Ф. 5 (кримінальні справи на реабілітованих осіб). — Спр. 8343 П. — С. 184-236. (протоколи допитів Сакулич П. В., Твардовського І. Д., Мосюк В. І.); Записав автор 15 серпня 2010 р. у с. Раковець Богородчанського р-ну від Херманчук Івана Михайловича, 1933 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

Восени бойовики готувалися до зимового періоду. Будували бункер у важкодоступному місці, який мав дві кімнати (меншу для машиністки “Марійки”), туалет, кухню, вентиляційні люки, запасний вихід. Крім того, заготовлювали харчі, медикаменти, пальне для примусів та ламп, папір для друкування листівок. Необхідно було, щоб про розташування бункера знали тільки ті, хто в ньому зимує. З випаданням першого снігу заходили у бункер і перебували там до весни. Кожного дня з числа бойовиків призначався черговий, в обов’язки якого входило слідування за розпорядком дня, приготування їжі. У бункері, крім занять та приготування їжі, читали книжки та слухали радіопередачі. На прохання “Ворона” його близький родич Іван Сенчак дав у бункер для читання історичні книги про національно-визвольну боротьбу: два томи Остапа Білозерського “Напередодні”, Богдана Лепкого “Батурина”, два томи Галини Журби “Революція іде”, Миколи Голубця “Вчорашня легенда” та інші. “Ворон” через довірених людей дістав радіоприймач “Балтика”, який налаштував на радіостанції “Голос Америки”, передачі якої транслювалися українською мовою, та “Вільна Європа” — польською мовою, так як він не любив слухати брехливі радянські радіостанції.

Зиму 1950-1951 рр. Василь Сенчак-“Ворон” із бойовиками перебували у бункері, який обладнали у скелі над р. Лукавець біля с. Жураки. Вороги виявили місце зимівлі тільки у середині липня 1951 р., коли там вже нікого не було. Емг’єбісти заклали вибухівку і підірвали бункер. Вибух був настільки потужний, що його почули жителі навколишніх сіл. У бункері знаходилося багато листівок, надрукованих взимку “Вороном”, “Орлом” та “Яструбом”, які порозліталися на до-сить велику відстань і солдатам ВО МГБ довелося їх довго збирати для знищення.⁶⁰

ЗБРОЙНІ АКЦІЇ

Бойовики СБ під керівництвом “Ворона” уникали відкритих боїв з підрозділами внутрішніх військ МГБ, проте активно вступали у збройні сутички з оперативними групами МГБ та роззброювали станиці винищувальних батальйонів.

4 грудня 1947 р. (свято Введення в храм Пресвятої Богородиці), есбіст “Степ” і три підпільники (“Чорнобривий”⁶¹, Юрко Гри-

⁶⁰ Записав автор 8 січня 2008 р. у с-щі Солотвин Богородчанського р-ну від Сенчака Івана Михайловича, 1934 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

⁶¹ Сенежук Петро — “Чорнобривий” (1927 — 4.12.1947). Народився в с. Жураки Богородчанського р-ну. Служив у ЧА, втік і перейшов у підпілля. Стрілець боївки райпроводу ОУН. Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою у с. Монастирчани Солотвинського р-ну. Похований на цвинтарі с-ща Солотвин.

цак⁶² та станичний Федір Суслик⁶³), потрапили на засідку в с. Монастирчани. Під час перестрілки троє підпільників загинули, а “Степа” тяжко поранено у груди. Серед загиблих був рідний брат цивільної зв’язкової Марії Грицак. Вона знаходилася неподалік і через смерть брата перебувала у шоковому стані. Але поранений “Степ” просив перев’язати його. Вона забандажувала рану, а наспілі селяни допомогли “Степу” залишити місце сутички та відвезли для лікування на присілок Ріпний с. Старуня. Приїхали оперативники Солотвинського РВ УМГБ і тіла загиблих підпільників забрали та повезли до райвідділу, а потім, після процедури опізнання, вночі закопали на селищному цвинтарі (в часи Незалежності на місці загибелі та на могилі встановлено хрести).⁶⁴

У ніч з 7 на 8 березня 1948 р. група із 12-и підпільників (“Ворон”, “Бобик”⁶⁵, “Зуб” та інші), проходячи через присілок Бухтівець с. Пасічна Надвірнянського р-ну, несподівано була обстріляна з автомату агентом УМГБ “Глаз”. Один підпільник загинув, а “Ворон” отримав тяжке поранення. По агенту відкрили вогонь, але тому вдалося втекти. Підпільники забрали пораненого та тіло загиблого і швидко залишили присілок, розуміючи, що за короткий час сюди прибуде опергрупа Надвірнянського РВ УМГБ⁶⁶.

Літнього дня 1948 р. боївка “Ворона” біля кладки через р. Бистрицю-Солотвинську в с. Раковець зіткнулася з опергрупою Солотвинського РВ УМГБ на чолі з старшим лейтенантом Кісельовим. Зав’язалася перестрілка, під час якої есбісти відступили до лісу. Сам Кісельов розповідав дідові Василеві, що “Ворон” під час збройної сутички прострелив йому фуражку: “Василь вистрілить і кувиркається, знову вистрілить і кувиркається. Попав би він на 1 см нижче і я вже б з вами не розмовляв”.

⁶² Грицак Юрій-Георгій Михайлович (1927 — 4.12.1947). Народився в с. Старуня Богородчанського р-ну. Охоронець кушового ОУН. Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою у с. Монастирчани Солотвинського р-ну. Похований на цвинтарі с-ща Солотвин.

⁶³ Суслик Федір Тимофійович (1924 — 4.12.1947). Народився в с. Монастирчани Богородчанського р-ну. Станичний ОУН у рідному селі. Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою у с. Монастирчани Солотвинського р-ну. Похований на цвинтарі с-ща Солотвин.

⁶⁴ Записав автор 17 жовтня 2010 р. у с. Монастирчани Богородчанського р-ну від Шешурак-Грицак Марії Михайлівни, 1923 р. н., с. Монастирчани Богородчанського р-ну.

⁶⁵ “Бобик” (інші дані не встановлено) (? — 18.08.1948). Чотовий, командир сотні “Верховинці” куреня “Сивуля” 22 ТВ “Чорний ліс” (1945—1947), надрайонний організаційний референт ОУН Надвірнянщини (1948). Загинув разом з трьома охоронцями у сутичці з чекістсько-військовою групою в урочищі Занога біля с. Пороги Солотвинського р-ну.

⁶⁶ ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 372. — Т. 83. — Арк. 187. (довідка на агента “Глаз”)

У квітні 1951 р. бойовики “Ворона” без жодного пострілу роззброїли станицю “стрибків” у с. Раковець (т. з. ГОГП — групи охорони громадського порядку, розформовані тільки 1954 р.), які охороняли колгоспне майно і були озброєні німецькими карабінами. “Стрибки” під час нападу есбістів на станицю, збройного опору не вчинили. Забрано 12 карабінів та набої до них. Коли начальник станиці повернувся з вечері, то застав їх без зброї. Він вистрілив декілька разів угору, на що приїхала опергрупа райвідділу УМГБ і письмово зафіксувала факт нападу. За нечинення опору і передачу зброї підпільникам, кожному з “стрибків” загрожував термін до 25 років позбавлення волі з конфіскацією майна.⁶⁷

Під час проведення збройних акцій, інколи в полон до боївкарів СБ потрапляли працівники силових структур, партійні та радянські активісти.

Захоплених співробітників МГБ—МВД згідно з інструкцією одразу направляли без допиту до окружного референта СБ⁶⁸. Так, за наказом “Ворона”, “Богдан” знищив дільничого МВД у с. Жураки, який постійно у п’яному вигляді дуже дошкуляв місцевим жителям. Як доказ, „Богдан” приніс кашкет убитого. Також був знищений дільничий у с. Монастирчани, якого декілька разів попереджали припинити свавілля над селянами.

Інших полонених “Ворон” хотів обмінювати на захоплених підпільників. Полонених водили тереном із зав’язаними очима. Після невдалої спроби, коли місце обміну оточували щільним кільцем війська ВО МГБ, а есбісти спостерігали за ними з іншого місця, “Ворон” дав наказ знищити полонених окупантів.

Сам говорив підлеглим: “Найбільше переживаю не потрапити до ворога непритомним, щоб я міг дострілитись”⁶⁹.

ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ МГБ

На озброєнні органів держбезпеки перебували різноманітні спеціальні засоби і техніка. Широко застосовувалися міні-сюрпризи, що їх виготовляв 4-й відділ Управління 2-Н (боротьба з націоналізмом)

⁶⁷ Записав автор 8 січня 2008 р. у с-щі Солотвин Богородчанського р-ну від Сенчака Івана Михайловича, 1934 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

⁶⁸ Веденєєв Д. В., Биструхін Г. С. Двобій без компромісів. Протиборство спецлідрозділів ОУН та радянських сил спецоперацій. 1945-1980-ті роки: Монографія. — К.: К.І.С., 2007. —С. 103.

⁶⁹ Записав автор 8 січня 2008 р у с-щі Солотвин Богородчанського р-ну від Сенчака Івана Михайловича, 1934 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

МГБ УРСР. Агентурними каналами їх передавали в підпілля у вигляді радіобатарей або вмонтовували в пошту⁷⁰.

“Ворону”, як референту СБ, став відомий випадок, що стався на терені району, влаштований підступним ворогом. Підпільникам потрібен був радіоприймач. Вони дали гроші і попросили одного ніби надійного чоловіка із с. Космач, який працював фінагентом і часто бував у райцентрі, купити приймач “Родіна-47”. Але чоловік пішов і заявив у Солотвинський РВ УМГБ. Емгєбісти, через деякий час, дали зраднику приймач із міною у вигляді радіобатарей. Коли у бункері підпільник під’єднав батарею до радіоприймача, пристрій вибухнув. Один із них загинув, інші отримали поранення. За загибель підпільника есбісти зрадника покарали смертю. Про цей новий підступний більшовицький метод “Ворон” негайно повідомив надрайонну референтуру СБ⁷¹.

Подібний випадок стався і в Яремчанському районі. Підпільники дали гроші голові сільради Делятина (за іншими даними — продавщиці магазину), щоб вона купила радіоприймач “Родіна-47”. Але вона повідомила оперативників Яремчанського РВ УМГБ. 10 грудня 1948 р. від вибуху міні-сюрпризу у бункері біля гори Синячка загинув надрайонний провідник ОУН Надвірнянщини “Богдан”⁷², а районний провідник ОУН Яремчанщини “Тарас”⁷³ отримав поранення. Працівники СБ також винесли зрадниці смертний вирок⁷⁴.

ОСОБИСТІ ЯКОСТІ

“Ворон” в усьому був взірцем для своїх підлеглих. Зросту вище середнього, він завжди був гарно одягнений та акуратно пострижений, незважаючи на тяжкі умови підпільної боротьби: носив офіцер-

⁷⁰ Веденєєв Д. В., Биструхін Г. С. Двобій без компромісів. Протиборство спецпідрозділів ОУН та радянських сил спецоперацій. 1945—1980-ті роки: Монографія. — К.: К.І.С., 2007. — С. 296.

⁷¹ Записав автор 8 січня 2008 р. у с-щі Солотвин Богородчанського р-ну від Сенчака Івана Михайловича, 1934 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

⁷² Ішак Михайло — “Діброва”, “Доктор”, “Богдан” (1920 — 10.12.1948). Народився в с-щі Делятин Надвірнянського р-ну. Надрайонний провідник ОУН Надвірнянщини (1947—1948). Загинув у бункері біля г. Синячка у Яремчанському р-ні.

⁷³ Гуменюк Юрій Миколайович — “Тарас” (1919 — 7.10.1951). Народився в с. Білі Ослави Надвірнянського р-ну. Районний референт пропаганди ОУН Яремчанщини, районний провідник цього проводу, районний провідник ОУН Надвірнянщини. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ на пункті зв’язку на межі Надвірнянського і Яремчанського р-нів.

⁷⁴ Записав автор 26 липня 2009 р. у с. Маркова Богородчанського р-ну від колишнього підпільника Верхоляка Дмитра Кузьмича — “Дуба”, 1928 р. н., с. Манява Богородчанського р-ну.

ський мундир без погон та інших відзнак, вишиту сорочку, штани-галфе, постійно начищені хромові чоботи, на голові — “петлюрівку” із жовтим тризубом на блакитному фоні (такі кокарди носили поліцейсти УДП). Він завжди носив на лівому боці шкіряну планшетку з документами та інструкціями служби безпеки ОУН (в референта СБ мали знаходитися тільки ті таємні матеріали, які були необхідні для роботи або вишколу, інші — мали зберігатися в підручному архіві, закопаному в землю⁷⁵).

Василь був нещадний по відношенню до ворогів, але любив і беріг своїх підлеглих та поважав своїх звершників. Про ці його якості свідчить один з випадків. У кінці листопада 1949 р. він зі своєю БСБ перебував у бункері, збудованому для зимівлі у лісі поблизу с. Космач Солотвинського району. Вирішивши, що в них замало харчів, “Ворон” взяв зі собою декількох бойовиків і пішов у своє село Раковець. Увечері зайшли до сільського магазину, де продавцем працював Дмитро Гуменяк (вуличне прізвисько “Капелюх”). Спакували до своїх наплечників харчі та цигарки. Повз магазин, який був розташований біля дороги, проїхав лісовоз і бойовики загасили газову лампу. Коли її запалили знову, побачили, що немає продавця. “Капелюх” пробіг близько кілометра до сільради, де був телефонний апарат і подзвонив у Солотвинський РВ УМГБ. Черговий райвідділу по рації повідомив мобільні групи, які курсували територією Солотвинського району і три т. з. “летючі боївки” поїхали на перехоплення. Один автомобіль над’їхав від річки Бистриця-Солотвинська, другий — дорогою до с. Раковець, третій — дорогою від с. Кривець. “Ворон” із бойовиками після втечі “Капелюха”, відразу покинули магазин. Але так як від райцентру Солотвин до с. Раковець менше трьох кілометрів, вони не встигли добігти до лісу і були оточені в полі. З боєм стали пробиватися в інший бік, до с. Кривець, бо від лісу сунули сильні застави гарнізонників. Розривною кулею “Карпенку” відірвало праву п’яту. “Ворон” підняв пораненого і поніс на плечах, а бойовик відстрілювався з автомату. Інші бойовики під час прориву з оточення прикривали свого керівника. “Ворон” ніс “Карпенку” близько 3-х кілометрів і залишив пораненого у надійної людини в с. Кривець, а сам з іншими бойовиками добралися до Космацького лісу. Двоє підпільників загинули під час бою і поборатими по зброї не змогли забрати їхні тіла. Солдати ВВ познімали одяг та речі з полеглих і на автомашині відвезли їхні тіла до Солотвинського РВ УМГБ для впізнання та встановлення осіб загиблих⁷⁶ (директива МГБ

⁷⁵ Веденеев Д. В., Биструхін Г. С. Повстанська розвідка діє точно й відважно... Документальна спадщина підрозділів спеціального призначення Організації українських націоналістів та Української повстанської армії. 1940-1950-і роки: Монографія. — К.: К.І.С., 2008. — С. 314.

⁷⁶ Записав автор 8 січня 2008 р. у с-щі Солотвин Богородчанського р-ну від Сенчака Івана Михайловича, 1934 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

УРСР №57 від 31 травня 1947 р. “Про порядок впізнання трупів убитих оунівських нелегалів”⁷⁷).

НА ТЕРЕНІ СОЛОТВИНЩИНИ

На терені Солотвинського району, в лісі біля с. Майдан (тепер с. Міжгір'я), у декількох бункерах, базувалася друкарня Станиславівського окружного проводу ОУН, керівником якої був надрайонний референт пропаганди ОУН Надвірнянщини Дмитро Черевко-“Промінь”⁷⁸. “Ворон” його добре знав і залишав для нього, як зверхника, звіти на зв'язковому пункті у с. Раковець Солотвинського району.⁷⁹

Цей видавничий осередок, для того щоб ввести в оману чекістів, конспірувався криптонімами “Київ”, “Київ — Львів”, “Львів — Київ — Дрогобич”, “Дрогобич — Станиславів — Чернівці”. Обладнання для друкарні підпільники добули ще 1944 р. у Делятині під час відступу німецьких окупантів, однак воно до початку 1947 р. перебувало в одній із криївок у змагазинованому вигляді. В друкарні працювали підпільники “Журба”⁸⁰, “Ліщина”⁸¹, “Кармелюк”⁸², “Бук”⁸³, а також машиністка

⁷⁷ Веденеев Д. В., Биструхін Г. С. Двобій без компромісів. Протиборство спецпідрозділів ОУН та радянських сил спецоперацій. 1945-1980-ті роки: Монографія. — К.: К.І.С., 2007. — С. 327.

⁷⁸ Черевко Дмитро Іванович — “Промінь”, “Лис”, “25” (24.10.1911 — 29.07.2001). Народився в с. Росільна Богородчанського р-ну. Член ОУН із 1936 р. В'язень польських тюрем. Із листопада 1939 р. перебував за кордоном. В Україну повернувся у складі похідних груп ОУН. Секретар волосної управи у рідному селі (1941-08.1943). У підпіллі з серпня 1943 р. Надрайонний провідник ОУН Надвірнянщини (08.1943-1946), надрайонний референт пропаганди цього проводу (1947-03.1949). 28 березня 1949 р., через зраду, заарештований співробітниками УМГБ. Засуджений на 25 років таборів, покарання відбував у концтаборі “Теректи” (Казахстан), Кінгирських і Мордовських таборах. Після звільнення приїхав до дружини, яка проживала у Джезказгані (Казахстан). У 1995 р. подружжя повернулося в Україну, проживали у м. Надвірна. Помер, похований у рідному селі.

⁷⁹ Записав автор 15 серпня 2010 р. у с. Раковець Богородчанського р-ну від колишньої зв'язкової Херманчук Параски Миколаївни — “Ліщини”, 1924 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

⁸⁰ Мазурик Іван — “Журба” (? — 28.03.1949). Народився в с. Петрилів Тлумачького р-ну. Надрайонний технічний референт ОУН Надвірнянщини, коректор окружної друкарні. Загинув у бункері під час сутички з опергрупою УМГБ.

⁸¹ Коцан Григорій — “Ліщина” (1916 — 28.03.1949). Народився в с. Росільна Богородчанського р-ну. Вояк УДП, працівник окружної друкарні та зв'язковий надрайонного пропагандиста “Променя”. Загинув у бункері під час сутички з опергрупою УМГБ. Старший вістун УПА.

⁸² Гуменяк Василь Якович — “Кармелюк” (1913 — 28.03.1949). Народився в с. Заріччя (тепер у складі с-ща Солотвин) Богородчанського р-ну. Член ОУН,

С. Стурко⁸⁴, які за рік зуміли віддрукувати близько 12 тисяч листівок, плакатів, бофонів, а також 6 різновидів брошур. Директиви щодо друку й розповсюдження підпільних видань, їх тексти та малюнки, отримували через пункт зв'язку від окружного референта пропаганди ОУН Станиславівщини "Гомона". Чекістам вдалося вилучити ротатор, майже 50 кг типографського шрифту, кліше та велику кількість друкованої продукції.⁸⁵

Цілком зрозуміло, що бофони, які були виготовлені у цій друкарні, потім поширювалися і на терені Солотвинського району. Довірена особа "Ворона" із с. Старуня Василь Мосюк навесні 1948 р. вручив односельчанину Дмитру Ців'юку бофон номіналом 25 рублів. Під час допиту заарештованого Мосюка слідчим УМГБ, той категорично заперечував свою причетність до поширення бофонів і не признав свою "провину" навіть на засіданні Військового трибуналу Прикарпатського військового округу.⁸⁶

Двоюірідний брат "Ворона" Дмитро Сенчак—"Чорний" у вересні 1947 р. надав своїм односельчанам Василю Богославцю, Михайлу Данилюку та Михайлу Гуменяку бофони на суму 180 рублів (ці факти послужили одним з головних пунктів звинувачення заарештованого органами МГБ Д. Сенчака у антирадянській діяльності).⁸⁷

Залишається незрозумілою загибель крайових референтів ОУН Карпатського краю: СБ "Шаха"⁸⁸ і організаційного "Готура"⁸⁹ 15 вересня 1949 р. Чому їх супроводжували тільки два охоронці? Чи забезпечував охорону високих зверхників референт "Ворон" на терені свого району? Достеменно відомо, що "Ворон" обслуговував зв'язки округ-

районний референт СБ Солотвинщини (1943—1944), відповідальний за безпеку окружної друкарні (1947—03.1949). Загинув у бункері під час сутички з опергрупою УМГБ. Вістун УПА.

⁸³ Кравчук Петро Іванович — "Бук" (8.07.1922 — 26.10.1949). Народився в с. Майдан (тепер с. Міжгір'я) Богородчанського р-ну. Працівник окружної друкарні. Захоплений у полон псевдобойовкою УМГБ разом із зверхником "Промнем" під час зустрічі 28 березня 1949 р. Згодом утік і повернувся у підпілля. Загинув у с. Росільна Солотвинського р-ну.

⁸⁴ Стурко Софія — "Марія" (? — ?). Машиністка окружної друкарні. Заарештована співробітниками УМГБ 28 березня 1949 р. Подальша доля невідома.

⁸⁵ Бофони: грошові документи ОУН і УПА / Авт.-упоряд. Клименко О. О.; За ред. Даниленка В. М. — К.: Університет банківської справи Національного банку України, 2008. — С. 53.

⁸⁶ Архів УСБУ в Івано-Франківській обл. — Ф. 5 (кримінальні справи на реабілітованих осіб). — Спр. 8343 П. — Арк. 230. (протокол допиту Мосюка В. І.)

⁸⁷ ДАІФО. — Ф. Р-2157. — Оп. 2. — Спр. 9806 П. — Арк. 7-8. (протокол допиту Сенчака Д. М.)

⁸⁸ Янишин Юрій Дмитрович — "Дрозд", "Ромб", "Ар", "Шах", "Р-61" (1919 — 15.09.1949). Народився в с. Старі Скоморохи Галицького р-ну. Член

ного, а з березня 1949 р. — крайового референта СБ КК “Шаха”⁹⁰. Його бойовики “Верховинець” і “Остап” були передані в охорону зверхника “Шаха”.⁹¹

Згідно розробленого плану чекістсько-військової операції одна з розвідувально-пошукових груп (РПГ), проводячи пошук підпільників у лісі, на стику південного скату хребта Чортка і північного схилу г. Ріпна (1212 м) на межі Солотвинського і Надвірнянського районів виявила намет літнього постю підпільників. Наряд РПГ, який спробував оточити намет, був помічений підпільником, який знаходився на посту зовнішньої охорони і який відкрив вогонь із кулемета. Активними діями чекістської військової групи цей вартовий був убитий. Коли розпочалася стрілянина, з намету вибігло четверо підпільників, серед яких була одна жінка⁹², однак у часі відступу усі загинули.

ОУН із 1939 р., в СБ з 1944 р., слідчий окружної референтури СБ Станиславщини, надрайонний референт СБ Тлумаччини (1944—1946), окружний референт СБ Станиславщини (1946—1948), крайовий референт СБ Карпатського краю (03—09.1949). Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою на схилі г. Ріпна на межі Солотвинського і Надвірнянського р-нів (за іншими даними загинув у 1954 р. у Рогатиському р-ні). Поручник СБ.

⁸⁹ Федюшка Петро Якимович — “Комар”, “Брюс”, “Кармелюк”, “Готур”, “Ка-ро”, “Автор”, “737” (14.07.1919 — 15.09.1949). Народився в с. Войнилів Калуського р-ну. 1933 р. закінчив Станиславівську гімназію. Із 1932 р. — член Юнацтва ОУН. Улітку 1939 р. польським судом засуджений на 6 років в’язниці за приналежність до ОУН. Строку не відбув через початок Другої світової війни. Протягом 1940—1941 рр. працював у м. Рожнятові в “Маслосоюзі”, а з початком німецько-радянської війни — бухгалтером народної торгівлі в м. Долина. У підпіллі з 1944 р., господарчий референт Калуського надрайонного проводу, а потім — Калуського окружного проводу (1944—05.1945), окружний провідник ОУН Калущини (05.1945—06.1947), окружний провідник ОУН Станиславщини (06.1947—06.1949), крайовий організаційний референт ОУН Карпатського краю (06.—09.1949). Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою на схилі г. Ріпна на межі Солотвинського і Надвірнянського р-нів.

⁹⁰ ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 372. — Т. 85. — Арк. 402 (“комунікат” поручника Миколи Коржа-“Сокола”).

⁹¹ Записав автор 26 липня 2009 р. у с. Маркова Богородчанського р-ну від колишнього підпільника Верхоляка Дмитра Кузьмича — “Дуба”, 1928 р. н., с. Манява Богородчанського р-ну.

⁹² Духович Текля Микитівна — “Зоряна”, “Тетяна” (1924 — 16.09.1949). Народилася в с. Крилос Галицького р-ну. Машиністка Станиславівського надрайонного проводу ОУН. Загинула на схилі г. Ріпна на межі Солотвинського і Надвірнянського р-нів.

⁹³ Літопис УПА. Нова серія. — Т. 7: Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС — МВС, МДБ — КДБ. (1943 — 1959). Книга четверта: 1949 — 1959. — Київ — Торонто, 2003. — С. 242-243.

Після загибелі “Шаха” крайовим референтом СБ Карпатського краю призначено майора “Грома”, який до цього перебував на посаді командира 4-ї воєнної округи “Говерля” УПА-Захід. Командир “Грім” був надзвичайним конспіратором, підпільники і навіть його охоронці довгий час не знали, яку посаду він обіймає.⁹⁴

У перші місяці 1951 р. чекісти провели три чекістсько-військові операції з розшуку М. Твердохліба-“Грома” та М. Дяченка-“Гомона”⁹⁵ в гірських районах Солотвинського району, однак позитивних наслідків вони не досягнули.⁹⁶

23 березня 1951 р. двоє охоронців крайового референта СБ КК “Грома” “Стефко”⁹⁷ та “Гриць”⁹⁸, повертаючись із Чорного лісу, були оточені ворогом у stodolі одного господаря у с. Кривець Солотвинського району. Їм запропонували здатися у полон, але вони відмовилися. Розгорівся бій, під час якого емґебісти підпалили stodолу, надіючись, що оточені вибіжать із охопленої полум’ям будівлі. Але бойовики СБ героїчно прийняли смерть — пострілялися, щоб не згоріти живцем. Тіла есбістів обгоріли так, що їх неможливо було ідентифікувати. Сусіди впізнали господаря тільки по залишку обгорілого светра.

По селу та району пішов слух, що там загинув районний есбіст “Ворон”. Місцеві виступники з с. Раковець злорадно втішалися і говорили: “Урвався той батіг”. Але через 2-3 дні “Ворон” з’явився у рідному селі і посіпакам довелося “прикусити язика”. Він зайшов до довіреної особи Степана Сенчака і дав завдання його молодшому брату Івану надійно заховати радянський автомат ППШ.

⁹⁴ Записав автор 26 липня 2009 р. у с. Маркова Богородчанського р-ну від колишнього підпільника Верхоляка Дмитра Кузьмича — “Дуба”, 1928 р. н., с. Манява Богородчанського р-ну.

⁹⁵ Дяченко Михайло Васильович — “М. Б.”, “Славобор”, “Бс-2”, “Б-333”, “Гомін”, “738”, літературний псевдонім “Марко Боєслав” (25.03.1910 — 22.02.1952). Народився в с. Боднарів Калуського р-ну. В підпіллі з 1944 р. Редактор підпільних видань: часопису “До чину”, газети “Шлях перемоги” (1945—1947) та журналу “Чорний ліс” (1947—1950). Працівник обласного осередку пропаганди ОУН Станиславщини (1945), окружний референт пропаганди ОУН Станиславщини (07.1948—весна 1950), крайовий референт пропаганди ОУН Карпатського краю (весна 1950—02.1952). Член УГВР. Загинув у бункері “Чорна печера” в урочищі Хубена поблизу с. Дзвиняч Солотвинського р-ну. Лицар Срібного хреста заслуги (1948).

⁹⁶ Ішук О. Життя та доля Михайла Дяченка—“Марка Боєслава”. — «Літопис УПА», Серія «Події і люди», т. 9. — Торонто — Львів, 2010. — С. 50.

⁹⁷ Кондратюк Д. В. — “Граб”, “Стефко” (? — 23.03.1951). Охоронець крайового референта СБ “Грома”. Загинув у сутичці з опергрупою УМГБ у с. Кривець Солотвинського р-ну.

⁹⁸ Дмитрів Юрій Миколайович — “Довбуш”, “Гриць” (1921 — 23.03.1951). Народився в с. Козаківка Болехівської міськради. Охоронець крайового референта СБ “Грома”. Загинув у сутичці з опергрупою УМГБ у с. Кривець Солотвинського р-ну.

Через тиждень після загибелі бойовиків СБ у селі Кривець, у сусідньому селі Раковець Солотвинського району проведена велика облава. Солдати з гарнізону в кожному господарстві проводили детальні обшуки, зривали підлоги, розвалювали печі, металевими щупами протикали землю.

В квітні 1951 р. у с. Раковець із гір спустилися чекістсько-військові групи УМГБ по Станіславській області. Видно було, що вони декілька днів перебували в горах і шукали бункери з підпільниками. Були добре екіпіровані, із запасом харчів. Одна група із 15 солдатів на чолі з офіцером зупинилися на ночівлю в господарстві Степана Сенчака. Офіцер ночував у будинку господаря, а сержанти і солдати у будівлі, де колись була молочарня. Вранці наступного дня облавники знову направилися у гори.⁹⁹

КОНТРРОЗВІДУВАЛЬНА РОБОТА СБ

Особливе місце в роботі служби безпеки займала контррозвідувальна діяльність, тобто боротьба з ворожою агентурою та активні спроби занурити свої джерела до радянських силових структур. “Основним завданням Служби безпеки на внутрішньо-організаційному відтинку є нищити агентуру в рядах ОУН” — йшлося в інструкції СБ “Інформативна робота”.¹⁰⁰

Терен був сильно насичений сексотами, в кожному селі було завербовано по декілька осіб, більшість з яких пішли на співпрацю з окупантами через тиск, погрози, шантаж. Есбісти попереджали запідозрених осіб, що якщо вони не припинять свою агентурну діяльність, то вони будуть знищені. Попереджали усно або письмово. Більшість поривали зв'язки з ворогом та виїжджали з села, інших перевербовували і вони надавали відомості про завдання, отримані від радянських органів держбезпеки. Тому знищували тільки агентів, які добровільно працювали на ворога, а інших просто “засвічували” і чекісти їм давали термін або вивозили на спецпоселення у віддалені регіони СРСР.¹⁰¹

Головний референт СБ ОУН Микола Арсенич-“Михайло” у своєму листі до крайового референта СБ ПЗУЗ Миколи Козака-“Смока” (кін. 1946 р.) писав: “не знищувати агентури, а обмежуватися тільки лише розконспіруванням. Повна ліквідація зовнішньої агентури сприяє вербуванню на її місце нової. Агентуру, з якою можна по доброму домовитися перевербовувати проти ворога і тримати її, як наших

⁹⁹ Записав автор 8 січня 2008 р. у с-щі Солотвин Богородчанського р-ну від Сенчака Івана Михайловича, 1934 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

¹⁰⁰ ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 372. — Т. 20. — С. 306 (інструктивні матеріали СБ).

¹⁰¹ Зеленчук М. Останні сальви. — Стрий, 1992. — С. 10.

інформаторів в аґентурі супротивника. Насамперед не знищувати ту зовнішню аґентуру, що завербована з числа родин наших членів, з числа наших симпатиків, завербованих під примусом компрометуючих матеріалів”.¹⁰²

Велася картотека, в якій фіксувалися дані: — про встановлених аґентів, про підозрюваних осіб та тих, хто добровільно зізнався в приналежності до радянської аґентури; — склад аґентурно-бойових груп; співробітників МГБ, радянських та партійних функціонерів; — протоколи переслухань осіб, які перебували під слідством, — протоколи про обставини загибелі підпільників, — розвідувальні звіти.¹⁰³

БОРОТЬБА З АґЕНТУРОЮ МГБ

У середині серпня 1950 р. есбісти Солотвинщини виявили сексот у с. Раковець, який був кравцем. Він шив військовий одяг для підпільників, а для пошиття потрібно було з кожного зняти мірки і тому був цінним інформатором для Солотвинського РВ УМГБ. Есбісти заарештували його поблизу села в урочищі Лази, коли той на возі віз сіно додому. “Ворон” із декілька бойовиками перестрів односельчанина і сказав: “Треба нам пошити нові маринарки (мундири — Авт.)”. Сексот відповів, що немає мірника, але може обміряти мотузкою. “Ворон” жорстко сказав: “Мотузкою будеш міряти капітана Кісельова. А тепер пішли з нами”. Йому зав’язали очі і повели в ліс. Він довго не хотів зізнаватися, але після кількох днів перебування у бункері “розколовся”. Розповів кого видав, показав місце, де під каменем залишав повідомлення для оперативника Солотвинського РВ УМГБ капітана Кісельова. 28 серпня 1950 р. (свято Пресвятої Богородиці), коли всі люди були у церкві на вечірній службі, бойовик “Карпенко” на коні під’їхав до храму і повідомив, що їх запрошує “Ворон” для народного суду над зрадником. Боївка знаходилася в кілометрі за селом на польовій дорозі (т. з. “лінія”, яка розділяла землі громад с. Раковець та с. Кривець) у повній бойовій готовності, зайнявши кругову оборону на випадок нападу ворога. На суд прийшло близько двохсот людей. “Ворон” запитав земляків, що робити з сексотом і наказав тому розповідати про свою зрадницьку діяльність. Після розповіді, чоловіки крикнули, що його треба знищити, але жінки сказали, що у нього шестеро дітей і просили його не карати. “Ворон” звернувся до зрадника: “Подякуй людям і йди до сповіді”. С. тричі поклонився людям і пішов, оглядаючись, думаючи, що йому вистрілять у

¹⁰² Ішук О., Огороднік В. Генерал Микола Арсенич: життя та діяльність шефа СБ ОУН. — Коломия: “Вік”. — С. 83.

¹⁰³ Веденеев Д. В., Биструхін Г. С. Двобій без компромісів. Протиборство спецпідрозділів ОУН та радянських сил спецоперацій. 1945-1980-ті роки: Монографія. — К.: К.І.С., 2007. — С. 90-91.

спину. Через декілька днів емґебісти вивезли агента на спецпоселення у Тюменську обл. РРФСР.¹⁰⁴

Задля своєчасного повідомлення про появу нелегалів від червня 1948 р. емґебісти у будинках надійної агентури приховано встановлювали радіосигналізаційний апарат “Тривога”. З приходом підпільників оперативне джерело на прихованому в житловому або господарському приміщенні апараті натискало кнопку певну кількість разів — і сигнал надходив на пульт чергового по райвідділу органів держбезпеки. На терені Солотвинського району було 28 таких апаратів (приблизно по 2 на село).¹⁰⁵

Влітку 1950 р. “Ворон” запідозрив, що в с. Кричка працює агент МГБ, у якого встановлено радіоапарат, та повідомив надрайонного референта СБ “Довбуша”¹⁰⁶. “Довбуш” запитав кущового “Ріня”¹⁰⁷: “Чи знаєте Ви, що коли десь з’являється, через 15-20 хвилин налітає МГБ?” Кущовий відповів, що помітив таке у рідному селі Кричка. “Довбуш” послав “Ріня” та есбіста “Орла” до селянина П. Підпільники зайшли до будинку та наполегливо запросили господаря на розмову до “Довбуша”, який разом із “Вороном” та підпільником “Дорошенком”¹⁰⁸, залишилися у лісі. П. майже відразу признався, що є агентом МГБ і що на горіщі стодоли захований радіоапарат, а кнопка знаходиться у ту-

¹⁰⁴ Записав автор 8 січня 2008 р. у с-щі Солотвин Богородчанського р-ну від Сенчака Івана Михайловича, 1934 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

¹⁰⁵ Веденєєв Д. В., Биструхін Г. С. Двобій без компромісів. Протиборство спецпідрозділів ОУН та радянських сил спецоперацій. 1945-1980-ті роки: Монографія. — К.: К.І.С., 2007. — С. 295.; Зеленчук М. Останні сальви. — Стрий, 1992. — С. 7.

¹⁰⁶ Гринішак Лука Михайлович — “Довбуш”, “СД-5”, “156” (1917 — 30.05.1956). Народився в с. Зелена Надвірнянського р-ну. Член ОУН з 1942 р. Станічний с. Зелена (літо 1942—літо 1943). Районний провідник ОУН Надвірнянщини (09.1943—05.1944). В УПА з травня 1944 р., чотовий сотні “Іскри”, командир сотні, командир куреня “Бескид” 22 ТВ “Чорний ліс” 4 ВО “Говерля”. Надрайонний референт СБ Надвірнянщини (04.1950—09.1951). Захоплений у полон 15 вересня 1951 р., 3 січня 1952 р. під час чекістсько-військової операції втік і повернувся в підпілля, вдруге полонений 12 травня 1954 р. Засуджений до вищої міри покарання, розстріляний у Лук’янівській в’язниці. Лицар Бронзового хреста бойової заслуги. Сотник УПА.

¹⁰⁷ Семенів Яків Іванович — “Дуб”, “Удуд”, “Рінь” (1908 — 18.07.1952). Народився в с. Кричка Богородчанського р-ну. Член ОУН, господарчий кущового (1945—1946), кущовий ОУН у Солотвинському р-ні (1947—04.1952). Захоплений у полон опергрупою Солотвинського РВ УМГБ у рідному селі через зраду “Явора” і “Полтавця” 10 квітня 1952 р. Засуджений до вищої міри покарання, розстріляний.

¹⁰⁸ Гутник Михайло Михайлович — “Дорошенко” (30.09.1928 — 12.05.1996). Народився в с. Гута Богородчанського р-ну. Член ОУН, зв’язковий сотні “Бобика” (1945), станичний у рідному селі (1946—1949), охоронець районного провідника “Донця” (1950). Заарештований співробітниками УМГБ 29 вересня 1950 р. Військовим трибуналом військ МВД Станіславської обл. 16 січня 1951 р. засуджений на 25 років таборів. Карався у Магаданських таборах. Після звільнення 10 липня 1956 р. проживав у рідному селі, помер. Реабілітований.

алеті. Але потім зрозумів, що поспішив і став заперечувати свої попередні покази. “Довбуш” сказав П. написати записку до своєї дружини, щоб не хвилювалася. Записку мав віднести переодягнений підпільник. “Довбуш” наказав йому непомітно забрати радіоапарат, але ні в якому разі випадково не натиснути на кнопку. Підпільник виконав наказ і приніс радіоапарат, який був пред’явлений агенту. “Довбуш” особисто склав протокол та виніс вирок: за зраду та загибель підпільників революційним судом агента засуджено до страти.

Забраний сигнальний радіоапарат “Довбуш” передав своєму зверхнику, окружному референту СБ “Жару”¹⁰⁹ для вивчення на есбістських вишколах (цей радіоапарат згодом планували передати за кордон до СБ Закордонних Частин ОУН).¹¹⁰

“Жар” зиму 1950-1951 рр. перебував у бункері “Довбуша”, який знаходився у лісовому масиві гори Пжелука (1066 м). Серед зими до них прийшов крайовий референт СБ “Грім”, районний референт СБ Надвірнянщини “Деркач” та їх охоронці. Їхній бункер був виявлений чекістсько-військовою групою, але їм вдалося прорватися крізь кільце облавників. Після танення снігу, охоронці “Грома” обладнали бункер на північному схилі гори Підсмеречек (1250 м). 12 червня 1951 р. “Довбуш” ходив на зустріч до командира “Грома”. Бойовиків “Козака” і “Карпенка” він залишив неподалік, а до бункера зверхника пішов сам.¹¹¹

Того ж літа 1950 р. при появі підпільників у с. Манява, через 20 хвилин із райцентру Солотвин “налітала” опергрупа райвідділу УМГБ. “Ворон” зрозумів, що у когось з агентів є сигнальний пристрій та повідомив надрайонного референта СБ “Довбуша”. Підозрюваний раніше працював на підпілля і залишав повідомлення на “мертвому” пункті в урочищі Хаші, але був спійманий і перевербований співробітниками Солотвинського РВ УМГБ, які встановили у нього вдома радіоапарат “Тривога”, а біля “мертвого” пункту влаштували засідку. Проте досвідчений есбіст “Степ”, який прийшов забрати “штафету”, послав двох

¹⁰⁹ Гаврилюк Степан Данилович — “Чубар”, “Думка”, “Клевець”, “Жар”, “0-32” (1918 — 19.08.1951). Народився в с. Глибоке Богородчанського р-ну. Член ОУН із 1933 р. З листопада 1939 р. перебував за кордоном. Повернувся до України у складі похідних груп ОУН. В СБ із 1944 р. Слідчий окружної референтури СБ Станиславівщини (1945—1947), надрайонний референт СБ Станиславівщини (1948—1949), окружний референт СБ Станиславівщини (1950—08.1951). Загинув у сутичці із співробітниками відділу 2-Н УМГБ у Чорному лісі. Хорунжий СБ.

¹¹⁰ Записав автор 26 липня 2009 р. у с. Маркова Богородчанського р-ну від колишнього підпільника Верхоляка Дмитра Кузьмича — “Дуба”, 1928 р. н., с. Манява Богородчанського р-ну.

¹¹¹ Архів УСБУ в Івано-Франківській обл. — Ф. 4 (кримінальні справи на нерєабілітованих осіб). — Спр. 9465. — С. 17. (протокол допиту Березіцького М. А.)

цивільних, щоб подивилися, чи немає там чекістів, а сам перебував неподалік. Вони мали співати українських пісень, а якщо побачать там ворогів — заспівати “Катюшу”. Коли “Степ” почув “Катюшу”, то йому стало зрозуміло, що П. працює на МГБ. “Довбуш” дав наказ районному референту СБ Надвірнянщини “Держачу” (невідомо, де в той час перебував райреферент СБ Солотвинщини “Ворон”) затримати сільського дяка. Разом із ним арештовували агента районний референт пропаганди ОУН Солотвинщини “Ігор” (колишній станичний цього села) і бойовик надрайонної СБ Надвірнянщини “Верещак”¹¹². Дяка привели в урочище Лозовачі із зав’язаними очима, де перебували зверхник “Довбуш”, кушовий “Байда”¹¹³, есбіст “Орел”. “Довбуш” наказав “Орлові” зняти з агента кайданки. Він особисто проводив допит та вів протокол. Під час допиту, який тривав на протязі 3-х днів, дяк признався, що є агентом, та повідомив, де знаходиться радіоапарат. А в селі люди говорили, що СБ даремно його забрала, що він порядна людина. Коли людей покликали на народний суд, то “Довбуш” заявив зраднику: “Якщо ви чесно і правдиво розкажете про свою співпрацю з ворогом — ми даємо революційне чесне слово, що вас звільнимо”. Дяк розповів про свою агентурну діяльність та заявив: “Для підтвердження того, що я говорю правду, я заявляю: у мене на пасіці у вулиці №8 є сигнальний радіоапарат, яким я користувався для зв’язку з оперативником”. Народ загудів: “На гілляку зрадника”. “Довбуш” дав наказ його відпустити і просив людей не піднімати на нього руки. Дяк повернувся додому. На другий день він сам пішов у Солотвинський РВ УМГБ і розповів, що сталося. Чекісти допитували його щодо арештовував, він відповідав, що весь час був із зав’язаними очима. Його запідозрили у дворушництві (співпраці на два боки — Авт.) і заарештували за розголошення таємниці. Агента засудили на 10 років та вивезли у табори Воркутлагу.¹¹⁴

Для боротьби з підпільниками ОУН і УПА співробітники МГБ УРСР застосовували спеціальні засоби, які дозволяли отруїти або знешкодити людину. Одним із них був засіб “Нептун-47” — хімічний препарат, який непомітно підсипали в їжу і який майже не мав запаху та смаку.

¹¹² Онуфрак Василь Дмитрович — “Верещак” (1928 — ?). Народився в с. Зелена Надвірнянського р-ну. Охоронець надрайонного референта СБ “Довбуша”, охоронець командира “Грома”. Заарештований співробітниками УМГБ 1954/1955 рр. Погодився на співпрацю з ворогом. Помилуваний радянською владою, проживав у рідному селі. Помер.

¹¹³ Скрипник Петро Дмитрович — “Шпак”, “Байда” (1916 — 31.10.1951). Народився у с. Манява Богородчанського р-ну. Член ОУН, кушовий ОУН у Солотвинському р-ні. Загинув у сутичці з опергрупою УМГБ у рідному селі.

¹¹⁴ Записав автор 26 липня 2009 р. у с. Маркова Богородчанського р-ну від колишнього підпільника Верхоляка Дмитра Кузьмича — “Дуба”, 1928 р. н., с. Манява Богородчанського р-ну.

Після вживання отрути людина втрачала здатність пересуватися або засинала на 6-8 годин (або й більше).

Підпілля ОУН і УПА добре знало про те, що чекісти розробили спеціальні отруйні засоби, які вручають своїм інформаторам та агентам із завданням отруювати підпільників і захоплювати їх живими. У зв'язку із цим Служба безпеки ОУН розробила спеціальну інструкцію “Про снодійні засоби” щодо запобігання отруєнню підпільників. Інструкція датована серпнем 1951 р. Її доводили до відома всіх підпільників для впровадження в життя. Автором інструкції був підпільник “Т-48” (можливо — це окружний референт СБ Коломийщини Роман Тучак-“Клим”).

Автор інструкції зазначив, що оскільки в чесній і відкритій боротьбі більшовики не в змозі добитися повної ліквідації українського підпільного руху, вони не соромляться найпідліших і віроломних засобів, аби лише досягти своєї мети.

У підпіллі такий снодійний препарат стали називати “отрутою”.¹¹⁵

Одного вечора троє бойовиків “Ворона”, прийшовши у с. Жураки, зайшли на вечерю до хрещеного батька “Богдана”. Господар пригостив есбістів борщем, а сам, натиснувши на кнопку апарату “Тривога”, непомітно зник. Через деякий час у есбістів почалися галюцинації і швидко всі, хто їв борщ, позасинали. З бойовиків не вечеряв “Богдан”, велетень повиносив сонних побратимів, перетягнув кожного через потік і заховав у копицю сіна, що знаходилася неподалік. Приїхали емгебісти, обшукали все подвір'я та прилеглу територію. Службова собака взяла слід, але він закінчувався біля потоку. Нікого не знайшовши, обізнани вороги поїхали у район. Незабаром “Богдан” ліквідував зрадника.¹¹⁶

Оперативники, знаючи, що “Зуб” інколи вночі навідується до родичів та довірених осіб у с. Манява, вмовили його рідну сестру Юстину (дві старші сестри Мотря¹¹⁷ і Варвара¹¹⁸ загинули в підпіллі, матір та двох молодших сестер Марію і Олену окупанти вивезли до Сибіру) всипати в їжу спецпрепарат, мотивуючи тим, що вона врятує брата-

¹¹⁵ Український визвольний рух / Центр досліджень визвольного руху, Інститут українознавства ім. Крип'якевича НАН України. — Львів, 2008. — Збірник 12. Застосування радянськими спецслужбами допоміжних засобів у боротьбі з підпіллям ОУН та УПА; — С. 146-149; Зеленчук М. Останні сальви. — Стрий, 1992. — С. 8.

¹¹⁶ Записав автор 8 січня 2008 р. у с-щі Солотвин Богородчанського р-ну від Сенчака Івана Михайловича, 1934 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

¹¹⁷ Рогів-Смеречук Мотрина Василівна (1920 — 8.10.1946). Народилася в с. Манява Богородчанського р-ну. Зв'язкова куреня “Сивуля” 22 ТВ “Чорний ліс”. Загинула разом із курінним “Іскрою” під час бою з військовими ВВ МВД на присілку Бойки у рідному селі.

¹¹⁸ Рогів Варвара Василівна (1926 — 1948). Народилася с. Манява Богородчанського р-ну. Зв'язкова бойки “Зуба”. Загинула в урочищі Цекіт біля рідного села.

ві життя та встановили в її будинку апарат “Тривога”. Сестра всипала препарат у молоко і принесла братові. “Зуб” зробив один ковток і по кислому смаку зрозумів, що в молоко щось підсипали. Сестра виправдовувалася, що її корова тільна і швидко пішла. Через декілька хвилин він відчув першіння в горлі, сили стали його покидати, з рук випала гвинтівка СВТ. Два охоронці, які були з ним, підібрали зброю і перенесли “Зуба” до будинку однієї надійної господині, де перебули облаву. “Зуб”, розуміючи, що в такому стані він не зможе чинити опору ворогам, дістав із кобури пістолет і хотів застрелитися, але сил натиснути на спусковий гачок вже не було.

Емгебісти прибули через півгодини після отримання сигналу, але підпільників у селі не знайшли. Після невдалої операції, Юстину одразу вивезли до обласного управління МГБ і влаштували на роботу посудомийкою в одній з їдалень міста.

“Зуб” прийшов до тям аж наступного дня. Він розповідав підпільникам про ті галюцинації, які відчував під дією спецпрепарату.¹¹⁹

Звичайно, “Ворон”, як досвідчений есбіст, проводив активні спроби по зануренню своїх джерел до радянських силових структур.

Зиму 1950 р. “Ворон” і “Яструб” перебували в будинку жительки с. Жураки Катерини Мельник, рідний брат якої працював міліціонером у райцентрі Солотвин. Цілком зрозуміло, що працівник міліції не міг не знати, що у його сестри зимують співробітники районної СБ.¹²⁰

По завданню “Ворона”, Микола Гринішак влаштувався фірманом (їздовим — Авт.) у Солотвинський РВ УМГБ і був цінним інформатором для районної СБ. Зрозуміло, що він не був посвячений у плани чекістських операцій, але повідомляв “Ворона” про всі ворожі виїзди на операції, обшуки та облави, а також про те, хто з підпільників загинув чи потрапив у полон.¹²¹

¹¹⁹ Записав автор 27 червня 2010 р. у с. Манява Богородчанського р-ну від колишнього зв’язкового ОУН Рогіва Романа Йосиповича, 1929 р. н., с. Манява Богородчанського р-ну.

¹²⁰ Архів УСБУ в Івано-Франківській обл. — Ф. 5 (кримінальні справи на реабілітованих осіб). — Спр. 8343 П. — Арк. 74. (протокол допиту Якимчука В. І.).

¹²¹ Записав автор 8 січня 2008 р. у с-щі Солотвин Богородчанського р-ну від Сенчака Івана Михайловича, 1934 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

ПІДТРИМКА ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ

Важливе значення надавалося діям СБ зі зриву колективізації сільського господарства, оскільки суцільна колективізація означала втрату контролю над сільською місцевістю як основною базою підпілля.¹²² Провідники ОУН розробили низку інструкцій, які передбачали посилену агітацію серед селян, саботаж, а іноді і насильницькі дії проти радянських активістів. Планова колективізація сіл Солотвинського району зривалася через спротив селян. Районне партійне керівництво колективізацію проводили в насильницький спосіб, залучаючи до цього органи МГБ, міліцію, стрибків. Селян викликали до сільради і погрозами заставляли писати заяву про вступ до колгоспу.

У рідному селі “Ворона” окупаційній владі аж у лютому 1951 р. вдалося організувати колгосп, головою якого призначено Михайла Гуменяка, а через кілька місяців — Михайла Дутчака. Обидва керівники були місцевими, відзначалися симпатіями до визвольного руху і не проводили активних дій. Тому їх замінено пониженням у посаді працівником райкому партії росіянином Анісімовим.¹²³

Сільські інтелігенти (вчителі, медичні працівники та інші) співчували та допомагали учасникам підпільного руху. Вчителі постачали підпільникам канцелярські товари, медики надавали медичну допомогу пораненим та хворим, наражаючи себе на небезпеку бути репресованими каральними органами СРСР.

У Солотвинському районі за допомогу підпіллю були заарештовані директори шкіл с. Росільна Богдан Кривий¹²⁴ і с. Космач Іван Мариневич¹²⁵ разом із дружиною-вчителькою¹²⁶, а також завідувачка медпункту с. Луквиця Текля Корж¹²⁷.

¹²² Веденеев Д. В., Биструхін Г. С. Двобій без компромісів. Протиборство спецпідрозділів ОУН та радянських сил спецоперацій. 1945-1980-ті роки: Монографія. — К.: К.І.С., 2007. —С. 118.

¹²³ Записав автор 8 січня 2008 р. у с-щі Солотвин Богородчанського р-ну від Сенчака Івана Михайловича, 1934 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

¹²⁴ Кривий Богдан Йосафатович (1928 — ?). Народився в с. Ягільниця Чортківського р-ну Тернопільської обл. Директор школи с. Росільна Солотвинського р-ну. Заарештований співробітниками УМГБ 27 грудня 1948 р. Звинувачення: інформатор станичного ОУН, передав підпіллю 40 зошитів. Особливою нарадою при МГБ СРСР 23 квітня 1949 р. засуджений на 5 років позбавлення волі. Подальша доля невідома.

¹²⁵ Мариневич Іван Олексійович (1925 — ?). Народився в с. Маркова Богородчанського р-ну. Директор школи с. Космач Солотвинського р-ну. Заарештований співробітниками УМГБ 29 грудня 1948 р. Звинувачення: член ОУН, складав націоналістичні листівки. Особливою нарадою при МГБ СРСР 15 червня 1949 р. засуджений на 10 років позбавлення волі. Подальша доля невідома.

¹²⁶ Мариневич Марія Іванівна (1927 — ?). Народилася у с. Росільна Богородчанського р-ну. Вчителька школи с. Космач Солотвинського р-ну.

У квітні-травні 1950 р. “Ворон” із “Богданом”, перебуваючи у с. Жураки, заночували у будинку, де проживали вчителі, які приїхали на роботу зі східної України (Полтавщини). Есбісти допізна проводили роз’яснювальні бесіди і під ранок всі співрозмовники позасинали. У неділю вранці почули стук у двері та голос районного судді Титова, який із “стрибками” змушували населення підписуватися на т. з. державну позику. У відкрите вікно заглянув “стрибок” Гомель і, побачивши “Ворона”, вистрілив у нього зі свого карабіну. Але від несподіванки та страху руки Гомеля тремтіли і тому він не влучив. “Богдан” випустив автоматну чергу з ППШ у двері. Поранений у живіт, суддя упав і заволав: “Братці, спасіте!”. “Ворон” схопив “десятизарядку”, яка стояла в куті кімнати і вистрілив декілька разів, але прислужники вже порозбігалися, почувши перші постріли. “Стрибки” втікали аж до сусіднього села Старуня, добігли до сільради і телефоном доповіли про подію черговому Солотвинського РВ УМГБ. Черговий по радіостанції відразу спрямував туди “летючі боївки” МГБ. Після втечі “стрибків” “Ворон” із “Богданом” негайно покинули с. Жураки і за декілька годин дійшли до с. Раковець, де в одного з довірених людей залишилися на ночівлю.

У ніч з 21 на 22 листопада 1950 р. “Ворон” з “Карпенком” і ще одним бойовиком прийшли у с. Раковець до довіреної особи Степана Сенчака. Самого Степана вдома не було, так як він поїхав у сусіднє село Росільна, але були сестри і молодший брат Іван. Есбісти принесли з собою радіоприймач “Балтика” та батареї до нього, які були досить важкими. Вони зупинилися переднювати та щось перекусити. На землі вже лежав перший сніг і “Ворон” переживав, що вони залишили сліди. Але так як це було в селі і ніхто їх не бачив, есбісти спокійно переднювали і під вечір відійшли у терен.

Того ж місяця, районний референт СБ з підлеглими у вечірній час зайшли до будинку Степана Сенчака, який після розмови з “Вороном”, разом із своїм наймолодшим братом Іваном, супроводжував есбістів по селу. Коли проходили повз порожню родинну хату Василя (вся родина вивезена на спецпоселення), Степан повідомив, що згідно вказівки з району будинок будуть розбирати (відповідно до таємної постанови ЦК КП(б)У №ПБ-148/14е від 15.10.1947 р. “Про

Заарештована співробітниками УМГБ 20 січня 1949 р. Звинувачення: член ОУН, псевдо “Зоря”. Особливою нарадою при МГБ СРСР 7 вересня 1949 р. засуджена на 10 років позбавлення волі. Подальша доля невідома.

¹²⁷ Корж Текля Гнатівна (1919 — ?). Народилася в с. Телешівка Рокитнянського р-ну Київської обл. Завідувачка медпункту с. Луквиця Солотвинського р-ну. Заарештована співробітниками УМГБ 16 жовтня 1950 р. Звинувачення: надавала меддопомогу членам ОУН. Військовим трибуналом військ УМВС Станіславської області 11 грудня 1950 р. засуджена на 25 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Подальша доля невідома.

порядок використання земель і майна залишених після виселення “сімей націоналістів і бандитів УПА”). “Ворон” сказав, щоб всі йшли, а він наздожене. Через декілька хвилин наздогнав бойовиків, а його дерев’яний будинок, стодола та стайня були охоплені полум’ям. “Ворон” вистрілив угору декілька разів, щоб сусіди не кинулися гасити пожежу.¹²⁸

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗУСТРІЧІ

У вересні 1950 р. “Ворон” у супроводі “Яструба” і “Карпенка” ходили на організаційну нараду з новопризначеним надрайонним провідником ОУН Надвірнянщини “Хмарою”¹²⁹, яка відбулася на терені Надвірнянського району: в лісовому масиві над потоком Зубринка в трьох кілометрах від гори Ільма в напрямку Закарпатської області. На нараді, крім командира “Хмари”, були присутні сотник “Довбуш”, районний провідник ОУН Надвірнянщини “Тарас” та їхні охоронці. Нарада тривала 2 дні, після її закінчення провідники і підпільники повернулися до своїх місць базувань.

На початку травня 1951 р. “Ворон” у супроводі “Яструба”, “Орла”, “Богдана” і “Карпенка” ходили на зустріч із надрайонним референтом пропаганди ОУН Надвірнянщини “Євгеном”¹³⁰ (базувався в урочищі Піги біля с. Татарів, у бункері була велика “гутенбергівка”) та районним референтом пропаганди ОУН Солотвинщини “Ігорем”. Зустріч відбулася на терені Солотвинського району: в лісовому масиві на схилі г. Скит (754 м), 250-300 м над потоком Битківчик.

¹²⁸ Записав автор 8 січня 2008 р. у с-щі Солотвин Богородчанського р-ну від Сенчака Івана Михайловича, 1934 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

¹²⁹ Мельник Петро Васильович — “Хмара”, “П-44” (10.10.1910 — 27.4.1953). Народився в с. Камінне Надвірнянського р-ну. Закінчив Станиславську гімназію. Кавалерист польського війська. Член ОУН з 1937 р. В’язень польських тюрем. Підстаршина легіону ДУН “Роланд” та батальйону №201. У 1943 р. вступив до УНС. Інструктор-вишкільник у сотні Василя Андрусяка “Різуна”. З червня 1944 р. командир сотні “Стріла” 22 ТВ “Чорний ліс”. З березня 1945 р. командир куреня “Дзвони” 22 ТВ. З січня 1946 р. командир 21 ТВ “Гуцульщина”. У червні-липні 1949 р. командував рейдом відділу УПА на терени Румунії. Після розформування відділів УПА, призначений надрайонним провідником ОУН Надвірнянщини (08.1950—08.1951). 14 серпня 1951 р. захоплений у полон АБГ УМГБ, але 27 квітня 1952 р. зумів утекти і повернувся у підпілля. Загинув у сутичці з опергрупою УМВД у с. Лоева Надвірнянського р-ну. Лицар Бронзового хреста бойової заслуги та Срібного хреста бойової заслуги 1-го класу (1946). Сотник УПА.

¹³⁰ Заславський Богдан Семенович — “Євген”, “М-24”, “Ч/ВК-14” (1928 — 5.11.1951). Народився у с. Павлівка Тисменицького р-ну. Надрайонний референт пропаганди ОУН Надвірнянщини. Загинув у сутичці з опергрупою УМГБ у с. Вороненко Яремчанського р-ну.

У середині травня т. р. “Ворон” також у супроводі “Яструба”, “Орла”, “Богдана” і “Карпенка” ходили на зустріч із надрайонним референтом пропаганди ОУН Надвірнянщини “Євгеном”, районним провідником ОУН Солотвинщини “Донцем”¹³¹ та районним референтом пропаганди ОУН Солотвинщини “Ігорем”. Зустріч відбулася на тому ж місці, що і попередня.¹³²

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА

В організаційній структурі ОУН Солотвинський район (в т. ч. Надвірнянський, Яремчанський, Ланчинський) підпорядковувався Надвірнянському надрайону. Надрайон Надвірна (в т. ч. Станиславів, Тлумач) входив до Станиславівської округи, а та (разом із Чернівецькою, Коломийською, Калуською, Дрогобицькою, Закарпатською) — до складу КК ЗУЗ ОУН. У другій половині 1950 р. референтура СБ Станиславівської округи ОУН була такою:

окружний референт Степан Гаврилюк-“Жар”;

референт СБ надрайону Станиславів — Михайло Савчук-“Чиж”¹³³;

надрайону Тлумач — Іван Скринтович-“Зенко”¹³⁴;

надрайону Надвірна — Микола Стефурак-“Летун”¹³⁵.

Після загибелі “Летуна” 19 березня 1950 р., “Жар” запропонував сотнику УПА “Довбушу” очолити надрайонну референтуру СБ. “Довбуш” довго не погоджувався, говорячи, що він вояк, а не есбіст. Але

¹³¹ Бойчук Василь Петрович — “Донець” (1912 — ?). Народився у с. Молодків Надвірнянського р-ну. Член ОУН, районний господарчий референт ОУН Яремчанщини (1944—1946), районний провідник цього проводу (1946—1948), районний провідник ОУН Солотвинщини (1949—літо 1951). Понижений в посаді до стрільця, працівник надрайонної референтури пропаганди ОУН Надвірнянщини. У грудні 1952 р. вийшов з повинною. Подальша доля невідома.

¹³² Архів УСБУ в Івано-Франківській обл. — Ф. 4 (кримінальні справи на nereабітованих осіб). — Спр. 9465. — Арк. 21-23 (протокол допиту Березицького М. А.).

¹³³ Савчук Михайло Дмитрович — “Чиж”, “Ч-36” (1923 — 8.03.1951). Надрайонний референт СБ Станиславівщини (1950—03.1951). Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою у Чорному лісі.

¹³⁴ Скринтович Іван Антонович — “Морозенко”, “Зенко” (1921 — 20.09.1950). Народився в с. Залуква Галицького р-ну. Районний референт СБ Солотвинщини, надрайонний референт СБ Тлумаччини. Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою у с. Милування Тисменицького району.

¹³⁵ Стефурак Микола Юрійович — “Бистрий”, “Левко”, “Летун” (1923 — 19.03.1950). Народився с. Тисменичани Надвірнянського р-ну. Закінчив гімназію. В СБ із 1943 р. Працівник окружної референтури СБ Станиславівщини, надрайонний референт СБ Надвірнянщини (05.1949—03.1950). Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою біля с. Зелена Надвірнянського району.

через деякий час дав згоду і пройшов вишкіл по лінії СБ під керівництвом “Жара”. На місце полеглого “Чижа” окружний референт “Жар” призначив “Ворона” надрайонним референтом СБ Станиславщини, а на посаду районного референта СБ Солотвинщини — коменданта БСБ “Яструба”.¹³⁶

ВОСТАННЄ В РІДНОМУ СЕЛІ

Востаннє Василя бачили у рідному селі на початку червня 1951 р., в “зелену” суботу (напередодні свята Святої Трійці). Він із зверхником “Жаром” і бойовиками окружної БСБ перебували у будинку довіреної особи Миколи Гринішака, який працював секретарем сільради с. Раковець. Біля дверей кімнати, де перебував “Жар”, постійно чергував охоронець з кулеметом, біля входу до будинку — другий кулеметник, інші бойовики (також озброєні ручними кулеметами) перебували в будинку.

Окружний референт СБ “Жар” був людиною веселої вдачі, постійно жартував, гарно співав. На озброєнні мав автомат ППШ-41, на дерев’яному прикладі якого вирізблена п’ята заповідь Декалогу українського націоналіста “Пімстиш смерть Великих Лицарів”. Близький родич та довірена особа “Ворона” Степан Сенчак постриг обох провідників перед святами. Після “зелених” свят есбісти відійшли у Чорний ліс.¹³⁷

ЗАГИБЕЛЬ НА “ЧОРНІЙ” ЗРАДІ

1951 рік підпілля Прикарпаття стало називати роком “чорної” зради. “Ворон”, як і сотні підпільників Станиславівської округи ОУН, загинули чи потрапили до полону через застосування одного із найпідступніших чекістських методів — використання аґентурно-бойових груп. До складу АБГ керівництво МГБ включало колишніх підпільників, які пішли на співпрацю. Під час зустрічей на пунтах зв’язку аґенто-бойовики¹³⁸ провідників захоплювали живими, а охоронців підступно убивали з близької відстані, діючи під маскою СБ. Захоплені повідомля-

¹³⁶ Український визвольний рух / Центр досліджень визвольного руху, Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України. — Львів, 2007. — Збірник 9. Життя, діяльність та загибель референта пропаганди Карпатського крайового проводу ОУН Михайла Дяченка-“Марка Боеслава” в світлі документів Галузевого державного архіву Служби безпеки України — С. 30-31; Записав автор 26 липня 2009 р. у с. Маркова Богородчанського р-ну від колишнього підпільника Верхоляка Дмитра Кузьмича-“Дуба”, 1928 р. н., с. Манява Богородчанського р-ну.

¹³⁷ Записав автор 8 січня 2008 р. у с-щі Солотвин Богородчанського р-ну від Сенчака Івана Михайловича, 1934 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

¹³⁸ Аґент-бойовик — член ОУН, захоплений у полон органами МГБ, який погодився на співпрацю з ворогом і використовувався для знищення підпільного руху.

ли про час та місце своїх наступних зустрічей. Через кілька місяців чекісти шляхом проведення вдалих операцій фактично розгромили одну з найбільших округ ОУН.

На думку дослідників визвольного руху О. Іщука і В. Огородніка, саме АБГ відіграли головну роль у розгромі організаційної структури ОУН і УПА у 1944-1955 рр.¹³⁹

Все почалося із захоплення емґебістами одного з керівників Станіславівської округи ОУН “Байденка”¹⁴⁰, якого восени 1950 р. призначено окружним референтом пропаганди. Крім того, він був керівником пункту зв’язку Карпатського крайового проводу ОУН із крайовим проводом ОУН “Поділля”.

Одним з серйозних керівних центрів підпільного руху на терені Станіславської області керівництво МГБ СРСР і МГБ УРСР вважало Станіславівський окружний провід ОУН і поставило перед обласним УМГБ завдання ліквідувати його. В лютому 1951 р. оперативниками УМГБ по Станіславській області була заведена аґентурна справа “Пеправа”, по якій проходило 250 озброєних “нелегалів”.

Крім того, на терені округи діяли три великі друкарні, створені крайовим референтом пропаганди Карпатського краю “Гомоном”.¹⁴¹

10 лютого 1951 р. в ході проведення чекістсько-військової операції о 18:30 год. в лісовому масиві (урочище Залипники) на межі Станіславівського і Жовтневого (Єзупільського, тепер в скл. Тисменицького — Авт.) районів був виявлений добре замаскований бункер, в якому перебували підпільники. На пропозицію здатися, підпільники вчинили сильний збройний опір і в результаті перестрілки п’ятьох було вбито, а двох поранено та захоплено живими. В результаті бою загинули: надрайонний референт пропаганди ОУН Тлумаччини “Чайка”¹⁴², машиніст-

¹³⁹ Ішук О., Огороднік В. Генерал Микола Арсенич: життя та діяльність шефа СБ ОУН. — Коломия: “Вік”. — С. 129.

¹⁴⁰ Козакевич Михайло Матвійович — “Зелений”, “Денис”, “Боярин”, “Султан”, “Байденко” (1921 — ?). Народився в с. Ганнусівка Тисменицького р-ну. В підпіллі з 1944 р. Районний провідник ОУН Станіславщини (1946—1948), надрайонний провідник ОУН Станіславщини (1949—09.1950), окружний референт пропаганди ОУН Станіславщини (09.1950—02.1951). Захоплений у полон чекістсько-військовою групою УМГБ у бункері 10 лютого 1951 р. Погодився на співпрацю з ворогом, приймав активну участь у знищенні підпілля Станіславської округи ОУН. Подальша доля невідома.

¹⁴¹ ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 372. — Т. 56. — Арк. 249-251. (вопросы тактики, методов и средств, применявшихся органами госбезопасности в борьбе с украинскими националистами).

¹⁴² Сандига Василь — “Чайка” (1922 — 10.02.1951). Народився в с. Долина Городоцького р-ну Львівської обл. Політвиховник сотні “Шума” та відділу “Месники” (1944—1947), надрайонний референт пропаганди ОУН Тлумаччини (1950—02.1951). Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою в урочищі Біїне поблизу с-ща Єзупіль (тепер Тисменицького р-ну).

ка “Оксана”¹⁴³, охоронці окружного проводу “Богдан”¹⁴⁴, “Славко”¹⁴⁵, “Роман”¹⁴⁶, а “Байденка” та його охоронця “Клима”¹⁴⁷ захоплено. У бункері розміщувалася типографія окружного проводу, створена ще 1947 р., яка мала назву “Боротьба”, а з листопада 1950 р., згідно вказів керівників Карпатського крайового проводу ОУН перейменована в типографію імені генерала Чупринки.¹⁴⁸

“Байденко”, після застосування чекістами тортур, дав згоду на співпрацю з ворогом та став видавати зв’язки і місця зимівлі підпільників на теренах Тлумацького та Станиславівського надрайонів. Йому присвоїли псевдонім “Східняк” та включили до складу агентурно-бойової групи УМГБ, яку очолював досвідчений агент-бойовик “Сергій”¹⁴⁹.

Згідно показів захоплених “Байденка” та “Клима” 14 лютого т. р. при проведенні чекістсько-військової операції у лісовому масиві на

¹⁴³ Абрам’юк Ольга Василівна — “Бараболька”, “Оксана” (1925 — 10.02.1951). Народилася у с-щі Делятин Надвірнянського р-ну. Керівник техланки Надвірнянського надрайонного проводу, машиністка Станиславівського окружного проводу ОУН. Загинула у сутичці з чекістсько-військовою групою в урочищі Бійне поблизу с-ща Єзупіль (тепер Тисменицького р-ну).

¹⁴⁴ Долішній Михайло Дмитрович — “Бистрий”, “Богдан” (1927 — 10.02.1951). Народився в с. Колодіївка Тисменицького р-ну. Охоронець Станиславівського окружного проводу ОУН. Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою в урочищі Бійне поблизу с-ща Єзупіль (тепер Тисменицького р-ну).

¹⁴⁵ Волошук Євген Васильович — “Славко” (1930 — 10.02.1951). Народився у м. Тисмениця. Бойовик райбоівки СБ Богородчанщини, охоронець Станиславівського окружного проводу ОУН. Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою в урочищі Бійне поблизу с-ща Єзупіль (тепер Тисменицького р-ну).

¹⁴⁶ Скринтович Ігор Степанович — “Ромко” (1932 — 10.02.1951). Народився с. Залуква Галицького р-ну. Охоронець Станиславівського окружного проводу ОУН. Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою в урочищі Бійне поблизу с-ща Єзупіль (тепер Тисменицького р-ну).

¹⁴⁷ Бабак Дмитро Михайлович — “Клим” (1928 — ?). Народився с. Підлужжя Тисменицького р-ну. Охоронець Станиславівського окружного проводу ОУН. Захоплений у полон в бункері 10 лютого 1951 р. Перебував у Станиславівській в’язниці. Подальша доля невідома.

¹⁴⁸ Сергійчук В. Український здвиг: Прикарпаття. 1939-1955. — К.: Українська Видавнича Спілка, 2005. — С. 738-740.

¹⁴⁹ Магас Михайло Миколайович — “Полтавець”, “Остапенко” (1922 — ?). Народився в с. Підгірки (тепер у складі м. Калуш). Районний референт пропаганди ОУН Калушини, районний провідник ОУН цього проводу. Заарештований співробітниками УМГБ 5 листопада 1947 р. Погодився на співпрацю з ворогом (агент “Сергій”). Очолював агентурно-бойову групу УМГБ, приймав активну участь у захоленні і знищенні підпільників на теренах Калуської та Станиславівської округ ОУН. Помилуваний радянською владою, проживав у Коломийському р-ні. Помер.

стику Галицького і Станиславівського районів був виявлений бункер з підпільниками, які відмовилися здаватися. Внаслідок збройної сутички героїчно загинули надрайонний провідник ОУН Станиславівщини “Павло”¹⁵⁰ та його охоронці “Коваленко”¹⁵¹ і “Славко”¹⁵² (у часи Незалежності на місці їх загибелі встановлено пам’ятний хрест).

22 лютого т. р. “Байденко” через відомі йому зв’язки, викликав на зустріч керівника Жовтневого (Єзупільського) районного проводу “Аркаса”¹⁵³ і кущового “Соловейка”¹⁵⁴, які після короткої бесіди про стан підпілля в районі, були роззброєні і захоплені живими. 29 лютого т. р. “Аркасом” були викликані на зустріч та захоплені його охоронці “Грім” і “Максим” (інші дані не встановлено).

8 березня т. р. у Чорному лісі на терені Солотвинського району чекістсько-військовою групою був виявлений бункер, в якому загинули надрайонний референт СБ ОУН Станиславівщини “Чиж”, референт пропаганди цього проводу “Граніт”¹⁵⁵, керівник технічної ланки цього проводу “Лісовик”¹⁵⁶, районний провідник ОУН Станиславівщини

¹⁵⁰ Когуч Павло Михайлович — “Павло” (9.09.1923 — 14.02.1951). Народився у с. Павелче (тепер с. Павлівка) Тисменицького р-ну. Закінчив педкурс, вчитель. Вояк УДП. В УПА з 1943 р., вишкіл пройшов у старшинській школі. Чотовий сотні “Бойка” (1944), командир сотень “Заведії” та “Месники” 22 ТВ “Чорний ліс” (1945—1947). Надрайонний організаційний референт ОУН Станиславівщини (1948—09.1950), надрайонний провідник ОУН Станиславівщини (09.1950—02.1951). Загинув у бункері в лісі Стінка поблизу с. Вікторів Галицького р-ну. Лицар Бронзового хреста бойової заслуги. Поручник УПА.

¹⁵¹ Глум Мирослав Федорович — “Коваленко” (1924 — 14.02.1951). Народився с. Вікторів Галицького р-ну. Охоронець надрайонного проводу. Загинув у бункері в лісі Стінка біля рідного села.

¹⁵² Савчин Микола Іванович — “Соловей”, “Славко” (1930 — 14.02.1951). Народився с. Старі Богородчани Богородчанського р-ну. Охоронець надрайонного проводу. Загинув у бункері в лісі Стінка поблизу с. Вікторів Галицького р-ну.

¹⁵³ Шкварило Остап Степанович — “Аркас” (? — ?). Районний провідник ОУН Єзупільщини. Захоплений у полон співробітниками відділу 2-Н УМГБ 22 лютого 1951 р. Погодився на співпрацю з ворогом. Подальша доля невідома.

¹⁵⁴ “Соловейко” (інші дані не встановлено). Кущовий ОУН у Жовтневому (Єзупільському) р-ні. Захоплений у полон співробітниками відділу 2-Н УМГБ 22 лютого 1951 р. Погодився на співпрацю з ворогом. Подальша доля невідома.

¹⁵⁵ Гайдей Григорій Васильович — “Граніт” (1914 — 8.03.1951). Народився у с. Вовчинець (тепер у складі м. Івано-Франківськ). Районний провідник ОУН Станиславівщини, надрайонний референт пропаганди ОУН Станиславівщини. Загинув у бункері в Чорному лісі поблизу с. Луквиця Солотвинського р-ну.

¹⁵⁶ Парипа Василь Романович — “Лісовик” (1914 — 8.03.1951). Народився в с. Ямниця Тисменицького р-ну. Керівник техланки Станиславівського надрайонного проводу ОУН. Загинув у бункері в Чорному лісі поблизу с. Луквиця Солотвинського р-ну.

“Ігор”¹⁵⁷ і два його охоронці: “Карук”¹⁵⁸ та “Ярема”¹⁵⁹. У бункері знаходилася друкарня Станиславівського надрайонного проводу, велика кількість літератури і листівок, підготовлених для відправки у східні області України.

Вже 13 березня “Байденко” показав місцезнаходження бункеру в лісовому масиві урочища Монастирний провал біля с. Клубівці Тисменицького району, де у ході сутички загинули 9 підпільників (у часи Незалежності на місці трагедії встановлено пам’ятний знак біля відновленої криївки). Це надрайонний провідник ОУН Тлумаччини “Маяк”¹⁶⁰, його охоронець “Кудлатий”¹⁶¹, районний провідник ОУН Тисмениччини “Чорнота”¹⁶², його охоронці “Крук”¹⁶³ і “Данко”¹⁶⁴, куштові керівники “Грицько”¹⁶⁵ і “Недобийко”¹⁶⁶, охоронці кушових “Дорошенко”¹⁶⁷ і “Рідний”¹⁶⁸.

Із показів “Аркаса” співробітникам УМГБ стало відомо, що він підтримує безпосередній зв’язок із надрайонним референтом СБ Тлумач-

¹⁵⁷ Джанджалас Євстахій Петрович — “Ігор” (1929 — 8.03.1951). Народився в м. Станиславів. Районний провідник ОУН Станиславівщини. Загинув у бункері в Чорному лісі поблизу с. Луквиця Солотвинського р-ну.

¹⁵⁸ Сенько Йосип Костянтинович — “Карук” (1922 — 8.03.1951). Народився в с. Ямниця Тисменицького р-ну. Охоронець райпроводу ОУН Станиславівщини. Загинув у бункері в Чорному лісі поблизу с. Луквиця Солотвинського р-ну.

¹⁵⁹ Терешкун Нестор Михайлович — “Крук”, “Ярема” (1930 — 8.03.1951). Народився в с. Угринів Тисменицького р-ну. Охоронець кушового ОУН. Загинув у бункері в Чорному лісі поблизу с. Луквиця Солотвинського р-ну.

¹⁶⁰ Каратницький Михайло Юрійович — “Маяк” (16.09.1924 — 13.03.1951). Народився в с. Лесівка Богородчанського р-ну. Станичний ОУН с. Лесівка (1943), районний референт пропаганди ОУН Богородчанщини, районний провідник цього проводу (1949—1950), надрайонний провідник ОУН Тлумаччини (1950—03.1951). Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ біля с. Клубівці Тисменицького р-ну.

¹⁶¹ Бардюк Володимир Іванович — “Владзьо”, “Сагайдачний”, “Кудлатий” (1922 — 13.03.1951). Народився с. Пшеничники Тисменицького р-ну. Охоронець надрайонного проводу ОУН. Загинув у сутичці агентурно-бойовою групою УМГБ в с. Клубівці Тисменицького р-ну.

¹⁶² Скринтович Євген Антонович — “Славко”, “Чорнота” (1930 — 13.03.1951). Народився в с. Залуква Галицького р-ну. Районний провідник ОУН Тисмениччини. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ біля с. Клубівці Тисменицького р-ну.

¹⁶³ Шешурак Йосип Михайлович — “Крук” (1931 — 13.03.1951). Народився Хом’яківка Тисменицького р-ну. Охоронець райпроводу ОУН. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ біля с. Клубівці Тисменицького р-ну.

¹⁶⁴ Самуляк Євген Петрович — “Данко” (1930 — 13.03.1951). Народився в м. Тисмениця. Охоронець райпроводу ОУН. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ біля с. Клубівці Тисменицького р-ну.

¹⁶⁵ Волощук Григорій Васильович — “Грицько” (1929 — 13.03.1951). Народився в м. Тисмениця. Кушовий ОУН. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ біля с. Клубівці Тисменицького р-ну.

чини “Крамаренком”¹⁶⁹, який одночасно займав посаду надрайонного організаційного референта. За даними “Байденка” і “Аркаса”, “Крамаренко” був найбільш підготовленим керівником підпілля та активним есбістом і подальше перебування його на нелегальному становищі могло привести до розшифровки захоплених чекістами “Байденка”, “Аркаса” та інших. Тому питанню захоплення чи ліквідації “Крамаренка” керівництво обласного управління МГБ надавало особливого значення.

Його викликали на зв’язок 20 березня 1951 р. “Крамаренко” прийшов з двома охоронцями¹⁷⁰ та двома зв’язковими Миколою¹⁷¹ і Степаном Климончуком. Досвідчений есбіст здогадався, що це провокація МГБ і підпільники кинулися втікати. Вороги відкрили по них вогонь, вбили охоронців і зв’язкових, а “Крамаренка” поранили. Щоб не потрапити живим у полон до чекістів, герой дострелив себе з пістолета.

Продовжуючи заходи з розшуку підпільників, 28 березня в с. Остриня Тлумацького району були викликані на зустріч кущові “Шум”¹⁷² і “Дністер”¹⁷³, яких під виглядом СБ роззброєно та допитано, а потім доставлено в УМГБ.

¹⁶⁶ Соколовський Олексій Якович — “Недобийко” (1925 — 13.03.1951). Народився в с. Липівка Тисменицького р-ну. Кущовий ОУН. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ біля с. Клубівці Тисменицького р-ну.

¹⁶⁷ Рев’юк Теодор Михайлович — “Дорошенко” (1931 — 13.03.1951). Народився у м. Тисмениця. Охоронець кущового ОУН. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ біля с. Клубівці Тисменицького р-ну.

¹⁶⁸ Сисак Василь Дмитрович — “Рідний” (1933 — 13.03.1951). Народився в с. Липівка Тисменицького р-ну. Охоронець кущового ОУН. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ біля с. Клубівці Тисменицького р-ну.

¹⁶⁹ Ярицький Степан Дмитрович — “Крамаренко” (1922 — 20.03.1951). Народився в с. Семаківці (тепер у складі с. Тустань Галицького р-ну). Чотовий (1945), командир сотні “Звірі” куреня “Смертоносці” 22 ТВ (1946—1947), надрайонний організаційний референт ОУН Тлумаччини (09.1948—03.1951), надрайонний референт СБ Тлумаччини (10.1950—03.1951). Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ біля с. Поплавники Галицького р-ну. Лицар Бронзового хреста бойової заслуги (1946). Хорунжий УПА.

¹⁷⁰ Масляк Михайло Андрійович — “Вихор” (1930 — 20.03.1951). Народився в с. Семаківці (тепер у складі с. Тустань Галицького р-ну). Охоронець надрайонного референта СБ “Крамаренка”. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ біля с. Поплавники Галицького р-ну.

¹⁷¹ Цюцюра Микола Антонович (1922 — 20.03.1951). Народився в с. Поплавники Галицького р-ну. Охоронець надрайонного референта СБ “Крамаренка”. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ біля с. Поплавники Галицького р-ну.

¹⁷² Гудима Степан Григорович — “Шум” (1924 — ?). Народився в с. Петрилів Тлумацького р-ну. Кущовий ОУН у Тлумацькому р-ні. Захоплений у полон агентурно-бойовою групою УМГБ 28 березня 1951 р. Подальша доля невідома.

¹⁷³ Волошин Дмитро Петрович — “Дністер” (1923 — ?). Народився в с. Остриня Тлумацького р-ну. Кущовий ОУН у Тлумацькому р-ні. Захоплений у полон агентурно-бойовою групою УМГБ 28 березня 1951 р. Подальша доля невідома.

Використовуючи покази захоплених “Шума” і “Дністра”, під час проведення чекістсько-військової операції у с. Нижнів Тлумацького р-ну був виявлений бункер, при відкритті якого троє есбістів вчинили збройний опір і під час сутички загинули. Це районний референт СБ Тлумаччини “Забіяка”¹⁷⁴ та його охоронці “Корній”¹⁷⁵ і “Славко”¹⁷⁶.

2 квітня 1951 р. “Байденко” через “мертвий” пункт зв’язку викликав на зустріч районного провідника ОУН Тлумаччини “Козака”¹⁷⁷, який прийшов на пункт зустрічі із двома своїми охоронцями: “Запорожцем”¹⁷⁸ та “Богданом”¹⁷⁹. “Козака” захоплено живим, а охоронці при збройному спротиві загинули.

Далі “Байденко” домовився про зустріч із керівником Отинійського району “Ігорем”¹⁸⁰ на 15 квітня 1951 р. і наказав з’явитися без охорони. Указаний час “Ігор” разом із кущовим “Луговим”¹⁸¹ прийшли на обумовлене місце, де агентами-бойовиками були роззброєні та захоплені в полон. Їх на автомашині доставили до обласного управління МГБ. На допиті вони повідомили про місце перебування підпільників на терені Отинійського району.

16 квітня 1951 р. була проведена чекістсько-військова операція і в збройній сутичці з емгебістами загинув районний рефе-

¹⁷⁴ Головатий Василь Степанович — “Музика”, “Забіяка” (1921 — 24.03.1951). Народився в с. Братишів Тлумацького р-ну. Вояк УПА, ройовий, чотовий. Районний референт СБ Тлумаччини. Загинув у сутичці з АБГ УМГБ у с. Нижнів Тлумацького р-ну.

¹⁷⁵ Саракун Василь Дмитрович — “Корній” (1928 — 24.03.1951). Народився в с. Острина Тлумацького р-ну. Охоронець референта СБ “Забіяки”. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ у с. Нижнів Тлумацького р-ну.

¹⁷⁶ “Славко” (інші дані не встановлено). Охоронець референта СБ “Забіяки”. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ в с. Нижнів Тлумацького р-ну.

¹⁷⁷ Петраш Ярослав Васильович — “Кучерявський”, “Козак” (? — ?). Народився в с. Залуква Галицького р-ну. Районний провідник ОУН Тлумаччини. Захоплений у полон агентурно-бойовою групою УМГБ 3 квітня 1951 р. Подальша доля невідома.

¹⁷⁸ Дземан Дмитро Михайлович — “Запорожець” (1926 — 3.04.1951). Народився в с. Олеша Тлумацького р-ну. Охоронець райпровідника “Козака”. Загинув у сутичці агентурно-бойовою групою УМГБ на пункті зв’язку.

¹⁷⁹ Михайлюк Петро — “Богдан” (1926 — 3.04.1951). Народився у Тлумацькому р-ні. Охоронець райпровідника “Козака”. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ на пункті зв’язку.

¹⁸⁰ Гриневецький Михайло Андрійович — “Ігор” (1911 — ?). Народився в Отинійському р-ні. Районний провідник ОУН Отинійщини. Захоплений у полон агентурно-бойовою групою УМГБ 15 квітня 1951 р. Подальша доля невідома.

¹⁸¹ “Михась”, “Луговий” (інші дані не встановлено). Кущовий ОУН в Отинійському р-ні. Захоплений у полон агентурно-бойовою групою УМГБ 15 квітня 1951 р. Подальша доля невідома.

рент СБ “Крук”¹⁸² і 6 охоронців районного проводу та референтури СБ.

Далі “Байденко” та “Ігор” викликали на зустріч референта пропаганди цього району “Мирона”¹⁸³, який прийшов на світанку наступного дня у супроводі трьох охоронців: “Тараса”¹⁸⁴, “Сяна”¹⁸⁵ і “Крука”¹⁸⁶. Через неможливість захопити таку кількість підпільників, було прийняте чекістське рішення на їх ліквідацію.¹⁸⁷

У підпіллі “Байденка” рахували загиблим, а на його посаду призначено майора “Сокола”. Через дії зрадника загинула велика кількість як рядових підпільників, так і керівного складу, 150 захоплені живими (“Байденко” був “позначений”, мав біле пасмо волосся на голові).¹⁸⁸

У доповідній записці Станіславського обкому партії ЦК КП(б)У “Про стан і результати роботи з ліквідації залишків підпілля ОУН на території області за квітень 1951 р.” зазначалося: “В підсумку проведених оперативних дій органами з активним використанням “Байденка” та інших захоплених живими бандитів на території Станіславського, Жовтневого, Тисменицького, Галицького і Отинійського районів за період з 10 лютого по 17 квітня ц. р. вбито 47 і захоплено живими 14 бандитів”.¹⁸⁹

¹⁸² Карабін Юрій Васильович — “Крук” (1922 — 16.04.1951). Народився в с. Олещин Тлумацького р-ну. Районний референт СБ Отинійщини. Загинув у сутичці зі співробітниками відділу 2-Н УМГБ біля с. Струпків Отинійського р-ну.

¹⁸³ Козак Дмитро Григорович — “Цвірінчук”, “Мирон” (1925 — 17.04.1951). Народився у с. Братишів Тлумацького р-ну. Вояк УПА, політвиховник сотні “Зелені” куреня “Бескид” 22 ТВ “Чорний ліс” (1946—1947), районний референт пропаганди ОУН Отинійщини (1950—04.1951). Загинув у сутичці з опергрупою УМГБ біля с. Струпків Отинійського р-ну.

¹⁸⁴ Слободян Михайло Миколайович — “Тарас” (1929 — 17.04.1951). Народився с. Бортники Тлумацького р-ну. Охоронець референта пропаганди “Мирона”. Загинув у сутичці з опергрупою УМГБ біля с. Струпків Отинійського р-ну.

¹⁸⁵ Голей Богдан Іванович — “Сян” (1929 — 17.04.1951). Народився на Закарзонні (тепер Польща). Охоронець Отинійського райпроводу ОУН. Загинув у сутичці з опергрупою УМГБ біля с. Струпків Отинійського р-ну.

¹⁸⁶ Громадюк Василь Михайлович — “Орко”, “Крук” (1922 — 17.04.1951). Народився с. Бортники Тлумацького р-ну. Охоронець Отинійського райпроводу ОУН. Загинув у сутичці з опергрупою УМГБ біля Жуків Отинійського р-ну.

¹⁸⁷ ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 372. — Т. 56. — Арк. 256-261 (вопросы тактики, методов и средств, применявшихся органами госбезопасности в борьбе с украинскими националистами).

¹⁸⁸ Записав автор 27 квітня 2008 р. у с-щі Богородчани від колишнього підпільника Тимчука Юрія Івановича — “Нечая”, 1932 р. н., с. Лесівка Богородчанського р-ну.

¹⁸⁹ Сергійчук Володимир. Український здвиг: Прикарпаття. 1939-1955. — К.: Українська Видавнича Спілка, 2005. — С. 741.

Але на цьому провокативна робота органів держбезпеки не припинилася. Головна ціль обласного УМГБ — це захоплення або знищення керівників Карпатського крайового проводу ОУН.

У доповіді МГБ УРСР до МГБ СРСР за червень 1951 р. відзначено, що для розшуку “Грома” та “Гомона” чекісти почали використовувати захоплених взимку та навесні 1951 р. підпільників ОУН, які погодилися співпрацювати з ними. Починаючи з лютого 1951 р., після захоплення “Байденка”, УМГБ по Станіславській області розпочало провадження масштабної агентурної справи “Переправа”, де зібрано матеріали про захоплення живими підпільників Станіславівського окружного проводу ОУН та використання частини з них, як агентів-бойовиків. Варто відзначити, що за допомогою використання захоплених підпільників чекісти мали намір зліквідувати все підпілля Карпатського крайового проводу ОУН. Саме створення агентурно-бойових груп і використання полонених підпільників було переломним у боротьбі чекістів з ОУН.¹⁹⁰

До 17 травня т. р. провокаторам вдалося через цивільних людей, які допомагали підпіллю, викликати на зустріч “Чмелика”¹⁹¹, “Забіяку”¹⁹² і “Вовка”¹⁹³. Перед ними новопризначений окружний провідник ОУН Станіславщини “Курява”¹⁹⁴ поставив завдання по від-

¹⁹⁰ Іщук О. Життя та доля Михайла Дяченка-“Марка Боєслава”.— «Літопис УПА», Серія «Події і люди», т. 9. — Торонто — Львів, 2010. — С. 51-52.

¹⁹¹ “Чмелик” (інші дані не встановлено). Народився в с. Добровляни Тисменицького р-ну. Кушовий ОУН у Станіславівському р-ні, районний провідник ОУН Станіславщини. Захоплений у полон співробітниками відділу 2-Н УМГБ 17 травня 1951 р., погодився на співпрацю з ворогом. Подальша доля невідома.

¹⁹² Возний Іван Васильович — “Забіяка” (1925 — ?). Народився в с. Добровляни Тисменицького р-ну. Охоронець районного провідника “Чмелика”. Захоплений у полон співробітниками відділу 2-Н УМГБ 17 травня 1951 р., погодився на співпрацю з ворогом. Подальша доля невідома.

¹⁹³ “Вовк” (інші дані не встановлено). Охоронець районного провідника “Чмелика”. Загинув у сутичці із співробітниками відділу 2-Н УМГБ на пункті зв’язку.

¹⁹⁴ Іванишин Петро Михайлович — “Баша”, “Курява”, “Крим”, “К-4/22” (1923 — ?). Народився в с. Шешори Косівського р-ну. Навчався на медичному факультеті Львівського університету. Член ОУН з осені 1942 р., з червня 1944 р. — на нелегальному становищі. Фельдшер куренів УПА “Степового” та “Лісового” (1944—1945), сотні УПА “Юрка” (1946—06.1947), надрайонний референт пропаганди ОУН Вижниччини (06.1948-1949), заступник окружного референта пропаганди ОУН Буковини (1949—05.1950), окружний організаційний референт ОУН Станіславщини (08.1950—06.1951), окружний провідник ОУН Станіславщини (06—08.1951). Захоплений у полон агентурно-бойовою групою УМГБ в Чорному лісі 18 серпня 1951 р. Засуджений, після відбуття покарання проживав у м. Коломия. Помер.

новленню зв'язку із Тлумацьким надрайоном (керівникам Карпатського крайового та Станиславівського окружного проводів тільки згодом стало відомо про розгром підпілля у Тлумацькому та Станиславівському надрайонах¹⁹⁵).

По прибуттю підпільників на обумовлене місце, де вже їх чекала провокативна група, після короткої розмови, “Чмелика” та “Забіяку” роззброєно і захоплено, а “Вовка”, який знаходився неподалік і відкрив вогонь, було вбито оперативниками. Захоплених відразу доставлено до м. Станіслава, де їх після обробки включили до складу агентурно-бойової групи. Чекісти через “Чмелика” планували вийти на слідчого СБ “Остапа”¹⁹⁶.

Захопленню “Остапа”, який очолював вузловий пункт зв'язку Карпатського крайового проводу ОУН з крайовим проводом “Поділля”, надавалося велике значення тому, що чекісти, заволодівши цією важливою лінією зв'язку, змогли б її контролювати та перехоплювати десантованих закордонних емісарів ОУН.¹⁹⁷

У той самий час, 15 травня 1951 р., над Коршівським районом Станіславської області (терен Коломийської округи ОУН — Авт.) з англійського літака було скинуто групу у складі п'ятьох парашутистів — кур'єрів проводу Закордонних Частин ОУН (“Нечуй-Нечуєнко”¹⁹⁸, “Пімста”¹⁹⁹, “Мирон”²⁰⁰, “Марко”²⁰¹ і “Гриць”²⁰²).²⁰³ По зв'язкових лініях їх вели до окружного провідника “Куряви”.

¹⁹⁵ Український визвольний рух. — Львів, 2007. — Збірник 9. — С. 18.

¹⁹⁶ Мельничук Василь Дмитрович — “Остап”, “18-75”, “С-66”, “505” (1918 — 18.06.1951). Народився в с. Крилос Галицького р-ну. В підпіллі з 1944 р. Слідчий надрайонної референтури СБ Станиславівщини, був призначений надрайонним референтом СБ Тлумащини. Захоплений у полон агентурно-бойовою групою УМГБ 7 червня 1951 р., загинув на пункті зв'язку при спробі втечі.

¹⁹⁷ ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 372. — Т. 56. — Арк. 266-267 (вопросы тактики, методов и средств, применявшихся органами госбезопасности в борьбе с украинскими националистами).

¹⁹⁸ Деба Михайло — “Аскольд”, “Нечуй-Нечуєнко” (? — 7.06.1951). Керівник групи парашутистів ЗЧ ОУН. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ на пункті зв'язку в Чорному лісі.

¹⁹⁹ Смарж Іван — “Малий”, “Пімста” (? — 7.06.1951). Народився в с. Рожаниця Руська Горлицького пов. на Лемківщині (тепер територія Польщі). Кур'єр групи парашутистів ЗЧ ОУН. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ на пункті зв'язку в Чорному лісі.

²⁰⁰ Федорняк Володимир Семенович — “Мирон” (1926 — 7.06.1951). Народився в с. Крилос Галицького р-ну. Старший радист групи парашутистів ЗЧ ОУН. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ на пункті зв'язку в Чорному лісі.

²⁰¹ Борушак Іван — “Марко”, “Береза” (? — 7.06.1951). Кур'єр групи парашутистів ЗЧ ОУН. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ на пункті зв'язку в Чорному лісі.

“Чмелик” через “мертвий” пункт зв’язку отримав записку від “Остапа”, в якій той призначив зустріч на 7 червня 1951 р.

На обумовлене місце о 6:00 есбіст “Остап” прийшов разом із великою групою підпільників. До провокаторів підійшли “Остап”, “Гриць”²⁰⁴ та “Олег”²⁰⁵, а п’ять інших підпільників залягли в кущах на відстані 20-30 м. “Чмелик” повідомив, що з ним також прийшли новопризначений організаційний референт Тлумаччини, у ролі якого виступав керівник агентурно-бойової групи “Сергій”, та інші. Під час розмови провокатори схопили “Остапа”, а чекісти відкрили вогонь по інших підпільниках. Шестеро з них було вбито (серед них районного провідника ОУН Галицького р-ну “Вітра”²⁰⁶), але двом з них, парашутисту “Грицеві” і охоронцеві “Олегу”, вдалося втекти.

Під час допиту “Остап” повідомив оперативників, що з ним перебували місцеві підпільники з Галицького та Станиславівського районів та 5 парашутистів-кур’єрів. Чекісти вирішили використати його для подальшого знищення підпілля.

“Остап” викликав на зустріч кущового “Іскру”²⁰⁷, який 14 червня 1951 р. прийшов з охоронцем “Козаком”²⁰⁸. Обоє підпільників захоплено в полон. “Іскра” також викликав на зустріч 18 червня підпільника “Олега” (7 червня втік від агентів-бойовиків) і свого охоронця “Богдана”²⁰⁹. Обоє вчинили збройний опір і були вбиті. “Остап” ки-

²⁰² Марчак Йосип Іванович — “Гриць”, “Береза” (1925 — ?). Народився в с. Дарів Сяноцького повіту (тепер територія Польщі). Кур’єр групи парашутистів ЗЧ ОУН. Заарештований агентурно-бойовою групою УМГБ у с. Крилос Галицького р-ну 12 червня 1951 р. Подальша доля невідома.

²⁰³ ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 372. — Т. 56. — Арк. 85. (контакты украинских националистов с разведками капиталистических государств).

²⁰⁴ Кашуба Григорій Юрійович — “Смерека”, “Гриць” (1926 — 7.06.1951). Народився с. Дорогів Галицького р-ну. Охоронець Станиславівського надрайонного проводу ОУН. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ у Чорному лісі.

²⁰⁵ Лисак Степан Семенович — “Олег” (1930 — 18.06.1951). Народився в с. Залуква Галицького р-ну. Охоронець Станиславівського надрайонного проводу ОУН. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ на пункті зв’язку.

²⁰⁶ Капушак Микола Васильович — “Вітер” (1925 — 7.06.1951). Народився в с. Горохолина Богородчанського р-ну. Районний провідник ОУН Галицького р-ну. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ на пункті зв’язку.

²⁰⁷ Дорошенко Дмитро Ілліч — “Іскра” (? — ?). Народився с. Тязів Тисменицького р-ну. Кушований ОУН у Галицькому р-ні. Захоплений у полон агентурно-бойовою групою 14 червня 1951 р. Подальша доля невідома.

²⁰⁸ “Козак” (інші дані не встановлено). Охоронець кущового “Іскри”. Захоплений у полон агентурно-бойовою групою 14 червня 1951 р. Подальша доля невідома.

²⁰⁹ Мазурик Василь Федорович — “Олег”, “Богдан” (1930 — 18.06.1951). Народився с. Вікторів Галицького р-ну. Охоронець кущового “Іскри”. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ на пункті зв’язку.

нувся тікати, але також був убитий автоматним вогнем. У загиблого чекісти знайшли лист, в якому він писав про зраду, попереджав підпільників, щоб вони не виходили на “зв’язки”, бо все перебуває під контролем МГБ.²¹⁰

Вранці 24 липня 1951 р. на пункті зв’язку в Чорному лісі біля с. Завій провокаторами, після вчинення фізичного спротиву, були захоплені у полон районний референт СБ Лисеччини “Грубий”²¹¹ і підпільник “Байда”²¹². Старший групи почав допитувати їх як представник крайової СБ. Але досвідчений есбіст “Грубий” зорієнтувався, що це робота МГБ і допит не мав успіху.²¹³

Увечері 5 серпня 1951 р. під час призначеної зустрічі у Чорному лісі на т. з. Пациковій поляні, агентами-бойовиками (“Байденко”, “Чмелик” та інші) підступно схоплено надрайонного провідника ОУН Станиславівщини “Шварно”²¹⁴ та районного провідника ОУН Богородчанщини “Орлика”²¹⁵, а кущового “Граніта”²¹⁶ та охоронців

²¹⁰ ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 372. — Т. 56. — Арк. 261-270 (вопросы тактики, методов и средств, применявшихся органами госбезопасности в борьбе с украинскими националистами).

²¹¹ Яцук Іван Миколайович — “Юрко”, “Грубий” (1918 — 3.01.1952). Народився с. Хриплин (тепер у складі м. Івано-Франківськ). Бойовик окружної референтури СБ Станиславівщини, районний референт СБ Лисеччини. Захоплений у полон АБГ 24 липня 1951 р. 16 вересня т. р. втік і повернувся в підпілля. Загинув у сутичці з опергрупою УМГБ у с. Лани Галицького р-ну.

²¹² “Байда” (інші дані не встановлено). Охоронець Лисецького райпроводу. Захоплений у полон агентурно-бойовою групою 24 липня 1951 р. Подальша доля невідома.

²¹³ ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 372. — Т. 8. — Арк. 172 (комунікат “Шварно”).

²¹⁴ Найдич Дмитро Васильович — “Кир”, “Шварно” (1921 — 3.01.1952). Народився с. Лани Галицького р-ну. Вояк УПА, чотовий сотні “Сірі” куреня “Дзвони” 22 ТВ “Чорний ліс” (1945—1947). Районний референт СБ Ланчинеччини (1948—1949), районний провідник ОУН Ланчинеччини (1950—06.1951), надрайонний провідник ОУН Станиславівщини (06.—08.1951). Захоплений у полон АБГ УМГБ 5 серпня 1951 р., погодився на співпрацю з ворогом. 16 вересня т. р. втік і повернувся в підпілля. Загинув у рідному селі. Лицар Бронзового хреста бойової заслуги. Хорунжий УПА.

²¹⁵ Глуханюк-Дудчак Дмитро Семенович — “Орлик” (6.11.1922 — 4.06.1952). Народився в с. Нивочин Богородчанського р-ну. Охоронець райпроводу ОУН Богородчанщини, кущовий ОУН в Богородчанському р-ні, районний провідник ОУН цього проводу (06.—08.1951). Захоплений у полон АБГ УМГБ 5 серпня 1951 р. Військовим трибуналом Прикарпатського військового округу засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний.

²¹⁶ Блискун Василь Михайлович — “Ломака”, “Граніт” (20.12.1911 — 5.08.1951). Народився в с. Луквиця Богородчанського р-ну. Кущовий ОУН у Солотвинському р-ні. Був призначений районним провідником ОУН Станиславівщини. Загинув на пункті зв’язку в Чорному лісі.

“Тараса”²¹⁷ і “Комара”²¹⁸, які прибули на поповнення кадрів Станіславського надрайону, ліквідувалили. Старший АБГ “Сергій” сказав, що їх перевіряє крайове СБ, на що “Шварно” відповів: “Скажи це своїй мамі, а не мені”. “Шварно” та “Орлику” на руки одягнули кайданки, а на шиї накиннули шнурки і повели до “загвіздської” лінії, де на них чекали автомашини. Захоплених на різних авто доставили до обласного центру. Досвідчені офіцери УМГБ полковник Нецаєв, підполковник Форманчук і майор Слепов зразу почали схиляти “Шварно” до співпраці. У кабінеті начальника відділу 2-Н УМГБ по Станіславській області полковника Костенка²¹⁹ він дав згоду з надією втекти.²²⁰

Вже 14 серпня “Шварно” разом із 14-ма агентами-бойовиками прибули на пункт зустрічі у лісі поблизу села Камінне Ланчинського району, а чекісти на чолі з Костенком залишилися за 250 м від пункту. Але командир “Хмара” на зустріч особисто не прийшов, а послав своїх охоронців “Чорноту”²²¹ та “Дорошенка”²²² із повідомленням, що прийде наступного дня, тому що перебуває в окруженого провідника “Куряви”. Бойовиків провокатори захопили живими. На другий день біля 10 год. ранку прийшли провідники “Хмара”,

²¹⁷ Ребрик Іван Михайлович — “Тарас” (1927 — 5.08.1951). Народився в с. Ямниця Галицького р-ну. Охоронець районного референта СБ “Гука”, охоронець надрайонного провідника “Шварно”. Загинув на пункті зв’язку в Чорному лісі.

²¹⁸ Білусяк Роман Васильович — “Комар” (1923 — 5.08.1951). Народився в с. Манява Богородчанського р-ну. Стрілець помічника станичного “Тиси”, охоронець надрайонного провідника “Шварно”. Загинув на пункті зв’язку в Чорному лісі.

²¹⁹ Костенко Арсеній Григорович (1900 — ?). Народився м. Охтирка Сумської обл. В органах держбезпеки з 1920 р. В 1941–46 рр. — співробітник ГУКР СМЕРШ. З 1946 р. — начальник відділу, заступник начальника УМГБ — начальник відділу 2-Н УМГБ у Станіславській області, в 1951–57 р.р. — УМГБ, УМВД, УКГБ. Полковник.

²²⁰ ГДА СБУ. — Ф. 2. — Оп. 4. — Спр. 4. — Т. 3. — Акр. 2 (відпис записки “Шварна”).

²²¹ Кузів Василь Іванович — “Галайда”, “Базь”, “Чорнота” (7.10.1927 — 7.10.1981). Народився с. Камінне Надвірнянського р-ну. В УНС з 1943 р., до січня 1946 р. — вояк куреня “Дзвони” 22 ТВ, переведений до 21 ТВ “Гуцульщина”. Учасник рейду відділу УПА до Румунії влітку 1949 р. Охоронець сотника “Хмари”. 14 серпня 1951 р. захоплений у полон агентурно-бойовою групою УМГБ. Засуджений до розстрілу, який замінено на 25 років каторжних робіт. Покарання відбував у Воркуті. Помер, похований в Омській обл. (Росія).

²²² Білусяк Петро Миколайович — “Петро”, “Дорошенко” (1922 — 25.01.1952). Народився у с. Манява Богородчанського р-ну. Стрілець сотні “Вихора”, охоронець кушового “Ріня”, охоронець надрайонного проводу ОУН Надвірнянщини (1948-08.1951). 14 серпня 1951 р. захоплений у полон агентурно-бойовою групою УМГБ. 16 вересня 1951 р. втік і повернувся в підпілля. Загинув у сутичці з опергрупою УМГБ у с. Паляниця Яремчанського р-ну.

“Заєць”²²³, “Грім”²²⁴ і “Вихор”²²⁵. “Байденко” “Хмару” відкликав убик і після короткої розмови, разом із іншими провокаторами захопили в полон, а трьох інших — ліквідували.²²⁶

19 серпня 1951 р. — свято Преображення Господнього (яблучно-го Спасу). Той святковий день став трагічним для багатьох провідників та учасників визвольного руху Станиславівської округи.

17 серпня у тимчасовому таборі в Чорному лісі (8-й квартал лісового масиву с. Глибоке Богородчанського району) перебували окружний провідник ОУН Станиславщини “Курява”, окружний референт СБ “Жар”, надрайонний референт СБ Станиславщини “Ворон” і машиністка “Марійка”, районний референт СБ Богородчанщини “Гук”²²⁷, а також бойовики з окружної та районної БСБ ОУН Богородчанщини. Ввечері 18.08.1951 р., “Курява” і “Гук” пішли на зв’язок.²²⁸

Де знаходиться пункт зустрічі з окружним “Курявою”, знали “Шварно” і “Орлик” (у Чорному лісі, на межі сіл Завій і Грабівка). Зустріч була обумовлена з 8 до 10 годин вечора. Провокативна група, очолювана зрадником “Сергієм”, на пункт зустрічі прибула о 6-й годині вечора. Біля 8:30 прийшли “Курява” та “Гук”. Обоє впізнали

²²³ Княгиницький Михайло Миколайович — “Ліс”, “Заєць” (1922 — 15.08.1951). Народився в с. Кубаївка Надвірнянського району. Станичний ОУН с. Кубаївка (1945), кушовий ОУН у Ланчинському р-ні (1946-06.1951), районний провідник ОУН Ланчинеччини (06.—08.1951). Загинув на пункті зв’язку поблизу с. Камінне Ланчинського р-ну.

²²⁴ Яковищак Михайло — “Грім” (1929 — 15.08.1951). Народився в с. Красна Надвірнянського р-ну. В УПА з 1946 р, бойовик почоту командира куреня. Бойовик райбойки СБ (1948—1949), районний референт СБ Ланчинеччини (1950—08.1951). Загинув на пункті зв’язку поблизу с. Камінне Ланчинського р-ну.

²²⁵ Андрійчук Микола Петрович — “Вихор” (1922 — 15.08.1951). Народився в с. Кубаївка Надвірнянського р-ну. Районний референт пропаганди ОУН Надвірнянщини. Загинув на пункті зв’язку поблизу с. Камінне Ланчинського р-ну.

²²⁶ ГДА СБУ. — Ф.13. — Спр. 372. — Т 8. — Арк. 180-181 (комунікат “Шварно”).

²²⁷ Сташко Іван Васильович — “Гук”, “Г-40”, “Я-14” (10.08.1922 — 19.06.1952). Народився в с. Ляхівці (тепер с. Підгір’я) Богородчанського р-ну. В підпіллі з травня 1944 р. Вояк УПА, стрілець сотні “Вершника” куреня “Месники” (05.1944—02.1945), охоронець надрайонного господарчого референта ОУН Станиславщини “Гайворона” (02.1945-08.1945), станичний ОУН с. Ляхівці (08.1945—04.1948), кушовий ОУН у Богородчанському р-ні (04.1948—05.1950), районний референт СБ Богородчанщини (05.1950—08.1951). Захоплений у полон співробітниками відділу 2-Н УМГБ у Чорному лісі 18 серпня 1951 р. Військовим трибуналом Прикарпатського військового округу засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний.

²²⁸ Записав автор 27 квітня 2008 р. у с-щі Богородчани від колишнього підпільника Тимчука Юрія Івановича — “Нечая”, 1932 р. н., с. Лесівка Богородчанського р-ну.

“Шварно” та “Грубого” і сміливо підійшли до групи. Один із провокаторів відвернув увагу “Куряви” тим, що став розповідати про появу у Галицькому районі парашутистів. Після короткої розмови, на окрик “Веселий”, було схоплено обох. “Шварно” заспокоїв “Куряву” і “Гука”, сказавши, що їх перевіряє крайове СБ. Керівник АБГ “Сергій” став розпитувати про зв’язки, які той має на найближчий час. “Курява”, повіривши, що він у руках СБ, відповів, що зв’язків немає жодних, але знає постій окружного СБ “Жара”, який знаходиться за 2 км від пункту зв’язку. “Сергій” пішов і доповів про це полковнику Костенку, який із солдатами військ ВО МГБ перебував неподалік. При арешті “Гук” двічі сильно крикнув і в більшості склалася думка, що “Жар” почув крик. Костенко дав наказ солдатам та провокаторам знищити “Жара” і його людей.

На світанку в неділю місце постою було оточене солдатами спецвійськ УМГБ. “Жар”, який сидів на пенькові біля погаслого вогнища, почув сторонні звуки і протягнув руку, щоб взяти зброю, але був прошиятий автоматною чергою. “Ворон” і машиністка “Марійка” схопилися на ноги, почувши постріли, та відкрили вогонь у відповідь. Зав’язався короткочасна перестрілка, внаслідок якої “Ворон” і “Марійка” загинули. Охоронець “Жара” “Дон”²²⁹, який був поранений, зумів утекти, погоня за ним не дала результатів (8 вересня разом із рідним братом Юрком заарештовані на пункті зустрічі).

Того ж дня загинули бойовики “Лесь”²³⁰ і “Степан”²³¹, які ввечері повернулися на постій і були вбиті із засідки чекістами, а кушового “Бука”²³² захоплено живим. Тіла загиблих підпільників вороги поскидали на автомашину і відвезли до Станіславського обласного управ-

²²⁹ Середюк Петро Васильович — “Дон” (21.01.1931 — 24.05.1952). Народився в с. Глибоке Богородчанського р-ну. Закінчив Станіславську педшколу, учитель. Охоронець районного референта СБ “Гука”, згодом окружного референта СБ “Жара”. Захоплений у полон співробітниками відділу 2-Н УМГБ 8 вересня 1951 р. разом із рідним братом Юрком. Військовим трибуналом Прикарпатського військового округу засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний.

²³⁰ Остапів Петро Тимофійович — “Лесь” (1928 — 19.08.1951). Народився в с. Гринівка Богородчанського р-ну. Охоронець районного референта СБ “Гука”. Загинув на пункті зв’язку в Чорному лісі.

²³¹ Романюк Михайло Дмитрович — “Бук”, “Степан” (1923 — 19.08.1951). Народився в с. Хмелівка Богородчанського р-ну. Охоронець районного референта СБ “Гука”. Загинув на пункті зв’язку в Чорному лісі.

²³² Микицей Василь Степанович — “Бук” (1912 — 1952). Народився с. Горохолина Богородчанського р-ну. В підпіллі з вересня 1944 р. Кушовий ОУН у Богородчанському р-ні. Захоплений у полон співробітниками відділу 2-Н УМГБ 20 серпня 1951 р. Військовим трибуналом Прикарпатського округу 22 лютого 1952 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний.

ління МГБ. Місце трагедії вороги добре замаскували, щоб було важко встановити, що тут відбулося.²³³

Поручник “Сокіл”²³⁴, згідно попередньої домовленості з окружним “Курявою” та надрайонним “Шварно”, 20 серпня 1951 р. біля 4-ї години дня прийшов на пункт зустрічі у Чорному лісі із двома охоронцями “Юрою”²³⁵ і “Кармелюком”²³⁶. Його “Курява” 1 серпня т. р. перевіз з районного провідника Богородчанського району на ідентичну посаду в Лисецький район. На пункті (на березі р. Луквиця) їх вже чекала АБГ у складі 10 осіб. “Сокіл”, побачивши “Шварно” та інших добре знайомих підпільників, підійшов до групи. Під час розмови з “Шварно”, пролунала команда “Веселий” і посипалися автоматні черги. На “Сокола” одягнули кайданки, на шию накинули шнурок. Агент “Сергій” сказав, що його арештовує СБ, а на питання поручника, для чого убили його охоронців, відповів, що обидва були агентами-внутрішниками. “Сокіл” зорієнтувався, що він у руках МГБ. Із куців вийшов полковник Костенко і 30 солдатів, який після короткої розмови із захопленим, дав команду до від’їзду на Станіслав.²³⁷

28 серпня 1951 р. на зв’язковому пункті (у Чорному лісі біля с. Грабівка Перегінського р-ну) АБГ УМГБ були захоплені бойовики СБ “Левко”²³⁸ і “Короленко”²³⁹, а наступного дня, на іншому пункті (у Чорному лісі між селами Лесівка і Глибоке Богородчанського р-ну) —

²³³ ГДА СБУ. — Ф.13. — Спр. 372. — Т.8. — Арк. 182-183 (комунікат “Шварно”).

²³⁴ Корж Микола Іванович — “Сокіл” (1924 — 7.04.1953). Народився в с. Зібранівка Снятинського р-ну. В УНС з липня 1943 р. Вояк відділу “Різуна”, командир сотні “Змії” куреня “Підкарпатський” 22 ТВ “Чорний ліс” (1945—1946), районний провідник ОУН Богородчанщини (1950—06.1951), районний провідник ОУН Лисеччини (06.—08.1951). Захоплений у полон агентурно-бойовою групою у Чорному лісі 20 серпня 1951 р. 27 квітня 1952 р. втік і повернувся в підпілля. Загинув разом із кушовим “Галайдою” у с. Грабівка Калуського р-ну. Лицар Бронзового хреста бойової заслуги. Поручник УПА.

²³⁵ Дем’янів Іван Дмитрович — “Юра” (27.06.1929 — 20.08.1951). Народився в с. Хмелівка Богородчанського р-ну. Охоронець районного провідника “Сокола”. Загинув на пункті зв’язку у Чорному лісі.

²³⁶ Стефурак Василь Петрович — “Кармелюк” (1923 — 20.08.1951). Народився в с. Горохолина Богородчанського р-ну. Охоронець районного провідника “Сокола”. Загинув у пункті зв’язку у Чорному лісі.

²³⁷ ГДА СБУ. — Ф.13. — Спр. 372. — Т.85. — Арк. 386-388 (комунікат “Сокола”).

²³⁸ Бобик Василь Михайлович — “Левко” (1930 — 2000). Народився в с. Грабівка Калуського р-ну. Бойовик райбоівки СБ Богородчанщини (08.1950—08.1951). Захоплений у полон співробітниками відділу 2-Н УМГБ у Чорному лісі 28 серпня 1951 р. Військовим трибуналом Прикарпатського військового округу 11 січня 1952 р. засуджений на 25 років позбавлення волі. Карався у таборах. Після повернення відвідував родину “Ворона”, збирав дані про підпільний рух. Помер у м. Калуші.

підпільники “Гриць”²⁴⁰ та “Нечай”²⁴¹. Того ж дня на літньому постой захоплено живими надрайонного референта пропаганди ОУН Станиславщини “Степа”²⁴², кушового ОУН у Богородчанському районі “Гармаша”²⁴³ та охоронця “Оріха”²⁴⁴. Всіх затриманих чекісти на автомашинах доставили до обласного центру.²⁴⁵

²³⁹ Гусак Василь Семенович — “Короленко” (1925 — 1952). Народився на х. Гусаки с. Саджава Богородчанського р-ну. Вояк сотні УПА “Вивірки” (осінь 1944—01.1946), охоронець райпровідника “Маяка”, охоронець референта СБ “Гука” (12.1949—07.1950), охоронець референта пропаганди “Степа” (07.1950—08.1951). Захоплений у полон співробітниками відділу 2-Н УМГБ у Чорному лісі 28 серпня 1951 р. Військовим трибуналом Прикарпатського військового округу засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний.

²⁴⁰ Романів Петро Іванович — “Гриць” (1930 — 25.01.1952). Народився в с. Саджавка Надвірнянського р-ну. Працівник референтури пропаганди ОУН Богородчанщини. Захоплений у полон АБГ УМГБ на пункті зв’язку 29 серпня 1951 р. 16 вересня т. р. втік і повернувся у підпілля. Загинув, потрапивши на ворожу засідку в с. Паляниця Яремчанського р-ну.

²⁴¹ Тимчук Юрій Іванович — “Нечай” (8.06.1932). Народився в с. Лесівка Богородчанського р-ну. Закінчив два курси Станиславівської педшколи. В підпіллі з липня 1950 р. Машиніст районної референтури пропаганди ОУН Богородчанщини. Захоплений у полон АБГ УМГБ на пункті зв’язку 29 серпня 1951 р. Військовим трибуналом Прикарпатського військового округу засуджений на 25 років таборів. Після відбуття покарання проживає у с-щі Богородчани.

²⁴² Капушак Микола Олексійович — “Степ”, “Степан”, “Б-65” (1919 — 12.11.1951). Народився в с. Горохолина Богородчанського р-ну. В підпіллі з травня 1944 р. Вояк куруня “Месники” (05.1944—1945), станичний ОУН с. Горохолина, кушовий ОУН, районний референт пропаганди ОУН Богородчанщини, надрайонний референт пропаганди ОУН Станиславщини. Захоплений у полон співробітниками відділу 2-Н УМГБ у бункері в урочищі Жбир 30 серпня 1951 р. Помер від туберкульозу в КПЗ.

²⁴³ Курилюк Іван Михайлович — “Іван”, “Гармаш” (1920 — 19.06.1952). Народився в с. Діброва Богородчанського р-ну. В підпіллі з жовтня 1944 р. Стрілець станичного “Гука” (1946—1948), охоронець районного референта пропаганди “Степа” (1948—09.1949), охоронець станичного Степана Гатича-“Кармелюка” (09.1949—05.1950), охоронець кушового “Барона” (05.1950—07.1951), кушовий ОУН у Богородчанському р-ні (07.—08.1951). Захоплений у полон співробітниками відділу 2-Н УМГБ 30 серпня 1951 р. Військовим трибуналом Прикарпатського військового округу засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний.

²⁴⁴ Небилович Микола Миколайович — “Микольцьо”, “Оріх” (1929 — 21.03.1952). Народився в с. Старий Угринів Калуського р-ну. В підпіллі з червня 1949 р. Охоронець надрайонного технічного референта “Олеся” (06.1949—10.1950), охоронець районного референта пропаганди “Степа” (10.1950—03.1951), охоронець районного провідника “Сокола” (03.—08.1951). Захоплений у полон співробітниками відділу 2-Н УМГБ 30 серпня 1951 р. Військовим трибуналом Прикарпатського військового округу 22 лютого 1952 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний.

²⁴⁵ ГДА СБУ. — Ф. 2. — Оп. 4. — Спр. 4. — Т. 3. — Акр. 5 (відпис записки “Шварна”).

2 вересня у лісі біля с. Лісна Тарновиця на пункті зв'язку провокаторами були захоплені районний референт пропаганди ОУН Ланчинеччини “Богдан”²⁴⁶ і його бойовик “Явір”²⁴⁷. “Богдан” повідомив про місце і час зустрічі з підпільниками з Яремчанського району.²⁴⁸

15 вересня 1951 р. “Шварно” разом з “Курявою”, “Хмарою” та іншими були присутні при арешті надрайонного референта СБ Надвірнянщини “Довбуша”. Чекісти через “Довбуша” планували вийти на керівників підпілля Карпатського краю: “Грома” та “Гомона”. Зустріч відбулася у лісі біля гори Федорище, на межі Яремчанського і Ланчинського районів. На пункт прийшли “Довбуш”, районний провідник ОУН Яремчанщини “Дуб”²⁴⁹, референт СБ “Ромко”²⁵⁰, референт пропаганди “Явір”²⁵¹, кушований “Галайда”^{252, 253}

“Довбуш” зголосив свій прихід “Куряві”. Агент “Сергій” — “Остапенко” під виглядом крайового СБ почав питати “Довбуша”: “Де викрадена з лікарні Ганна, де “Вільшенко”? “Довбуш” відпо-

²⁴⁶ Михайлів Богдан — “Богдан” (? — ?). Районний референт пропаганди ОУН Ланчинеччини. Захоплений у полон агентурно-бойовою групою УМГБ 2 вересня 1951 р. Подальша доля невідома.

²⁴⁷ “Явір” (інші дані не встановлено). Охоронець районного референта пропаганди “Богдана”. Захоплений у полон агентурно-бойовою групою УМГБ 2 вересня 1951 р. Подальша доля невідома.

²⁴⁸ ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 372. — Т. 8. — Арк. 184 (комунікат “Шварно”).

²⁴⁹ Вадюк Антін Васильович — “Дуб” (30.12.1925). Народився в с. Чорні Ослави Надвірнянського р-ну. Член ОУН з 1943 р. Станичний ОУН с. Чорні Ослави, кушований ОУН у Яремчанському р-ні, районний провідник ОУН Яремчанщини. Захоплений у полон АБГ УМГБ на пункті зв'язку 15 вересня 1951 р. Погодився на співпрацю з ворогом. 27 квітня 1952 р. втік і повернувся в підпілля. Вдруге заарештований 7 липня 1953 р. Помилуваний радянською владою. Мешкає у м. Снятин Івано-Франківської обл.

²⁵⁰ Настасюк Микола Гнатович — “Чорновус”, “Волончук”, “Ромко” (1924 — 15.09.1951). Народився в с. Білі Ослави Надвірнянського р-ну. В підпіллі з 1944 р. Бойовик районної бойовки СБ ОУН Яремчанщини, комендант райбойовки СБ, референт СБ цього проводу. Загинув на пункті зв'язку в Яремчанському р-ні.

²⁵¹ Михайло (інші дані не встановлено) — “Явір” (1930 — ?). Народився в с. Залуква Галицького р-ну. Вояк сотні “Іскри”, охоронець надрайонного проводу ОУН Надвірнянщини, районний референт пропаганди ОУН Яремчанщини. Захоплений у полон АБГ УМГБ на пункті зв'язку 15 вересня 1951 р. Погодився на співпрацю з ворогом. Подальша доля невідома.

²⁵² Жолобчук Антін Миколайович — “Галайда” (1920 — 7.04.1953). Народився в с. Чорні Ослави Надвірнянського р-ну. Член ОУН з 1943 р., кушований ОУН у Яремчанському районі. 15 вересня 1951 р. захоплений у полон АБГ УМГБ на пункті зв'язку 15 вересня 1951 р. 27 квітня 1952 р. втік і повернувся в підпілля. Загинув разом із поручником “Соколом” у сутичці з опергрупою УМГБ у с. Грабівка Калуського р-ну.

²⁵³ ГДА СБУ. — Ф. 2. — Оп. 4. — Спр. 4. — Т. 3. — Акр. 6 (відпис записки “Шварна”).

вів, що де Ганна він не знає, а “Вільшенко” з “Міськом”. Пролунала команда “Веселий”. Затріщали автоматні черги. “Ромко” упав закривавлений, а “Довбуша”, “Дуба”, “Явора” та “Галайду” вороги захопили живими. На руки їм наклали кайданки і керівник групи провокаторів заявив: “Вас арештує група з крайової СБ”. Із кущів вийшов полковник Костенко з пістолетом ТТ у руці, підішов до “Довбуша” і провів декілька разів зброєю перед його очима. Потім записав усе сказане у блокнот і дав команду на виїзд. Заарештованих підпільників привезли до Ланчинського райвідділу УМГБ, а потім — до обласного управління держбезпеки у Станіславі.²⁵⁴

Невідомо скільки би ще продовжувалася ця “чорна” зрада, скільки би ще загинуло чи потрапило до полону підпільників, якби “Шварно” та троє інших захоплених не втекли з ворожих рук і не повідомили про чекістську провокацію керівників Карпатського крайового проводу ОУН.

Пункт зустрічі із “північними” зв’язківцями (зв’язкова лінія Карпати — Чорний ліс) знаходився на терені Солотвинського району, в Журацьких Лазах.

На призначену зустріч вийшла АБГ, очолювана “Сергієм” та взвод солдатів військ ВО МГБ. На сам пункт зустрічі пішли “Шварно”, “Грубий”, “Дорошенко” та “Гриць”, а інші залишилися за 150 м від пункту. На зв’язок прийшли зв’язківці “Зуб”, “Остап”, “Буря”²⁵⁵ та “Ярема”²⁵⁶. “Шварно” одразу повідомив зв’язківців, що він у руках більшовиків і прийшов із групою провокаторів, щоб спіймати їх живими. Сказав, що треба втікати з цього місця, поки не зорієнтувалися більшовики. Підпільники із пункту зв’язку втекли в гори.²⁵⁷

Інакше цю зустріч подає колишній підпільник “Дуб”²⁵⁸, якому розповідав про неї сам “Зуб”.

²⁵⁴ Записав автор 26 липня 2009 р. у с. Маркова Богородчанського р-ну від колишнього підпільника Верхоляка Дмитра Кузьмича — “Дуба”, 1928 р. н., с. Манява Богородчанського р-ну; Зеленчук М. Останні сальви. — Стрий, 1992. — С. 18-20.

²⁵⁵ Гоцанюк Степан Васильович — “Буря” (1920 — 27.06.1953). Народився в с. Манява Богородчанського р-ну. Охоронець станичного “Ігора”, стрілець крайової бойвки зв’язку ОУН КК. Загинув, потрапивши у ворожу засідку в урочищі Сухий поблизу рідного села.

²⁵⁶ Рогів Михайло Олексійович — “Сирота”, “Ярема” (1924 — 9.04.1954). Народився в с. Манява Богородчанського р-ну. Охоронець станичного “Ігора”, стрілець крайової бойвки зв’язку ОУН КК. Був тяжкопоранений, потрапивши у ворожу засідку на присілку Шарлів у рідному селі. Помер від ран у Солотвинській районній лікарні.

²⁵⁷ ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 372. — Т. 8. — Арк. 186 (комунікат “Шварно”); Український визвольний рух. — Львів, 2007. — Збірник 9. — С. 27-28.

²⁵⁸ Верхоляк Дмитро Кузьмич — “Лебідь”, “Дуб” (24.10.1928). Народився в с. Манява Богородчанського р-ну. В підпіллі з 1947 р., стрілець у помічника

Серед полонених тільки референт “Степ” і “Гриць” знали дорогу та пункти зустрічі з солотвинським підпіллям (старий пункт знаходився поблизу с. Жураки Солотвинського району, новий — в урочищі Фітьківські Лази Ланчинського району). “Степ” був хворий на туберкульоз і не міг їхати (помер ще в КПЗ, не дочекавшись суду), залишався тільки “Гриць” і він дав згоду провести на зв’язок. Під вечір 16 вересня 1951 р. “Шварно” та “Грубому” видали зброю з набоями, а “Грицеві” та “Дорошенку” — без набоїв, і група під керівництвом “Шварно” вирушила на зустріч. Місце зустрічі було оточене півкільцем військ ВО МГБ. На зв’язок прийшли “Зуб”, “Остап”, “Буря” та “Ярема”. Коли зустрілися, “Дорошенко” подав знак (моргнув одним оком). “Зуб”, який стояв плече в плече з “Остапом”, відштовхнув його (зійшли з лінії вогню — Авт.) і, направивши на них “десятизарядку”, запитав: “Що тут відбувається?”. “Дорошенко” крізь сльози відповів: “Хлопці! 200 метрів звідси лежать москалі, ми оточені півперстнем, втекти можемо тільки тим шляхом, яким ви прийшли. Я вже місяць у полоні, нас спіймали через зраду, зловили “Хмару”, “Довбуша” та інших. У мене нема жодного набою”. “Зуб” сказав: “Ярема”, дай йому пару набоїв”, що той і зробив. “Дорошенко”, взявши набої, заявив: “Більше вони мене живого не дістануть” та додав: “Рятуйте “Милого”²⁵⁹, завтра з ним зв’язок”. Восьмеро підпільників за ніч дійшли до присілка Луги с. Маркова і зупинилися в однієї надійної жінки переднювати. “Зуб” написав записку до “Милого”, чим врятував його від захоплення чекістами. Ще одну записку він написав і послав з нею довірену жінку зі с. Манява у с. Рафайлів (тепер с. Бистриця) попередити підпільників.²⁶⁰

Наступного дня терен Солотвинського і Богородчанського районів був блокований тисячами солдатів ВВ УМГБ, щоб не дати вислизнути втікачам, але спіймати підпільників ворогам не вдалося.²⁶¹

Про загибель “Жара”, “Ворона”, “Остапа”, “Зайця” і “Грома” (Михайла Яковищака — Авт.) та полон “Куряви”, “Довбуша”, “Хмари”,

станичного с. Манява “Тиси”, охоронець кушових ОУН “Бистрого” і “Граніта”, бойовик-зв’язківець групи зв’язку окружного проводу ОУН Станиславщини, бойовик районної СБ Надвірнянщини. Захоплений у полон 9 липня 1955 р. Військовим трибуналом Прикарпатського округу засуджений до розстрілу, який замінено на 25 років тюремного ув’язнення, термін відбув повністю. Звільнений у 1980 р. Проживає в с. Маркова Богородчанського р-ну.

²⁵⁹ Хопта Петро Григорович — “Милий” (1927 — 7.10.1951). Народився у с. Пасічна Надвірнянського р-ну. Охоронець райпроводу ОУН. Загинув на пункті зв’язку на межі Надвірнянського і Яремчанського районів.

²⁶⁰ Записав автор 26 липня 2009 р. у с. Маркова Богородчанського р-ну від колишнього підпільника Верхоляка Дмитра Кузьмича — “Дуба”, 1928 р. н., с. Манява Богородчанського р-ну.

²⁶¹ Зеленчук М. Останні сальви. — Стрий, 1992. — С. 21.

“Степана”, “Дуба” і інших керівників, “Шварно” повідомив крайового пропагандиста “Гомона”.²⁶² Він докладно написав “Гомону”, як започаткувалася і як проходить ліквідація збройного підпілля, хто з керівних кадрів потрапив живим і хто ще нічого не знає про цю зраду.

Із настанням темноти підпільники перейшли до с. Манява. Тут “Зуб” сказав “Шварно” і “Грубому”: “Я вас не можу водити по терені, йдїть у свої терени, а навесні, як вкриється ліс, ми пов’яжемось”.²⁶³ Та зустрітись їм більше не судилося.

До осіб, яким вдалося вирватися з лабет ворога, підпільники відносилися з підозрою та недовірою. “Шварно” допитали, але перевірити чи він втік, чи це провокація МГБ, не було можливості. У вересні та жовтні 1951 р. він написав письмові звіти, які розповсюджено серед підпілля (т. зв. “алярмові комунікати”, обидва екземпляри яких зберігаються в ГДА СБУ: один виявлений чекістами у бункері пропагандиста “Гомона”, другий — у Голови Проводу ОУН в Україні Василя Кука— “Леміша”).

І тільки загибель “Шварно” зняла всі підозри. Загинув він разом з есбістом “Грубим” у с. Лани Галицького району 3 січня 1952 р. “Гриць” з “Дорошенком”, які пішли на зимівлю до надрайонного референта пропаганди ОУН Надвірнянщини “Євгена”, загинули 25 січня 1952 р., потрапивши на ворожу засідку в с. Паляниця Яремчанського району.

До кінця квітня 1952 р. по аґентурній справі “Переправа”, в результаті проведених чекістських заходів 124 підпільники загинули, 77 захоплені живими. У вбитих і захоплених підпільників вилучено:

ручних кулеметів — 9
автоматів — 104
гвинтівок — 79
пістолетів — 162
гранат — 126
патронів біля 10 000.²⁶⁴

1951 рік — це один зі самих тяжких років історії Організації. Так написав у своєму щоденнику крайовий референт пропаганди ОУН Карпатського Краю Михайло Дяченко—“Гомін”.²⁶⁵

²⁶² Український визвольний рух. — Львів, 2007. — Збірник 9. — С. 27.

²⁶³ Записав автор 26 липня 2009 р. у с. Маркова Богородчанського р-ну від колишнього підпільника Верхоляка Дмитра Кузьмича — “Дуба”, 1928 р. н., с. Манява Богородчанського р-ну.

²⁶⁴ ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 372. — Т. 56. — Арк. 277 (вопросы тактики, методов и средств, применявшихся органами госбезопасности в борьбе с украинскими националистами).

²⁶⁵ Український визвольний рух. — Львів, 2007. — Збірник 9. — С. 28.

ПОДАЛЬША ДОЛЯ БОЙОВИКІВ

Після переведення та загибелі “Ворона”, долі його бойовиків склалися по різному, але майже всі вони загинули.

“Верховинець” загинув 18 червня 1948 р. у с. Пороги Солотвинського району (в часи Незалежності на місці загибелі встановлено хрест).

“Сорока” загинув 3 жовтня 1948 р. на присілку Дибі с. Манява. Він відпросився у “Зуба” на одну годину, щоб відвідати одну добре знайому жінку. Через годину він не прийшов і “Зуб” послав по нього “Ярему”. Коли “Ярема” вже підходив до подвір’я тієї жінки, несподівано в будинку пролунала стрілянина, яка згодом стихла. Внаслідок короточасного бою “Сорока” загинув, але ворогам не здався.

“Рибак” 9 січня 1949 р. перебував у своєї дівчини у с. Манява. Переодягнені під колядників чекісти інсценували на вулиці бійку. “Рибак” без автомату вийшов заспокоїти “колядників”, але на його зауваження прозвучала команда: “Руки вгору!”. Він кинувся втікати, вихоплюючи пістолет, але був скошений автоматною чергою.

“Степ” був поранений у груди під час перестрілки з емґебістами у с. Монастирчани 4 грудня 1947 р., а три інші підпільники були вбиті. Другий раз його тяжко поранено у Журацьких Лазах і через декілька днів, 20 травня 1950 р., він помер від ран.

“Карпенко” у середині травня 1951 р. був переведений до надрайонної БСБ Надвірнянщини. 14 червня т. р., виконуючи наказ зверхника “Довбуша”, “Карпенко” разом з “Козаком”²⁶⁶ йшли у с. Черник Надвірнянського району, до майстра Зеленської лісоділянки домовитися з ним про передачу грошей для потреб підпілля. Біля 11 годин дня, через зраду, в лісовому масиві гори Ільма натрапили на чекістську засідку. Під час бойового зіткнення, командир роти ст. лейтенант Ральченко пострілами з карабіну “Козака” застрелив, а “Карпенка” тяжко поранив у голову. Тіло “Козака” і пораненого “Карпенка” вороги привезли до Надвірнянського РВ УМГБ, про що начальник райвідділу майор Штепа особисто склав акт. Пораненого помістили у військовий шпиталь у м. Надвірна. На початку липня “Карпенко” був переведений до внутрішньої в’язниці УМГБ у м. Станиславів. Помер від тортур під час слідства 18 липня 1951р.²⁶⁷

²⁶⁶ Лопатчук Дмитро Андрійович — “Вітер”, “Козак” (1929 — 14.06.1951). Народився в с. Максимець Надвірнянського р-ну. Вояк УПА з 1946 р., згодом ройовий у курені “Іскри”, бойовик надрайонної БСБ Надвірнянщини. Загинув у лісі біля г. Ільма поблизу с. Зелена Надвірнянського р-ну. Виступ УПА.

²⁶⁷ Архів УСБУ в Івано-Франківській обл. — Ф. 4 (кримінальні справи на не реабілітованих осіб). — Спр. 9465. — Арк. 31-40. (протокол допиту Березіцького М. А., акт начальника Надвірнянського РВ, постанова слідчого УМГБ).

Крайовий референт пропаганди ОУН КК “Гомін” призначив “Орла” районним референтом пропаганди ОУН Солотвинщини на місце полеглого пропагандиста “Ігора”. “Гомін” прикріпив на зиму до райпропаганди свою машиністку “Ярину” (місцеві підпільники її вже знали як “Ліда”). “Орел” загинув у п’ятницю 11 квітня 1952 р., у бункері в урочищі Лисак поблизу с. Маркова. Разом із ним полягли: машиністка “Ліда”²⁶⁸, стрільці “Шугай”²⁶⁹, “Верховинець”²⁷⁰, “Зайчик”²⁷¹ ²⁷²

“Вільшенко” вирізнявся надзвичайною відвагою і сміливістю, завжди був готовий виконати найтяжчі завдання. Ем’гебісти у своїх звітах називали його не просто бандитом, а терористом. Ще в тринадцятирічному віці він із сестрою Мартою стали зв’язковими ОУН. З 1944 р. “Вільшенко” належав до особистої охорони пропагандиста “Гомона”. Влітку 1950 р. він під прізвиськом Іванців Іван Степанович, прибув на терен Сокирянського району Чернівецької області, де створив і очолив боївку, до складу якої входили підпільник “Заболотний”²⁷³ та два місцеві жителі. 23 грудня 1950 р. двома пострілами із пістолета ТТ знищив оперуповноваженого УМГБ старшого лейтенанта Кондратьє-

²⁶⁸ Шведюк Калина — “Оленка”, “Ярина”, “Ліда” (1930 — 11.04.1952). Народилася в с. Москалівка (тепер у складі м. Косів). В підпіллі з 1948 р. Машиністка крайового референта пропаганди “Гомона”. Загинула у бункері в урочищі Лисак поблизу с. Маркова Салотвинського р-ну.

²⁶⁹ Гуцуляк Михайло Дмитрович — “Незнаний”, “Шугай” (1925 — 11.04.1952). Народився в с. Манява Богородчанського р-ну. Охоронець кущового “Бистрого”, охоронець надрайонного референта пропаганди ОУН Надвірнянщини “Євгена”, після його загибелі — охоронець районного референта пропаганди “Орла”. Загинув у бункері в урочищі Лисак поблизу с. Маркова Салотвинського р-ну.

²⁷⁰ Приймак Дмитро Петрович — “Верховинець” (1931 — 11.04.1952). Народився в с. Манява Богородчанського р-ну. Охоронець кущового “Байди”, охоронець районного референта пропаганди “Орла”. Загинув у бункері в урочищі Лисак поблизу с. Маркова Салотвинського р-ну.

²⁷¹ Мельник Петро Юрійович — “Зайчик”, “Звірятко” (1930 — 11.04.1952). Народився в с. Манява Богородчанського р-ну. Охоронець районної референтури пропаганди ОУН Салотвинщини. Загинув у бункері в урочищі Лисак поблизу с. Маркова Салотвинського р-ну.

²⁷² Записав автор 26 липня 2009 р. у с. Маркова Богородчанського р-ну від колишнього підпільника Верховняка Дмитра Кузьмича — “Дуба”, 1928 р. н., с. Манява Богородчанського р-ну.

²⁷³ Колісник Федір Володимирович (Дубовий Михайло Петрович) — “Заболотний” (1923 — ?). Народився в с. Ланівці Борщівського р-ну Тернопільської обл. Член ОУН з 1941 р. Вояк УПА (ВО-3 “Лисоня”). Заарештований співробітниками УМГБ по Тернопільській обл. у 1946 р., засуджений до розстрілу, але 13 травня 1947 р. утік з в’язниці №1 м. Тернополя, змінив прізвище і переїхав у с. Романківці Сокирянського р-ну Чернівецької обл. Вдруге заарештований співробітниками УМГБ по Чернівецькій обл. 30 грудня 1950 р. Військовим трибуналом військ МВД Чернівецької обл. 27 квітня 1951 р. засуджений до розстрілу.

ва. Вже 30 грудня 1950 р. члени боївки були заарештовані емгєбістами, але “Вільшенку” вдалося вирватися з ворожих рук і повернутися на Станиславівщину.²⁷⁴

Ввечері 10 липня 1951 р. група підпільників-добровольців (есбісти “Вільшенку” і “Голуб”²⁷⁵ та підпільник “Милий”), за дорученням командира “Грома”, здійснила зухвалу бойову акцію на військовий шпиталь у райцентрі Надвірна і, знешкодивши охорону, викрала раніше захоплену емгєбістами підпільницю “Ружу”^{276, 277}

13 липня цей напад був розглянутий на засіданні Станіславського обкому КП(б)У, який своїм рішенням за допущені недоліки в роботі, звільнив із займаної посади начальника Надвірнянського райвідділу УМГБ майора Штепу А. Ф.²⁷⁸

Зиму 1951—1952 рр. “Вільшенку” разом із підпільниками “Кисляком”²⁷⁹, “Піснею”²⁸⁰ та Василем Шваюком²⁸¹ перебували у бун-

²⁷⁴ Ксерокопія “Приговора по следственному делу №1250 по обвинению Дубового Михайла Петровича и других 8 человек” (знаходиться у приватному архіві автора).

²⁷⁵ Савчук Іван Дмитрович — “Марко”, “Голуб” (1929 — 4.10.1951). Народився в с. Пнів Надвірнянського р-ну. Станичний ОУН, бойовик районної боївки СБ Надвірнянщини. Загинув у с. Пасічна Надвірнянського р-ну.

²⁷⁶ Попович-Матвейко Ганна Михайлівна — “Ружа” (29.5.1925). Народилася в с. Зелена Надвірнянського р-ну. В ОУН з 1942 р. Станична ОУН с. Зелена, зв’язкова сотника “Довбуша”, машиністка надрайонної референтури СБ Надвірнянщини. Заарештована пораненою у кінці червня 1951 р. біля бункера “Довбуша”, визволена з лікарні групою підпільників-добровольців. Вдруге заарештована 17 травня 1954 р. у бункері командира “Грома”. Військовим трибуналом Прикарпатського округу засуджена до 25 років таборів, згодом заміених на 10 років. Після відбуття покарання проживає у с. Залісся Золочівського р-ну Львівської обл.

²⁷⁷ Записав автор 26 липня 2009 р. у с. Маркова Богородчанського р-ну від колишнього підпільника Верхоляка Дмитра Кузьмича — “Дуба”, 1928 р. н., с. Манява Богородчанського р-ну.

²⁷⁸ Літопис УПА. Нова серія. — Т. 7: Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС — МВС, МДБ — КДБ. (1943 — 1959). Книга четверта: 1949 — 1959. — Київ — Торонто, 2003. — С. 411.

²⁷⁹ Насадюк Микола Іванович — “Кисляк” (1920 — 18.02.1952). Народився в с. Гвізд Надвірнянського р-ну. У підпіллі з 1950 р., охоронець кущового “Променя”. Загинув у сутичці з чекісько-військовою групою у лісі поблизу с. Лісна Тарновиця Надвірнянського р-ну.

²⁸⁰ Ганзюк Іван Павлович — “Левко”, “Пісня” (1930 — 20.02.1952). Народився в с. Фітьків Надвірнянського р-ну. У підпіллі з 1950 р. Охоронець кущового “Голуба”, бойовик охорони Солотвинського районного проводу ОУН. Загинув у сутичці з чекісько-військовою групою в лісі біля с. Гвізд Солотвинського р-ну.

²⁸¹ Шваюк Василь Іванович (1931 — ?). Народився в с. Гвізд Надвірнянського р-ну. В підпіллі з липня 1951 р. Охоронець кущового “Променя”. 19 лютого 1952 р. вийшов з повинною. Подальша доля невідома.

кері, збудованому у лісовому масиві між селами Дзвиняч і Жураки Солотвинського району. 18 лютого 1952 р. їхній бункер був виявлений однією з оперативно-військових груп, які проводили розшук підпільників у лісових масивах. Проте підпільники вчасно побачили ворогів і непомітно залишили бункер. Але при відступі вони зіткнулися з іншою оперативно-військовою групою. Почалося переслідування. Підпільники вибігли на дорогу Станиславів — Надвірна, зупинили проїжджаючих селян, проїхали кілька кілометрів до с. Лісна Тарновиця Ланчинського району, залишили коней і втекли до лісу. На пошук підпільників емґебісти додатково направили оперативно-військову групу з службовою собакою, яка, безперервно йдучи за слідом, о 23:00 год. наздогнала підпільників. Зав'язався бій, в результаті якого загинули підпільники “Вільшенко” та “Кисляк”, а два інші, поранивши трьох солдатів і службову собаку, зуміли втекти. У вбитих чекісти вилучили автомат, дві гвинтівки, пістолет, набої та документи.²⁸²

Тіло “Вільшенка” вороги притягнули до Надвірної і, прибивши металевими гаками до драбини, виставили для процесу впізнання та фотографування. Його тіло упокоїлося біля батька восени 1952 р.²⁸³

“Остап” потрапив до полону в с. Раковець 7 липня 1955 р. У неділю він перебував у хаті Степана Сенчака, у його рідної сестри Марині, а “Богдан” — у своїй дівчини Ганни Гринішак. Сексот повідомив у Солотвинський райвідділ УКГБ. Через декілька хвилин село було заблоковане, а будинки, де перебували есбісти, оточені оперативниками УКГБ і солдатами ВКО (внутрішньої та конвойної охорони). “Богдан” навіть не встиг попередити “Остапа”. Він залишив свій автомат у будинку, де перебував “Остап”, при ньому був тільки револьвер і чинити серйозного опору він не міг. “Богдану” вдалося непомітно, через вікно, залишити будинок. Перейшовши через річку Бистриця-Солотвинська, зникнув у лісовому масиві урочища Любінець. А “Остапа” вороги захопили зненацька сонним так, що він навіть не встиг застосувати зброї. Військовим трибуналом Прикарпатського округу його засудили на 25 років позбавлення волі, пізніше змінених на 10 років. Відбув покарання у Мордовських таборах, проживав у с. Нараївка Галицького району, помер у 1988 р.²⁸⁴

“Богдан” залишився у солотвинській боївці на чолі з “Яструбом”, який змінив “Ворона” на посту районного референта СБ. Зиму 1951—1952 рр. “Яструб”, “Богдан” і “Промінь” зимували разом із крайовим референтом пропаганди ОУН КК “Гомоном” у бункері “Чорна печера”

²⁸² Ішук О. Життя та доля Михайла Дяченка-“Марка Боєслава”.— «Літопис УПА», Серія «Події і люди», т. 9. — Торонто — Львів, 2010. — С. 68-69.

²⁸³ Незборима нація. — 2008. — Ч. 5 (267). — С. 3. (Мирон і Марта Свідруки)

²⁸⁴ Записав автор 8 січня 2008 р. у с-щі Солотвин Богородчанського р-ну Сенчака Івана Михайловича, 1934 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

в урочищі Хубена поблизу с. Дзвиняч Солотвинського району. “Гомін” загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою 22 лютого 1952 р., разом з ним полягли два його охоронці: “Захар”²⁸⁵ і “Сміливий”²⁸⁶, друкарка “Марійка”²⁸⁷, районний провідник ОУН Солотвинщини “Деркач”²⁸⁸, референт СБ цього проводу “Яструб”, підпільник “Чумак”²⁸⁹ ²⁹⁰.

“Промінь”²⁹¹ та “Степан”²⁹² за дорученням “Гомона” пішли у село, а повернутися назад не змогли, бо випав глибокий сніг. Дозимовували у с. Дзвиняч, на подрі (горищі. — Авт.) стодоли. Там їм стало відомо про падіння бункера і загибель усіх підпільників. Але в швидкому часі і вони загинули. Видав підпільників господар обійстя, якому не подобалося, що його дружина допомагає підпіллю. Він сказав про це голові сільради, а той подзвонив у Солотвин до РВ УМГБ. 20 травня 1952 р. подвір’я було оточене подвійним кільцем солдатів солотвинського гарнізону, на сусідніх подвір’ях і на підступах вороги встановили декілька станкових кулеметів. Старший лейтенант Вакуленко, який, напевно, очолював т. з. чекістсько-військову операцію, сказав одній старшій жінці, щоб

²⁸⁵ Дорогомирецький Михайло Федорович — “Захар” (1930 — 22.02.1952). Народився в с. Боднарів Калуського р-ну. В підпіллі з 1949 р. Охоронець крайового референта пропаганди “Гомона”. Загинув у бункері “Чорна печера” в урочищі Хубена поблизу с. Дзвиняч Солотвинського р-ну.

²⁸⁶ Семанів Йосип — “Сміливий” (1928 — 22.02.1952). Народився в с. Підпечари Тисменицького р-ну. В підпіллі з 1948 р. Охоронець крайового референта пропаганди “Гомона”. Загинув у бункері “Чорна печера” в урочищі Хубена поблизу с. Дзвиняч Солотвинського р-ну.

²⁸⁷ Свідрук Марта Іванівна — “Настя Черемшина”, “Марійка” (9.03.1928 — 22.02.1952). Народилася у м. Надвірна. Друкарка крайового референта пропаганди “Гомона”. Загинула у бункері “Чорна печера” в урочищі Хубена поблизу с. Дзвиняч Солотвинського р-ну.

²⁸⁸ Онуфрак Онуфрій Васильович — “Орест”, “Деркач”, “0-30” (1927 — 22.02.1952). Народився в с. Зелена Надвірнянського р-ну. В підпіллі з 1944 р. Кушовий ОУН, охоронець районного референта пропаганди Надвірнянщини “Тугара”, охоронець крайового референта пропаганди “Гомона”, районний провідник ОУН Солотвинщини (06.1951—02.1952). Загинув у бункері “Чорна печера” в урочищі Хубена поблизу с. Дзвиняч Солотвинського р-ну.

²⁸⁹ Фесюк Михайло Петрович — “Чумак” (9.11.1929 — 22.02.1952). Народився в с. Жураки Богородчанського р-ну. В підпіллі з 1949 р. Охоронець кушового “Променя”. Загинув у бункері “Чорна печера” в урочищі Хубена поблизу с. Дзвиняч Солотвинського р-ну.

²⁹⁰ Український визвольний рух. — Львів, 2007. — Збірник 9. — С. 10-33.

²⁹¹ Марковецький Юрій Антонович — “Промінь” (23.02.1920 — 20.05.1952). Народився в с. Жураки Богородчанського р-ну. Член ОУН, станичний ОУН с. Жураки, кушовий ОУН у Солотвинському р-ні. Загинув у сутичці з опергрупою УМГБ у с. Дзвиняч Солотвинського р-ну.

²⁹² Костюк Іван Євстахович — “Степан” (1921 — 20.05.1952). Народився в с. Діброва Богородчанського р-ну. Вояк УПА, охоронець майора “Сокола”. Загинув у сутичці з опергрупою Солотвинського РВ УМГБ у с. Дзвиняч Солотвинського р-ну.

вона приставила драбину до стодоли, але вона відмовилася. Тоді він наказав солдатів. На окрик Вакуленка “Бандьора здавайся”, кущовий “Промінь” відповів автоматною чергою. Дві кулі прошили голову чекіста і він упав мертвим. Був убитий також солдат, який підносив драбину. Окупанти відкрили сильний кулеметно-автоматний вогонь по стодолі, від куль стодола загорілася. Вистрілявши усі набої, підпільники пострілялися, але не здалися на милість ворога. Їхні обгорілі тіла вороги повезли до Солотвинського райвідділу УМГБ.²⁹³

“Богдан” і “Тихий”²⁹⁴ по завданню “Гомона” пішли у терен по харчі. Але також не змогли повернутися і дозимувували у криївці в с. Монастирчани. Навесні 1952 р. вони пов’язалися із “Зубом”²⁹⁵ (насправді “Богдан” перейшов до “Зуба” навесні 1953 р., вже після загибелі “Тихого” — Авт.).

Після загибелі “Гомона” “Тихого” (цілком ймовірно, і “Богдана”) призначено охоронцем окружного провідника Станиславівщини маюра “Сокола”²⁹⁶.

30 липня 1952 р. “Богдан” і “Тихий” передали записку про встановлення зв’язку до “Ігора”²⁹⁷ в с. Грабівку²⁹⁸ (який на той момент вже вдруге був заарештований співробітниками УМГБ).

²⁹³ Записав автор 18 липня 2010 р. у с. Дзвиняч Богородчанського р-ну від Лукаша Володимира Миколайовича, 1934 р. н., с. Дзвиняч Богородчанського р-ну.

²⁹⁴ Корниляк Іван Федорович — “Тихий” (1922 — 15.04.1953). Народився в м. Рудки Львівської обл. Охоронець крайового референта пропаганди “Гомона” (1950—02.1952), охоронець окружного провідника “Сокола” (1952—04.1953). Загинув у с. Хмелівка Богородчанського р-ну.

²⁹⁵ Записав автор 4 жовтня 2009 р. у с. Жураки Богородчанського р-ну від рідної сестри “Богдана” Павлушинської-Мельник Ганни Михайлівни, 1932 р. н., с. Жураки Богородчанського р-ну.

²⁹⁶ Петер Константин Кирилович — “Гонта”, “Сокіл” (1893 — 28.04.1953). Народився в с. Пилипи Борівські на Вінниччині. Закінчив учительську семінарію. Учасник Першої світової війни, поручник царської армії. При штабі Головного Отамана, згодом — Дієвій Армії. Був тяжко поранений. Сотник Армії УНР. Інтернований польськими військовими і перебував у концтаборі в Тернополі. Член УВО, а згодом ОУН. Комендант станиць УДП м. Богородчани та м. Тисмениця. Заарештований німецькою поліцією, звільнений за умови вступу до дивізії “Галичина”. Перейшов на нелегальне становище. Викладач на вишкіль розвідників (осінь 1943), начальник розвідки УПА-Захід (1944—1947), керівник зв’язку Карпатського крайового проводу (1948—05.1951), окружний референт пропаганди ОУН Станиславівщини (1951), окружний провідник ОУН Станиславівщини (1952—04.1953). Загинув у “великодню” п’ятницю в сутічці з оперативно-військовою групою УМГБ на присілку Копачівка с. Грабовець Богородчанського р-ну.

²⁹⁷ Іванців Іван Михалович — “Ігор” (? — ?). Народився в с. Грабівка Калуського р-ну. Член ОУН з червня 1950 р. Охоронець районного провідника “Шпака”. Заарештований співробітниками УМГБ на пункті зв’язку 8 вересня 1951 р., а вже 18 вересня втік і повернувся у підпілля. Вдруге заарештований 24 травня 1952 р. Подальша доля невідома.

²⁹⁸ ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 372. — Т. 77. — Арк. 310 (повідомлення аґента УМГБ “Івана Гавриловича”).

Про невловимого есбіста “Зуба” серед місцевого населення стала ходити легенда, що його куля не бере, напевне, через те, що за 12 років підпільної боротьби він не отримав жодного поранення. Мав гостре відчуття небезпеки та дотримувався правил суворой конспірації. Очевидно, саме через ці якості командир “Грім” призначив “Зуба” командантом крайової боївки, яка забезпечувала зв’язки між проводом ОУН Карпатського краю, який знаходився в горах, і окружним проводом ОУН Станіславщини, що перебував у Чорному лісі (“північний” зв’язок).

Тому оперативники обласного УМГБ дуже “полювали” на “Зуба” і мали наказ схопити його живим.²⁹⁹

Пунктом 6 довідки агентурно-оперативних заходів із розшуку та ліквідації учасників Карпатського крайового проводу ОУН на березень-квітень 1951 р., за агентурною справою “Верховинці”, передбачалося організувати захоплення підпільника “Зуба”, який, за даними УМГБ по Станіславській області, був зв’язковим “Гомона”. Наприкінці березня 1951 р. він разом з трьома охоронцями відвідав будинок одного з агентів УМГБ і дав завдання про збір грошей для потреб підпілля. Для захоплення або знищення “Зуба” чекісти організували в місцях його можливої появи щоденні засідки.³⁰⁰

Він декілька разів потрапляв у чекістські засідки, але йому вдавалося вириватися з “лабет” ворога. З весни 1953 р. у крайовій боївці перебував “Богдан”. “Зуб” та “Богдан” так разом і загинули суботнього світанку 6 серпня 1955 р. на присілку Береги с. Манява.

Вдова, у якої вони перебували, купила для них цигарки у сільській крамниці. Продавиця про свої підозри розповіла жінці, яка виявилася агентом УКГБ. По її дзвінку із райцентру Солотвин виїхали опергрупа УКГБ і солдати гарнізону ВКО МВД, а зі Станіслава прибула спецгрупа на чолі з капітаном Маяком. Тоді була велика повінь, так як декілька днів ішли сильні дощі, і вороги не змогли близько під’їхати до села. Солдати по мотузках долали р. Манявку, деякі з них втратили зброю у бурхливій гірській річці, та оточили будинок цієї вдови. Зрозумівши, що вони оточені і прорватися їм не вдасться, есбісти відпустили господиню з дитиною, щоб вони не постраждали під час бою. Їм запропонували здатися в обмін на збережене життя. В ході бою підпільники знищили двох ворогів, декількох поранили. “Богдан” вистріляв усі набої в автоматі і останнім набоем із револьвера вистрілив собі у підборіддя, але куля вийшла між лівим вухом та скронею, і він прохав побратима добити його. “Зуб” розстріляв усі набої з СВТ, зняв чобіт

²⁹⁹ Записав автор 26 липня 2009 р. у с. Маркова Богородчанського р-ну від колишнього підпільника Верховняка Дмитра Кузьмича — “Дуба”, 1928 р. н., с. Манява Богородчанського р-ну.

³⁰⁰ Ішук О. Життя та доля Михайла Дяченка-“Марка Боєслава”. — «Літопис УПА», Серія «Події і люди», т. 9. — Торонто — Львів, 2010. С. 50.

із правої ноги, приклав дуло гвинтівки до підборіддя і натиснув пальцем ноги на спусковий гачок. Коли увірвались кагебісти, “Зуб” лежав мертвий, а “Богдан” був ще живий. Офіцер УКГБ, розуміючи, що підпільник у тяжкому стані і вже не виживе, дав команду солдату добити його. Солдат приклав зброю до чола “Богдана” і вистрілив. Тіла двох загиблих велетнів вороги на возі привезли до Солотвинського РВ УКГБ і кинули на подвір’ї. Потім, після процесу опізнання, у понеділок таємно закопали їх тіла на селищному цвинтарі (у 1993 р. на могили встановлено пам’ятник).

Після загибелі “Зуба” та “Богдана” був ліквідований стаціонарний гарнізон ВКО УМВД у райцентрі Солотвин.³⁰¹

ОЗБРОЄННЯ ЕСБІСТІВ

До озброєння бойовика СБ, крім автоматичної зброї, входили пістолет або револьвер, 2 гранати, ніж-фінка. Шкіряний підсумок для гранат есбісти носили на поясі-портупеї, кобуру з пістолетом — на лівому боці, але не на портупеї, а на ремінці, перекинутому через праве плече. За німецької окупації вони носили зброю німецького та угорського виробництва, із поверненням радянської влади — радянського, тому що боеприпаси в основному доводилося добувати у бою. Цим становищем користалися органи держбезпеки СРСР. Емгебісти підкидали біля своїх гарнізонів набої, які при пострілі з автомату чи гвинтівки розривали дуло, приводячи зброю в непридатний стан. Також підкидали гранати РГ-42, які відразу вибухали в руках при висмикуванні кільця (у запалі гранати був ліквідований сповільнювач, який відтермінував вибух на 3-4 сек.). Від таких дій ворога загинуло багато підпільників, поки СБ ОУН встановило справжню причину. Крім того, під час збройних сутичок із підпільниками вороги часто використовували розривні кулі.

“Ворон” за німецько-угорської окупації на озброєнні мав угорську гвинтівку М-43, за радянської — самозарядну гвинтівку СВТ-40 (підпільники називали її “десятизарядкою”), з якою він ніколи не розлучався і знищив десятки ворогів та зрадників, а також пістолет німецького виробництва “Парабелум Р-8” (в українській поліції його носили поліцисти не нижче коменданта станиці УДП). “Рибак” був озброєний автоматом ППШ-41 та пістолетом, “Яструб” — автоматом ППШ та пістолетом ТТ, “Сорока” — автоматом ППШ і пістолетом, “Остап” — ав-

³⁰¹ Стежками Української Повстанської Армії: Туристичний путівник. — Івано-Франківськ: Місто НВ, 2007. — С. 74-75; Записав автор 4 жовтня 2009 р. у с. Жураки Богородчанського р-ну від рідної сестри “Богдана” Павлушинської-Мельник Ганни Михайлівни, 1932 р. н., с. Жураки Богородчанського р-ну.

томатом ППШ і револьвером “Наган”, “Орел” — німецьким карабіном, згодом автоматом ППШ і пістолетом ТТ, “Богдан” — автоматом ППШ і револьвером “Наган”, “Карпенко” — автоматом ППШ і пістолетом, “Вільшенко” — автоматом ППШ і револьвером “Наган”, “Зуб” — ручним кулеметом Дегтярьова ДП-27 (силач міг вести вогонь з двох кулеметів одночасно) і пістолетом ТТ, згодом гвинтівкою СВТ і пістолетом. Крім того, кожен бойовик БСБ “Ворона” носив у своєму підсумку гранату РГ-42 (без сповільнювача в запалі), щоб не потрапити живим до рук ворога. Така граната діяла безвідмовно, позбавляючи життя есбіста. Крім того, за наказом “Ворона” на різні випадки (поломка чи втрата зброї), бойовики створювали бункери із запасною зброєю.³⁰²

“Ворон” загинув, не доживши три місяці до свого 30-річчя. В архівах СБУ не вдалося відшукати інформацію про місце його поховання.

Його пророчі слова: “Я вірю, Україна буде, а ми будемо в історії” підтвердилися у 1991р., коли наша держава стала незалежною.

Такий бойовий шлях Василя Сенчака та його побратимів, одного з тих сотень тисяч вояків УПА та підпільників ОУН, які віддали своє молоді життя за незалежність України.

СПОГАДИ КОЛИШНЬОГО ПІДПІЛЬНИКА ТИМЧУКА ЮРІЯ ІВАНОВИЧА — “НЕЧАЯ”

Я народився 8 червня 1932 р. у с. Лесівка Богородчанського повіту. Навчався у школі в рідному селі.

21 березня 1945 р. жителі нашого села стали свідками бою куреня “Месники” під командою “Благого”³⁰³ із військами НКВД. Відбувалося це так. Дві сотні куреня (сотенні “Шум”³⁰⁴ і

³⁰² Записав автор 8 січня 2008 р. у с-щі Солотвин Богородчанського р-ну від Сенчака Івана Михайловича, 1934 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну; ДАІФО. — Ф. Р-2157. — Оп. 2. — Спр. 9806 П. — Арк. 23. (протокол допиту Сенчака Д. М.).

³⁰³ Хименець Олекса Семенович — “Олесь Надрага”, “Благий” (11.03.1912 — 21.03.1945). Народився в с. Саджава Богородчанського р-ну. Закінчив сільську народну школу, входив до молодіжної організації “Пласт”. Служив у польській армії. Член ОУН із 1939 р. Перебував за кордоном у 1939—1941 рр. У квітні 1941 р. вступив до ДУН, у яких перебував до грудня 1942 р. З липня 1943 р. в Українській Народній Самообороні, чотовий у вишкільному курені “Чорні чорти” на Гуцульщині. З листопада 1943 р. командував чотою у сотні “Змії” 22 ТВ “Чорний Ліс”. У березні 1944 р. сформував сотню “Месники”, а восени 1944 р. — курінь “Месники”. Загинув у бою з військами НКВД біля с. Лесівка Богородчанського р-ну. Лицар Срібного хреста бойової заслуги 1-го класу. Сотник УПА.

³⁰⁴ “Шум” (інші дані не встановлено) (? — 21.03.1945). Командир 2-ї сотні куреня “Месники” 22 ТВ “Чорний Ліс”. Загинув у бою з військами НКВД біля с. Лесівка Богородчанського р-ну. Хорунжий УПА.

“Вершник”³⁰⁵) мали завдання відвернути увагу більшовиків від закордонного рейду куреня “Підкарпатський” під командою “Прута”³⁰⁶, а третя сотня на чолі з “Олегом”³⁰⁷ перебувала у рейді за Дністром. Обидві сотні заквартирували на хуторі Гусаки с. Саджава Богородчанського району. Стрілець “Байда”, який народився у с. Старі Богородчани, відпросився у курінного відвідати свою родину. Під час відвідин його схопили енкаведисти. “Байда” не витримав тортур і повідомив ворогів про місце перебування куреня (згодом спійманий і розстріляний службою безпеки). На світанку курінь був оточений внутрішніми військами НКВД, які були стягнені з усіх наближчих гарнізонів (Станиславів, Надвірна, Богородчани та інші). Розгорівся жорстокий бій, але сили були нерівні. Повстанці стали відступати у бік нашого с. Лесівка, щоб прорватися до Чорного лісу. Але біля села їх зустріла кулеметним вогнем сильна заставка гарнізонників. Вояки УПА змушені були прориватися через поле, але якраз з’явилися два військові літаки, які стали поливати повстанців вогнем із кулеметів. У тому жорстокому бою загинуло більше 110 повстанців, у тім числі курінний “Благий”, сотенний “Шум” та бунчужний “Довбуш”³⁰⁸. Прорватися вдалося тільки чоттовому “Вивірці”³⁰⁹ з своєю чотою, а також іншим поодиноким воякам, які після бою зібралися у Чорному лісі. Згодом “Вивірку” призначили командиром сотні.

³⁰⁵ Мостиський Богдан Іванович — “Вершник”, літературний псевдонім “Б. Подоляк” (1918 — ?). Народився в с. Старі Богородчани. Командир 1-ї сотні куреня “Месники” 22 ТВ “Чорний Ліс”. Захоплений у полон під час прориву з оточення біля с. Посіч 11 квітня 1945 р. Засуджений, відбував покарання у Норильських таборих. Приймав участь у повстанні політ’в’язнів 1953 р. Після відбуття покарання проживав у м. Стрий. Помер.

³⁰⁶ Вацик Павло — “Прут” (1917 — 1.03.1946). Народився в с. Заріччя Надвірнянського р-ну. командир сотні, командир куреня “Підкарпатський” 22 ТВ “Чорний ліс”. Загинув у бою біля рідного села. Лицар Срібного хреста бойової заслуги 1-го класу (1946). Майор УПА.

³⁰⁷ Оленюк Михайло Дмитрович — “Ігор”, “Олег” (1919 — 14.05.1945). Народився в с.Старий Угринів Калуського р-ну. Командир 3-ї сотні куреня “Месники” 22 ТВ “Чорний Ліс”. Важко поранений у бою в Гуковому лісі біля с. Гостів Тлумачького р-ну, дострелив себе, щоб не потрапити живим у полон.

³⁰⁸ Білогубка Микола Прокопович — “Довбуш” (1904 — 21.03.1945). Народився в с. Старий Лісець Тисменицького р-ну. Член ОУН. Бунчужний куреня “Месники” 22 ТВ “Чорний Ліс”. Загинув у бою з військами НКВД біля с. Лесівка Богородчанського р-ну.

³⁰⁹ Гусак Василь — “Вивірка” (1913 — 9.01.1946). Народився в с. Саджава Богородчанського р-ну. В УНС із 1943 р. Після проходження вишколу в старшинській школі “Грегит”, був призначений чоттовим у курені “Месники” (1944—03.1945), командир сотні “Верховинці” у курені “Сивуля” (осінь 1945—01.1946). Загинув, потрапивши на чекістську засідку, у с. Лесівка Богородчанського р-ну. Лицар Бронзового хреста бойової заслуги (1946).

Енкаведисти дозволили поховати тіла загиблих повстанців, а тіла “Благого”, “Шума” та “Довбуша” забрали до райцентру Богородчани і кинули на підвір’ї райвоєнкомату. Чоловіки з нашого і сусідніх сіл збирали тіла повстанців на підводи і звозили у великі могили. Мені було тринадцять років і я, разом із іншими сільськими хлопцями, лазили по корчах, шукаючи полеглих, і показували старшим. Сімдесят вісім вояків поховали на лесівському полі і насипали високу могилу, вісімнадцять інших — на цвинтарі села Старі Богородчани. Тіла декількох повстанців забрали та поховали родичі. Через три дні енкаведисти дали дозвіл поховати “Благого”, “Шума” та “Довбуша”. Їхні тіла упокоїлися у братській могилі в с. Старі Богородчани.

Після закінчення сільської школи, навчався в педагогічній школі у Станиславові. Після закінчення другого курсу, приїхав у село і проживав у стрія, так як 25 квітня 1950 р. мою родину вивезли у Сибір як націоналістичну.

Районний референт пропаганди Михайло Каратницький-“Маяк” запропонував мені, щоб я йшов до них у ліс. Я згодився і 13 липня 1950 р. перейшов на нелегальне становище. Моє псевдо було “Нечай”. Районний провід ОУН Богородчанщини базувався у таборі в Нивочинському лісі і мав такий склад: провідник сотенний Микола Корж-“Сокіл” (озброєний автоматом ППШ і револьвером), референт СБ Іван Сташко-“Гук” (автомат ППШ і пістолет), референт пропаганди Микола Капушак-“Степ” (“Маяк” був призначений надрайонним провідником Тлумаччини). Богородчанський район мав поділ на три куці, які очолювали Дмитро Дудчак-“Орлик” (озброєний німецькою штурмовою гвинтівкою “StG-44”, у підпіллі її називали “Крук”), “Барон”³¹⁰ та Василь Микицей-“Бук”. У бійці СБ перебували бойовики: Василь Бобик-“Левко”, “Богдан”³¹¹, Євген Волощук-“Славко”, Михайло Романюк-“Степан”, “Сірко”³¹², охоронцями районного проводу були Іван Курилюк-“Гармаш”,

³¹⁰ Мацюк Василь Федорович — “Ігор”, “Барон”, “К-30” (1914 — 15.12.1952). Народився в с. Горохолина Богородчанського р-ну. Стрілець сотні “Блакитного” (весна 1945—1947), кушовий ОУН у Богородчанському р-ні (весна 1948—08.1951). Захоплений у полон співробітниками відділу 2-Н УМГБ 31 серпня 1951 р. Військовим трибуналом Прикарпатського військового округу 22 лютого 1952 р. засуджений до вищої міри покарання. Розстріляний.

³¹¹ Пронь Василь Дмитрович — “Богдан”, “Спец” (1930 — 21.05.1950). Народився в с. Лесівка Богородчанського р-ну. В підпіллі з початку квітня 1950 р. Бойовик райбоівки СБ Богородчанщини. Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою біля с. Глибівка Богородчанського р-ну.

³¹² “Сірко” (інші дані не встановлено) (? — 26.12.1950). Народився в с. Нивочин Богородчанського р-ну. Бойовик райбоівки СБ Богородчанщини. Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою.

“Ромко”³¹³. Бойовики та охоронці мали на озброєнні автомати ППШ та карабіни.

Осередок пропаганди базувався у лісі Жбир біля с. Ляхівці (тепер Підгір'я. — Авт.). У пропаганді були такі підпільники: Петро Романів-“Гриць” (озброєний кавалерійським карабіном і пістолетом), Василь Гусак-“Короленко” (озброєний кулеметом ДП-27 і карабіном) і Микола Небилович-“Оріх” (озброєний автоматом ППШ). “Степ” навчив мене друкувати на машинці і я став працювати машиністом у референтурі пропаганди (на місці загиблої машиністки “Оксани”). Передруковував брошури, які надходили до нас з округи, журнал “Чорний ліс” та листівки, які розповсюджували серед населення, особливо східняків, а також пересилали у східні області України.

Ми тримали зв'язок із Чорним лісом з одного боку і Солотвинським районом — з другого. Зустрічалися поблизу с. Жураки з бойовиками “Променем”, “Зубом”, “Богданом” та іншими.

У вересні 1950 р. відбулася організаційна нарада підпілля Станиславівського окружного проводу ОУН, яку проводив крайовий референт пропаганди ОУН Карпатського краю “Гомін”. Вона тривала 3 дні і проходила у Чорному лісі (між сс. Нивочин, Посіч і Рибне). На нараду прибули такі провідники: крайовий пропагандист “Гомін” у супроводі двох охоронців, окружний референт СБ Станиславівщини “Жар” з бойовиками, майор “Сокіл” з охоронцями Іваном Костюком-“Степаном” та “Тимошем”³¹⁴ (третього охоронця Василя Венгрин-“Горобця”³¹⁵ тоді з ними не було). Коли ми прийшли на збір, “Степ” відрекомендував мене “Гомону”: “В мене загинула машиністка “Оксана”, замість неї тепер “Нечай”. “Гомін” запитав, яка в мене освіта, я відповів, що закінчив два курси станиславівської педшколи. У таборі було троє новобранців: я, “Левко” та “Пилип”³¹⁶ і ми здавали військову

³¹³ Яцків Іван Миколайович — “Ромко” (1928 — 4.01.1951). Народився в с. Лесявка Богородчанського р-ну. Охоронець райпровідників “Маяка” і “Сокола”. Захоплений у полон поранений восени 1950 р., помер у Богородчанській лікарні.

³¹⁴ Петер Зиновій Константинович — “Тиміш” (1930 — 25.12.1949). Народився с. Грабовець Богородчанського р-ну. В підпіллі з осені 1947 р. Охоронець майора “Сокола”. Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою біля криївки на присілку Максимець с. Зелена Надвірнянського р-ну.

³¹⁵ Венгрин Василь Іванович — “Горобець” (1925 — 25.12.1949). Народився в с. Зелена Надвірнянського р-ну. Охоронець майора “Сокола”. Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою біля криївки на присілку Максимець с. Зелена Надвірнянського р-ну.

³¹⁶ Якубів Василь Миколайович — “Пилип” (1929 — ?). Народився в с. Горохолина Богородчанського р-ну. В підпіллі з 6 червня 1950 р. Охоронець кущового “Барона” (06.1950-08.1951). Захоплений у полон через зраду 31 серпня 1951 р. Військовим трибуналом Прикарпатського військового округу 22 лютого 1952 р. засуджений до вищої міри покарання, пізніше замінену на 25 років таборів. Подальша доля невідома.

присягу. Коли я здававав присягу, “Гомін” завважив, що в мене немає пістолета. Він із “Степом” підійшов до мене, дістав із польової сумки “мадярський” пістолет “Фромер” (на сім набоїв) і подарував мені зі словами: “Пімсти за смерть Великих лицарів”.

Провідник “Гомін” був людиною веселої вдачі, балакучий, як і личить пропагандистові, розповідав нам про подвиги героїв визвольних змагань. Він був високоморальною, релігійною людиною, не вживав алкогольних напоїв та не курих. У вільний час, після політзанять, “Гомін” відходив неподалік табору, сідав на пень, виймав блокнот і писав статті до журналу “Чорний ліс”, редактором якого був сам. Він писав також вірші і пісні.

Восени 1950 р. наш осередок пропаганди (“Степ”, “Короленко”, “Оріх” і я) разом із майором “Соколом” та його охоронцями “Тимошем” (його сином) і “Степаном”, поверталися з Чорного лісу в урочище Жбир. Наша група пройшла село Гринівку і біля вишки ми натрапили на ворожу засідку. Відбувся короточасний бій, під час якого був поранений у ногу “Степан”. Ми відступили у Саджавські Лази. “Степан” десять днів лікувався на нашому постой, разом з ним перебували майор “Сокіл” і “Тиміш”. Після виздоровлення пораненого всі троє відійшли у терен.

На організаційну нараду, яка відбулася у другій половині червня 1951 р., “Степ” ходив із “Грицьком” та “Короленком”, а я з “Оріхом” залишилися на постой нашого осередку. На цій відправі крайовий пропагандист “Гомін” призначив “Степа” надрайонним референтом пропаганди ОУН Станиславівщини.

3 серпня 1951 р. ми будували бункер (літній) для свого осередку пропаганди в урочищі Діброва. Біля 9 години, коли ми майже закінчили будівництво, наші побратими пішли на зв’язок, а я і “Короленко” залишилися, ми почули шум і побачили лаву солдатів ВО МГБ. У “Короленка” був тільки карабін (його кулемет був захований в іншому місці), у мене — кавалерійський карабін та пістолет “Фромер” (подарунок “Гомона”). Ми залишили бункер і швидко пішли, тягнучи за собою зброю прикладами по землі. Коли проходили поблизу покинутого будинку (сім’ю вивезли у Сибір), почули окрик “Стої” і побігли в напрямку р. Бистриця-Солотвинська. Перебрівши через річку, стали підніматися крутим лівим берегом. Вороги зупинилися на березі і стали кричати: “Бандьора, стої”, але чомусь не стріляли. Біля 11:00. прибули в урочище Жбир до нашого зимового табору. Тут побачили майора “Сокола” з охоронцем “Степаном”, окружного референта СБ “Жара”, надрайонного референта СБ “Ворона”, машиністку “Марійку” та інших. Доповіли, що йде облава. Майор “Сокіл” дав команду йти на Чорний ліс. Ми, супроводжуючи звехників, пішли через с. Глибівка до Чорного лісу. Через декілька годин прибули у тимчасовий табір поблизу “старого” явору, де перебував окружний провід ОУН Станиславів-

щини, та передали “Сокола”, “Жара”, “Ворона” і “Марійку” окружному провідникові “Куряві”. Після проходження облави ми повернулися в урочище Жбир.

29 серпня 1951 р. була призначена наша зустріч із хлопцями з Чорного лісу. Переважно на зв’язок ходили “Орлик” і “Славко”, часом ще й “Гук”. Пункт зустрічі знаходився між селами Лесівка та Глибоке. На зв’язок “Степ” післав мене і “Грицька”. Підходимо ми до пункту, подаємо сигнал — нам відповідають. Підходимо ближче і бачимо: щось людей багато, є “Гук”, “Орлик”, “Шварно”, і навіть окружний пропагандист “Байденко”, решта незнайомі. Хтось спитав, у кого пошта, “Гриць” відповів, що у нього. Його відкликали вбік, присіли, присвічуючи ліхтариком, почали читати пошту від “Степа”. Біля мене залишився “Орлик” і ще троє. В цей час почувся окрик: “Веселий!” і в ту ж мить на мене накинулися троє, скрутили руки назад, забрали зброю зі словами: “Спокоїно, окружна СБ перевіряє кадри, в підпіллі є зрадник, перевіряємо всіх”. Нас повели в сторону с. Лесівка. Підійшовши до села, я побачив лаву військових МГБ, а трохи далі, на дорозі, дві вантажні автомашини. Ввечері привели наших друзів “Степа”, “Короленка” та “Оріха”, і до ранку ми були вже в контррозвідці у Станиславові. Через кілька днів “Гук” та “Орлик” із опергрупою УМГБ поїхали до с. Горохолина і привезли звідти “Барона” та “Пилипа”.

Мене з “Грицем” тримали разом в одному слідчому кабінеті на третьому поверсі. Ворогам потрібно було йти даліше у Солотвинський район. “Гриць” ніби погодився повести групу провокаторів на зв’язок до кушового “Променя”. Під вечір 4 вересня 1951 р. позвали “Грицька”, дали зброю (звичайно без набоїв) і поїхали на пункт зв’язку. Ранком повернулися злі, як собаки, без “Грицька”. Мені стійковий оповідав, що “Гриць” вів їх понад звором стежкою, було досить темно, він зробив крок убік — і тільки зашумів вниз.

Військовий трибунал Прикарпатського округу, який відбувся 22 лютого 1952 р. (того дня загинув крайовий пропагандист “Гомін”), засудив майже всіх заарештованих до вищої міри — смертної кари. Розстріляли “Барона”, “Бука”, “Оріха”, “Короленка”. Мене, “Левка”, “Пилипа” та деяких молодих підпільників з інших районів засуджено на 25 років.

Після відбуття покарання проживаю у с-щі Богородчани, із часу створення є членом Братства ОУН-УПА Богородчанського району.³¹⁷

³¹⁷ Записав автор 27 квітня 2008 р. у с-щі Богородчани від колишнього підпільника Тимчука Юрія Івановича — “Нечая”, 1932 р. н., с. Лесівка Богородчанського р-ну.

**СПОГАДИ КОЛИШНЬОГО БОЙОВИКА СБ
БОБИКА ВАСИЛЯ МИХАЙЛОВИЧА — “ЛЕВКА”
(1930 — 2000)**

Коли весною 1951 р. зв'язки з Галицьким районом чомусь порвались, окружний провідник тереновий “Курява” посилав районного провідника сотенного “Сокола” і “Орлика” в Галицький район для налагодження зв'язків. Це було на початку місяця липня.

Тим часом, з Солотвинського району через наш зв'язок 3 серпня перейшли в Чорний ліс окружний референт СБ “Жар”, надрайонний референт СБ “Ворон” та машиністка “Ворона” — “Марійка”. В таборі, який знаходився в сусідньому кварталі від того місця, де загинув командир “Різун”³¹⁸ — були: окружний провідник тереновий “Курява”, окружний референт СБ “Жар”, надрайонний референт СБ “Ворон”, районний референт СБ “Гук”, машиністка “Марійка” та бойовики.

17 серпня вечером, “Курява” післав мене та “Короленка” в с. Грабівку роздобути харчів та бензину. 18 серпня ми не повернулись в табір, бо була дощова темна ніч, і вирішили чекати світанку на узліссі.

Тим часом 18 серпня вечером (розповідав Петро Середюк), “Курява” та “Гук” кудись пішли.

19 серпня, на світанку, в напрямку табору зав'язався короткочасний шквальний бій. Як пізніше вияснилось — чекістів привів “Гук”. Загинули “Жар”, “Ворон” та “Марійка” — Петру Середюку вдалося втекти.

Коли розвіднілось, я з “Короленком”, пробравшись трохи в сторону табору, помітили на болоті відбитки чобіт. Вирішили повернутись і перейшли на другий бік села в Петранецький ліс. Там пробули 6 днів, а через 5 днів зрадники через цивільних людей викликали нас на зв'язок на 28 серпня — пункт Війтова лінія. На зв'язку були “Гук”,

³¹⁸ Андрусяк Василь Васильович — “Чорний”, “Різьбяр”, “Різун”, “Грегит” (15.01.1915 — 24.02.1946). Народився м. Снятин. Закінчив чотири класи гімназії. Навчання перервав арешт за приналежність до ОУН. Перед початком Другої світової війни очолював т-во “Сокіл” на Снятинщині та був повітовим провідником ОУН. 5 жовтня 1939 р. заарештований НКВД. Через шість місяців звільнений через брак доказів і в серпні 1940 р. перебрався за кордон. З травня 1941 р. служив у складі легіону “Роланд”. Після роззброєння легіону повернувся додому. Восени 1941 р. знову призначений провідником Снятинського повітового проводу ОУН. Окружний провідник ОУН Коломийщини, згодом став членом обласного штабу. У липні 1943 р. командував бойовою УНС, з листопада — сотнею “Змії”. На початку 1944 р. очолив курінь “Скажені” 22 ТВ “Чорний ліс”. Навесні 1945 р. призначений командиром 22 ТВ. Загинув у бою з рейдовою групою 215-го СП ВВ НКВД у 8-му кварталі Чорного лісу між с. Глибоке Богородчанського р-ну і с. Грабівка Калуського р-ну. Автор роботи “Як перемагати” (1945 р.). Лицар Золотого Хреста бойової заслуги 2-го класу (1945) та Золотого Хреста бойової заслуги 1-го класу (1946). Полковник УПА.

“Орлик”, “Сокіл” та ще кілька в повстанській формі. Нас роз’єднали, почали щось розпитувати, і в ту ж мить, під окрик “Веселий”, накинулись на нас, скрутили руки, роззброїли. Заспокоїли, мовляв, що це окружна СБ перевіряє кадри, бо в підпіллі є зрадник.

А пізніше ті ж зрадники викликали на зв’язок братів Середюків: Петра та Юрка. Братів взяли живими, я мав очну ставку з ними під час слідства, Петро Середюк-“Дон” був поранений. Після суду не повернулися у загальну камеру — напевно були засуджені до вищої міри.³¹⁹

СПОГАДИ КОЛИШНЬОГО ПІДПІЛЬНИКА ВЕРХОЛЯКА ДМИТРА КУЗЬМИЧА – “ДУБА”

Я народився 24 жовтня 1928 р. у с. Манява Богородчанського повіту. Тато Кузьма (Петро) Верхоляк, мама Анастасія (з дому Вінтоняк). У сім’ї було троє дітей і я був наймолодший: брат Михайло (1919 р. н.) і сестра Олена (1923 р. н.). Закінчив семирічну школу в своєму селі (середню освіту здобув уже в таборах).

14 жовтня 1947 р. вступив до лав ОУН, отримав псевдо “Дуб”. Кущовий “Рінь” прийняв присягу (другий раз заприсягнув у присутності командира “Грома”). Спочатку був стрільцем у помічника станичного “Тиси”³²⁰, потім у кущового “Бистрого”³²¹, а після його загибелі — у кущового “Граніта”.

Коли я на Покрову перейшов у підпілля, районним тереновим був “Орлик”³²² із с. Бабче. У вересні 1948 р. провідник був тяжкопоранений чекістами у рідному селі та дострелився сам, щоб не обтяжувати своїх охоронців. “Ворон” працював у районній референтурі СБ, яку очолював “Зенко”. Після того як “Зенка” перевели на іншу посаду, референтом призначили “Ворона”. Його я добре знав. Улітку 1949 р. я зустрів

³¹⁹ Записав колишній підпільник Тимчук Юрій Іванович — “Нечай” від побратима Бобика Василя Михайловича — “Левка”, 1930 р. н., с. Грабівка Калуського р-ну.

³²⁰ Винник Роман Гаврилович — “Тиса” (1922 — ?). Народився в с. Манява Богородчанського р-ну. Помічник станичного ОУН с. Манява. Захоплений у полон співробітниками УМГБ 20 листопада 1951 р. Засуджений. Після відбуття покарання проживав у рідному селі, помер.

³²¹ Жидун Василь Іванович — “Сокіл”, “Бистрий” (1914 — 7.11.1948). Народився в с. Манява Богородчанського р-ну. Кущовий ОУН, районний господарчий референт ОУН Солотвинщини. Загинув у сутичці з чекістами в урочищі Скит поблизу рідного села.

³²² Михайлюк Василь Федорович — “Орлик” (4.12.1914 — 7.09.1948). Народився в с. Бабче Богородчанського р-ну. Кущовий ОУН, районний господарчий референт ОУН Солотвинщини, районний провідник цього проводу. Був тяжко поранений чекістами, дострелився. Похований на присілку Горбачівське у рідному селі.

“Ворона” із бойовиками біля річки у с. Гута і там ми заквартирували. Дівчата від станичного села приносили нам обід і вечерю. Із бойовиків, що тоді були з “Вороном”, пригадую тільки “Орла”. Він потім розповідав мені про загибель “Ворона” та “Комара”.

Надрайонним референтом СБ Надвірнянщини тоді був “Віктор” (інші дані не встановлено — Авт.), який навесні 1949 р. потрапив у полон до більшовиків і погодився на співпрацю з ворогом. Розкрив його станичний ОУН с. Гвізд “Голуб”³²³ (згодом призначений кушовим). Коли “Віктор” викликав на зустріч “Голуба”, той прийшов на пункт зв’язку в супроводі охоронців “Морозенка”³²⁴ та “Козака”³²⁵. Всіх трьох чекісти схопили: “Морозенку” та “Козака” на руки одягли кайданки, а “Голубу” зв’язали шкіряним ременем. Захоплених підпільників посадили у кузов автомобіля та обсіли гарнізонники. По дорозі “Голуб” зумів розв’язати руки та втік, вистрибнувши з машини. Він повідомив підпілля про зраду “Віктора”.

У листопаді 1951 р. на горі над Надвірною групу з 8-ми підпільників оточили більшовики, але їм вдалося прорватися, загинув тільки кушовий “Голуб” (у часи Незалежності на місці загибелі встановили пам’ятний знак).

У підпіллі запізнався з своєю майбутньою дружиною Катериною Яцко, псевдо “Мавра”³²⁶ (одружилися 1952 чи 1953 р., обвінчав нас греко-католицький священник). У 1948 р. в с. Манява був поранений (отримав 5 куль у ноги). Навесні 1949 р. переведений до районного осередку, де районним тереновим ОУН Солотвинщини був “Донець” із с. Молодків. Улітку 1951 р. за проступок він був zdeгpadoваний (понижений у посаді. — Авт.) із райпровідника до стрільця та переведений до надрайонної референтури пропаганди, яку очолював “Євген”. Після загибелі “Євгена”, “Донець” і “Незнаний” повернулися у Солот-

³²³ Пилип’юк Павло Васильович — “Голуб” (1913 — 17.11.1951). Народився у с. Гвізд Надвірнянського р-ну. Станичний ОУН с. Гвізд, кушовий ОУН у Солотвинському р-ні. Загинув у сутичці з опергрупою УМГБ біля м. Надвірна.

³²⁴ Легоняк Василь Михайлович — “Зелений”, “Морозенко” (1925 — ?). Народився в с. Гвізд Надвірнянського р-ну. Охоронець станичного “Голуба”. Захоплений у полон 30 квітня 1949 р. на пункті зв’язку. Військовим трибуналом військ УМВД Станіславської обл. 4 червня 1949 р. засуджений на 25 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Карався у Степлау (Казахстан) та Мордовських таборах.

³²⁵ “Козак” (інші дані не встановлено). Народився у м. Надвірна. Охоронець станичного “Голуба”. Захоплений у полон 30 квітня 1949 р. на пункті зв’язку. Подальша доля невідома.

³²⁶ Яцко Катерина Іванівна — “Мавра” (1923 — 25.08.1999). Народилася в с. Маркова Богородчанського р-ну. Член ОУН з 1943 р., станична с. Маркова. Захоплена у полон в липні 1955 р. Військовим трибуналом Прикарпатського військового округу засуджена на 10 років позбавлення волі. Каралася у Кемеровських таборах. Після звільнення проживала у рідному селі, де і померла.

винський район. Після захоплення до полону більшовиками надрайонного провідника “Хмари” 14 серпня 1951 р., керівники Карпатського крайового проводу планували через деякий час призначити “Донця” надрайонним. Зимувати він мав у бункері разом “Потапом”³²⁷. Улітку 1952 р., ображений за пониження, “Донець” вийшов з бункера та сказав “Потапу”, що йому по справах треба піти у рідне село Молодків. Він прийшов зі зброєю до сільради і сказав голові, щоб той подзвонив у райвідділ УМГБ. Голова перелякався, думаючи, що це провокація і відповів: “Тобі треба, ти і дзвони”. “Донець” подзвонив, через деякий час приїхали чекісти і він добровільно здався ворогам. Він видав дуже багато людей, в т. ч. і мою майбутню дружину Катерину.

Навесні 1950 р. мене перевели у групу зв’язківців окружного проводу Станиславівщини під протекторатом Карпатського крайового проводу. Групу очолював “Яркий”³²⁸, до складу групи входили також підпільники “Лис”³²⁹ і “Байда”³³⁰. Я мав заступити полеглого “Голуба”³³¹, але по дорозі я був поранений і змушений був лікуватися. Лише після выздоровлення мені вдалося пов’язатися з групою.

³²⁷ Сняк Дмитро Юрійович — “Дяченко”, “Потап” (1928 — 2007). Народився в с. Гвізд Надвірнянського р-ну. В підпіллі з 1950 р. Охоронець районного провідника ОУН Солотвинщини “Донця”, охоронець крайового референта пропаганди ОУН КК “Гомона”. Захоплений у полон співробітниками УКГБ у м. Станиславові влітку 1955 р. Засуджений до розстрілу, який замінений на 20 років каторги. Карався у Мордовських та інших таборах. Після звільнення проживав у рідному селі, де і помер.

³²⁸ Обрубанський Ярослав Дмитрович — “Яркий” (1915 — ?). Народився у с-щі Делятин Надвірнянського р-ну. Десятник Карпатської Січі (осінь 1938—03.1939), в’язень угорського та польського (Берега Картузька) концтаборів. Бунчужний сотні “Гуцули” куреня “Бескид” 22 ТВ (1945—1947), керівник групи зв’язківців окружного проводу ОУН Станиславівщини (1950), охоронець командира “Грома” (1951—1954). Захоплений у полон співробітниками УМГБ 8 травня 1955 р. Військовим трибуналом Прикарпатського військового округу засуджений до розстрілу, який замінено на 25 років каторги, карався у Мордовських таборах. Відбувши 14 років покарання, звільнений через розлад психіки. Помер.

³²⁹ Гунда Петро Семенович — “Лис” (1920 — 2.06.1951). Народився в с. Зелена Надвірнянського р-ну. Вояк УПА, стрілець кушової боївки ОУН, зв’язківець окружного проводу ОУН Станиславівщини. Загинув на полонині Ключ біля с. Максимець Надвірнянського р-ну.

³³⁰ Венгрин Микола Григорович — “Наєм”, “Байда”, “Архип” (1909 — ?). Народився в с. Зелена Надвірнянського р-ну. Зв’язківець окружного проводу ОУН Станиславівщини. Захоплений у полон співробітниками УКГБ 20 травня 1955 р. Військовим трибуналом Прикарпатського військового округу засуджений на 25 років, пізніше замінених на 10 років. Після відбуття покарання проживав у рідному селі. Помер. Вістун УПА.

³³¹ “Голуб” (інші дані не встановлено) (? — 1950). Народився с. Максимець Надвірнянського р-ну. Зв’язківець окружного проводу ОУН Станиславівщини. Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою.

Ми обслуговувала декілька пунктів зв'язку в Гор'анах: біля г. Хом'як, г. Сивуля, г. Станиславів. Зв'язківці були в постійному русі: доставляли пошту та супроводжували по терену групи підпільників.

“Північний” зв'язок (з Станиславівською округою) був обумовлений на полонині Станиславів, де зустрічалися зі зв'язківцями “Зубом” та “Остапом”.

По дорозі на “східний” зв'язок (з Коломийською округою), який відбувався на полонині Хомяківка, обслуговували і “південний”. Від надрайонного провідника Закарпаття “Нечая” (інші дані не встановлено — Авт.) на полонину Довга приходив підпільник “Веселий”³³², інших не пригадую. “Західний” зв'язок (з Калуською округою) відбувався на полонині Щавна, куди приходили зв'язківці “Харитон”³³³ та “Карий”³³⁴.

На полонині Плоска ми зустрічалися із зв'язківцями крайового пропагандиста “Гомона”. В основному приходив “Горліс”³³⁵ з “Мартином”³³⁶, але останній був переведений з Коломийщини і терену не знав.

Влітку 1950 р. на полонині Максимець наша група мала зустріч з окружним Станиславівщини командиром “Дунаєм”³³⁷ (його я ба-

³³² “Веселий” (інші дані не встановлено). Зв'язківець надрайонного провідника “Нечая”. Захоплений у полон чекістсько-військовою групою. Засуджений, карався у Мордовських таборах. Подальша доля невідома.

³³³ Дубів Іван Михайлович — “Харитон” (? — ?). Член ОУН, зв'язківець окружного проводу ОУН Калушини. Захоплений у полон опергрупою УМГБ влітку 1952 р. Подальша доля невідома.

³³⁴ Марко Юліан Кирилович — “Карий” (1925 — 22.10.1953). Народився в с-щі Перегінське Рожнятівського р-ну. Член ОУН, зв'язківець окружного проводу ОУН Калушини, охоронець командира “Грома”. Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою.

³³⁵ Онуфрак Іван Васильович — “Горліс” (1923 — ?). Народився в с. Зелена Надвірнянського р-ну. В УПА з 1944 р., вояк сотні “Гуцули” куреня “Бескид” 22 ТВ (1944—1946), охоронець районного провідника Надвірнянщини “Мороза” (1947—08.1948), охоронець крайового референта пропаганди “Гомона” (1950—02.1952). Захоплений у полон опергрупою УМГБ у 1954 р. Погиб на співпраці з ворогом. Помилуваний радянською владою, проживав у рідному селі. Помер.

³³⁶ Шкрібляк Іван Миколайович — “Дунай”, “Мартин” (1928 — 11.06.1954). Народився в с. Яворів Косівського р-ну. Охоронець надрайонного проводу Косівщини, охоронець крайового референта пропаганди “Гомона” (1950—02.1952), охоронець районного проводу Надвірнянщини. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ на присілці Лазок с. Зелена Надвірнянського р-ну.

³³⁷ Драч Богдан Іванович — “Юра”, “Дунай”, “Бодьо”, “Воля”, “Ю-2/22” (1923 — 28.11.1950). Народився в с. Ягільниця Чортківського р-ну Тернопільської обл. В УНС з 1943 р., вояк сотні “Різуна”. Командир сотні (1944), ад'ютант командира “Грома” (1945—1946), командир 22 Станиславівського тактичного відтинку “Чорний ліс” (1946—1949), окружний провідник ОУН Станиславівщини (1949—11.1950). Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою в бункері між сс. Острів і Куриків Галицького р-ну. Лицар Бронзового хреста Бойової заслуги. Поручник УПА.

чив тільки один раз). Декілька разів ми приносили пошту заступнику крайового референта пропаганди ОУН Карпатського краю директору “Бересту”³³⁸ та його дружині “Калині”³³⁹. “Береста” я добре знав, до нього ми шанобливо зверталися: “Пане директор”. Перший раз його та дружину побачив під час зустрічі, коли я був ще охоронцем кущового “Граніта”. Вони були разом із “Гомоном”, який тоді займав пост окружного пропагандиста Станиславщини. “Калина” працювала ко-ректором “Гомона”, а також писала музику до його віршів.

Частіше приносили та забирали пошту в надрайонного провідника ОУН Надвірнянщини “Варнака”³⁴⁰. З ним у підпіллі перебувала його дружина “Калина”³⁴¹. Пізніше їх обох перевели у Калушину, де вони і загинули.

Крайового провідника ОУН Карпатського краю “Клима” я особисто бачив кілька разів. Йому ми доставляли пошту на адресу “12”, а також він наказував давати йому всі пакети, підписані будь-якою маленькою латинською літерою.

Восени 1950 р. збудували бункер на присілку Добромирецький с. Рафайлів (тепер с. Бистриця) Надвірнянського району. З нами мав

³³⁸ Когут Федір Іванович — “Професор”, “Лікар”, “Берест”, літературні псевдоніми “Улас”, “Богдан-Калина” (1891 — 7.10.1951). Народився у Кам’янець-Подільському повіті. Закінчив Київський університет, вчитель-гуманітарій. Після 1920 р. — на еміграції. Закінчив Празький університет. На початку німецько-радянської війни повернувся в Україну. Працював в Українському Комітеті у м. Косові (1941—1944). На нелегальному становищі з 1944 р. Працівник крайової референтури пропаганди ОУН Карпатського краю (1945—1949), заступник крайового референта пропаганди “Гомона” (1950—10.1951). Автор 17 брошур. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ на пункті зв’язку на межі Яремчанського і Надвірнянського р-нів.

³³⁹ Когут Анна-Зиновія Володимирівна — “Калина”, “Христя”, “Н-2” (1899 — ?). Народилася у с. Красів Миколаївського р-ну Львівської обл. Освіта вища. Керівник жіночого хору в м. Косові. У підпіллі з 1944 р. Коректор видань Карпатського крайового проводу ОУН. Заарештована співробітниками УМГБ у с. Гвізд Солотинського р-ну в 1953 р. Засуджена на 25 років, каралася у Кемеровських таборах. Подальша доля невідома.

³⁴⁰ Вацеба Григорій Васильович — “Бродич”, “Орел”, “Вергун”, “Сулима”, “Варнак” (23.01.1917 — 1.07.1951). Народився в с. Радча Тисменицького р-ну. Закінчив гімназію. Вчитель у сс. Радча та Старий Лисець. Член ОУН з 1938 р., в підпіллі з 1942 р. Повітовий провідник ОУН Станиславщини (1944—05.1945), надрайонний провідник ОУН Надвірнянщини (1949—1950), окружний організаційний референт ОУН Калушчини (1950—06.1951). Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою на хуторі Ловаги с. Небилів Рожнятівського р-ну.

³⁴¹ Вацеба-Бабінчук Марія Степанівна — “Ксеня”, “Калина” (10.04.1924 — 1.07.1951). Народилася в с. Старий Лисець Тисменицького р-ну. Закінчила Станиславівську гімназію та медичні курси. В підпіллі з 1948 р. Машиністка надрайонного проводу ОУН Надвірнянщини, дружина “Варнака”. Загинула у сутичці з чекістсько-військовою групою на хуторі Ловаги с. Небилів Рожнятівського р-ну.

зимувати провідник “Клим”³⁴². Але через те, що бункер побачив лісничий, зверхники вирішили, що “Климу” тут зимувати небезпечно і він пішов у Калушину, де і загинув. Ми щасливо перезимували, шкода що провідник не залишився з нами, був би живий.

Навесні 1951 р. нашу групу зв’язківців розформували, хлопців забрав до себе командир “Грім”, а мене перевели до районної референтури СБ Надвірнянщини, керівником якої був “Деркач”³⁴³.

На початку липня у полон до більшовиків потрапив бойовик надрайонної СБ “Карпенко”. Командир “Хмара” запитав сотника “Довбуша”: “Чи знаєте Ви, що більшовики взяли пораненим вашого бойовика “Карпенка”? Він може не витримати тортур”.

“Довбуш” поспішно пішов до свого бункера, де була машиністка “Ружа”³⁴⁴. Тут їх оточили більшовики. “Довбушу” з боєм вдалося провратися, а “Ружа”, поранена в руку, потрапила до ворогів. Її під охороною помістили у військовий шпиталь у Надвірній.

На нараді провідників на чолі з командиром “Громом” було прийнято рішення звільнити її з ворожих рук. Зголосилися три доброволь-

³⁴² Слободян Степан Петрович — “Клим”, “Єфрем”, “05”, “12” (1923 — 18.11.1950). Народився в с. Синьків Заліщицького р-ну Тернопільської обл. Обласний військовий референт Юнацтва ОУН Тернопільщини (1942—1944). Політвиховник старшинської школи “Олені” (04.—05.1944). Начальник політвиховного відділу штабу 4 ВО “Говерля” (08.1944—07.1946). Референт пропаганди Карпатського крайового проводу ОУН (07.1946—04.1949). Після загибелі провідника Василя Сидора-“Шелеста” 14 квітня 1949 р., виконував обов’язки крайового провідника цього проводу, член Проводу ОУН в Україні (06.1949—11.1950). Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою в лісовому масиві урочища Глибокий Потік між сс. Старий Угринів та Бережниця Калуського р-ну разом з дружиною Марією Німою-“Мартою” та 6-ма іншими підпільниками. Лицар Бронзового хреста бойової заслуги (1946) та Срібного хреста заслуги (1948). Сотник-виховник УПА.

³⁴³ Зеленчук Михайло Юрійович — “Деркач” (27.09.1924). Народився в с. Зелена Надвірнянського р-ну. Станичний Юнацтва ОУН (07.1941—05.1944). В УПА з травня 1944 р. Вояк сотні “Іскри”, ройовий, чотовий, бунчужний куреня “Довбуша” (05.1944—1947), командир чоти особливого призначення (1947—1949). З весни 1950 р. — районний референт СБ Надвірнянщини. У 1952 р. нагороджений медаллю “За боротьбу в особливо важких умовах”. Захоплений у полон через зраду 8 травня 1955 р. Військовим трибуналом Прикарпатського округу засуджений до розстрілу, 30 травня 1956 р. розстріл замінено на 25 років ув’язнення. Карався у Мордовських таборах. Голова Всеукраїнського братства ОУН-УПА. Хорунжий УПА.

³⁴⁴ Попович-Матвейко Ганна Михайлівна — “Ружа” (29.5.1925). Народилася в с. Зелена Надвірнянського р-ну. В ОУН з 1942 р. Станична ОУН с. Зелена, зв’язкова сотника “Довбуша”, машиністка надрайонної референтури СБ Надвірнянщини. Захоплена у полон пораненою в кінці червня 1951 р. біля бункера “Довбуша”, виволена з лікарню групою підпільників-добровольців. Вдруге захоплена 17 травня 1954 р. у бункері командира “Грома”. Військовим трибуналом Прикарпатського військового округу засуджена до 25 років каторги, згодом замінених на 10 років. Після відбуття покарання проживає у с. Залісся Золочівського р-ну Львівської обл.

ці: есбісти Мирон Свідрук-“Вільшенко” і “Явір”³⁴⁵ та підпільник Петро Хопта-“Милий”. Розвідку організував сотник “Довбуш”. Збройна акція пройшла успішно, “Ружу” звільнили з більшовицького полону.

“Явір” був стрільцем у надрайонного теренового “Богдана”, пізніше був призначений районним пропагандистом Яремчанщини. Захоплений чекістами 15 вересня 1951 р. разом із сотником “Довбушем” і районним тереновим “Дубом”. Погодився на співпрацю з ворогом. У жовтні того року навів чекістів на пункт зв’язку з підпільниками Ворохтянського куща, з якими він зимував, і там загинули кущовий “Грім”³⁴⁶ та його охоронці “Черемош”³⁴⁷ і “Залізник”³⁴⁸.

Восени 1951 р. ми декілька разів змінювали майбутнє місце зимівлі і аж на горі Поленьський (1693 м) збудували хатину на 14 чоловік. Але загинули директор “Берест”, районний тереновий Надвірнянщини “Тарас” та інші підпільники і тому зимували тільки я, “Деркач” та “Ружа”.

Навесні 1952 р. командир “Грім” направив мене у розпорядження майора “Сокола”, тоді вже окружного провідника ОУН Станиславівщини. Він призначив мене до однієї з груп підпільників у Солотвинському районі.

Протягом 1952—1953 рр. я з хлопцями (спочатку з “Остапом”, а потім з “Яремою”) зустрічалися з підпільниками Перегінського району, який належав до Калуської округи ОУН. У більшості випадків на пункт зв’язку приходив кущовий “Степовий”³⁴⁹. Але я ніколи не подавав в руки, залишав пошту і відходив, а підпільник з іншого терену підходив і забирав. Це напевне і врятувало мене, бо чекісти могли мене вбити, але не зловити живим. Коли прийшов до зв’язкового у с. Луква (Луквиця), то отримав дві записки: від командира “Грома” і друга “Зуба”, в яких вони наказували мені: “Зривай (припиняй — Авт.) зв’язки, бо там зрада”.

³⁴⁵ Савчук Іван Дмитрович — “Марко”, “Голуб”, “Явір” (1929 — 4.10.1951). Народився в с. Пнів Надвірнянського р-ну. Станичний ОУН, бойовик районної бойові СБ Надвірнянщини. Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою у с. Пасічна Надвірнянського р-ну.

³⁴⁶ Кульб’як Іван Олексійович — “Грім” (1927 — 24.10.1951). Народився в с-щі Ворохта Яремчанської міськради. Кущовий ОУН у Яремчанському р-ні. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ біля рідного селища.

³⁴⁷ Гриджук Дмитро Степанович — “Черемош” (1922 — 24.10.1951). Народився в с-щі Ворохта Яремчанської міськради. Станичний ОУН. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ біля рідного селища.

³⁴⁸ Прибиловський Володимир Володимирович — “Гордий”, “Залізник” (1924 — 24.10.1951). Народився в с-щі Ворохта Яремчанської міськради. Охоронець кущового “Грома”. Загинув у сутичці з агентурно-бойовою групою УМГБ біля рідного селища.

³⁴⁹ Пулик Ярослав Петрович — “Білий”, “Бистрий”, “Степовий” (1926 — ?). Народився в с. Небілів Рожнятівського р-ну. Член ОУН з 1946 р. Станичний ОУН у рідному селі, кущовий ОУН у Перегінському районі (1951—05.1952). Заарештований співробітниками УМГБ 12 травня 1952 р. у с. Цинява Рожнятівського р-ну. Погодився на співпрацю з ворогом. Подальша доля невідома.

“Зуб” призначив мені зустріч в урочищі Згари (на гірському хребті), між с. Гута Солотвинського району і с. Рафайлів (Бистриця) Надвірнянського району. Під час зустрічі він розповів мені про ту “чорну” зраду.

На початку вересня 1952 р. над с. Пасічна був поранений підпільник “Василько”³⁵⁰. Його винесла у мішку крізь кільце облавників жінка з с. Стримби. Вона пораненого принесла до себе додому. Але хтось із сусідів повідомив більшовиків. Обійстя було взяте в кільце. Під час перестрілки “Василько” загинув. Більшовики підпалили будинок і його тіло згоріло у вогні.

Зиму 1952—1953 рр. я з “Деркачем” та “Яремою” зимували у криївці в селі Маркова, “Остап” і “Яркий” — в іншому місці.

В ніч на 9 квітня 1954 р. на присілку Шарлів с. Манява, натрапивши на чекістську засідку, загинув підпільник “Ярема”. “Зуб” тієї ночі пов’язався зі мною і повідомив про загибель побратима.

Зими 1953—1954 р. та 1954—1955 р. мені з дружиною довелося перебути у криївці в с. Маркова.

В ніч з 8 на 9 липня 1955 р. біля урочища Любінець (коло будинку “глухого”) я мав зв’язок із “Остапом”. Я зі своєю дружиною пішли до місця зустрічі. Не доходячи декілька сот метрів, я залишив її в кущах і далі пішов сам. Підійшовши до обумовленого місця, я побачив “Остапа”, який на мене вже чекав. Мені здався підозрілим його погляд. Він підійшов, подав руку для привітання, я також подав. “Остап” міцно стиснув мою долоню так, що я не міг її вирвати. Я обхопив його за талуб іншою рукою і, борячись, ми разом упали на землю. Під час падіння я помітив, що він прив’язаний до чогось мотузкою. В цей час на мене накинулися декілька ворогів, я протягнув їх на собі декілька метрів, але звільнитися не зміг. Я сильно закричав “зрада”, хоча мені закривали рот, і впевнений, що “Зуб” та “Богдан”, які знаходилися на сусідній горі, мене почули. Мені зв’язали руки за спину і повели до машини.

Моя дружина повідомила про мій арешт довірених осіб. А через два місяці і її арештували.

9-16 лютого 1956 р. військовий трибунал Прикарпатського військового округу засудив заарештованих підпільників до розстрілу. 30 травня 1956 р. розстріли відмінили мені, “Деркачу” і “Яркому”, замінивши на 25-річне ув’язнення. Звільнився у 1980 р. Проживаю самий, дружина померла десять років тому назад. Очолюю Братство ОУН-УПА Богородчанського району.³⁵¹

³⁵⁰ Мельник Василь Ілліч — “Ярема”, “Чорнота”, “Василько” (1932 — 03.09.1952). Народився в с. Білі Ослави Надвірнянського р-ну. Стрілець боївки “Шугая”, охоронець районного провідника “Тараса”, охоронець районного референта пропаганди “Голуба”. Загинув у сутичці з опергрупою Надвірнянського РВ УМГБ у с. Стримба Надвірнянського р-ну.

³⁵¹ Записав автор 26 липня 2009 р. у с. Маркова Богородчанського р-ну від колишнього підпільника Верхоляка Дмитра Кузьмича — “Дуба”, 1928 р. н., с. Манява Богородчанського р-ну.

**СПОГАДИ КОЛИШНЬОГО ПІДПІЛЬНИКА
ЗВАРИЧА ВАСИЛЯ ФЕДОРОВИЧА — “МОРОЗЕНКА”
(22.12.1930 — 24.04.2011)**

Народився 22 грудня 1930 р. у с. Кричка Богородчанського повіту. Тато мій Федір Гаврилович, мама — Марія Михайлівна. У мене було дві сестри: старша Явдоха (1923 р. н.) і менша Юстина (1933 р. н.). Навчався у школі (за польської, радянської та німецької окупації), “семирічку” закінчив вже за других “советів”.

Під час війни я молодим хлопцем пас худобу за селом і збирав зброю, яку ховав у лісі. Також викрадав її в угорських солдатів, які перебували у нашому селі. Зброю передавав своєму колишньому сусідові Ярославу Николину³⁵², який був у підпіллі з 1942 р.

На початку осені 1948 р. я потрапив у поле зору МГБ і змушений був перейти на нелегальне становище. В ту ніч разом зі мною пішли ще п’ять хлопців-односельчан³⁵³. Всі хлопці потрапили до кушового “Ріня”, а я — до кушового “Граніта”. Був його охоронцем, на озброєнні мав угорський кулемет (пізніше угорський автомат “Кей-пушка”) та пістолет Парабелум, набоїв до яких було достатньо у наших бункерах для запасної зброї.

Наш куш охоплював такі села Солотвинського району: Гута, Пороги, Богрівка, Луква, Кривець і Росільна. Районним провідником був “Донець”, референтом СБ — “Ворон”.

Ми, стрільці охорони, супроводжували кушового на пункти зв’язку, проводили розвідку, магазинували харчі, будували бункери для зимівлі та виконували його завдання.

³⁵² Николин Ярослав Михайлович — “Крук”, “Дуб”, “Славко” (1923 — 8.10.1950). Народився в с. Кричка Богородчанського р-ну. Станичний ОУН с. Кричка. Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою в рідному селі. Похований на цвинтарі с-ща Солотвин.

³⁵³ Марусяк Микола Ілліч — “Козак” (1930 — 8.12.1950). Народився в с. Кричка Богородчанського р-ну. Охоронець кушового ОУН. Загинув у рідному селі.

Дронів Дмитро Ілліч — “Ріня” (1929 — 3.11.1949). Народився в с. Кричка Богородчанського р-ну. Охоронець кушового ОУН. Загинув у рідному селі.

Дуфенюк Іван Дмитрович (1928 — 3.11.1949). Народився в с. Кричка Богородчанського р-ну. Станичний ОУН. Загинув у рідному селі.

Битківський Ілля Дмитрович — “Дунай” (1928 — 1951). Народився в с. Кричка Богородчанського р-ну. Охоронець кушового ОУН. Захоплений у полон співробітниками УМГБ, погодився на співпрацю з ворогом, повернувся до підпілля і працював на ворога. Знищений за наказом надрайонного референта СБ “Довбуша”.

Битківський Роман Васильович (1929 — ?). Народився в с. Кричка Богородчанського р-ну. Охоронець кушового “Ріня”. Захоплений у полон співробітниками УМГБ 21 вересня 1951 р. Військовим трибуналом військ УМГБ Станіславської обл. 6 грудня 1951 р. засуджений на 25 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Подальша доля невідома.

Крім мене, охоронцем “Граніта” був “Дуб” із с. Маняви. Навесні 1949 р. “Дуба” перевели в охорону районного проводу, а до нас прийшов “Полтавець” (Василь, по вуличному “Цилик” із с. Гути, прізвище не пригадую), який пізніше попався в руки більшовикам і став зрадником.

Першу зиму (1948—1949 рр.) перебував у бункері, збудованому в Чорному лісі біля с. Перегінське, разом із “Гранітом”, “Козаком” і “Верховинцем”³⁵⁴. Під час зимівлі до нас прийшов кущовий “Рінь” із своїми хлопцями. Бункер, в якому вони перебували, виявили більшовики. Підпальникам під час бою, вдалося вирватися з оточення. Тяжко було у тісному приміщенні, не вистачало харчів, але іншого виходу не було.

Кущового “Ріня” і його охоронця “Степа” весною 1952 р. у с. Кричка схопили зрадники “Явір”³⁵⁵ та “Полтавець” і привели у с. Яблінка, де на них чекала машина з чекістами. Влітку того ж року “Ріня” і “Степа” розстріляли.

Зиму 1949—1950 рр. я, “Граніт” і “Верховинець” перебували у бункері, який збудували у лісі поблизу с. Луква (тепер Луквиця).

Останню зиму (1950—1951 рр.) я разом із “Гранітом” і “Верховинцем” перезимували у бункері, що знаходився у лісі між сс. Пороги і Луква.

Про “Ворона” я знав, але самого його на протязі 1948—1950 рр. не бачив, бачив тільки його бойовиків “Орла”, “Карпенка”. На початку травня 1951 р. “Граніт” сказав, що ідемо на стрічу (зустріч. — Авт.) з районним есбістом. Стріча відбулася у лісі поблизу с. Луква. Я з “Гранітом” на пункт зв’язку прийшли раніше і стали чекати. Зараз прийшли “Ворон”, “Орел” і ще шість бойовиків, яких я раніше не бачив. Кущовий став здавати звіт референту СБ, а я з хлопцями присіли неподалік, обсервуючи терен. Про що розмовляли зверхники ми не чули. Після стрічі спочатку пішли есбісти, а потім — я з “Гранітом”.

Друга зустріч відбулася у кінці травня 1951 р. Кущовий не міг піти через невідомі причини, тому дав мені штафету, вказав місце стрічі (під горою поблизу с. Кривець), але сказав, що не знає хто має прийти. Коли я з “Верховинцем” прийшли на вказане місце, на мій подив

³⁵⁴ Белей Дмитро Степанович — “Моряк”, “Верховинець” (24.04.1930 — ?). Народився в с. Кричка Богородчанського р-ну. Охоронець районного провідника ОУН Солотвинщини “Донця”, охоронець кущового “Граніта”. Захоплений у полон співробітниками УМГБ 30 червня 1951 р. Військовим трибуналом військ УМВД Станіславської обл. 15 листопада 1951 р. засуджений на 25 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Карався у Колимських таборах. Подальша доля невідома.

³⁵⁵ Белей Іван Степанович — “Явір” (20.04.1924 — 1.09.2005). Народився у с. Кричка Богородчанського р-ну. Член ОУН. Вийшов з повинною у грудні 1951 р., погодився на співпрацю з ворогом. Помилуваний радянською владою, проживав у рідному селі, де і помер.

нас чекали “Ворон”, “Зуб” і ще два бойовики (обидва низького зросту). Я передав штафету зверхнику і ми розійшлися. Більше “Ворона” я не бачив.

Напередодні мого арешту, “Граніт” повідомив мені, що його переводять в інший терен. Я попросив, щоб взяв мене з собою, але він сказав, що є наказ Організації.

У полон захоплений 30 червня 1951 р. Було це так. Увечері 29 числа я з “Верховинцем” прийшли на стрічу до одного чоловіка у с. Росільна. Це був колишній вояк куреня “Іскри”, але він виявився сексотом МГБ. Після розмови з ним ми попросили щось поїсти. Чоловік сказав, що в нього нічого немає, але він щось принесе і щоб ми почекали біля лісу. Через деякий час він прийшов із хлопцем та дівчиною, які принесли нам ячмінну кашу. Я сказав, щоб хлопець зняв пробу, після чого всі троє пішли. Ми стали їсти кашу. “Верховинець” почав їсти першим, потім я. Через декілька хвилин він швидко заснув. Зі мною почало відбуватися щось незрозуміле: почалися галюцинації, ноги не слухалися і я також заснув.

У 5-й годині ранку на автомашині приїхали більшовики. Я прокинувся від шуму, будив “Верховинця”, але той міцно спав. Схопивши автомат, я пустив чергу в бік ворогів і кинувся тікати. Вони також почали стріляти і поранили мене в обидві ноги. Я впав, до мене підбігли солдати і забрали зброю. “Верховинця” повезли у Солотвинське районне МГБ, мене — у військовий шпиталь у Надвірній.

Мене занесли у палату на другому поверсі. На ліжку сидів бойовик СБ “Карпенко” з перемотаною головою. Його я впізнав, так як ми раніше бачились на стрічах. Прозвучала команда: “Не разгаварівать!” У палаті постійно перебували два солдати з автоматами.

Вночі того ж дня у коридорі пролунала стрілянина. В нашій палаті упали обидва солдати. До нас зайшов підпільник з автоматом і запитав мене: “Тебе добити?” Я відповів: “Так”. Він сказав: “Добивати не буду, тільки нікого не видавай”.

Пізніше я довідався, що у сусідній палаті лежала Ганна Попович-“Ружа” і що то була спланована акція по її визволенню з більшовицьких рук.

У шпиталі я пробув одну добу, далі мене перевели до Станиславської в’язниці, де мені зробили операцію.

Військовий трибунал 15 листопада 1951 р. засудив мене і “Верховинця” на 25 років з конфіскацією майна. “Верховинця” відправили у Колимські табори, мене — у 43-ю зону Іркутських таборів. Пізніше строк зменшили до 10 років, які я відбув.

Мою сім’ю (маму, тата і молодшу сестру Юстину) вивезли на спецпоселення у с-ще Красний Яр Томської області у 1951 р., а старшу сестру Явдоху з її сім’єю — у Омську область. Це був останній вивіз окупантами сімей підпільників з Західної України.

Після звільнення з таборів приїхав до батьків у Томську область.
У 1962 р. одружився і аж у 1980 р. у нас народилася донька Мирослава.

Із часу створення є членом Братства ОУН-УПА Богородчанського району.³⁵⁶

СПОГАДИ КОЛИШНЬОГО ЗВ'ЯЗКОВОГО РОГІВА РОМАНА ЙОСИПОВИЧА

Я народився у с. Манява Богородчанського повіту 8 листопада 1929 р. (на Святого Дмитрія). Мій тато Йосип, мама Параскевія.

На початку грудня 1942 р. у нашому селі була створена станиця ОУН, станичним призначено сільського війта Миколу Яцка-“Дем’яна”³⁵⁷. Станичний із місцевих членів ОУН створив боївку. Влітку 1943 р. “Дем’яна” заарештували гестапівці. Новим станичним районний провід ОУН призначив Степана Яцейка-“Ігора”. Районним провідником у той час був “Соловей”³⁵⁸ із с. Заріччя.

У серпні 1943 р. до нашої станиці прибула добре озброєна боївка, яка за завданням Проводу ОУН, мала провести відплатну акцію на польську охорону та робітників Битківського нафтопромислу. Станичний додав до неї своїх бойовиків і дав мені наказ відвести їх до селища Битків. Ми вирушили вночі і на світанку оточили нафтопромисел. Але поляків хтось попередив і вони готувалися до бою. Я з сімома бойовиками залягли і чекали сигналу. Несподівано біля нас з’явилися три поляки-охоронці, які тягли станковий кулемет. Злетіла ракета і бойовик “Дунай”³⁵⁹, давши чергу з автомату, скосив всіх трьох ворогів. Закипів бій, під час якого була знищена охорона нафтопромислу і спалені бараки. Ми зібрали зброю у вбитих і я повів хлопців на Маняву.

³⁵⁶ Записав автор 8 січня 2010 р. у с. Кричка Богородчанського р-ну від колишнього підпільника Зварича Василя Федоровича — “Морозенка”, 1930 р. н., с. Кричка Богородчанського р-ну.

³⁵⁷ Яцко Микола Дмитрович — “Дем’ян” (? — ?). Народився в с. Манява Богородчанського р-ну. Війт с. Манява (1941—1943), станичний ОУН. Заарештований гестапівцями у 1943 р. Подальша доля невідома.

³⁵⁸ Дерев’янка Степан Васильович — “Соловей”, “Клим” (1914 — ?). Народився у с. Заріччя (тепер у складі с-ща Солотвин) Богородчанського р-ну. Районний провідник ОУН Солотвинщини (1942—09.1944). Заарештований співробітниками УНКВД 15 вересня 1944 р. Військовим трибуналом військ УНКВД Станіславської обл. 11 листопада 1944 р. засуджений на 20 років каторжних робіт з конфіскацією майна. Карався у Воркутинських таборах. Після звільнення проживав у с-щі Солотвин, де і помер.

³⁵⁹ Монастирецький Дмитро Петрович — “Дунай” (? — ?). Народився в с. Манява Богородчанського р-ну. Член ОУН, стрілець боївки. Заарештований енкаведистами у кривіці. Подальша доля невідома.

У 1945 р. районним есбістом Солотвинщини був “Гонта”³⁶⁰. Його хворого заарештували енкаведисти у криївці. Він пішов служити у “стрибки” та видав декілька криївок. Під час чергової задачі повстанець “Дуб”³⁶¹ пострілами з автомату вбив капітана НКВД, а “Гонті” перебив руку (в лікарні руку ампутували).

У 1946—1949 рр. надрайонним референтом СБ ОУН Надвірнянщини був “Віктор”. Навесні 1949 р. у с. Манява він особисто протоколував (проводив допит — Авт.) місцевого жителя Івана Олійника, якого ніби-то підозрювали у зв’язках з МГБ. Під час допиту біля “Віктора” сиділа його дружина — підпільниця “Журба”. Вже тоді подружжя працювало на МГБ. У ході допиту “Віктор” зрозумів, що з Івана можна зробити сексота. Він повідомив емгебістів і Олійника заарештували гарнізонники, правда не з Маняви, а з Порогів. Під час процесу вербування оперативником, Іван, дивлячись у вікно кабінету, побачив в гарнізоні “Журбу”. Коли його відпустили, він повернувся до Маняви і повідомив про те, що сталося, станичного “Ігора”. Підпільники і раніше підозрювали “Віктора”, але доказів не було. Через декілька днів стало відомо, що під час стрічі з ним на пункті зв’язку були захоплені три підпільники з с. Гвізд, але одному з них по дорозі вдалося втекти і повідомити підпілля про зраду. Через деякий час до станичного надійшла “штафета” від “Віктора”, в якій він викликав на стрічу “Ігора” та підпільників нашої станиці. Зрозуміло, що ніхто з нас не пішов.

Після розкриття “Віктора” надрайонним референтом СБ Надвірнянщини призначено “Летуна”. Зиму 1949—1950 рр. він і одиннадцять бойовиків перебували у бункері на березі річки Салатрук. 18 березня 1950 р. їхній бункер був виявлений більшовиками, але есбісти з боєм прорвалися з оточення, загинула тільки машиністка “Христя”³⁶². 5 хлопців на чолі з “Летуном” пішли через Максимець на с. Зелена, 5 інших — на с. Манява. Через зраду, наступного дня біля

³⁶⁰ Монастирецький Михайло — “Гонта” (? — 2005). Народився в с. Манява Богородчанського р-ну. Районний референт СБ Солотвинщини, комендант надрайонної бойвки СБ Надвірнянщини. Заарештований хворим у криївці в 1945 р. Погодився на співпрацю з ворогом. Помилуваний радянською владою, проживав у с-щі Солотвин, де і помер.

³⁶¹ Скиданюк Яків Васильович — “Дуб” (1922 — 1946). Народився в с. Манява Богородчанського р-ну. Вояк сотні “Вихора”. Загинув в урочищі Панич біля рідного села.

³⁶² Левицька Віра — “Христя” (1926 — 18.03.1950). Народилася в м. Станиславів (тепер Івано-Франківськ). Районний референт жіночої сітки ОУН Тлумаччини, надрайонний технічний референт СБ Надвірнянщини. Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою біля бункеру над потоком Салатручіль поблизу с. Зелена Надвірнянського р-ну.

с. Зелена загинули “Летун”, “Гуцул”³⁶³, “Бистрий”³⁶⁴, “Кармелюк”³⁶⁵ і двоє невідомих есбістів.

Восени 1950 р. перед мною постало питання: іти служити до Червоної армії чи переходити на нелегальний стан. Кущовий “Ігор” дав наказ іти до ЧА.³⁶⁶

СПОГАДИ КОЛИШНЬОЇ ЗВ’ЯЗКОВОЇ ХЕРМАНЧУК ПАРАСКИ МИКОЛАЇВНИ — “ЛІЩИНИ”

Народилася я 22 червня 1924 р. у с. Раковець Богородчанського повіту. Тато мій Микола Андрійович, мама Марія Яківна.

За Польщі навчалася у школі, директором якої був колишній сотник Армії УНР Василь Онищук, а вчителькою — його дружина, напевне ім’я Ганнуса. Коли його призначили у Станиславів, директором стала дружина.

До ОУН вступила у 1942 р., отримала псевдо “Ліщина”. Пройшла санітарний вишкіл, яким керувала лікарка “Холера”³⁶⁷. Виконувала функції зв’язкової, носила “штафети” по лінії Маркова — Бабче — Молодків.

У 1943—1944 рр. районним провідником ОУН Солотвинщини був “Соловей” (Степан Дерев’янка із с. Заріччя). Його заарештували більшовики у с. Кривець Солотвинського району 15 вересня 1944 р. на господарстві Євдокії Сапіжак.

У 1943 р. до мене прийшов кущовий “Орлик” (Василь Михайлюк із с. Бабче), приніс торбу з грошима і наказав заховати. А через дея-

³⁶³ Купчак Михайло Дмитрович — “Беркут”, “Гуцул” (20.09.1920 — 19.03.1950). Народився в с-щі Солотвин Богородчанського р-ну. Бойовик надрайонної БСБ Надвірнянщини. Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою біля с. Зелена Надвірнянського р-ну.

³⁶⁴ Приймак Василь Дмитрович — “Бистрий” (1925 — 19.03.1950). Народився в с. Манява Богородчанського р-ну. Бойовик надрайонної БСБ Надвірнянщини. Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою біля с. Зелена Надвірнянського р-ну.

³⁶⁵ Лопатчук Ілля — “Кармелюк” (? — 19.03.1950). Бойовик надрайонної БСБ Надвірнянщини. Загинув у сутичці з чекістсько-військовою групою біля с. Зелена Надвірнянського р-ну.

³⁶⁶ Записав автор 27 червня 2010 р. у с. Манява Богородчанського р-ну від колишнього зв’язкового Рогіва Романа Йосиповича, 1929 р. н., с. Манява Богородчанського р-ну.

³⁶⁷ Головінська Ольга Степанівна — “Холера”, “Ольга” (1919 — 10.01.1949). Народилася в с-щі Солотвин Богородчанського р-ну. Навчалася у Львівському медінституті. Одна з організаторів санітарної служби УПА та підпільних лікарень, надрайонний референт УЧХ Надвірнянщини. Загинула у с. Стара Гута (тепер у складі с. Гута) Солотвинського р-ну.

кий час прийшов кущовий “Чміль” (Олекса Цоцко із с. Жураки) з двома охоронцями і ті гроші забрав.

“Ворона” я добре знала. Він мав боївку, з якою робив засідки на німців та “мадярів”, а потім — на “москалів”. У 1944 р. в нашій хаті був “зв’язок”. “Ворон” приходив до нас і залишав штафети для надрайонного провідника “Променя” (Черевка Дмитра із с. Росільної).

Заарештували мене енкаведисти 16 вересня 1944 р. через зраду станичного с. Космач “Грицька”. Того ж дня заарештували господарчого нашох станиці “Хорта”³⁶⁸.

Покарання відбувала спочатку у Воркутинських таборах, потім — в Інті. Додому повернулася у 1954 р.

Мій чоловік Близнюк Василь Якович також був у підпіллі, псевдо “Дорошенко”. Спочатку він був у сотні “Іскри”, а після поранення в праву руку переведений до теренової сітки ОУН. Його навчили друкувати на машинці і він працював машиністом у надрайонного пропагандиста “Променя”.

19 грудня 1948 р. бункер, який знаходився у лісі біля с. Майдан (тепер с. Міжгір’я) Солотвинського району і в якому перебувало 5 підпільників, був виявлений чекістами. Їм запропонували здатися, але вони відмовилися. Під час бою підпільники вбили двох чекістів. Розлючені вороги закидали бункер гранатами. Двом з них вдалося прорватися (напевне, через запасний вихід), двох заарештували, а Василя, який втратив око і був непритомний, забрали як убитого. Їх привезли до Солотвинського районного відділу УМГБ, Василя приперли до драбини і стали фотографувати. Потім покликали лікаря (мабуть судмедексперта) і хотіли проколоти штиком, але лікар сказав, що підпільник живий, тільки в комі. Василя повезли до Станиславова у тюремну лікарню.

Опісля він був засуджений, карався у Норильських та Колимських таборах, де познайомився з патріархом Йосипом Сліпим. Звільнили Василя 1960 р. Ми одружилися, виховали дітей. Помер мій чоловік 7 грудня 1997 р.³⁶⁹

³⁶⁸ Луцак Степан Миколайович — “Хорт” (1922 — ?). Народився в с. Раковець Богородчанського р-ну. Член ОУН з березня 1944 р., господарчий станиці с. Раковець. Заарештований співробітниками УНКВД 16 серпня 1944 р. Засуджений, відбув покарання в таборах. Проживав у с. Міжгір’я Богородчанського р-ну, де і помер.

³⁶⁹ Записав автор 15 серпня 2010 р. у с. Раковець Богородчанського р-ну від колишньої зв’язкової Херманчук Параски Миколаївни, 1924 р. н., с. Раковець Богородчанського р-ну.

Василь Сенчак-“Орленко”,
“Ворон”. 1939 р.

Брати “Ворона”: Іван, Дмитро,
Михайло, Микола Сенчаки

Батьки “Ворона”: Марія Василівна та Степан Григорович Сенчаки

Голова сільської "Просвіти"
Михайло Сенчак

Сотник Василь Онищук

Василь Приймак-"Бистрий", Ганна Сенчак-"Галина", Петро (ім'я)

Станиця УДП с. Битків Надвірнянського р-ну: другий справа комендант станиці
десятник Степан Сенчак. 1943 р.

Районна бойка СБ Солотвинщини (зліва направо):
Адам Найбеккер-“Верховинець”, Михайло Янишевський-“Яструб”,
Степан Монастирецький-“Орел”, Василь Хоптюк-“Бурлака”,
Василь Гуменяк-“Рибак”

Зліва направо: Іван Легоняк-“Незламний”, Григорій Коцан-“Ліщина”,
невідомий, невідомий, Дмитро Черевко-“Промінь”

Окружна боївка СБ Станиславівщини.
Четвертий зліва — окружний референт СБ Степан Гаврилюк-“Жар”

Сидять (зліва направо): невідомий, Володимир Кузь-“Руслан”, Богдан Драч-“Дунай”, Михайло Дяченко-“Гомін”, невідомий; стоять: невідомий, Дмитро Рогів-“Зуб”, невідомий, Михайло Дрогомирецький-“Захар”, невідомий, Олексій Байдюк-“Вернигора”

Крайній справа:
Дмитро Черевко-“Промінь”,
інші невідомі.

Комендант крайової боївки
Дмитро Рогів-“Зуб”

Зліва направо: Дмитро Рогів-“Зуб”, Йосип Павлушинський-“Богдан”

Зліва направо:
Йосип Павлушинський-“Богдан”,
Іван Корниляк-“Тихий”

Зліва направо: Іван Корниляк-“Тихий”,
Йосип Павлушинський-“Богдан”,
Дмитро Верхоляк-“Дуб”,
Степан Іванків-“Остап”

Районна референтура СБ Богородчанщини (зліва направо):
Іван Курилюк-“Гармаш”, референт Іван Сташко-“Гук”,
Іван Ребрик-“Тарас”, Михайло Романюк-“Степан”

Окружний провідник ОУН
Станіславівщини
Петро Іванишин-“Курява”

Стоять (зліва направо):
Дмитро Приймак-“Верховинець”,
Степан Яцейко-“Ігор”,
Петро Скрипник-“Байда”,
Петро Мельник-“Звірятко”;
сидять: Степан Гоцанюк-“Буря”,
Михайло Рогів-“Ярема”

Стоять (зліва направо): Іван Бідащук-“Молот”, Василь Кузів-“Чорнота”, Антін Вадюк-“Дуб”, Антін Жолобчук-“Галайда”, Михайло Княгницький-“Заєць”, Іван Мельник-“Залізняка”; сидять: Ярослав Пилипчук-“Славко”, Петро Мельник-“Хмара”, Дмитро Найдич-“Шварно”, Юрій Гуменюк-“Тарас”. 1949 р.

Зліва направо: Василь Мельник-“Чорнота”, Антін Вадюк-“Дуб”, Антін Жолобчук-“Галайда”, “Явір”, Лука Гринішак-“Довбуш”, Микола Настасюк-“Ромко”, Юрій Гуменюк-“Тарас”, “Мак”. Літо 1950 р.

Зліва направо: Антін Жолобчук-
“Галайда”, Іван Бідащук-“Молот”

Крайовий провідник ОУН КК
Степан Слободян-“Єфрем”,
крайовий організаційний референт
ОУН КК Василь Савчак-“Сталь”

Невідомий провідник

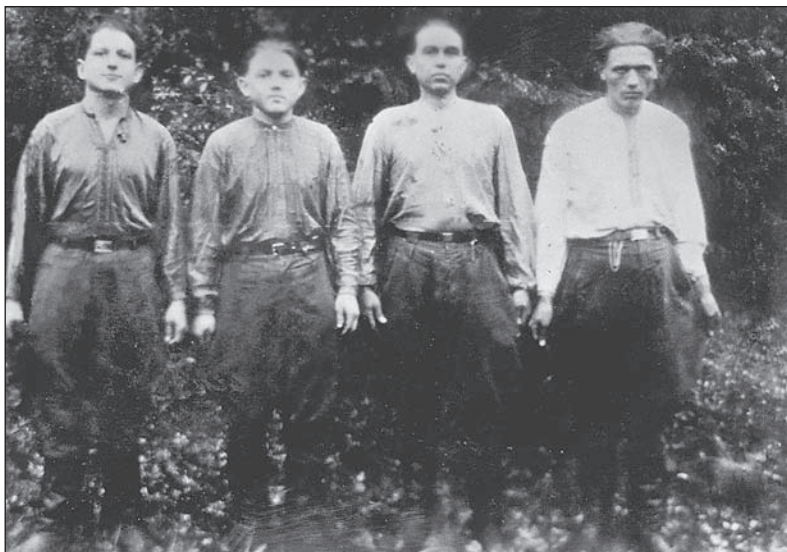
Майор Кость Петер-“Сокіл”

Охоронці майора "Сокола" (зліва направо): Іван Костюк-"Степан",
Зиновій Петер-"Тиміш",
Василь Венгрин-"Горобець"

Зліва направо: охоронець окр.
проводу Степан Ців'юк –"Зайчик",
бойовик СБ Василь Приймак-
"Бистрий", охоронець пор. "Бобика"
Дмитро Васютин –"Запорожець"

Районна референтура пропаганди ОУН Богородчанщини (зліва направо):
Юрій Тимчук-"Нечай", Петро Романів-"Гриць",
референт Микола Капушчак-"Степ", Василь Гусак-"Короленко"

Зв'язковий Роман Рогів

Дмитро Верхоляк - "Дуб" у таборах.
Мордовія, 1958 р.

Василь Зварич - "Морозенко"
у таборах

Невідомі підпільники

Група співробітників Солотвинського РВ УМГБ після завершення чергової операції з розшуку підпільників. Квітень 1950 р.

Пам'ятний знак та каплиця на місці, де загинули семеро підпільників: крайовий пропагандист КК Михайло Дяченко-“Гомін”, машиністка Марта Свідрук-“Марійка”, його охоронці Михайло Дрогомирецький-“Захар” та Йосип Семанів-“Смілий”, райпровідник Солотвинщини Онуфрій Онуфрак-“Деркач”, референт СБ Солотвинщини Михайло Янишевський-“Місько”, охоронець кушового “Променя” Михайло Фесюк-“Чумак”

Братська могила на цвинтарі с-ща Солотвин, де перепоховані:
крайовий пропагандист КК Михайло Дяченко-“Гомін”, машиністка
Марта Свідрук-“Марійка”, його охоронці Михайло Дрогомирецький-“Захар”
та Йосип Семанів-“Смілий”, райпровідник Солотвинщини Онуфрій Онуфрак-
“Деркач”, референт СБ Солотвинщини Михайло Янишевський-“Місько”,
охоронець кушового “Променя” Михайло Фесюк-“Чумак”, курінний “Іскра”,
його охоронець Володимир Феданко-“Чорноморець” та інші

Министерство государственной безопасности СССР
УПРАВЛЕНИЕ МГБ по Станиславской области
следственный отдел

ДЕЛО № 9465

По обвинению БЕРЕЗІЦЬКОГО Михайла В-ч
Вдова 3-го кл. ст. 54-1а и 54-2 УК РСФСР

Начато 10.06.1951 г. В 1 томах
Окончено 2.07.1951 г. Том № 1

Архив № 15280

Сано в архив — 1951 г.

УЧТЕНО В 1952 ГОДУ

После судебного рассмотрения и заслушания про-
текторов в суде постановлено дело передать на по-
лучение постановления О.О.О. М.Г.Б. СССР
делу вернуть. Вести следствие. Копия пригово-
ра и постановления М.Г.Б. СССР по делу посылать.

15280

Титульна сторінка кримінальної
справи МГБ на бойовика СБ
Михайла Березіцького-“Карпенка”
(помер у в'язниці 18.07.1951)

П. 31
Правила для бойовика МГБ

ПРАВИЛА БОЙОВИКА СБ

1. Бойовик СБ не має жодних зв'язків з родом.
2. Бойовик СБ повинен знати свого безпосереднього заступника та його місце.
3. Бойовик СБ повинен при вступі в дію сказати: “Якщо єдиний на території з якою маю, або з якою треба?”
а) Як тільки він чує голос свого заступника і повинен при ньому, на якийсь час, виконувати його накази.
б) Як він виконує накази, то виконання наказів єдиний повинен виконувати, як виконувати, виконувати.
4. Бойовик СБ не повинен приймати жодних наказів від жодного з підлеглих, крім свого заступника, який має право виконувати накази, крім того, що виконувати накази повинен.
5. Бойовик СБ повинен, як тільки він чує голос свого заступника, виконувати його накази, як тільки виконувати.
6. Бойовик СБ повинен знати місце свого заступника і місце його виконання наказів.
7. Бойовик СБ повинен знати місце свого заступника і місце його виконання наказів.
8. Бойовик СБ повинен знати місце свого заступника і місце його виконання наказів.
9. Бойовик СБ повинен знати місце свого заступника і місце його виконання наказів.
10. Бойовик СБ повинен знати місце свого заступника і місце його виконання наказів.
11. Бойовик СБ повинен знати місце свого заступника і місце його виконання наказів.
12. Бойовик СБ повинен знати місце свого заступника і місце його виконання наказів.
13. Бойовик СБ повинен знати місце свого заступника і місце його виконання наказів.
14. Бойовик СБ повинен знати місце свого заступника і місце його виконання наказів.

— 0 —

Правильник бойовика СБ

ПОКАЖЧИК

"0-30". *Див.* Онуфрак Онуфрій Васильович
 "0-32". *Див.* Гаврилюк Степан Данилович
 "05". *Див.* Слободян Степан Петрович
 "090". *Див.* Твердохліб Микола Дмитрович
 "12". *Див.* Слободян Степан Петрович
 "156". *Див.* Гринішак Лука Михайлович
 "18-75". *Див.* Мельничук Василь Дмитрович
 201-ий, поліц, батальйон 40
 "202-Г". *Див.* Шеванок Василь Андрійович
 22 ТВ УПА-Захід. *Див.* "Чорний ліс", Станіславський ТВ-22 ВО 4-УПА-Захід
 "24". *Див.* Твердохліб Микола Дмитрович
 "25". *Див.* Черевко Дмитро Іванович
 "311". *Див.* Твердохліб Микола Дмитрович
 "401". *Див.* Твердохліб Микола Дмитрович
 "432". *Див.* Арсеніч Микола Васильович
 "505". *Див.* Мельничук Василь Дмитрович
 "667". *Див.* Шеванок Василь Андрійович
 "738". *Див.* Дяченко Михайло Васильович

А
 АБГ (легендовані бойки) 17, 25, 28, 32, 40, 42-44, 46-48, 53, 54, 56-60, 84
 Абрам'юк Ольга Василівна ("Бараболька", "Оксана") 44, 74
 Австрійська, армія 8, 9
 Акт відновлення української державності (Акт 30 Червня) 10
 Андрійчук Микола Петрович ("Вихор") 55
 Андрусяк Василь Васильович ("Чорний", "Різьбяр", "Різун", "Греггі") 40, 77
 Андрухів І. 11
 Анісімов, райкомівець 38
 Антанта 8
 "Ар". *Див.* Янишин Юрій Дмитрович
 "Аркас", рай. пров. *Див.* Шкавиро Остап Степанович
 Армія УНР. *Див.* УНР, Армія
 "Арсен". *Див.* Арсеніч Микола Васильович
 Арсеніч Микола Васильович ("Арсен", "Березовський", "Дем'ян", "Григір", "Данило", "Максим", "Микола", "Михайло", "432") 19, 31? 32, 43

Архангельськ, м. (Росія) 13
 Архангельська, обл. (Росія) 13
 "Архип", зв. *Див.* Венгін Микола Григорович
 "Аскольд". *Див.* Деба Михайло
 Аушвіц, концтабір 11
Б
 "Б-333". *Див.* Дяченко Михайло Васильович
 "Б-65". *Див.* Капушак Микола Олексійович
 Бабак Дмитро Михайлович ("Клим") 44
 Бабій В. 11
 Бабінчук Марія. *Див.* Вацеба-Бабінчук Марія Степанівна
 Бабче, с. Богородчанського р-ну 78, 91
 "Базь". *Див.* Кузів Василь Іванович
 "Байда", зв. *Див.* Венгін Микола Григорович
 "Байда", куш. *Див.* Скрипник Петро Дмитрович
 "Байда", охор. 53
 "Байда", стр. 72
 "Байда". *Див.* Боровець Тарас (Максим) Дмитрович
 "Байденко". *Див.* Козакевич Михайло Матвійович
 Байдок Олексій ("Вернигора") 97
 Банах Тарас 12
 Бандера Василь 11
 Бандера Олександр 11
 Бандера Степан 11
 "Бараболька", маш. *Див.* Абрам'юк Ольга Василівна
 Бардок Володимир Іванович ("Владзьо", "Сагайдачний", "Кудлатий") 46
 "Барон", куш. *Див.* Мацюк Василь Федорович
 "Баша". *Див.* Іванишин Петро Михайлович
 Белей Дмитро Степанович ("Моряк", "Верховинець") 87, 88
 Белей Іван Степанович ("Явір") 33, 87
 Береги, прис. с. Манява Богородчанського р-ну 18, 69
 Бережанський, р-н Тернопільської обл. 14, 19
 Бережанщина 14
 Бережниця, с. Калуського р-ну 83
 Береза Картузька, концтабір 12, 80

"Береза". *Див.* Марчак Йосип Іванович
 "Береза". *Див.* Борушак Іван
 Березицький Михайло Антонович ("Кармелюк", "Карпенко") 18, 26, 32, 34, 39-41, 63, 71, 83, 87, 88, 105
 Березовачка, г. 13
 "Березовський". *Див.* Арсеніч Микола Васильович
 "Берест". *Див.* Когут Федір Іванович
 "Беркут", б-к. *Див.* Купчак Михайло Дмитрович
 Берлін, м. (Німеччина) 9
 "Бескид", куриш 33, 49, 80, 81
 "Бистрий", б-к. *Див.* Приймак Василь Дмитрович
 "Бистрий", куш., рай. госп. *Див.* Жидун Василь Іванович
 "Бистрий", надр. реф. *Див.* Стефурак Микола Юрійович
 "Бистрий", охор. *Див.* Долішній Михайло Дмитрович
 "Бистрий", стан., куш. *Див.* Пулик Ярослав Петрович
 Бистриця Золота, р. *Див.* Бистриця-Солотвинська, р.
 Бистриця, с. Надвірнянського р-ну 61, 82, 85
 Бистриця-Солотвинська, р. 8, 23, 26, 66, 75
 Бистричі, с. Березівського р-ну Рівненської обл. 12
 Биструхін Г. С. 13, 16, 24, 25, 26, 32, 33, 38
 Битків, смт. Надвірнянського р-ну 20, 89, 95
 Битківський Дмитро 11
 Битківський Ілля Дмитрович ("Дунай") 86
 Битківський Роман Васильович 86
 Битківчик, потік 40
 Бідашук Іван ("Молот") 100, 101
 Бійне, урочище 43, 44
 "Білий". *Див.* Пулик Ярослав Петрович
 Білі Осливи, с. Надвірнянського р-ну 25, 59, 85
 Білогубка Микола Прокопович ("Довбуш") 72, 73
 Білозерський Остап 22
 Білусяк Петро Миколайович ("Петро", "Дорошенко") 54, 60, 61
 Білусяк Роман Васильович ("Комар") 54, 79
 Більшовики 10, 36, 60, 72, 79, 80, 83, 85-88, 90, 91
 "Благий", кур. *Див.* Хименєць Олександр Семенович
 Блакитний Кость 10
 "Блакитного", сотня 73
 Близнюк Василь Якович ("Дорошенко") 92
 Блискун Василь Михайлович ("Ломока", "Граніт") 53, 61, 78, 82, 86-88
 Бобик Василь Михайлович ("Левко") 57, 73, 74, 76-78
 "Бобик", пор. 23, 102
 "Бобика", сотня 33
 "Богдан", б-к. *Див.* Павлушинський Йосип Михайлович
 "Богдан", б-к. *Див.* Пронь Василь Дмитрович
 "Богдан", надр. пров. *Див.* Ішак Михайло
 "Богдан", охор. *Див.* Мазурик Василь Федорович
 "Богдан", охор. *Див.* Михайлюк Петро
 "Богдан", рай. реф. проп. *Див.* Михайлів Богдан
 "Богдан". *Див.* Долішній Михайло Дмитрович
 "Богдан-Калина". *Див.* Когут Федір Іванович
 Богородчани, смт. Івано-Франківської обл. 7, 49, 55, 58, 68, 72, 73, 76
 Богородчанський, пов. Станіславського в-ва 8, 71, 78, 86, 89, 91
 Богородчанський, р-н Івано-Франківської обл. 7-9, 11, 14, 15, 17-26, 28-30, 33-37, 40, 42, 46, 49, 53-58, 60-62, 64, 66-70, 72-74, 76-79, 85-87, 89-92
 Богородчанщина (Богородчанський край) 8, 44, 46, 53, 55, 57, 58, 73, 99, 102
 Богославець Василь 28
 Богрівка, с. Богородчанського р-ну 86
 Боднарів, с. Калуського р-ну 30, 67
 "Бодьо". *Див.* Драч Богдан Іванович
 "Бойка", сотня 45
 Бойки, прис. с. Манява Богородчанського р-ну 36
 Бойчук Василь Петрович ("Донець") 33, 41, 79, 80, 86, 87
 Бойчук С. 11
 Болехівська, м/рада Івано-Франківської обл. 30
 Болехівці, с. Дорогобицького р-ну 19
 Боровець Тарас (Максим) Дмитрович ("Тарас", "Ристриченко", "Байда", "Чуб", "Гонга", "Тарас Бульба") 12
 "Боротьба", підп. друкарня 44
 Бортники, с. Тлумачького р-ну 49

Борущак Іван ("Марко", "Береза") 51
 Борщівський, р-н Тернопільської обл. 64
 "Боярин", *Див.* Козакевич Михайло Матвійович
 Братишів, с. Тлумацького р-ну 48, 49
 Бригідки, тюрма (Львів) 19
 "Бродич", пров. *Див.* Вацеба Григорій Васильович
 "Бродич", сот. *Див.* Гробельський Роман
 "Бс-2", *Див.* Дяченко Михайло Васильович
 Будиловіч 10
 "Бук", куш. *Див.* Мицикей Василь Степанович
 "Бук", охор. *Див.* Романюк Михайло Дмитрович
 "Бук", прац. окр. друк. *Див.* Кравчук Петро Іванович
 Буковина 15
 "Бурлака", б-к. *Див.* Хоптюк Василь Миколайович
 "Бурлака", сот. *Див.* Щигельський Володимир
 "Буря", охор. *Див.* Гоцанюк Степан Васильович
 Бувітець, прис. с. Пасічна Надвірнянського р-ну 23
В
 Вадиук Антін Васильович ("Дуб") 59, 60, 62, 84, 100
 Вакулєнко, ст. л-т МГБ 68
 "Варнак", надр. пров. *Див.* Вацеба Григорій Васильович
 Варшава, м. (Польща) 12, 14
 Василь ("Цилик", "Полтавець") 33, 87
 "Василько", б-к. *Див.* Мельник Василь Ілліч
 Васютин Дмитро ("Запорожець") 102
 Вацеба Григорій Васильович ("Бродич", "Орел", "Вергун",
 "Суліма", "Варнак") 82
 Вацеба-Бабінич Марія Степанівна ("Ксеня", "Калина") 82
 Ващик Павло ("Прут") 72
 Веденєв Д. В. 33
 Венгрин Василь Іванович ("Горобець") 74, 102
 Венгрин Микола Григорович ("Наєм", "Байда", "Архип") 80
 "Вергун", *Див.* Вацеба Григорій Васильович
 "Верещак", б-к. *Див.* Онуфрак Василь Дмитрович
 "Вернигора", *Див.* Байдук Олексій
 "Верховинець", б-к. *Див.* Найбекер Адам Рудольфович
 "Верховинець", охор. *Див.* Белей Дмитро Степанович
 "Верховинець", охор. *Див.* Приймак Дмитро Петрович
 "Верховинці", аг. справа МГБ 69
 "Верховинці", сотня 23, 72
 Верхоляк Анастасія (з дому Вінтоняк) 78
 Верхоляк Дмитро Кузьмич ("Лебідь", "Дуб") 7, 25, 29, 30,
 34, 35, 42, 60-62, 64, 65, 69, 78, 85, 87, 98, 103
 Верхоляк Катерина Іванівна (з дому Яцко, "Мавра") 79, 80
 Верхоляк Кузьма (Петро) 78
 Верхоляк Михайло Кузьмич 78
 Верхоляк Олена Кузьмівна 78
 "Вершник", *Див.* Мостиський Богдан Іванович
 "Вершника", сотня 55
 "Веселий", зв. 81
 Веденєв Д. В. 13, 16, 24-26, 32, 38
 "Вивірка", чот., сот. *Див.* Гусак Василь Семенович
 "Вивірки", сотня 58
 Вижниця, м. Чернівецької обл. 21
 Вижниччина 50
 Винник Роман Гаврилович ("Тиса") 54, 61, 78
 "Вихор", охор. *Див.* Масляк Михайло Андрійович
 "Вихор", рай. реф. проп. *Див.* Андрійчук Микола Петрович
 "Вихор", рай. реф. СБ. *Див.* Янишевський Михайло Іванович
 "Вихора", сотня 54, 90
 Війтова лінія, місц. 77
 "Віктор", надр. реф. СБ 79, 90
 Вікторів (Викторів), с. Галицького р-ну 45, 52
 "Вільна Європа", радіостанція 22
 "Вільшенко", б-к. *Див.* Свідрук Мирон Іванович
 Вінницька, обл. 19
 Вінниця, м. 19
 Вінниччина 68
 Вінніпег, м. (Канада) 7
 Вінтоняк Анастасія, *Див.* Верхоляк Анастасія
 "Вісла", акція 14
 "Вітер", рай. пров. *Див.* Капушак Микола Васильович
 "Вітер", *Див.* Лопатчук Дмитро Андрійович
 "Владзьо", *Див.* Бардук Володимир Іванович
 ВО-3 "Лисоня", *Див.* УПА-Захід, ВО-3 "Лисоня"
 ВО-4 "Говерля", *Див.* УПА-Захід, ВО-4 "Говерля"
 ВО-6 "Сян", *Див.* УПА-Захід, ВО-6 "Сян"
 "Вовк", охор. 50, 51

Вовчинець (тепер у складі м. Івано-Франківськ), с. 45
 Возний Іван Васильович ("Забірка") 50, 51
 Войнилів, с. Калуського р-ну 29
 Волинь 12, 19, 20
 Волиняни 12
 "Волончук", *Див.* Настасюк Микола Гнатович
 Волошин Дмитро Петрович ("Дністер") 47, 48
 Волощук Григорій Васильович ("Грицько") 46
 Волощук Євген Васильович ("Славок") 44, 73
 "Воля", *Див.* Драч Богдан Іванович
 Воркута, м. (Росія) 54
 Воркутлаг (Воркутинські концтабори) 11, 35, 89, 92
 "Ворон", реф. СБ. *Див.* Сенчак Василь Степанович
 Ворона, б-ка 23
 Вороненко, с. Яремчанської м/ради 40
 Ворохта, смт. Яремчанської м/ради 84
 Ворохтанський, куш. ОУН. *Див.* ОУН, Ворохтанський куш.
 провід
Г
 "Г-40", *Див.* Сташко Іван Васильович
 Гаврилюк Степан Данилович ("Чубар", "Думка", "Клевець",
 "Жар", "0-32") 34, 41, 42, 55, 56, 61, 74-77, 96
 "Гайворон", надр. реф. госп. 55
 Гайдамаки-холоднорязь 9, 10
 Гайдей Григорій Васильович ("Граніт") 45
 "Галайда", куш. *Див.* Жолобчук Антін Миколайович
 "Галайда", окр. реф. СБ. *Див.* Принадний Дмитро
 "Галайда", охор. *Див.* Кузів Василь Іванович
 "Галина", зв. *Див.* Сенчак Ганна Михайлівна
 Галицький, р-н Івано-Франківської обл. 18, 28, 41, 44-49,
 51-54, 56, 59, 62, 66, 77
 Галичани 12
 Галичина 8, 12, 14
 "Галичина", дивізія 8, 21, 68
 Ганзюк Іван Павлович ("Левко", "Пісня") 65
 Ганнусівка, с. Тисменицького р-ну 43
 "Гармаш", *Див.* Курилюк Іван Михайлович
 Гатич Степан ("Кармелюк") 58
 Гвізд, с. Надвірнянського р-ну 65, 79, 80, 82
 Глецький Й. 8
 "Гляз", аг. МГБ 23
 Глибівка, с. Богородчанського р-ну 73, 75
 Глибоке, с. Богородчанського р-ну 34, 55, 56, 57, 76, 77
 Глибкий Потік, урочище 83
 Глодан Василь Юрійович 21
 Глум Мирослав Федорович ("Коваленко") 45
 Глуханюк-Дудчак Дмитро Семенович ("Орлик") 53, 55, 73,
 76-78
 "Говерля", ВО-4. *Див.* УПА-Захід, ВО-4 "Говерля"
 ГОПГ. *Див.* Стрибки
 Голей Богдан Іванович ("Сян") 49
 Головатий Василь Степанович ("Музика", "Забірка") 48
 Головінська Ольга Степанівна ("Холера", "Ольга") 91
 "Голос Америки", радіостанція 22
 "Голуб", зв. 80
 "Голуб", рай. реф. проп. 85
 "Голуб", стан., б-к. *Див.* Савчук Іван Дмитрович
 "Голуб", стан., куш. *Див.* Пилипчук Павло Васильович
 Голубець Микола 22
 Гомель, стрібок 39
 Гомзяк Ігор 7
 "Гомін", реф. проп. *Див.* Дяченко Михайло Васильович
 Горбачівське, прис. с. Бабче Богородчанського р-ну 78
 "Гордий", охор. *Див.* Прибіловський Володимир Володи-
 мирович
 Горлицький, пов. (Польща) 51
 "Горліс", охор. *Див.* Онуфрак Іван Васильович
 Горліс-Горський Юрій. *Див.* Горядянин-Лісовський Юрій
 Юрійович
 "Горобець", охор. *Див.* Венгрин Василь Іванович
 Городецький, р-н Львівської обл. 43
 Горядянин-Лісовський Юрій Юрійович ("Залізний", Юрій
 Горліс-Горський) 9
 Горохолова, с. Богородчанського р-ну 52, 56-58, 73, 74, 76
 Гостів, с. Тлумацького р-ну 72
 "Готур", орг. реф. *Див.* Федюшка Петро Якимович
 Гоцанюк Степан Васильович ("Буря") 60, 61, 99
 "Граб", *Див.* Кондратюк Д. В.
 Грабівка, с. Калуського р-ну 55, 57, 59, 68, 77, 78

Грабовець, с. Богородчанського р-ну 68, 74
 Грабовецкий В. 11
 "Граніт", рай. пров., надр. реф. проп. *Див.* Гайдей Григорій Васильович
 "Граніт". *Див.* Блискун Василь Михайлович
 "Григір". *Див.* Арсенчик Микола Васильович
 Гриджук Дмитро Степанович ("Черемош") 84
 Гриневецкий Михайло Андрійович ("Ігор") 9, 48
 Гринівка, с. Богородчанського р-ну 56, 75
 Гринішак Ганна 66
 Гринішак Лука Михайлович ("Довбуш", "СД-5", "156") 33-35, 40, 41, 59-61, 63, 65, 83, 84, 86, 100
 Гринішак Микола Іванович 20, 21, 37, 42
 Грицак Марія 23
 Грицак Юрій-Георгій Михайлович 22, 23
 "Гриць" ("Грицько"), пр. реф. проп. *Див.* Романів Петро Іванович
 "Гриць", кур'єр. *Див.* Марчак Йосип Іванович
 "Гриць", охор. *Див.* Кашуба Григорій Юрійович
 "Гриць". *Див.* Дмитрів Юрій Миколайович
 "Грицько", куш. *Див.* Волощук Григорій Васильович
 "Грицько", стан. 92
 "Грім", б.-к. рай. реф. СБ. *Див.* Яковичак Михайло
 "Грім", к.-р. реф. СБ. *Див.* Твердохліб Микола Дмитрович
 "Грім", куш. *Див.* Кульб'як Іван Олексійович
 "Грім", охор. 45
 Гробельський Роман ("Бродич") 14
 Громадков Василь Михайлович ("Орко", "Крук") 49
 "Громенко", сот. *Див.* Дуда Михайло
 "Грубий", рай. реф. СБ. *Див.* Яшук Іван Миколайович
 Гудима Степан Григорович ("Шум") 47, 48
 "Гук", рай. реф. СБ. *Див.* Сташко Іван Васильович
 Гуків, ліс 72
 Гуменюк Юрій Миколайович ("Тарас") 25, 40, 84, 85, 100
 Гуменяк Василь Олексійович ("Рибак") 17, 63, 70, 95
 Гуменяк Дмитро ("Капелюх") 26
 Гуменяк Михайло 28, 38
 Гунда Петро Семенович ("Лис") 80
 Гусак Василь Семенович ("Короленко", "Вивірка") 57, 58, 72, 74-77, 102
 Гусаки, хут. с. Саджава Богородчанського р-ну 58, 72
 Гута, с. Богородчанського р-ну 20, 33, 79, 85-87, 91
 Гутник Михайло Михайлович ("Дорошенко") 33
 "Гуцул", б.-к. *Див.* Купчак Михайло Дмитрович
 "Гуцули", сотня 80, 81
 Гуцульщина 71
 Гуцульщина", ТВ-21. *Див.* УПА-Захід, ТВ-21 "Гуцульщина"
 Гуцуляк Михайло Дмитрович ("Незнаний", "Шугай") 64, 79
 Г
 Гестапо (гестапівці) 11, 89
 "Гонта", рай. реф. СБ. *Див.* Монастирський Михайло
 "Гонта". *Див.* Боровець Тарас (Максим) Дмитрович
 "Гонта". *Див.* Петер Константин Кирилович
 Горгани, гірськ. хребет 81
 ГПУ 9
 "Грегіт", к.-р. *Див.* Андрусак Василь Васильович
 "greit", старш. шк. УПА 72
 Д
 "Дальний", кр. реф. СБ. *Див.* Федорів Петро Михайлович
 Даниленко В. М. 28
 "Данило". *Див.* Арсенчик Микола Васильович
 Данилюк Михайло 28
 "Данко", охор. *Див.* Самуляк Євген Петрович
 Дарів, с. Сяночського пов. (Польща) 52
 Деба Михайло ("Аскольд", "Нечуй-Нечуенко") 51
 Делятин, смт. Надвірянянського р-ну 25, 27, 44, 80
 "Дем'ян", стан. *Див.* Яко Микола Дмитрович
 "Дем'ян". *Див.* Арсенчик Микола Васильович
 Дем'янів Іван Дмитрович ("Юра") 57
 Демидівка, с. Решетилівського р-ну 9
 "Денис". *Див.* Козакевич Михайло Матвійович
 Дерев'яно Степан Васильович ("Соловей", "Клим") 89, 91
 "Деркач", охор., рай. пров. *Див.* Онуфрак Онуфрій Васильович
 "Деркач", рай. реф. СБ 34. *Див.* Зеленчук Михайло Юрійович
 Джанджалас Євстахій Петрович ("Ігор") 46
 Дзвиняч, с. Богородчанського р-ну 17, 30, 66-68

"Дзвони", курінь 40, 53, 54
 Дземан Дмитро Михайлович ("Запорожець") 48
 Дибі, прис. с. Манява Богородчанського р-ну 18, 63
 Діброва, с. Богородчанського р-ну 58, 67
 Діброва, урочище 75
 "Діброва". *Див.* Ішак Михайло
 Дмитрів Юрій Миколайович ("Довбуш", "Гриць") 30
 Дніпропетровська, обл. 10
 Дністер, р. 8, 72
 "Дністер", куш. *Див.* Волошин Дмитро Петрович
 Добровляни, с. Тисменицького р-ну 50
 Добромирецький, прис. с. Рафайлів (тепер с. Бистриця)
 Надвірянянського р-ну 82
 "Довбуш", надр. реф. СБ, сотн. *Див.* Гринішак Лука Михайлович
 "Довбуш", бунч. *Див.* Білогубка Микола Прокопович
 "Довбуш", охор. *Див.* Дмитрів Юрій Миколайович
 "Довбуша", курінь 83
 Довга, полонина 81
 "Доктор". *Див.* Ішак Михайло
 Долина, м. Івано-Франківської обл. 29
 Долинський, р-н Івано-Франківської обл. 7, 13
 Доляни, с. Городоцького р-ну 43
 Долішній Михайло Дмитрович ("Бистрий", "Богдан") 44
 "Дон", охор. *Див.* Середюк Петро Васильович
 "Донець", рай. пров. *Див.* Бойчук Василь Петрович
 Дорогієв, с. Галицького р-ну 52
 Дорошенко Дмитро Ілліч ("Іскра") 52
 "Дорошенко", маш. *Див.* Близнюк Василь Якович
 "Дорошенко", охор. *Див.* Білусак Петро Миколайович
 "Дорошенко", охор. *Див.* Рев'юк Теодор Михайлович
 "Дорошенко". *Див.* Гутник Михайло Михайлович
 Драч Богдан Іванович ("Юра", "Дунай", "Бодьо", "Воля", "Ю-2/22") 81, 97
 Дрогобицька (тепер у скл. Львівської), обл. 16
 Дрогобицька, округа ОУН. *Див.* ОУН, Дрогобицький окр. провід
 Дрогобицький, р-н Львівської обл. 19
 Дрогобич, м. Львівської обл. 27
 Дрогобицьчина 20
 Дрогомирецький Михайло Федорович ("Захар") 67, 97, 104, 105
 "Дрозд". *Див.* Янишин Юрій Дмитрович
 Дронів Дмитро Ілліч ("Рина") 86
 "Дружечин". *Див.* Сенчак Дмитро Михайлович
 "Дуб", охор. *Див.* Верхоляк Дмитро Кузьмич
 "Дуб", рай. пров. *Див.* Вадюк Антін Васильович
 "Дуб", стан. *Див.* Николін Ярослав Михайлович
 "Дуб", стр. *Див.* Скиданюк Яків Васильович
 "Дуб". *Див.* Семенів Яків Іванович
 Дубів Іван Михайлович ("Харитон") 81
 Дубовий Михайло Петрович. *Див.* Колісник Федір Володимирович
 Дуда Михайло ("Громенко") 14
 Дудчак (Дутчак) Дмитро. *Див.* Глуханюк-Дудчак Дмитро Семенович
 "Думка". *Див.* Гаврилюк Степан Данилович
 ДУН 40, 71
 "Дунай", б.-к. *Див.* Монастирський Дмитро Петрович
 "Дунай", охор. *Див.* Битківський Ілля Дмитрович
 "Дунай", охор. *Див.* Шкрібляк Іван Миколайович
 "Дунай", пров. *Див.* Драч Богдан Іванович
 Дутчак Михайло 38
 Дуфенюк Іван Дмитрович 86
 Духович Текля Микитівна ("Зоряна", "Тетяна") 29
 Дяченко Михайло Васильович ("М. Б.", "Славобор", "Бс-2", "Б-333", "Гомін", "738", "Марко Боєслав") 18, 28, 30, 42, 43, 50, 59, 62, 64, 66-69, 74, 75, 76, 80-82, 97, 104, 105
 "Дяченко", охор. *Див.* Синяк Дмитро Юрійович
 Е
 Еміґебісти. *Див.* МГБ
 Енкаведисти. *Див.* НКВД
 Есбісти. *Див.* ОУН, СБ
 Є
 "Євген", надр. реф. проп. *Див.* Заславський Богдан Семенович
 Єзупіль, смт. Тисменицького р-ну 43, 44
 Єзупільський (згодом Жовтневий, тепер у скл. Тисменицького), р-н Станіславської обл. 43

Єзупільський, рай. провід ОУН. *Див.* ОУН, Єзупільський, рай. провід

Єзупільщина 45

"Єфрем", пров. *Див.* Слободян Степан Петрович

Ж

"Жар", окр. реф. СБ. *Див.* Гаврилюк Степан Данилович

Жбир, ліс, урочище 58, 74-76

Жидун Василь Іванович ("Сокіл", "Бистрий") 61, 64, 78

Жовті Води, м. Дніпропетровської обл. 10

Жовтневий (Єзупільський, тепер у скл. Тисменицького), р-н Станіславської обл. 43, 45, 49

Жолобчук Антін Миколайович ("Галайда") 57, 59, 60, 100, 101

Жуків, с. Бережанського р-ну 19

Жуків, с. Тлумашького р-ну 49

Жураки, с. Богородчанського р-ну 17, 18, 21, 22, 24, 36, 37, 39, 61, 66-68, 70, 74, 92

Журацькі Лазі, урочище 60, 63

Журба Галина 22

"Журба", підл. 90

З

"Забіяка", охор. *Див.* Возний Іван Васильович

"Забіяка", рай. реф. СБ. *Див.* Головатий Василь Степанович

"Заболотний". *Див.* Колісник Федір Володимирович

"Заведії", сотня 45

"Завзятий". *Див.* Свідрук Мирон Іванович

Завій, с. Калуського р-ну 53, 55

"Заць", стан., куш., рай. пров. *Див.* Княгиницький Михайло Миколайович

"Зайчик", б-к. *Див.* Мельник Петро Юрійович

Закарпатська, обл. 40

Закарпатська, округа ОУН. *Див.* ОУН, Закарпатський окр. провід

Закарпаття 13, 81

Закерзоння 14, 21, 49

Заксенхаузен, концтабір 12

Залипники, урочище 43

"Залізняк". *Див.* Шеванок Василь Андрійович

"Залізняк", б-к. *Див.* Прибиловський Володимир Володимирович

"Залізняк". *Див.* Городянин-Лісовський Юрій

"Залізняк". *Див.* Мельник Іван

Залісся, с. Золочівського р-ну 65, 83

Заліщицький, р-н Тернопільської обл. 83

Залуква, с. Галицького р-ну 41, 44, 46, 48, 52, 59

Заного, урочище 23

Запоріжжя, м. 19

"Запорожець", охор. *Див.* Дземан Дмитро Михайлович

Заріччя (тепер у скл. смт. Солотвин), с. Солотвинського р-ну 11, 89, 91

Заріччя, с. Надвірнянського р-ну 72

Заславський Богдан Семенович ("Євген", "М-24", "Ч/ВК-14") 40, 41, 62, 64, 79

"Захар", охор. *Див.* Дрогомирецький Михайло Федорович

Захід 10, 14

Західна Німеччина 9, 14

Західна Україна. *Див.* Україна, Західна

Збруч, р. 8

Зварич Василь Федорович ("Морозенко") 86, 89, 103

Зварич Марія Михайлівна 86

Зварич Мирослава Василівна 89

Зварич Федір Гаврилович 86

Зварич Юстина Федорівна 86, 88

Зварич Явдоха Федорівна 86, 88

"Звірі", сотня 47

"Звірятко", охор. *Див.* Мельник Петро Юрійович

Згари, урочище 85

Зелена, с. Надвірнянського р-ну 13, 17, 33, 35, 41, 63, 65, 67, 74, 80, 81, 83, 90, 91

"Зелений", охор. *Див.* Легоняк Василь Михайлович

"Зелений". *Див.* Козакевич Михайло Матвійович

"Зелені", сотня 49

Зеленчук Михайло Юрійович ("Деркач") 20, 31, 33-36, 60, 61, 83-85

"Зенко", реф. СБ. *Див.* Скритович Іван Антонович

Зібрівка, с. Снятинського р-ну 57

"Зміт", сотня 57, 71, 77

Золочівський, р-н Львівської обл. 65, 83

"Зоря". *Див.* Мариневич Марія Іванівна

"Зоряна", маш. *Див.* Духович Текля Микитівна

ЗОУЗ 14

"Зуб", к-т б-ки, зв. *Див.* Рогів Дмитро Васильович

"Зуба", бойка 36

Зубринка, потік 40

ЗУЗ 17, 41

ЗЧ ОУН. *Див.* ОУН, ЗЧ

І

"Іван Гаврилович", аг. МГБ 68

"Іван". *Див.* Курилюк Іван Михайлович

Іванишин Петро Михайлович ("Баша", "Курява", "Крим", "К-4/22") 50, 51, 54-57, 59, 61, 76, 77, 99

Іванків Іван Михайлович ("Сорока") 18, 63, 70

Іванків Марія Михайлівна 66

Іванків Степан Михайлович ("Остап") 18, 29, 52, 60, 61, 66, 70, 81, 84, 85, 98

Івано-Франківськ, м. 8, 11, 18, 27, 45, 46, 51, 53, 57, 60, 63, 66, 69, 70, 72, 73, 76, 80, 90-92

Івано-Франківська, обл. 7, 8, 17, 21, 28, 31, 33, 34, 37, 39, 41, 43, 50, 51, 54, 59, 63, 69, 79, 86, 87, 89

Івано-Франківщина 7, 11, 12, 19, 28, 29, 30, 34, 41-43, 45, 46, 50, 51, 53, 55, 58, 61, 65, 68, 69, 74, 75, 80-82, 84, 96, 99

Іванців Іван Михайлович ("Ігор") 68

Іванців Іван Степанович. *Див.* Свідрук Мирон Іванович

Іванченко Володимир 7

"Ігор", куш. *Див.* Мацюк Василь Федорович

"Ігор", охор. *Див.* Іванців Іван Михайлович

"Ігор", рай. пров. *Див.* Гриневецький Михайло Андрійович

"Ігор", рай. пров. *Див.* Джанджалас Євстахій Петрович

"Ігор", сот. *Див.* Оленюк Михайло Дмитрович

"Ігор", стан., куш., рай. реф. проп. *Див.* Яцейко Степан Дмитрович

Ільма, г. 40, 63

Інта, м. (Росія) 92

Іркутські, концтабори 88

"Іскра", кур. 36, 105

"Іскра", куш. *Див.* Дорошенко Дмитро Ілліч

"Іскри", сотня, курінь 33, 59, 63, 83, 88, 92

Ішак Михайло ("Діброва", "Доктор", "Богдан") 25, 84

Ішук Олександр 7, 19, 30, 32, 43, 50, 66, 69

Й

"Йордан". *Див.* Лівий Володимир Михайлович

К

"К-30". *Див.* Мацюк Василь Федорович

"К-4/22". *Див.* Іванишин Петро Михайлович

Кагєбісти. *Див.* КГБ

Казахстан 79

"Калина", коректор. *Див.* Когут Анна-Зіновія Володимирівна

"Калина", маш. *Див.* Ващеба-Бабінчук Марія Степанівна

"Калинович", сот. *Див.* Мазур Григорій

Калуська, округа ОУН. *Див.* ОУН, Калуський окр. провід

Калуський, р-н Івано-Франківської обл. 30, 57, 58, 59, 67, 68, 72, 77, 78, 83

Калущ, м. Івано-Франківської обл. 44, 57

Калущина 29, 44, 81-83

Кам'янець-Подільський, пов. 82

Камінне, с. Надвірнянського р-ну 40, 54, 55

Канада 7, 12

"Капелюх". *Див.* Гуменяк Дмитро

Капушак Микола Васильович ("Вітер") 52

Капушак Микола Олексійович ("Стен", "Степан", "Б-65") 58, 61-63, 73-76, 102

Карабін (Карабин) Юрій Васильович ("Крук") 49

Каратницький Михайло Юрійович ("Маяк") 46, 58, 73, 74

"Карий", зв. *Див.* Марко Юліан Кирилович

"Кармелюк", б-к. *Див.* Березицький Михайло Антонович

"Кармелюк", б-к. *Див.* Лопатчук Ілля

"Кармелюк", охор. *Див.* Стефурак Василь Петрович

"Кармелюк", стан. *Див.* Гатич Степан

Карпати, г. 11, 60

Карпатська Січ 80

Карпатська Україна 9

Карпатський, край (КК) ОУН. *Див.* ОУН, Карпатський крайовий провід

"Карпенко", б-к. *Див.* Березицький Михайло Антонович

"Карук", охор. *Див.* Сенко Йосип Константинович

Катеринославська, губ. 10

Кашуба Григорій Юрійович ("Смерека", "Гриць") 52

ГГБ (КДБ) 29, 54, 65, 66, 69, 70, 80
 Кемеровські, концтабори 79, 82
 Київ, м. 7, 11, 27, 29, 65
 Київська, губ. 10
 Київська, обл. 39
 "Кир". *Див.* Найдич Дмитро Васильович
 "Кисляк", б.-к. *Див.* Насадюк Микола Іванович
 Кімачук Федір Данилович 21
 Кировоградська, обл. 10
 Кісельов, ст. л.-т НКВД, кап. МГБ 13, 23, 32
 "Клевещ". *Див.* Гаврилюк Степан Данилович
 "Клим", окр. реф. СБ. зрадник. *Див.* Тучак Роман
 "Клим", охор. *Див.* Бабак Дмитро Михайлович
 "Клим", пров. *Див.* Слободян Степан Петрович
 Клименко О. О. 28
 Климончук Степан 47
 Клубівці, с. Тисменицького р-ну 46, 47
 Ключ, полонина 80
 Княгиницький Михайло Миколайович ("Ліс", "Заєць") 55, 61, 100
 "Коваленко". *Див.* Глум Миколай Федорович
 Когут Анна-Зиновія Володимирівна ("Калина", "Христя", "Н-2") 82
 Когут Федір Іванович ("Професор", "Лікар", "Берест", "Улас", "Богдан-Калина") 82, 84
 Когуч Павло Михайлович ("Павло") 45
 Козак Дмитро Григорович ("Цвірінчук", "Мирон") 49
 Козак Микола ("Смок") 31
 "Козак", б.-к. *Див.* Лопатчук Дмитро Андрійович
 "Козак", охор. 52, 79
 "Козак", охор. *Див.* Марусяк Микола Ілліч
 "Козак", рай. пров. *Див.* Петраш Ярослав Васильович
 Козакевич Михайло Матвійович ("Зелений", "Денис", "Боярин", "Султан", "Байденко") 43-50, 53, 55, 76
 Козаківка, с. Болехівської м-раді 30
 Колімицькі, концтабори 87, 88, 92
 Колісник Федір Володимирович (Дубовий Михайло Петрович, "Заболотний") 64, 65
 Колодіївка, с. Тисменицького р-ну 44
 Коломийська, округа ОУН. *Див.* ОУН, Коломийський окр. провід
 Коломийський, р-н Івано-Франківської обл. 44
 Коломийщина 19, 36, 77, 81
 Коломия, м. Івано-Франківської обл. 19, 32, 43, 50
 "Комар", охор. *Див.* Білусяк Роман Васильович
 Кондратьєв, ст. л.-т МГБ 64
 Кондратюк Д. В. ("Граб", "Стефко") 30
 Копачиківка, прис. с. Грабовець Богородчанського р-ну 68
 Корж Микола Іванович ("Сокіл") 29, 57-59, 73
 Корж Текля Гнатівна 39
 Корняк Іван Федорович ("Тихий") 68, 98
 "Корній", охор. *Див.* Саракун Василь Дмитрович
 "Короленко", б.-к. *Див.* Гусак Василь Семенович
 Коршівський (тепер в скл. Коломийського), р-н Станіславської обл. 51
 "Косич". *Див.* Федорів Петро Михайлович
 Косів, м. Івано-Франківської обл. 64, 82
 Косівський, р-н Івано-Франківської обл. 19, 50, 81
 Косівщина 81
 Космацький, ліс 26
 Космач, с. Косівського р-ну 11, 25, 26, 38, 92
 Костенко Арсеній Григорович, полк. МГБ 54, 56, 57, 60
 Костюк Іван Євстахович ("Степан") 67, 74, 75, 102
 Коцан Григорій ("Ліщина") 96
 Кравчук Петро Іванович ("Бук") 28
 Кравів, м. (Польща) 19
 "Крамаренко", надр. реф. СБ. *Див.* Ярицький Степан Дмитрович
 Красів, с. Миколаївського р-ну 82
 Красна, с. Надвірнянського р-ну 55
 Красний Яр, с-ще Томської обл. (Росія) 88
 Криве, с. Бережанського р-ну 14
 Кривець, с. Богородчанського р-ну 11, 21, 26, 30-32, 86, 87, 91
 Кривий Богдан Йосафатович 38
 Кринос, с. Галицького р-ну 29, 51, 52
 "Крим". *Див.* Іванішин Петро Михайлович
 Кричка, с. Богородчанського р-ну 33, 86, 87, 89
 "Крук", охор. *Див.* Громадюк Василь Михайлович

"Крук", охор. *Див.* Терешукун Нестор Михайлович
 "Крук", охор. *Див.* Шешурак Йосип Михайлович
 "Крук", рай. реф. СБ. *Див.* Карабін (Карабин) Юрій Васильович
 "Крук", стан. *Див.* Николін Ярослав Михайлович
 Крути, с. Ніжинського р-ну Чернігівської обл. 9
 Крюгер Ганс, гестапівець 11
 "Ксеня", маш. *Див.* Ващеба-Бабінчук Марія Степанівна
 Кубайка, с. Надвірнянського р-ну 55
 "Кудлатий". *Див.* Бардюк Володимир Іванович
 Кузів Василь Іванович ("Галайда", "Базь", "Чорнота") 54, 100
 Кузь Володимир ("Руслан") 97
 Кук Василь ("Леміш") 62
 Кулик Микола 7
 Кульб'як Іван Олексійович ("Грім") 84
 Купчак Михайло Дмитрович ("Беркут", "Гуцул") 91
 Купчаківка, прис. смт. Солотвин Богородчанського р-ну 19
 Куриків, с. Галицького р-ну 81
 Курилюк Іван Михайлович ("Іван", "Гармаш") 58, 73, 99
 "Курява", окр. пров. *Див.* Іванішин Петро Михайлович
 "Кучерявський". *Див.* Петраш Ярослав Васильович
 Л
 Лази, урочище 32
 Лазок, прис. с. Зелена Надвірнянського р-ну 81
 Лани, с. Галицького р-ну 53, 62
 Ланівці, с. Борщівського р-ну 64
 Ланчинечина 53, 55, 59
 Ланчинський (тепер в скл. Надвірнянського), р-н Станіславської обл. 41, 55, 59, 61, 66
 "Лебідь". *Див.* Верхняк Дмитро Кузьмич
 Левицька Віра ("Христя") 90
 "Левко", б.-к. *Див.* Бобик Василь Михайлович
 "Левко". *Див.* Стефурак Микола Юрійович
 "Левко". *Див.* Ганзюк Іван Павлович
 Легоняк Василь Михайлович ("Зелений", "Морозенко") 79
 Легоняк Іван ("Незламний") 96
 "Леміш". *Див.* Кук Василь
 Лемківщина 51
 Лепкий Богдан 22
 Лєсєва, с. Богородчанського р-ну 46, 49, 55, 57, 58, 71-74, 76
 "Лєсь", охор. *Див.* Остапів Петро Тимофійович
 "Лєтун", надр. реф. СБ. *Див.* Стефурак Микола Юрійович
 Липівка, с. Тисменицького р-ну 47
 "Ліс", б.-к. *Див.* Гунда Петро Семенович
 "Ліс". *Див.* Черевко Дмитро Іванович
 Лисак Степан Семенович ("Оле") 52
 Лисак, урочище 18, 64
 Лисецький (тепер в скл. Тисменицького), р-н Станіславської обл. 57
 Лисеччина 53, 57
 "Лисоня", ВО-3. *Див.* УПА-Захід, ВО-3 "Лисоня"
 Лівий Володимир Михайлович ("Йордан", "Роман Орлів", "Митар") 19
 "Ліда". *Див.* Шведюк Калина
 "Лікар". *Див.* Когут Федір Іванович
 "Ліс". *Див.* Княгиницький Михайло Миколайович
 Лісна Тарновська, с. Надвірнянського р-ну 18, 59, 65, 66
 "Лісовик", кер. техланки. *Див.* Парипа Василь Романович
 "Лісового", курні 50
 "Ліщина", зв. *Див.* Херманчук Параска Миколаївна
 "Ліщина". *Див.* Коцан Григорій
 Ловаги, хут. с. Небилів Рожнятівського р-ну 82
 Лова, с. Надвірнянського р-ну 40
 Лозовачі, урочище 35
 "Ломака". *Див.* Білусун Василь Михайлович
 Лопатчук Дмитро Андрійович ("Вітер", "Козак") 34, 63
 Лопатчук Ілля ("Кармелюк") 91
 Луги, прис. с. Маркова Богородчанського р-ну 61
 "Луговий", куш. *Див.* "Михась" ("Луговий")
 Лук'янівська, в'язниця 33
 Лукавець, р. 22
 Лукаш Володимир Миколайович 68
 Луква, с. Солотвинського р-ну. *Див.* Луквиця, с. Богородчанського р-ну
 Луквиця, р. 57
 Луквиця, с. Богородчанського р-ну 38, 39, 45, 46, 53, 84, 86, 87
 Луцак Степан Миколайович ("Хорт") 92
 Львів, м. 7, 10, 11, 15, 17, 19, 27, 30, 36, 42, 50, 51, 62, 66, 67, 69

Львівська, обл. 19, 43, 65, 68, 82, 83
 Любінець, урочище 12, 66, 85
 Людвигівський (згодом Соснівський, тепер у скл. Берез-
 нівського), р-н Рівненської обл. 12
 Ляхівці, с. *Див.* Підгір'я, с. Богородчанського р-ну
М
 "М. Б.". *Див.* Дяченко Михайло Васильович
 "М-24". *Див.* Заславський Богдан Семенович
 "Мавра", стан. *Див.* Верхоляк Катерина Іванівна
 Магаданські, концтабори 21, 33
 Магас Михайло Михайлович ("Полтавець", "Остапенко",
 "Сергій") 44, 52, 54-57, 59, 60
 Мадяри 12, 92
 Мазур Григорій ("Калинович") 14
 Мазурик Василь Федорович ("Олег", "Богдан") 52
 Майдан, с. Солотвинського р-ну. *Див.* Міжгір'я, с. Богород-
 чанського р-ну
 "Мак" 100
 "Максим", охор. 45
 "Максим". *Див.* Арсенич Микола Васильович
 Максимець, г., полонина 81, 90
 Максимець, прис. с. Зелена Надвірянського р-ну 74
 Максимець, с. Надвірянського р-ну 63, 80
 Мала Тур'я, с. Долинського р-ну 7, 13
 "Малий", кур'єр. *Див.* Смарж Іван
 Малиновище, полонина 12
 Мамоненко, нач. РВ УНКВД 20
 Манява, с. Богородчанського р-ну 7, 14, 15, 17-19, 25, 29,
 30, 34-37, 42, 54, 60-65, 69, 78, 79, 85, 87, 89-91
 Манявка, р. 69
 Мариневич Іван Олексійович 38
 Мариневич Марія Іванівна ("Зоря") 38
 "Марійка", друк. *Див.* Свідрук Марта Іванівна
 "Марійка", маш. *Див.* Огера Марія
 "Марія", маш. окр. друк. *Див.* Стурко Софія
 "Марко Боеслав". *Див.* Дяченко Михайло Васильович
 Марко Юліан Кирилович ("Карий") 81
 "Марко". *Див.* Борушак Іван
 "Марко". *Див.* Савчук Іван Дмитрович
 Маркова, с. Богородчанського р-ну 7, 18, 25, 29, 30, 34, 35,
 38, 42, 60-62, 64, 65, 69, 79, 85, 91
 Марковецький Юрій Антонович ("Промінь") 65-68, 74, 76,
 104, 105
 "Марта". *Див.* Німа Марія
 "Мартин", охор. *Див.* Шкрібляк Іван Михайлович
 Марусяк Микола Іліч ("Козак") 86, 87
 Марцінівка, передм. м. Стрий 20
 Марчак Йосип Іванович ("Гриць", "Береза") 52
 Масляк Михайло Андрійович ("Вихор") 47
 Матвейко Ганна Михайлівна. *Див.* Попович-Матвейко Ган-
 на Михайлівна
 Махно Нестор 10
 Мацюк Василь Федорович ("Ігор", "Барон", "К-30") 58, 73,
 74, 76
 Маяк, кап. КГБ 69
 "Маяк", рай. реф. проп., надр. пров. *Див.* Каратницький
 Михайло Юрійович
 МВД (МВС) 13, 21, 24, 29, 33, 36, 39, 40, 54, 64, 65, 69, 70,
 79, 87
 МГБ (МДБ) 11, 13-17, 19-26, 28-35, 37-40, 42-54, 56-65, 67-
 69, 73, 75, 76, 78-82, 84-88, 90, 92, 104, 105
 Мельник Василь Іліч ("Ярема", "Чорнота", "Василько") 84,
 85, 100
 Мельник Ганна Михайлівна. *Див.* Павлушинська-Мельник
 Ганна Михайлівна
 Мельник Іван ("Залізняк") 100
 Мельник Катерина 37
 Мельник Петро Васильович ("Хмара", "П-44") 40, 54, 55, 59,
 61, 80, 83, 100
 Мельничук Петро Юрійович ("Зайчик", "Звіряток") 64, 99
 Мельничук Василь Дмитрович ("Остап", "18-75", "С-66",
 "505") 51
 "Месники", вд., сотня, курні 43, 45, 55, 58, 71, 72
 Микицей Василь Степанович ("Бук") 56, 73, 76
 "Микола". *Див.* Арсенич Микола Васильович
 Миколаївський, р-н Львівської обл. 82
 "Микольцо". *Див.* Небилівський Микола Миколайович
 "Милий", охор. *Див.* Холта Петро Григорович
 Милуваня, с. Тисменицького р-ну 41

"Мирон", кур'єр. *Див.* Федорняк Володимир Семенович
 "Мирон". *Див.* Козак Дмитро Григорович
 "Митар", кр. реф. СБ. *Див.* Лівий Володимир Михайлович
 Михайлів Богдан ("Богдан") 59
 Михайло ("Явір") 59
 "Михайло". *Див.* Арсенич Микола Васильович
 Михайлюк Василь Федорович ("Орлик") 78, 91
 Михайлюк Петро ("Богдан") 48
 "Михась" ("Луговий") 48
 Міжгір'я, с. Богородчанського р-ну 11, 27, 28, 92
 "Місько", рай. реф. СБ. *Див.* Янишевський Михайло
 Молодків, с. Надвірянського р-ну 41, 79, 80, 91
 "Молот". *Див.* Бідашук Іван
 Монастирський Дмитро Петрович ("Дунай") 89
 Монастирський Михайло ("Гонта") 90
 Монастирський Степан Іванович ("Роман", "Орел") 18, 33,
 35, 40, 41, 64, 71, 79, 87, 95
 Монастирський Юрій Дмитрович ("Степ") 18, 22, 23, 34, 35
 Монастирний Провал, урочище 46
 Монастирчани, с. Богородчанського р-ну 22-24, 63, 68
 Мордовія (Росія) 103
 Мордовські, концтабори 18, 21, 66, 79, 80, 81, 83
 Мороз Володимир 15
 "Мороз", рай. пров. 81
 "Морозенко", б.-к. *Див.* Легоняк Василь Михайлович
 "Морозенко". *Див.* Зварич Василь Федорович
 "Морозенко". *Див.* Скринтович Іван Антонович
 "Моряк", б.-к. *Див.* Белей Дмитро Степанович
 Москалі. *Див.* Росіні
 Москалівка (тепер у складі м. Косів), с. 64
 "Москва", ПЗК 20
 Мостиський Богдан Іванович ("Вершник", "Б. Подоляк") 72
 Мосюк Василь Іліч 21, 28
 "Музика". *Див.* Головатий Василь Степанович
 "Музика". *Див.* Твердохліб Микола Дмитрович
Н
 "Н-2". *Див.* Гогут Анна-Зіновія Володимирівна
 Надвірна, м. Івано-Франківської обл. 8, 18, 21, 63, 65, 66,
 67, 72, 79, 83, 88
 Надвірянський, надр.-н ОУН. *Див.* ОУН, Надвірянський
 надр. провід
 Надвірянський, р-н Івано-Франківської обл. 17, 18, 23, 25,
 29, 33, 35, 40, 41, 44, 54, 55, 59, 61, 63, 65, 67, 72, 74,
 79-85, 90, 95
 Надвірянщина 17, 18, 23, 25, 27, 33-35, 40, 41, 54, 55, 59,
 61-65, 67, 79, 81-84, 90, 91
 "Надрага Олесь". *Див.* Хименець Олекса Семенович
 "Насм". *Див.* Венгрин Микола Григорович
 Найбекер Адам Рудольфович ("Верховинець") 17, 29, 95
 Найдч Дмитро Васильович ("Кир", "Шварно") 53-62, 76, 100
 Нараївка, с. Галицького р-ну 18, 66
 Насадюк Микола Іванович ("Кисляк") 65, 66
 Настасюк Микола Ігатович ("Чорнуус", "Волончук", "Ром-
 ко") 59, 60, 100
 "Настя Черемшина". *Див.* Свідрук Марта Іванівна
 Небилів, с. Рожнятівського р-ну 82, 84
 Небилівчик Микола Миколайович ("Микольцо", "Оріх") 58,
 74-76
 "Недобийко", кур. *Див.* Соколовський Олексій Якович
 "Незнаний", охор. *Див.* Гуцуляк Михайло Дмитрович
 Нечаєв, полк. МГБ 54
 "Нечай", маш. *Див.* Тимчук Юрій Іванович
 "Нечай", надр. пров. 81
 "Нечуй-Нечученко", к.-р дес. гр. *Див.* Деба Михайло
 Нивочин, с. Богородчанського р-ну 53, 73, 74
 Нивочинський, ліс 73
 Нижнів, с. Тлумецького р-ну 48
 Нижній Березів, с. Косівського р-ну 19
 Николін Ярослав Михайлович ("Крук", "Дуб", "Славко") 86
 Німа Марія ("Марта") 83
 Німецька, поліція 68
 Німецькі, тюрми 14
 Німецьчина 10, 20
 Німці 12, 92
 НКВД (НКВС) 10, 11, 13, 16, 17, 21, 29, 65, 71, 72, 73, 77,
 89, 92
 НКГБ 16, 17, 20
 Новий Ульм, м. (Німецьчина) 9
 Норильські, концтабори 21, 72, 92

Нью-Йорк, м. (США) 12
 Нямодомський, р-н Архангельської обл. (Росія) 13
О
 Обрубанський Ярослав Дмитрович ("Яркий") 80, 85
 Огера Марія ("Марійка", "Славка") 19, 22, 55, 56, 75-77
 Огороднік В. 19, 32, 43
 Одеса, м. 10
 "Оксана", маш. окр. пров. *Див. Абрам'юк Ольга Василівна*
 "Олег", к-р. *Див. Оленюк Михайло Дмитрович*
 "Олег", охор. *Див. Лисак Степан Семенович*
 "Олег", охор. *Див. Мазурик Василь Федорович*
 Олександрівський, р-н Кіровоградської обл. 10
 "Олені", старш. школа УПА 13, 83
 "Оленка", *Див. Шведюк Калина*
 Оленюк Михайло Дмитрович ("Ігор", "Олег") 72
 "Олесь Надрага". *Див. Хименець Олекс Семенович*
 "Олесь", надр. тех. реф. 58
 Олеша, с. Тлумацького р-ну 48
 Олещин, с. Тлумацького р-ну 49
 Олійник Іван 90
 "Ольга", реф. УЧХ. *Див. Голівінська Ольга Степанівна*
 Омська, обл. (Росія) 54, 88
 Оніщук Василь 8, 91, 94
 Оніщук Ганна 10, 91
 Онуфрак Василь Дмитрович ("Верещак") 35
 Онуфрак Іван Васильович ("Горліс") 81
 Онуфрак Онуфрій Васильович ("Орест", "Держак", "0-30") 67, 104, 105
 Організація. *Див. ОУН*
 "Орел", б-к, рай. реф. проп. *Див. Монастирський Степан Іванович*
 "Орел", пров. *Див. Вацеба Григорій Васильович*
 "Орест". *Див. Онуфрак Онуфрій Васильович*
 "Оріх". *Див. Небіловий Микола Миколайович*
 "Орко", охор. *Див. Громадюк Василь Михайлович*
 "Орленко". *Див. Сенчак Василь Степанович*
 "Орлик", куц. *Див. Глуханюк-Дудчак Дмитро Семенович*
 "Орлик", куц., рай. госп. *Див. Михайлюк Василь Федорович*
 "Орліс Роман". *Див. Лівий Володимир Михайлович*
 Орлов-Орленко Іван 10
 "Остап", б-к, зв. *Див. Іванків Степан Михайлович*
 "Остап", сл. надр. реф. СБ. *Див. Мельничук Василь Дмитрович*
 "Остапенко", зрадник. *Див. Магас Михайло Миколайович*
 Остапів Петро Тимофійович ("Лесь") 56
 Острина, с. Тлумацького р-ну 47, 48
 Острів, с. Галицького р-ну 81
 Отинійський (тепер у скл. Коломийського), р-н Станіславської обл. 48, 49
 Отинійський, рай. провід ОУН. *Див. ОУН, Отинійський рай. провід*
 Отинійщина 48, 49
 ОУН 7, 9-16, 18, 19, 22-27, 29, 31-47, 49, 50, 53, 56, 58-62, 64, 65, 67-69, 71-74, 76-82, 84-90, 92, 99, 102
 ОУН, 2-ий ВЗ 19
 ОУН, 3-ий ВЗ 19
 ОУН, Бродівський пов. провід 16
 ОУН, Буковинський окр. провід 41
 ОУН, Ворохтянський куц. провід 84
 ОУН, Дрогобицький окр. провід 41
 ОУН, Єзупільський, рай. провід 45
 ОУН, Закарпатський окр. провід 41
 ОУН, ЗЧ 34, 51, 52
 ОУН, Калуський надр. провід 29
 ОУН, Калуський окр. провід 29, 41, 44, 81, 84
 ОУН, Карпатський крайовий провід 13, 18-20, 28-30, 41-44, 50, 51, 59, 60, 62, 64, 66, 68, 69, 74, 80, 82, 83, 101, 104
 ОУН, Коломийський окр. провід 41, 51, 81
 ОУН, кр. провід "Поділля" 43, 51
 ОУН, Надвірнянський надр. провід 41, 44
 ОУН, Отинійський рай. провід 48, 49
 ОУН, північна похідна група 14
 ОУН, похідні групи 34
 ОУН, Провід 12, 14, 19, 62, 83, 89
 ОУН, СБ 7, 10, 12-16, 18, 20, 22, 24-26, 28-32, 34-39, 41-49, 51, 53, 55-57, 59-61, 63, 65-67, 69-73, 75-79, 83, 84, 86-88, 90, 91, 95, 96, 99, 102, 104, 105
 ОУН, Снітинський пов. провід 77

ОУН, Станіславський надр. провід 29, 41, 44-46, 51, 52, 54
 ОУН, Станіславський окр. провід 19, 20, 27, 41-44, 50, 51, 55, 74, 81
 ОУН, Тлумацький надр. провід 41, 44, 51
 ОУН, Юнацтво 9, 29, 83
 Оунівці. *Див. ОУН*
 Охтирка, м. Сумської обл. 54
П
 П., з с. Кричка 33-35
 "П'єр". *Див. Федорів Петро Михайлович*
 "П-44". *Див. Мельник Петро Васильович*
 Павелче, с. *Див. Павлівка, с. Тисменицького р-ну*
 Павлівка, с. Тисменицького р-ну 40, 45
 "Павло", надр. орг. реф. *Див. Когуч Павло Михайлович*
 Павлушинська-Мельник Ганна Михайлівна 68, 70
 Павлушинський Йосип Михайлович ("Богдан") 18, 20, 24, 36, 39-41, 66, 68-71, 98
 Паляниця (Полянниця), с. Яремчанської м/ради 54, 58, 62
 Панич, урочище 90
 Парипа Василь Романович ("Лісовик") 45
 Пасічна, с. Надвірнянського р-ну 23, 61, 65, 84, 85
 Пастельняк С., май. МДБ 16
 Пащикова Поляна, місц. 53
 Перегінське, смт. Рожнятівського р-ну 81, 87
 Перегінський (тепер в скл. Рожнятівського), р-н Станіславської обл. 57, 84
 "Переправа", аг. справа МГБ 43, 50, 62
 Петер Зиновій Константинович ("Тиміш") 74, 75, 102
 Петер Конstantин Кирилович ("Гонта", "Сокіл") 49, 67, 68, 74-78, 84, 101, 102
 Петранецький, ліс 77
 Петраш Ярослав Васильович ("Кучерявський", "Козак") 48
 Петрилів, с. Тлумацького р-ну 13, 47
 Петро 94
 "Петро", охор. *Див. Білусяк Петро Миколайович*
 "Петро". *Див. Твердохліб Микола Дмитрович*
 Пжелука, г. 34
 ПЗУЗ 31
 Пилип'юк Павло Васильович ("Голуб") 79
 "Пилип", охор. *Див. Якубів Василь Михайлович*
 Пилип Бориський, с. Томашпільського р-ну Вінницької обл. 68
 Пилипчук Ярослав ("Славко") 100
 Пилля, с. Тиврівського р-ну 19
 "Північ". *Див. Твердохліб Микола Дмитрович*
 Піги, урочище 40
 Підбрідська, урочище 17
 Підгір'я, с. Богородчанського р-ну 55, 74
 Підгірці (тепер у скл. м. Калуш), с. 44
 "Підкарпатський", курінь 57, 72
 Підпечари, с. Тисменицького р-ну 67
 Підмеречек, г. 34
 "Пімста", кур'єр. *Див. Смарж Іван*
 "Пімста". *Див. Свідрук Мирон Іванович*
 "Пісня", б-к. *Див. Ганзюк Іван Павлович*
 "Пласт", скаут. орг. 71
 Плоска, полонина 81
 Пнів, с. Надвірнянського р-ну 65, 84
 Повстанська армія Махна 10
 "Поділля", кр. пров. ОУН. *Див. ОУН, кр. провід "Поділля"*
 "Подольа Б.". *Див. Мостиський Богдан Іванович*
 Полеський, г. 84
 Полісся 12
 Поліська Січ 12
 "Полтавець", охор. *Див. Василь ("Цилик", "Полтавець")*
 "Полтавець", рай. проп. *Див. Магас Михайло Миколайович*
 Полтавська, обл. 9
 Полтавський, пов. 9
 Полтавщина 39
 Польська, армія (військо) 8, 12, 13, 40, 71
 Польська, держава. *Див. Польща*
 Польські, тюрми (в'язниці) 10, 14, 19, 40
 Польща 8, 10, 20, 49, 51, 52, 91
 Поляки 89
 Поплавники, с. Галицького р-ну 47
 Попович-Матвейко Ганна Михайлівна ("Ружа") 59, 60, 65, 83, 84, 88
 Пороги, с. Богородчанського р-ну 9, 11, 17, 23, 63, 86, 87, 90
 Посіч, с. Тисменицького р-ну 72, 74
 "Потоп", б-к. *Див. Синяк Дмитро Юрійович*

Потічний Петро, проф. 7
 Прибиловський Володимир Володимирович ("Гордий", "Залізник") 84
 Приймак Василь Дмитрович ("Бистрий") 91, 94, 102
 Приймак Дмитро Петрович ("Верховинець") 63, 64, 99
 Прикарпаття 10, 17, 42, 44, 49
 Принадний Дмитро ("Галайда") 15
 "Промінь", надр. пров. *Див.* Черевко Дмитро Іванович
 "Промінь", стан., куш. *Див.* Марковецький Юрій Антонович
 Пронь Василь Дмитрович ("Богдан", "Спец") 73, 74
 "Просвіта", т-во 9, 10, 94
 "Професор". *Див.* Когут Федір Іванович
 "Прут", кур. *Див.* Вацук Павло
 Пулик Ярослав Петрович ("Білий", "Бистрий", "Степовий") 84
 Пшеничники, с. Тисменицького р-ну 46
Р
 "Р-61". *Див.* Янишин Юрій Дмитрович
 Радча, с. Тисменицького р-ну 82
 Радянський Союз. *Див.* СРСР
 Радянські, тюрми 14
 Раковець, с. Богородчанського р-ну 8-11, 13, 14, 17-27, 30-33, 36-40, 42, 66, 71, 91, 92
 Ральченко, ст. л-т МГБ 63
 Рафайлів, с. *Див.* Бистриця, с. Надвірнянського р-ну
 Ребрик Іван Михайлович ("Тарас") 54, 99
 Рев'юк Теодор Михайлович ("Дорошенко") 47
 Речиця, с. Томашівського пов. Люблінського в-ва (Польща) 14
 Решетилівський, р-н Полтавської обл. 9
 "Рибак", к-т б-ки. *Див.* Гуменяк Василь Олексійович
 Рибне, с. Тисменицького р-ну 74
 "Риня", охор. *Див.* Дронів Дмитро Іллів
 "Ристриченко". *Див.* Боровець Тарас (Максим) Дмитрович
 Рівне, м. 9, 11
 "Рідний", охор. *Див.* Сисак Василь Дмитрович
 "Різнун", сот., кур. *Див.* Андрусак Василь Васильович
 "Різна", вд., сотня 57, 81
 "Різьбяр". *Див.* Андрусак Василь Васильович
 "Рінь", куш. *Див.* Семенів Яків Іванович
 Ріппа, г. 29
 Ріпний, прис. с. Старуна Богородчанського р-ну 23
 Рогатиський, р-н Івано-Франківської обл. 29
 Рогів Варвара Василівна 36
 Рогів Дмитро Васильович ("Зуб") 18, 21, 23, 36, 37, 60-63, 68-71, 74, 81, 84, 85, 88, 97, 98
 Рогів Іосип 89
 Рогів Марія Василівна 36
 Рогів Михайло Олексійович ("Сирота", "Ярема") 60, 61, 63, 99
 Рогів Олена Василівна 36
 Рогів Параска Василівна 14, 89
 Рогів Роман Іосипович 7, 14, 15, 37, 89, 91, 103
 Рогів Юстина Василівна 36, 37
 Рогів-Смеречук Мотрина Василівна 36
 Рожаниця Руська, с. Горлицького пов. (Польща) 51
 Рожнятів, смт. Івано-Франківської обл. 29
 Рожнятівський, р-н Івано-Франківської обл. 19, 81, 82, 84
 Розумівка, с. Олександрівського р-ну 10
 Рокитнянський, р-н Київського обл. 39
 "Роланд", легіон ДУН 40, 77
 "Роман Орлів". *Див.* Лівий Володимир Михайлович
 "Роман". *Див.* Монастирський Степан Іванович
 Романів Петро Іванович ("Триш") 58, 60, 61, 74-76, 102
 Романківці, с. Сокирянського р-ну 64
 Романюк Михайло Васильович 16
 Романюк Михайло Дмитрович ("Бук", "Степан") 56, 73, 99
 "Ромб". *Див.* Янишин Юрій Дмитрович
 "Ромко", охор. *Див.* Скриптович Ігор Степанович
 "Ромко", охор. *Див.* Яцків Іван Миколайович
 "Ромко", реф. СБ. *Див.* Настасюк Микола Гнатович
 Росльня, с. Богородчанського р-ну 11, 28, 38, 39, 86, 88, 92
 Росія 20, 54
 Росіяни 38, 61, 92
 РРФСР 13, 33
 Рудки, м. Львівської обл. 68
 "Рука". *Див.* Попович-Матвейко Ганна Михайлівна
 Румунія 20, 40, 54
 Русів, с. Снятинського р-ну 9
 Рущина, полонина 8
 Рябов, зам. нач. РВ УНКВД 20

С
 С., з.с. Раковець 32
 "С-66". *Див.* Мельничук Василь Дмитрович
 Сабуров Олексій, май. НКВД 16
 Савчак Василь ("Сталь") 101
 Савчин Микола Іванович ("Соловей", "Славо") 45
 Савчук Іван Дмитрович ("Марко", "Голуб", "Явір") 65, 84
 Савчук Михайло Дмитрович ("Чиж", "Ч-36") 41, 42, 45
 "Сагайдачний". *Див.* Бардюк Володимир Іванович
 Саджава, с. Богородчанського р-ну 58, 71, 72
 Саджава, с. Надвірнянського р-ну 58
 Саджавські Лазі, урочище 75
 Сакулч Петро Іванович 21
 Салатрук, р. 90
 Салатручів, потік 90
 Самуляк Євген Петрович ("Данко") 46
 Сандига Василь ("Чайка") 43
 Сапїжак Євдокія 91
 Саракун Василь Дмитрович ("Корній") 48
 "Сатурн". *Див.* Шеванюк Василь Андрійович
 СБ ОУН. *Див.* ОУН, СБ
 Свідрук Марта Іванівна ("Настя Черемшина", "Марійка") 64, 66, 67, 104, 105
 Свідрук Мирон Іванович ("Пімста", "Завзятий", "Вільшенко") 18, 59, 60, 64-66, 71, 84
 "СД-5". *Див.* Гриншак Лука Михайлович
 Северин Іван ("Скригун") 15
 Семаківці (тепер у усл. с. Тустань), с. Галицького р-ну 47
 Семанів Іосип ("Сміливий", "Смілий") 67, 104, 105
 Семенів Яків Іванович ("Дуб", "Удуд", "Рінь") 33, 54, 78, 86, 87
 Сенежук Петро ("Чорнобривий") 22
 Сенчак Василь, дідо 8, 13, 23
 Сенчак Василь Степанович ("Орленко", "Ворон") 7-15, 17-20, 22-28, 30, 32-42, 55-57, 61, 63, 70, 71, 75-79, 86-88, 92, 93
 Сенчак Ганна Михайлівна ("Галина") 11, 94
 Сенчак Дмитро Михайлович ("Дружечик", "Чорний") 8, 11, 28, 71, 93
 Сенчак Іван 22
 Сенчак Іван Михайлович 7, 11, 14, 19, 20, 22, 24-26, 33, 36-38, 42, 66, 71
 Сенчак Іван Степанович 7, 8, 12, 13, 30, 39, 93
 Сенчак Марія Василівна 8, 93
 Сенчак Микола Степанович 8, 93
 Сенчак Михайло Данилович 9, 10, 94
 Сенчак Михайло Степанович 8, 93
 Сенчак Степан Григорович 8, 93
 Сенчак Степан Михайлович 20, 30, 31, 39, 42, 66, 95
 Сенько Іосип Костянтинович ("Карук") 46
 "Сергій", аг. МГБ, кер. АБГ. *Див.* Марас Михайло Миколайович
 Сергійчук Володимир 17, 44, 49
 Середюк Петро Васильович ("Дон") 56, 77, 78
 Середюк Юрій Васильович 56, 78
 Серов І., нарком 13
 Сибір 13, 36, 73, 75
 Сивуля, г. 8, 81
 "Сивуля", курінь 21, 23, 36, 72
 Сидор Василь ("Шелест") 83
 Синьків, с. Заліщицького р-ну 83
 Сіняк Дмитро Юрійович ("Дяченко", "Потан") 80
 Сінячка, г. 25
 "Сирота". *Див.* Рогів Михайло Олексійович
 Сисак Василь Дмитрович ("Рідний") 47
 "Сівач". *Див.* Федорів Петро Михайлович
 "Сірі", сотня 53
 "Сірко", б-к 73
 "Січ", т-во 11
 "Скажені", курінь 77
 Скиданюк Яків Васильович ("Дуб") 90
 Скит, г., урочище 40, 78
 Скляр Микола ("Чорний Ворон") 10
 "Скригун", окр. реф. СБ. *Див.* Северин Іван
 Скриптович Євген Антонович ("Славо", "Чорнота") 46
 Скриптович Іван Антонович ("Морозенко", "Зенко") 14, 15, 41, 78
 Скриптович Ігор Степанович ("Ромко") 44
 Скрипник Дмитро Дмитрович ("Шпак", "Байда") 35, 64, 99
 "Славка", маш. *Див.* Огера Марія

"Славка", сотня 20
 "Славо", б-к. *Див.* Волощук Євген Васильович
 "Славо", зв. 76
 "Славо", охор. 48
 "Славо", охор. *Див.* Савчин Микола Іванович
 "Славо", рай. пров. *Див.* Скриптович Євген Антонович
 "Славо", стан. *Див.* Николін Ярослав Михайлович
 "Славо". *Див.* Пилигчук Ярослав
 "Славобор". *Див.* Дяченко Микола Васильович
 Слепов, май. МГБ 54
 Сливка Л. 8
 Сливка Р. 8
 "Слід". *Див.* Шеванюк Василь Андрійович
 Сліпий Йосип, патріарх 92
 Слободян Микола Михайлович ("Тарас") 49
 Слободян Степан Петрович ("Клим", "Ефрем", "05", "12") 82, 83, 101
 Смарж Іван ("Малий", "Пімста") 51
 "Смерека", охор. *Див.* Кашуба Григорій Юрійович
 Смеречук Мотрина Василівна. *Див.* Рогів-Смеречук Мотрина Василівна
 "Смертоносці", курінь 47
 СМЕРШ 8, 54
 "Сміливий", охор. *Див.* Семанів Йосип
 "Смок", кр. реф. СБ. *Див.* Козак Микола
 Снятин, м. Івано-Франківської обл. 59, 77
 Снятинський, пов. Станіславського в-ва 9
 Снятинський, р-н Івано-Франківської обл. 57
 Снятинщина 77
 Совети. *Див.* Більшовики
 Содоль Петро 15
 Сокальщина 15
 Сокирянський, р-н Чернівецької обл. 64
 "Сокіл", куш. *Див.* Жидун Василь Іванович
 "Сокіл", май., окр. пров. *Див.* Петер Констянтин Кирилович
 "Сокіл", пор., рай. пров. *Див.* Корж Микола Іванович
 "Сокіл", т-во 77
 Соколовський Олексій Якович ("Недобийко") 47
 "Соловей", рай. пров. *Див.* Дерев'яно Степан
 "Соловей". *Див.* Савчин Микола Іванович
 "Соловейко", куш. 45
 Солотвин, смт. Богородчанського р-ну 7, 11, 14, 19, 20, 22-26, 33, 34, 36-38, 40, 42, 45, 46, 64, 66, 67, 69-71, 86, 89, 90, 91, 105
 Солотвинський (тепер у скл. Богородчанського), р-н Станіславської обл. 11, 14, 17, 18, 20, 22, 23, 26-31, 33, 35, 38-41, 45, 53, 60, 61, 63, 66, 67, 74, 76, 77, 79, 82, 84-86, 91, 92
 Солотвинщина 11, 13-15, 17, 18, 27, 28, 32, 35, 40-42, 64, 67, 78-80, 87, 89-91, 95, 104, 105
 "Сорока", б-к. *Див.* Іванків Іван Михайлович
 "Спец", б-к. *Див.* Пронь Василь Дмитрович
 СРСР 7, 10, 13, 21, 31, 38, 39, 43, 50, 70
 Сталіно (тепер м. Донецьк), м. 19
 "Сталь", кр. орг. реф. *Див.* Савач Василь
 Станімир, г. 81
 Станіславів, м. *Див.* Івано-Франківськ, м.
 Станіславська, в'язниця 44, 88
 Станіславська, округа ОУН. *Див.* ОУН, Станіславський окр. провід
 Станіславське, в-во 8
 Станіславський, надр-н ОУН. *Див.* ОУН, Станіславський надр. провід
 Станіславський, ТВ-22 "Чорний ліс". *Див.* УПА-Захід, Станіславський ТВ-22 "Чорний ліс"
 Станіславщина (Станіславщина). *Див.* Івано-Франківщина
 Станіслав, м. *Див.* Івано-Франківськ, м.
 Станіславська, обл. *Див.* Івано-Франківська, обл.
 Станіславський (Станіславський), р-н Станіславської обл. 43, 45, 49, 50, 52
 Стара Гута (тепер у скл. с. Гута), с. Богородчанського р-ну 91
 Старий Лисець, с. Тисменицького р-ну 72, 82
 Старий Угрінів, с. Калуського р-ну 58, 72, 83
 Старі Богородчани, с. 72, 73
 Старі Скоморохи, с. Галицького р-ну 28
 Старуна, с. Богородчанського р-ну 17, 21-23, 28, 39
 Сташко Іван Васильович ("Гук", "Г-40", "Я-14") 54-56, 58, 73, 76, 77, 99

"Степ", б-к. *Див.* Монастирецький Юрій Дмитрович
 "Степ", охор. 87
 "Степ", стан., куш., реф. проп. *Див.* Капушак Микола Олексійович
 "Степан", охор. *Див.* Костюк Іван Євстахович
 "Степан", охор. *Див.* Романюк Микола Дмитрович
 "Степан". *Див.* Капушак Микола Олексійович
 Степлаг, концтабір 21, 79
 "Степовий", стан. *Див.* Пуляк Ярослав Петрович
 "Степового", курінь 50
 Стефанік Василь 9
 "Стефко", охор. *Див.* Кондратюк Д. В.
 Стефурак Василь Петрович ("Кармелюк") 57
 Стефурак Микола Юрійович ("Бистрий", "Левко", "Летун") 41, 90, 91
 Стінка, ліс 45
 Стрибки (істребки, ІБ, ГОГП) 22, 24, 38, 39, 90
 Стрий, м. Львівської обл. 20, 31, 33, 36, 60, 61, 72
 Стримба, с. Надвірнянського р-ну 85
 "Стріла", сотня 40
 Струпків, с. Коломийського р-ну 49
 Стурко Софія ("Марія") 28
 "Суліма". *Див.* Ващеба Григорій Васильович
 "Султан". *Див.* Козаків Микола Матвійович
 Сумська, обл. 54
 Сумлик Федір Тимофійович 23
 Сухий, урочище 60
 Східні області України. *Див.* Україна, східна
 "Східняк", аг. МГБ. *Див.* Козаків Микола Матвійович
 Східняки. *Див.* Українці, східні
 "Сян", ВО-6. *Див.* УПА-Захід, ВО-6 "Сян"
 "Сян", охор. *Див.* Голей Богдан Іванович
 Сяноцький, пов. (Польща) 52
Т
 "Т-48", підп. 36
 Тайшетські, концтабори 21
 "Тарас Бульба". *Див.* Боровець Тарас (Максим) Дмитрович
 "Тарас", охор. *Див.* Ребрик Іван Михайлович
 "Тарас", охор. *Див.* Слободян Микола Михайлович
 "Тарас", рай. пров. *Див.* Гуменюк Юрій Михайлович
 "Тарас". *Див.* Боровець Тарас (Максим) Дмитрович
 Татарів, с. Яремчанської м/ради 40
 ТВ-21 "Гуцульщина". *Див.* УПА-Захід, ТВ-21 "Гуцульщина"
 ТВ-22 "Чорний ліс". *Див.* УПА-Захід, Станіславський ТВ-22 "Чорний ліс"
 Твардовський Іван Дмитрович 21
 Твердохліб Дмитро 13
 Твердохліб Микола Дмитрович ("Музика", "Петро", "Північ", "Грім", "24", "311", "401", "090") 13, 18, 30, 34, 35, 50, 59, 65, 69, 78, 80-84
 Телешівка, с. Рокитнянського р-ну 39
 Терешкін Нестор Михайлович ("Крук", "Ярема") 46
 Тернопіль, м. 64, 68
 Тернопільська, обл. 14, 19, 38, 64, 81, 83
 Тернопільщина 83
 "Тетяна", маш. *Див.* Духових Текля Микитівна
 Тиврівський, р-н Вінницької обл. 19
 "Тиміш", охор. *Див.* Петер Зіновій Констянтинів
 Тимчук Юрій Іванович ("Нечай") 7, 49, 55, 58, 71, 73, 74, 76, 78, 102
 "Тиса", пом. стан., стан. *Див.* Винник Роман Гаврилович
 Тисменицький, р-н Івано-Франківської обл. 40, 41, 43-47, 49, 50, 52, 67, 72, 82
 Тисмениця, м. Івано-Франківської обл. 44, 46, 47, 68
 Тисменичани, с. Надвірнянського р-ну 41
 Тисмениччина 46
 Титов, рай. суддя 39
 "Тихий", б-к. *Див.* Корняк Іван Федорович
 Тлумацький, надр-н ОУН. *Див.* ОУН, Тлумацький надр. провід
 Тлумацький, р-н Івано-Франківської обл. 13, 47-49, 72
 Тлумащина 29, 41, 43, 46-48, 51, 52, 73, 90
 Томська, обл. (Росія) 88, 89
 Топільське, с. Рожнятівського р-ну 19
 Торонто, м. (Канада) 7, 15, 29, 30, 50, 65, 66, 69
 "Тугар", рай. реф. проп. 67
 Тустань, с. Галицького р-ну 47
 "Туча", сот. 14
 Тучак Роман ("Клим"), зрадник 36

Тюменська, обл. (Росія) 33
 Тязів, с. Тисменицького р-ну 52
У
 УВО 19, 68
 УГА 8, 9
 УГВР 30
 Угорські, війська 10
 Угринів, с. Тисменицького р-ну 46
 "Удуд". Див. Семенів Яків Іванович
 Україна 7, 9, 14, 20, 28, 34, 36, 42, 46, 71, 82, 83
 Україна, західна 10, 88
 Україна, східна 39, 46, 74
 Українська, держава 8
 Українська, поліція (УДП) 12, 26, 45, 68, 70, 95
 Українське вільне козацтво 10
 Українці (українське населення) 14
 Українці, східні 74
 "Улас". Див. Когут Федір Іванович
 УНА 12
 УНР 8, 10
 УНР, Армія 8, 9, 68, 91
 УНРА 12
 УНС 40, 54, 57, 71, 72, 77, 81
 УПА 7, 8, 12, 13, 15, 16, 20, 26, 29, 33, 35, 36, 40, 45, 48-50, 53, 55, 57, 63, 64, 70-72, 76, 77, 80, 81, 83, 85, 89, 91
 УПА-Захід 13, 30, 68
 УПА-Захід, ВО-3 "Лисоня" 64
 УПА-Захід, ВО-4 "Говерля" 13, 15, 30, 33, 83
 УПА-Захід, ВО-6 "Сян" 14
 УПА-Захід, Станиславський ТВ-22 "Чорний Ліс" 21, 23, 33, 36, 40, 45, 47, 49, 53, 54, 57, 71, 72, 77, 80, 81
 УПА-Захід, ТВ-21 "Гуцульщина" 40, 54
 УРСР 13, 14, 16, 17, 25, 27, 35, 43, 50
 УСС 9
 УЧХ 91
Ф
 Феданко Володимир ("Чорноморець") 105
 Федорище, г. 59
 Федорів Петро Михайлович ("Косич", "П'єр", "Сіва", "Дальнич") 14
 Федорняк Володимир Семенович ("Мирон") 51
 Федюшка Петро Якимович ("Комар", "Брюс", "Кармелюк", "Готур", "Ка-ро", "Автор", "737") 28, 29
 Фесюк Михайло Петрович ("Чумак") 67, 104, 105
 Фітків, с. Надвірнянського р-ну 65
 Фітківські Лази, урочище 61
 Форманчук, п/полк. МГБ 54
 Француз А. 11
Х
 "Харитон", зв. Див. Дубів Іван Михайлович
 Хащі, урочище 34
 Херманчук Іван Михайлович 21
 Херманчук Марія Іванівна 21
 Херманчук Марія Яківна 91
 Херманчук Микола Андрійович 91
 Херманчук Параска Миколаївна ("Ліщина") 91, 92
 Хименець Олександра Семенович ("Ольга Надрага", "Благий") 71-73
 "Хмара", сот., кур., надр. пров. Див. Мельник Петро Васильович
 Хмелівка, с. Богородчанського р-ну 11, 56, 57, 68
 Хмельницький Богдан, гетьм. 9
 "Холера", надр. реф. УЧХ. Див. Головінська Ольга Степанівна
 Холодний Яр, урочище 9, 10
 Хом'як, г. 81
 Хом'яківка, с. Тисменицького р-ну 46
 Хом'яківка, полонина 81
 Хопта Петро Григорович ("Милий") 61, 65, 84
 Хоптук Василь Миколайович ("Бурлака") 17, 95
 "Хорт", госп. Див. Луцак Степан Миколайович
 Хриплин (тепер у складі м. Івано-Франківськ), с. 53
 "Христя", кор. Див. Когут Анна-Зиновія Володимирівна
 Хрущов Микита 17
 Хубена, урочище 17, 30, 67
Ц
 "Цвірінчук". Див. Козак Дмитро Григорович
 Цекіт, урочище 36
 Цилик" Василь. Див. Василь ("Цилик", "Полтавець")

Цинява, с. Рожнятівського р-ну 84
 Ців'юк Дмитро 28
 Ців'юк Степан ("Зайчик") 102
 Цоцко Олександра ("Чміль") 92
 Цюцюра Микола Антонович 47
Ч
 "Ч/ВК-14". Див. Заславський Богдан Семенович
 "Ч-36". Див. Савчук Михайло Дмитрович
 ЧА 9, 10, 91
 "Чайка". Див. Сандига Василь
 Червоні, партизани 12
 Черевко Дмитро Іванович ("Промінь", "Лис", "25") 11, 27, 28, 92, 96, 97
 "Черемос", стан. Див. Гриджук Дмитро Степанович
 "Черемшина Настя". Див. Свідрук Марта Іванівна
 Черник, с. Надвірнянського р-ну 63
 Чернівецька, обл. 21, 64
 Чернівецька, округа ОУН. Див. ОУН, Буковинський окр. провід
 Чернівці, м. 27
 Чигиринський, пов. Київської губ. 10
 "Чих", надр. реф. СБ. Див. Савчук Михайло Дмитрович
 ЧК 9
 "Чмелик", куц. 50-53
 "Чміль", куц. Див. Цоцко Олександра
 "Чорна печера", бункер 17, 30, 66, 67
 "Чорний Ворон", отаман. Див. Скіря Микола
 Чорний Ліс, ліс 11, 19, 30, 34, 41, 42, 45, 46, 50-58, 60, 69, 72, 74-77, 87
 "Чорний Ліс", підп. в-ня 30, 74, 75
 "Чорний Ліс", ТВ-22. Див. УПА-Захід, Станиславський ТВ-22 "Чорний Ліс"
 "Чорний". Див. Андрусак Василь Васильович
 "Чорний". Див. Сенчак Дмитро Михайлович
 Чорні Осливи, с. Надвірнянського р-ну 59
 "Чорні чорти", вишк. курінь 71
 "Чорнобровий", б-к. Див. Сенежук Петро
 "Чорновус". Див. Настасюк Микола Гнатович
 "Чорноморець", охор. Див. Феданко Володимир
 "Чорнота", б-к. Див. Мельник Василь Ілліч
 "Чорнота". Див. Кузів Василь Іванович
 "Чорнота". Див. Скриптович Євген Антонович
 Чортка, пір. хребет 29
 Чортківський, р-н Тернопільської обл. 38, 81
 "Чуб". Див. Боровець Тарас (Максим) Дмитрович
 "Чубар". Див. Гаврилюк Степан Данилович
 "Чумак", б-к. Див. Фесюк Михайло Петрович
 Чупринки, підп. друкарня ім. ген. 44
Ш
 Шарлів, прис. с. Манява Богородчанського р-ну 60, 85
 "Шах", кр. реф. СБ. Див. Янишин Юрій Дмитрович
 "Шварно", надр. пров. Див. Найдич Дмитро Васильович
 Шваюк Василь Іванович 65
 Шведюк Калина ("Оленка", "Ярина", "Ліда") 64
 Шеванюк Василь Андрійович ("Залізний", "Сатурн", "Слід", "202-Г", "667") 19
 "Шелест", кр. пров. Див. Сидор Василь
 Шешори, с. Косівського р-ну 50
 Шешурак-Грицак Марія Михайлівна 23
 Шешурак Йосип Михайлович ("Крук") 46
 Шкварило Остап Степанович ("Аркас") 45-47
 Шкрібляк Іван Миколайович ("Дунай", "Мартин") 81
 "Шлях перемоги", підп. в-ня 30
 Шлома, ст. Нямомського р-ну (Росія) 13
 "Шпак", рай. пров. 68
 "Шпак". Див. Скрипник Петро Дмитрович
 Штепа А. Ф., май. МГБ 63, 65
 "Шугай", б-к. Див. Гуцуляк Михайло Дмитрович
 "Шуган", боївка 85
 "Шум", куц. Див. Гудима Степан Григорович
 "Шум", сот. 71-73
 "Шума", сотня 43
 Шуцполіція 12
Щ
 Щавна, полонина 81
 Шигельський Володимир ("Бурлака") 14
Ю
 "Ю-2/22". Див. Драч Богдан Іванович
 Юнацтво ОУН. Див. ОУН, Юнацтво

"Юра", охор. *Див. Дем'янів* Іван Дмитрович
 "Юра", *Див. Драч* Богдан Іванович
 "Юрка", сотня 50
 "Юрко". *Див. Яшук* Іван Миколайович
Я
 "Я-14". *Див. Шашко* Іван Васильович
 Яблінка (тепер Яблунька), с. Богородчанського р-ну 87
 "Явір" 100
 "Явір", б-к. *Див. Савчук* Іван Дмитрович
 "Явір", охор. 59, 60
 "Явір", реф. проп. *Див. Михайло* ("Явір")
 "Явір". *Див. Белей* Іван Степанович
 Яворів, с. Косівського р-ну 81
 Ягільниця, с. Чортківського р-ну 38, 81
 Якимчук В. І. 37
 Яковищак Михайло ("Грім") 55, 61
 Якубів Василь Миколайович ("Пилип") 74, 76
 Ямниці, с. Галицького р-ну 54
 Ямниці, с. Тисменицького р-ну 45, 46
 Янишевський Михайло Іванович ("Вихор", "Яструб", "Мись-ко") 17, 37, 40-42, 60, 66, 67, 70, 95, 104, 105
 Янишин Юрій Дмитрович ("Дрозд", "Ромб", "Ар", "Шаш", "Р-61") 17, 18, 28-30

"Ярема", охор. *Див. Мельник* Василь Іллів
 "Ярема", охор. *Див. Рогів* Михайло Олексійович
 "Ярема", охор. *Див. Терешкун* Нестор Михайлович
 Яремча (тепер Яремче), м. Івано-Франківської обл. 11
 Яремчанська, м/рада Івано-Франківської обл. 84
 Яремчанський, р-н (тепер міськрада) Станіславської обл.
 25, 40, 41, 54, 59, 61, 62, 82, 84
 Яремчанщина 25, 41, 59, 84
 "Ярина", маш. *Див. Шведюк* Калина
 Ярицький Степан Дмитрович ("Крамаренко") 47
 "Яркий", кер. зв. *Див. Обрубанський* Ярослав Дмитрович
 "Яструб", б-к, к-т б-ки, рай. реф. СБ. *Див. Янишевський*
 Михайло Іванович
 Яцейко Степан Дмитрович ("Ігор") 14, 35, 40, 41, 60, 64,
 89-91, 99
 Яцків Іван Миколайович ("Ромко") 74
 Яцко Катерина. *Див. Верхоляк* Катерина Іванівна
 Яцко Микола Дмитрович ("Дем'ян") 89
 Яшук Іван Миколайович ("Юрко", "Грубий") 53, 56, 60-62

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АБГ – агентурно-бойова група
 ББ – боротьба з бандитизмом
 БСБ – бойка служби безпеки
 ВВ – (внутренние войска) внутрішні війська
 в-во – видавництво
 в. о. – виконуючий обов'язки
 ВО – воєнна округа
 ВО МГБ – внутрішня охорона при Міністерстві державної безпеки
 ВПЖ – військово-польова жандармерія
 ГДА СБУ – Галузевий державний архів Служби безпеки України
 ГОПГ – група охорони громадського порядку
 ГПУ – (Государственное политическое управление) державне політичне управління
 ДП – (Дехтерева пулемет) кулемет радянського виробництва
 ДУН – Дружини українських націоналістів
 ЗОУЗ – західно-українські українські землі (Закарпаття)
 ЗУЗ – західні українські землі
 ЗЧ ОУН – закордонні частини Організації українських націоналістів
 КК – Карпатський край
 КПЗ – (камера предварительного задержания) камера попереднього затримання
 м. – місто
 МВД – (Министерство внутренних дел) Міністерство внутрішніх справ
 МГБ – (Министерство государственной безопасности) Міністерство державної безпеки
 МГ – кулемет німецького виробництва
 МР – автомат німецького виробництва
 НКВД – (Народний комисariat внутренних дел) Народний комісаріат внутрішніх справ
 обл. – область
 ОУН – Організація українських націоналістів
 ППС – (пистолет-пулемет Судасава) автомат радянського виробництва
 ППШ – (пистолет-пулемет Шпагина) автомат радянського виробництва

р. – рік
 РВ – райвідділ
 р-н – район
 РПГ – розвідувально-пошукова група
 сс. – села
 СБ ОУН – Служба безпеки Організації українських націоналістів
 СВТ – (самозарядная винтовка Токарева) гвинтівка радянського виробництва
 СМЕРШ – ("смерть шпионам") головне управління контрозвідки
 СРСР – союз радянських соціалістичних республік
 СУЗ – східні українські землі
 ТВ – тактичний відтинок
 ТТ – (Тульский-Токарев) пістолет радянського виробництва
 УВО – Українська військова організація
 УГА – Українська галицька армія
 УГВР – Українська головна визвольна рада
 УДП – Українська допоміжна поліція
 УНА – Українська національна армія
 УНР – Українська народна республіка
 УНРА – Українська народно-революційна армія
 УНС – Українська національна самооборона
 УПА – Українська повстанська армія
 УСС – Українські січові стрільці
 УССД – Українська самостійна соборна держава
 УРСР – Українська радянська соціалістична республіка
 УЧХ – Український червоний хрест
 ФЗО – (фабрично-заводское обучение) ремісничі училища в СРСР
 ЦДАГОУ – Центральний Державний архів громадських об'єднань України
 ЦК КП(б)У – Центральний комітет комуністичної партії більшовиків України
 ЧА – Червона армія
 ЧК – (чрезвычайная комиссия по борьбе с контрреволюцией и саботажем) надзвичайна комісія по боротьбі з контрреволюцією і саботажем

ПЕРЕЛІК ФОТОГРАФІЙ ТА ІЛЮСТРАЦІЙ

Василь Сенчак-“Орленко”, “Ворон”. 1939 р.	93
Брати “Ворона”: Іван, Дмитро, Михайло, Микола Сенчаки	93
Батьки “Ворона”: Марія Василівна та Степан Григорович Сенчаки	93
Михайло Сенчак	94
Сотник Василь Онушук	94
Василь Приймак-“Бистрий”, Ганна Сенчак-“Галина”, Петро (ім'я)	94
Станиця УДП с. Битків Надвірнянського р-ну. Степан Сенчак. 1943 р.	95
Районна бойка СБ Солотвинщини: Адам Найбеккер-“Верховинець”, Михайло Янишевський-“Яструб”, Степан Монастирський-“Орел”, Василь Хоптюк-“Бурлака”, Василь Гуменяк-“Рибак”	95
Іван Легоняк-“Незламний”, Григорій Коцан-“Ліщина”, Дмитро Черевко-“Промінь”	96
Окружна бойка СБ Станиславщини. Степан Гаврилюк-“Жар”	96
Володимир Кузь-“Руслан”, Богдан Драч-“Дунай”, Михайло Дяченко-“Гомін”, Дмитро Рогів-“Зуб”, Михайло Дрогомирецький-“Захар”, Олексій Байдук-“Вернигора”	97
Дмитро Черевко-“Промінь”	97
Дмитро Рогів-“Зуб”	97
Дмитро Рогів-“Зуб”, Йосип Павлушинський-“Богдан”	98
Йосип Павлушинський-“Богдан”, Іван Корниляк-“Тихий”	98
Іван Корниляк-“Тихий”, Йосип Павлушинський-“Богдан”, Дмитро Верхоляк-“Дуб”, Степан Іванків-“Остап”	98
Районна референтура СБ Богородчанщини: Іван Курилюк-“Гармаш”, Іван Сташко-“Гук”, Іван Ребрик-“Тарас”, Михайло Романюк-“Степан”	99
Петро Іванишин-“Курява”	99
Дмитро Приймак-“Верховинець”, Степан Яцейко-“Ігор”, Петро Скрипник-“Баїда”, Петро Мельник-“Звірято”, Степан Гоцанюк-“Буря”, Михайло Рогів-“Ярема”	99
Іван Бідашук-“Молот”, Василь Кузів-“Чорнота”, Антін Вадюк-“Дуб”, Антін Жолобчук-“Галайда”, Михайло Княгницький-“Заяць”, Іван Мельник-“Залізник”; сидять: Ярослав Пилипчук-“Славок”, Петро Мельник-“Хмара”, Дмитро Найдич-“Шварно”, Юрій Гуменюк-“Тарас”. 1949 р.	100
Василь Мельник-“Чорнота”, Антін Вадюк-“Дуб”, Антін Жолобчук-“Галайда”, “Явір”, Лука Гринішак-“Довбуш”, Микола Настасюк-“Ромко”, Юрій Гуменюк-“Тарас”, “Мак”. Літо 1950 р.	100
Антін Жолобчук-“Галайда”, Іван Бідашук-“Молот”	101
Степан Слободян-“Єфрем”, Василь Савчак-“Сталь”	101
Майор Кость Петер-“Сокіл”	101
Іван Костюк-“Степан”, Зиновій Петер-“Тиміш”, Василь Венгрин-“Горобець”	102
Степан Цив'юк-“Зайчик”, бойовик СБ Василь Приймак-“Бистрий”, Дмитро Васютин-“Запорожець”	102
Юрій Тимчук-“Нечай”, Петро Романів-“Гриць”, референт Микола Капушак-“Степ”, Василь Гусак-“Короленко”	102
Роман Рогів	103
Дмитро Верхоляк-“Дуб” у таборах. Мордовія, 1958 р.	103
Василь Зварич-“Морозенко”	103
Група співробітників Солотвинського РВ УМГБ	104
Пам'ятний знак та каплиця на місці, де загинули 7-ро підпільників	104
Братська могила. Михайло Дяченко-“Гомін”, Марта Свідрук-“Марійка”, Михайло Дрогомирецький-“Захар”, Йосип Семанів-“Смілий”, Солотвинщини Онуфрій Онуфрак-“Деркач”, Михайло Янишевський-“Місько”, Михайло Фесюк-“Чумак”, “Іскра”, Володимир Феданко-“Чорноморець”	105
Титульна сторінка кримінальної справи Михайла Березицького-“Карпенка”	105
Правильник бойовика СБ	105

ЗМІСТ

Вступ	7
Сім'я та с ановлення особистості	8
В СБ ОУН	12
Завдання та критерії відбору до СБ	15
Склад референтури	17
Збройні акції	22
Технічні засоби МГБ	24
Особисті якості	25
На терені Солотвинщини	27
Контрольовувальна робота СБ	31
Боротьба з агентурою МГБ	32
Підтримка визвольного руху	38
Організаційні зустрічі	40
Організаційна структура	41
Востаннє в рідному селі	42
Загибель на “Чорній” зрадї	42
Подальша доля бойовиків	63
Озброєння есбістів	70
Спогади колишнього підпільника Тимчука Юрія Івановича — “Нечая”	71
Спогади колишнього бойовика СБ Бобика Василя Михайловича — “Левка” (1930-2000)	77
Спогади колишнього підпільника Верхоляка Дмитра Кузьмича — “Дуба”	78
Спогади колишнього підпільника Зварича Василя Федоровича — “Морозенка” (22.12.1930-24.04.2011)	86
Спогади колишнього зв'язкового Рогіва Романа Йосиповича	89
Спогади колишньої зв'язкової Херманчук Параски Миколаївни — “Ліщини”	91
Фотографії	93
Показчик	106
Список скорочень	11
Перелік фотографій та ілюстрацій	11

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

Літопис УПА – це серійне книжкове видання. Його завдання – опублікувати, з дотриманням джерельної точності, документи й матеріали до історії УПА, а також стимулювати й видавати праці про діяльність УПА та історію України того періоду взагалі. Кожний том або група томів Літопису присвячені окремим темам і мають назву. Частина томів охоплює історію УПА за певний період на більших територіях, як, наприклад, на Волині, в Галичині, на українських землях під Польщею тощо. Кожна з цих територій може мати два – три, а то й більше томів. Додаткова серія книжок буде присвячена загальним темам, або збірникам спогадів, праць, або може бути книжкою одного автора на якусь тему. Збірники появляються не періодично, а в залежності від підготовки й опрацювання наступного тому. Нумерація книжок Літопису може йти інакше, ніж за оголошеним територіальним планом чи хронологією подій. Документи передруковуються з дотриманням джерельної точності, зі збереженням загальної форми оригіналу. Конечні виправлення чи відтворення пошкоджених місць відзначаються квадратними дужками або – де потрібно – пояснені в примітках. Так само відзначаються додані редакцією слова, пояснення чи заголовки в тексті. Інші підпільні матеріали – мемуари, меморандуми, публіцистика тощо – передруковуються без пропусків, проте мовні й правописні виправлення детально не відзначаються, хіба в особливих випадках. Як правило, передруки беруться з оригіналів, але при відсутності оригіналу до уваги береться найвірогідніша копія чи передрук. В усіх випадках точно подається джерело, а у випадку передрукованих архівних матеріалів – теж місце збереження даного матеріалу. Кожний том має довідник осіб та місцевостей і словник неясних слів, скорочень та маловживаних чи незрозумілих слів.

LITOPYS UPA – CHRONICLE OF THE UKRAINIAN INSURGENT ARMY

Litopys UPA is a series of books, produced with the aim of publishing source documents and materials relating to the history of the UPA, as well as stimulating and publishing works about the activities of the UPA and, in a more general way, the history of Ukraine of that period. Each volume or group of volumes of Litopys UPA is devoted to a specific theme and has a separate title. Some of the volumes deal with the history of the UPA in a given period of time or in a given region – for example, in Volyn', in Halychyna, in the regions of Ukraine held by Poland and so on. Two, three, or even more volumes may be devoted to general themes, to collections of memories, or to single books by individual authors dealing with particular questions. The appearance of Litopys UPA is not periodic, and depends on the pace at which successive volumes are compiled and prepared for print. The volumes may appear in an order other than indicated above, based on a territorial and chronological principle. In reprinting documents, we adhere strictly to their sources and preserve the general form, language and orthography of the originals. Places in the text where corrections have had to be made, or where the original documents have been damaged or had to be reconstituted, are designated with square brackets, or, if necessary, provided with explanatory footnotes. Words, explanations, or titles inside the texts that have been added by the editors are indicated in a similar manner. Other underground materials – memories, memoranda, works of publicists and the like – are also reprinted without omissions, but only in exceptional cases are linguistic and orthographic corrections indicated. Reprints are based on original texts. In cases where the original text is not available, the reprint is based on the most reliable copy of reprint. The sources of all materials used are clearly indicated and in the case of reprinted archival material, their present locations are also given. Each volume is provided with an index of names of persons and places and a glossary listing names that may not be clear, abbreviations and rarely used or incomprehensible words.

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

Серійне книжкове видання документів, матеріалів і наукових праць
до історії Української Повстанської Армії

Досі появилися такі томи Літопису УПА основної серії:

Том 1. Волинь і Полісся: німецька окупація; книга перша: Початки УПА; документи і матеріали. Книга містить політичні й організаційні документи та матеріали до історії УПА на Волині та Поліссі. Третє, виправлене видання, 1989 р., 256 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 2. Волинь і Полісся: німецька окупація. Книга друга. Книга містить підлітні документи і матеріали про бойові дії УПА на Волині й Поліссі. Друге, виправлене видання, 1985 р., 256 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 3-4. Чорний Ліс: видання команди Станиславівського тактичного відтинка УПА, 1947 – 1950 роки. Книга перша і друга. Книги містять меморіяли, біографічні нариси й документи про дії відділів УПА Станиславівського ТВ УПА. Частина матеріалів – оповідання, новели й вірші.

Том 3. Книга перша: 1947 – 1948. Друге, виправлене видання, 1987 р., 272 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 4. Книга друга: 1948 – 1950 (продовження). Друге, виправлене видання, 1989 р., 288 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 5. Волинь і Полісся: німецька окупація; книга третя: спомини учасників. Книга містить спогади, рецензії та додаткові підлітні матеріали про дії УПА. Між мемуарами – повідомлення про договір про ненапад між ГК УПА й угорською армією. 1983 р., 312 стор., мапи, ілюстрації.

Том 6. УПА в світлі німецьких документів, 1942-1945; книга перша: 1942 – липень 1944. Книга містить аналізи, меморандуми, повідомлення, звіти, а також переклади українських документів для центральних політичних, військових і поліційних установ. 1983 р., 256 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 7. УПА в світлі німецьких документів; 1942-1945; книга друга: серпень 1944-1945 (продовження шостого тому). 1983 р., 272 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 8. Українська Головна Визвольна Рада; документи, офіційні публікації, матеріали; книга перша: 1944-1945. Книга містить основні документи Першого Великого Збору УГВР, передрук органу Президії УГВР *Вісник* (ч. 4 (7), серпень 1945), статті та матеріали з 1944-45 рр., які стосуються цілості визвольного руху. 1980р., 320 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 9. Українська Головна Визвольна Рада; книга друга: 1946-1948. Книга містить видання УГВР *Самостійність і Бюро інформацій УГВР* та інші матеріали. 1982 р., 520 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 10. Українська Головна Визвольна Рада; книга третя: 1949-1952. Книга містить документи, офіційні повідомлення, публікації й матеріали УГВР в Україні, між ними *Бюро інформацій УГВР*, вип. 4, 6 і 9. 1984 р., 424 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 11. Тернопільщина: список впадших героїв української революції в боротьбі з московсько-більшовицьким окупантом за час від 13 березня 1944 до 31 грудня 1948 року. Це підлітне видання містить біографії 725 осіб, які загинули на території Тернопільської округи. Крім того, подає нові дані про смерть близько ста невідомих повстанців, які загинули на території округи. 1985 р., XXXII – 248 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 12. Третя подільська воєнна округа УПА («Лисоня»). Книга містить видані командою воєнної округи короткі описи боїв відділів УПА – «Лисоня» від листопада 1943 р. до серпня 1945 року, збірник підлітних пісень *«Повстанський стиг»* – виданий з нагоди п'ятиріччя УПА в 1947 році, – та інші документи й матеріали групи УПА «Лисоня». 1989 р., 352 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 13. Перемищина – Перемиський курінь; книга перша: Денник відділу «Бурлаки» (Володимира Щигельського) – містить денник цього відділу («Ударники»-4, 94а) за час від жовтня 1946 р. до 24 жовтня 1947 р., ведений бунчужним «Буркуном», з епілогом Богдана Гука («Скали»). Книга має також різні документи сотні – списки вояків, господарські документи тощо. 1986 р., 370 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 14. Перемищина – Перемиський курінь; книга друга: Денники й документи – містить денники сотенного «Криляча» (Ярослава Коцьолка) з 1944 і 1947 років, які продовжував по його смерті сотенний «Бурлака» (Володимир Щигельський), денник сотні «Криляча» (ведений бунчужним «Орестом») і документи обох сотень. 1987 р., 262 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 15. Костянтин Гімелярайх: Спогади командира відділу особливого призначення «УПА-Схід»; спогади. Автор – киянин – оповідає про свої переживання від вибуху війни 1941 року до «звільнення» з УПА і рейду на Захід в 1945 році: мобілізація до ЧА, німецький полон, окупований Київ, участь у підпіллі ОУНм, к-р вд. УПА (ОУНм) в Карпатах, старшинська школа УПА, мандри по Поділлі й к-р вд. особливого призначення «УПА-Схід». 1987 р., 266 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 16. Підпільні журнали закарзонської України, 1945-1947. Збірник містить передруки таких підпільних журналів: «*Тижневі вісті*», «*Лісовик*», «*Інформативні вісті*», «*Інформатор*» і «*Перемога*». Всі числа цих журналів супроводяться англomовним резюме. Збірник має статтю про історію підпільної видавничої діяльності на Закарзонні та Акт оскарження Олени Лебедович. 1987 р., 608 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 17. Англomовні видання українського підпілля, 1946-1947. Збірник містить передруки підпільних видань: «*Нові Лідіце*», «*Виселення єпископа Коциловського*», «*Вибори в СРСР*», «*Нова голодова катастрофа в Україні*», «*Фашистське страшило*», «*До братніх чеського і словацького народів*». 1988 р., 192 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 18. Карпатська група УПА «Говерля»; книга перша: Документи, звіти та офіційні публікації. Містить передрук підпільного видання командування групи *Шлях перемоги*, звіти команд тактичних відтинків УПА й звіти командирів відділів та підвідділів УПА, 24 ТВ УПА «Маківка». 1990 р., 328 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 19. Карпатська група УПА «Говерля»; книга друга: Спомини, статті та видання історично-мемуарного характеру. Охоплює збірку нарисів і споминів, друкованих у підпіллі. Майже всі спомини написані старшинами і вояками УПА ще в Україні або відразу після переходу на еміграцію. 1992 р., 357 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 20. Показчик до «Літопису УПА»; книга перша: 1-19 томи. Книга містить показчики псевдонімів, прізвищ, географічних назв, інституцій, алфавітні списки авторів та надрукованих матеріалів й інші дані про перших 19 томів «Літопису УПА». 1994 р., 528 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 21. УПА в світлі німецьких документів, 1941-1943; Книга третя: червень 1941 – травень 1943. Книга містить звіти, меморандуми, а також переклади українських документів для центральних політичних і поліційних установ. 1991 р., 271 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 22. УПА в світлі польських документів; книга перша: Військовий Суд Оперативної Групи «Вісла». Містить вироки, звіти та кореспонденцію Військового суду Оперативної групи «Вісла» за період від травня до вересня 1947 р. 1992 р., 627 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 23. Медична опіка в УПА: документи, матеріали і спогади. Більша частина книги – це спомини санітарів, медиків, лікарів й інших працівників санітарної служби й Українського Червоного Хреста (УЧХ). В книзі теж поміщено підпільні документи й біографії працівників УЧХ. 1992 р., 480 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 24. Ідея і чин: орган Проводу ОУН, 1942-1946. У цій книзі передруковано головний політично-інформативний журнал Проводу ОУН на Українських Землях, що видавався 1942-1946рр. Журнал містив важливу інформацію про боротьбу УПА, німецьку та російську окупаційну політику, розвиток української політичної думки. 1995 р., 592 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 25. Пісні УПА. Збірка пісень, тематично пов'язаних з боротьбою УПА. Збірник охоплює не тільки властиві пісні вояків УПА, але й укладені пізніше в тюрмах і концтаборах, чи уложені народом. Збірник містить тексти пісень, їх варіанти, мелодію й варіанти, а також дані про саму пісню, її авторів й оспівуваних у піснях героїв чи події. Збірник містить понад 600 пісень і їх варіантів. 1997 р., XXIV+556 стор., тверда обкладинка, ноти.

Том 26. Українська Головна Визвольна Рада. Документи, офіційні публікації, матеріали. Книга четверта: Документи і спогади. Збірник містить протокол ВЗ УГВР, доповідь на цьому зборі й інші документи: вибір з листування президента УГВР Кирила Осьмака, переговори з польським підпіллям, Угорщиною й Румунією, слідчу справу Миколи та Петра Дужих й інші документи. У книзі також спогади членів УГВР й інших осіб про утворення та діяльність УГВР 2001 р., 658 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 27. Роман Петренко. За Україну, за її волю; спогади. Автор – волиняк – оповідає про свою діяльність від часу війни у 1939 р. до відходу на Захід у 1945 р.. Спочатку автор був діячем ОУН Сарненської округи (від січня 1942 р. у підпіллі), згодом – шефом господарського відділу ШВО УПА «Заграва», від літа 1943 р. – ГВШ (потім КВШ УПА-Північ, командир Дм. Клячківський) і від літа 1944 р. – старшиною для особливих доручень при ГСЗС УГВР під керівництвом м. Лебеда. 1997 р., 279 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 28. Марія Савчин. Тисяча доріг; спомини. Автор оповідає про свої переживання від вибуху війни (від 1944 р. до 1953 р. – у підпіллі) до свого приходу на еміграцію у 1954 р.. Від 1945 р. була дружиною В. Галаси, заступника пров. ОУН Закарзонського краю, від 1947 р. співробітника ГОСП в Карпатах, і від 1948 р. – пров. ОУН ПЗУЗ. Авторка перебувала разом з ним на Закарзонні, в Карпатах, на Волині, а також – в тюрмі КГБ у Києві. 1995 р., 600 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 29. Іван Гарасимів («Палій»). З юнацьких мрій – у ради УПА, це розповідь учасника підстаршинської школи УПА в Карпатах та ройового в сотні У-І (94), про його бойовий шлях в УПА від осені 1943 р. до осені 1947 р. в Карпатах та на Лемківщині. Спогади дають цікаву картину зі щоденного життя повстанців та їхніх командирів, та про важке становище українського населення на цих теренах. 1999 р., 336 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 30. Степан Хрін (Степан Стебельський). Кризь сміх заліза; спогади. Книга містить два спогади Степана Стебельського («Хріна»), к-ра ТВ УПА 24 «Маківка» – «Кризь сміх заліза», «Зимою в бункері» та спогади Олексія Конопядського («Острроверха») – «Спомини чотового УПА Острроверха». Авторі оповідають про свої дії в УПА від 1944 р. до 1949 р. року на Лемківщині та Дрогобиччині. 2000 р., 552 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 31. УПА на Львівщині і Ярославщині. Спогади і документи вояків УПА ТВ «Розточчя», 1943 – 1947. Книга містить спогади «Сої», «Спартак», «Зенона Семенів» та інших членів відділу УПА к-ра «Бриля». Також подано оперативні звіти к-ра «Бриля» та к-ра «Гамалії» («Переяслави І» та «Переяслави ІІ») з Тактичного Відтинку УПА «Розточчя». 2000 р., 324 стор., тверда обкладинка, схеми, ілюстрації.

Том 32. Медична опіка в УПА: документи, матеріали і спогади. Книга друга. Велика частина книги – це спомины санітарів, медсестер, медиків, лікарів та інших працівників санітарної служби й Українського Червоного Хреста (УЧХ). 2001 р., 581 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 33. Тактичний Відтинок УПА 26-ий «Лемко»: Лемківщина і Перемищина (Документи і матеріали). Книга містить документи і матеріали, що стосуються історії та діяльності відділів УПА ТВ-«Лемко» в 1944-1947 рр., оперативні звіти, накази інструкції та вказівки, рейди УПА, та документи Підстаршинської школи ім. полк. «Коника». 2001 р., 900 стор., тверда обкладинка, організаційні схеми, ілюстрації, мапи.

Том 34. Лемківщина і Перемищина – «Холодний Яр», «Бескид», «Верховина»: Політичні звіти. Книга містить організаційний розподіл підпільної мережі Лемківщини і Перемищини, кадрову обсаду підпільної сітки та політичні й інформативні звіти з терену за роки 1944-1947 рр.. 2001 р., 974 стор., тверда обкладинка, організаційні схеми, ілюстрації.

Том 35. Показчик до «Літопису УПА»; книга 2: томи 21-34, томи та 1-3 Нової Серії та томи 1-3 серії «Бібліотека». Книга містить показники псевдонімів, прізвиськ, географічних назв, інституцій, поазбучні списки авторів та надрукованих матеріалів й інші дані про томи «Літопису УПА» Основної та Нової Серії, також книги «Повстанські могили» т.1 за ред. Євгена Місила. 2002 р., 870 стор., тверда обкладинка.

Том 36. «Книга полеглих членів ОУН і вояків УПА Львівщини». Книга містить отримані з радянських архівів короткі біографії членів ОУН і УПА, які загинули на Львівщині. 2002 р., 1058 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 37. Іван Лико. На грані мрії і дійсності: спогади підпільника. 1945-1955. Книга містить спогади Івана Лика («Скали», «Богдана») – «На грані мрії і дійсності» та спогади Миколи Терефенка («Медведя») – «На грані двох світів». Авторі оповідають про пережите ними в підпіллі на Лемківщині та в польських тюрмах. 2002 р., 644 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 38. Петро Й. Потічний. Архітектура резистансу: криївки і бункри УПА в світлі радянських документів. Книга містить схеми та описи різних крийвок УПА й запліла, та перелік з'єднань Червоної Армії та Внутрішніх Військ НКВД, які були залучені до боротьби проти підпілля, зібраних в Архіві Внутрішніх військ Українського Округу за рр. 1944-1954 рр., який знаходиться в Колекції ім. Петра Й. Потічного при Університеті Торонто. 2002 р., 430 стор., тверда обкладинка, схеми, ілюстрації.

Том 39. Тактичний відтинок УПА 28-й «Данилів»: Холмщина і Підляшся. Документи і матеріали. Містить огляди й документи про дії УПА на Холмщині й Підляшші в 1945 – 1948 роках. Між документами – звіти Холмського ТВ УПА, хроніки (денники) сотень УПА, звіти зі зустрічей представників УПА з представниками польського резистансу з ВіН-у («Вольносць і Незавіслюсьць»), звіт із зустрічі з англійським кореспондентом, та інше. Більшість документів походить з Колекції Петра Й. Потічного при Університеті Торонто. 2003 р., 1058 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 40. Тактичний Відтинок УПА 27-й «Бастіон»: Люба-ківщина, Ярославщина, Томашівщина. Документи і матеріали. Містить огляди й документи про дії УПА в 1945–1948 роках. Серед документів – звіти Команди Тактичного Відтинку, хроніки відділів куреня УПА «Месники», звіти й огляди керівництва ІІ Округу ОУН «Батурич», господарські звіти тощо. Більшість документів походить з Колекції Петра Й. Потічного при Університеті Торонто. 2004 р., 600 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 41. Президент УГВР Кирило Осьмак. Книга містить документи та матеріали про Президента УГВР Кирила Осьмака, його життя, наукову діяльність і смерть. 2004 р., 880 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 42. Петро Й. Потічний. Літопис УПА – Історія: Документи і матеріали. Вояки УПА, які в 1947-1949 роках пробилися рейдом у Західну Європу, вважали своїм обов'язком залишити для історії та майбутніх поколінь пам'ять про визвольні змагання в часі Другої світової війни та після її закінчення. Це стало реальністю в 1974 р., коли було створено видавництво «Літопис УПА». Книга містить документи та матеріали про нелегіт будні становлення та діяльності видавництва «Літопис УПА» за 30-літній період діяльності, короткі біографії членів видавничого комітету, адміністрації видавництва, редакторів, авторів, упорядників і фундаторів томів. 2005 р., 658 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Томи 43-44. Боротьба з агентурою: Протоколи допитів Служби Безпеки ОУН в Тернопільщині. 1946-1948. Книги містять протоколи переслухань працівниками Служби Безпеки (СБ) ОУН Тернопільщини.

області осіб, підозрілих у співпраці з органами державної безпеки СРСР. Матеріали походять з підпільного архіву, віднайденого у 2004 р. в селі Озерна Зборівського р-ну Тернопільської обл., завдяки с. п. Софроню Кутному. На їх базі можна вивчати організацію, обсяг та дії підпільних структур щонайменше в межах однієї області у 1946–1948 рр., коли тиск на підпілля радянських силових структур був надзвичайно потужний. Також матеріали протоколів яскраво відображають жорстокість, нелюдяність та брутальність радянських репресивних органів, які шляхом терору та насилля снували павутину імперії зла на теренах Західної України.

Том 43. Книга 1: В першій книзі поміщено 85 з 193 наявних протоколів допитів, що охоплюють 13 районів Тернопільщини, зокрема: Бережанський, Білобожницький, Борщівський, Бучацький, Великобірівський, Великоглибочокський, Великодедеркальський, Вишнівецький, Заліщицький, Залозецький, Збаразький і Зборівський райони. 2006 р., 1332 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, схеми.

Том 44. Книга 2: Книга є продовженням 43 тому та містить подальших 108 протоколів переслухання СБ ОУН, зокрема, з теренів таких районів як: Золотопотіський, Золотниківський, Козівський, Козлівський, Коропецький, Кременецький, Ланівецький, Микулинецький, Новосільський, Підволочиський, Підгаєцький, Почаївський, Пробіжнянський, Скала-Подільський, Скалатський, Теребовлянський, Товстецький, Чортківський, Шумський, та з Рогатинського району Станіславівської області. Тут також поміщені Протоколи ТОС-у, Протоколи смерті, Лист підпільників на Далекий Схід, Протокол однієї події, список функціонерів МВД і МГБ та список слідчих СБ. Вступна стаття до обох книг поміщена в т. 43. 2006 р., 1288 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 45. Генерал Роман Шухевич – “Тарас Чупринка” Головний Командир УПА. Книга містить спогади про ген. Романа Шухевича–Тараса Чупринку, його життя, підпільну діяльність і смерть. 2006 р., 572 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Томи 46. Боротьба з агентурою: Протоколи допитів Служби Безпеки ОУН в Тернопільщині. 1946–1948. Книга 3. Книга є важливим доповненням і продовженням тт. 43–44 та містить протоколи переслухання СБ ОУН з п’яти районів Тернопільської обл., зокрема: Великодедеркальського, Вишнівецького, Збаразького, Золотниківського та Кременецького. Документи походять з повстанських архівів, віднайдених в околицях сіл Пліхів, Краснопуца Бережанського р-ну та Петриків Тернопільського р-ну. 2007 р., 896 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 47. Підпільна Пошта України. Книга містить ілюстрації ППУ з філателістичної збірки с.п. Степана Голяша, яка знаходиться в “Колекції Петра Й. Потічного про підпільну й антипідпільну боротьбу в Україні” при Університеті Торонто (Канада), з коротким описом рисунків марок і блоків, а також вступні статті, що привідкривають історію діяльності Підпільної Пошти України. 2009 р., 336 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 48. УПА в світлі словацьких та чеських документів (1945–1948); книга перша: Рейди УПА в документах війська та апарату безпеки ЧСР (1945–1946). Дві головні теми книги – перебіг пропагандивних рейдів УПА теренами Північно-Східної Словаччини в серпні-вересні 1945 р. і в квітні 1946 р. (стратегія, цілі, поведінка відділів) та заходи чехословацької армії і органів безпеки ЧСР на припинення діяльності УПА в країні (до вересня 1946 р.). Книга також містить матеріали про чехословацько-радянську та чехословацько-польську співпрацю стосовно УПА, звіти та відомості військової розвідки і національної безпеки ЧСР про дії повстанців, ситуацію українського населення на Закерзонні та документи про реакцію чехословацького суспільства до УПА. 2010 р., 864 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 49. Тернопільщина: “Вісті з Терену” та “Вістки з Тернопільщини”. 1943–1950; книга перша (1943–1947). В книзі подано підпільні інформації про діяльність ОУН і УПА та суспільно-політичну ситуацію в Тернопільській області і суміжних районах. 2010 р., 832 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 50. Тернопільщина: “Вістки з Терену” та “Вістки з Тернопільщини”. 1943–1950; книга друга (1948–1950). Книга містить подальші документи підпілля ОУН за 1948–1950 рр. щодо суспільно-політичної та економічної ситуації в Тернопільщині. 2010 р., 1240 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Готуються до друку:

- УПА в світлі словацьких та чеських документів (1948–1950); книга друга (1947–1948).
- книга, присвячена Нілу Хасевичу - воїну, мистцю, політику.

У НОВІЙ СЕРІЇ, т. зв. Київській, у співпраці з Інститутом української археографії та джерелознавства Національної Академії Наук України Державним комітетом архівів України та Центральним державним архівом громадських об’єднань (ЦДАГО) України появились такі томи «Літопису УПА»:

1. Видання Головного Командування УПА. Книга містить такі видання: «До зброї», № 16, 1943, «Повстанець», № 1-6, 1944-1945, «Український перець», № 1-3, 1943-1945 та «Бойовий правильник піхоти». Київ – Торонто, 1995 р., 482 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

2. Волинь і Полісся: УПА та Запілля 1943 – 1944. Документи і матеріали. Книга містить документи Головної Команди УПА–Північ та документи Військових Округ «Заграва», «Богун», «Турів» та «Тютюнник». Київ – Торонто. 1999, 724 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України 1943–1959. Збірник містить найповніше зібрання документів ЦК КП(б)У – постанови з'здів, пленумів політбюро, оргбюро, секретаріату, які супроводжуються інформативними записками, повідомленнями та довідками. У книзі також подано листи, стенограми засідань та виступів членів ЦК КП(б)У. Київ–Торонто. 2001, 652 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

4. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ (1943–1959). Книга перша: (1943–1945). У книзі зібрані документи з історії боротьби сталінського режиму проти українського національно–визвольного руху протягом 1943–1945 рр. Усі подані матеріали мають інформаційно–звітний характер. Київ–Торонто. 2002, 597 стор., тверда обкладинка.

5. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ. (1943–1959). Книга друга: 1946–1947. У книзі зібрані документи з історії боротьби сталінського режиму проти українського національно–визвольного руху протягом 1946–1947 рр. Усі подані матеріали мають інформаційно–звітний характер. Київ–Торонто. 2002, 574 стор., тверда обкладинка.

6. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ. (1943–1959). Книга третя: 1948. У книзі зібрані документи з історії боротьби сталінського режиму проти українського національно–визвольного руху протягом 1948 р. Усі подані матеріали мають інформаційно–звітний характер. Київ–Торонто, 2003, 523 стор., тверда обкладинка.

7. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ. (1943–1959). Книга четверта: 1949–1959. У книзі зібрані документи з історії боротьби сталінського режиму проти українського національно–визвольного руху протягом 1949–1959 рр. Усі подані матеріали мають інформаційно–звітний характер. Київ–Торонто, 2003, 716 стор., тверда обкладинка.

8. Волинь, Полісся, Поділля: УПА та Запілля 1944–1946. Документи і матеріали. Збірник містить документи керівництва УПА–Північ і УПА–Південь, Краєвого проводу ОУН ПЗУЗ і НВРО та груп (Воєнних Округ) «Заграва», «Богун», «Тютюнник» і з'єднань груп «33» (ПЗК «Москва»), «44» (ПСК «Одеса»). Київ–Торонто. 2006, 1448 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

9. Боротьба проти повстанського руху і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами державної безпеки керівників ОУН і УПА. 1944–1945. Книга містить архівні документи з переслухання радянськими репресивними органами таких осіб, як: Михайло Степаняк, Євген Басюк, Мирослав Гайдук, Ярослав Білінський, Артемій Галицький, Олександр Луцький, Юрій Стельмашук, Петро Дужий, Микола Дужий, Володимир Павлик, Омелян Польовий, Федір Воробець, Дмитро Вітовський, Василь Левкович. Київ–Торонто, 2007, 912 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

10. Життя і боротьба генерала “Тараса Чупринки” (1907–1950). Документи і матеріали. У книзі зібрані документи та матеріали за 1907–2005 рр., які характеризують основні віхи життя і діяльності керівника українського визвольного–революційного руху в 1943–1950 рр. ген. Романа Шухевича (“Тараса Чупринки”) та присвячені його пам'яті. Поряд з документами Галузевого державного архіву СБ України до збірника увійшли документи Державного історичного архіву України у Львові і, частково, – ЦДАВО України, а також матеріали, які публікувалися в “Літописі Української Повстанської Армії” (Торонто) та в інших виданнях. Київ–Торонто. 2007, 832 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

11. Мережа ОУН(б) і запілля УПА на території ВО “Заграва”, “Турів”, “Богун” (серпень 1942 – грудень 1943 рр.). До книги увійшли 353 раніше не опублікованих документи з різних територіальних осередків ОУН(б) і запілля УПА на Волині й Південному Поліссі за серпень 1942 – грудень 1943 рр., які відображають діловодство КП, округ, районів ОУН(б) на ПЗУЗ (серпень 1942 – вересень 1943 рр.), а також округ, надрайонів, районів, кушів, підрайонів і станиць запілля УПА на ПЗУЗ (вересень – грудень 1943 рр.). Київ–Торонто. 2007, 848 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

12. Воєнна Округа УПА “Буг” 1943–1952. Документи і матеріали. Книга 1. Том містить документи командування воєнної округи і окремих підрозділів, пресові видання “Буг”, як також звітно–інформативні документи керівництва ОУН на Львівщині. Київ–Торонто, 2008 р., 800 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

13. Воєнна Округа УПА “Буг” 1943–1952. Документи і матеріали. Книга 2. Том містить документи командування Воєнної Округи і окремих підрозділів, пресові видання, як також звітно–інформативні документи керівництва ОУН на Львівщині. Київ – Торонто, 2009 р., 1232 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

14. УПА і запілля на ПЗУЗ. 1943–1945. Невідомі документи. До збірника увійшли нещодавно виявлені у різних архівах України історичні джерела УПА (УПА–Північ) (266 документів, світлини), що раніше були не

відомі широкому загалові. У них висвітлюється історія керівництва, військових підрозділів, армійського заплілля за 1943–1945 рр. Територіальний ареал: північний захід, центр, північний схід Волині, Південне Полісся. Київ – Торонто, 2010 р., 640 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

15. Боротьба проти повстанського руху і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами державної безпеки керівників ОУН і УПА. 1946–1952. Книга 2. Книга містить архівні документи з переслухань радянськими репресивними органами таких осіб, як: Миколи Павловича, Івана Павловича-Бабинця, Петра Лиховського, Віктора Харківа, Григорія Голяша, Юліана Матвіїва та Степана Ковалю. Київ – Торонто, 2011, 840 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Готуються до друку томи НС:

– **“Волинь і Полісся у невідомій епістолярній спадщині ОУН і УПА. 1944 – 1954 рр.”**

СЕРІЯ «ЛІТОПИС УПА» – БІБЛІОТЕКА

1. Юрій Ступницький. Спогади про пережите. Автор – волиняк – оповідає про свою родину та переживання від юнацьких років (кінець 30-х) до виходу з ув'язнення в середині 50-х років. Автор є сином начальника штабу УПА полк. Леоніда Ступницького, разом з яким у 1943 р. пішов до УПА, де навчався у старшинській школі «Дружинники». Після арешту в 1944 р. поневірявся по тюрмах і таборах Радянського Союзу. Київ, 2000, 128 стор., м'яка обкладинка, мапи, ілюстрації.

2. Володимир В'ятрович. Рейди УПА теренами Чехословаччини. Монографію присвячено одному з маловідомих аспектів історії українського національно-визвольного руху 1940–1950 років – рейдам УПА чехословацькими теренами. Обрана тема дозволяє авторові показати розмах національно-визвольної боротьби в Україні, її вплив на події у післявоєнній Європі, без чого неможливе правильне і об'єктивне тлумачення суспільних процесів того часу. Львів, 2001, 208 стор., м'яка обкладинка, мапи, ілюстрації.

3. Ярослав Грицай – «Чорнота», Параскевія Грицай. А рани не гоїлися: Спомини «Чорноти». У книзі описані спогади чотового командира УПА «Чорноти» про події, що відбувалися в 1943–1945 роках на Закерзонні, та про його страдницьке життя в більшовицьких тюрмах і концтаборах Сибіру. Мемуари підготовлені до друку дружиною автора Параскою Грицай (з дому Ротко), яка протягом довгих років відтворювала розповіді свого чоловіка, уточнювала, доповнювала та систематизувала їх. Львів, 2001, 332 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

4. Спогади вояків УПА та учасників збройного підпілля Львівщини і Любачівщини. Книга містить спогади Василя Левковича (“Вороного”), його дружини Ярослави, сотенного Миколи Тарабана (“Тучі”), вояків УПА Івана Філя (“Шеремети”), Івана Василевського-Путко (“Вуса”), оргмоба Костя Міхаліка (“Думи”) та зв'язової Катерини Когут-Лялюк (“Грізної”). В книзі подана коротка згадка про Якова І. Чорня (“Кулю”), “Мушку”, “Ударника”), командири Перемиської 6 ВО УПА, авторства Федора Лопадчака. Львів, 2003, 448 стор., тверда палітурка в суперобкладинці, ілюстрації.

5. Мирослав Горбаль. Довідник-пошукуєць. Реєстр осіб, пов'язаних з визвольною боротьбою на теренах Львівщини (без Дрогобищини). 1944–1947 (за архівними документами). Книга є підсумком опрацювання архівних документів з фондів Державного архіву Львівської області за 1944–1947 роки. Ці документи мають інформаційно-звітний характер (також плани заходів, стенограми нарад, протоколи засідань та допитів, підпільні документи, прокурорські аналізи, агентурні справи тощо) й викривають суть боротьби комуністичного режиму проти національно-визвольного руху на вказаних теренах. У довіднику подані ключові ідентифікаційні дані про осіб, які були пов'язані з тим рухом, та джерела інформації цих даних. Львів, 2003, 416 стор., м'яка палітурка.

6. Мирослав Горбаль. Довідник-пошукуєць. Реєстр осіб, пов'язаних з визвольною боротьбою на теренах Дрогобищини. 1939–1950 (за архівними документами). У цій праці зібрана трагічна інформація про особи та події, що, безпосередньо чи опосередковано, у позитивному чи негативному плані, були пов'язані з визвольною боротьбою на території тодішньої Дрогобицької області у 1939–50-х роках. Основна інформація – результат опрацювання документів архівних справ Державного архіву Львівської області (ДАЛО) та інших архівів, а також видань, публікацій і машинописів з цієї тематики; дописи, свідчення, спогади та листів. Львів, 2005, 1312 стор., ілюстрації, тверда палітурка.

7. Володимир Ковальчук. Діяльність ОУН (б) та Заплілля УПА на Волині та південному Поліссі (1941–1944 рр.). В книзі досліджено інформативний потенціал джерел з історії діяльності мережі ОУН і заплілля УПА на ПЗУЗ. Обговорюється формування первісної джерельної бази, особливості фондоутворення, діловодство, проводиться класифікація документального масиву джерел та з'ясовано особливості діяльності референтур ОУН(б) і заплілля УПА. Львів, 2006, 512 стор., тверда палітурка.

8. Онишко Леся. «Нам сонце всміхалось крізь ржаві ґрати». Катерина Зарицька в українському національно-визвольному русі. У цій монографії на основі архівних документів та матеріалів, спогадів учасників подій досліджено етапи становлення світогляду Катерини Зарицької, її участь в формуванні Українського Червоного Хреста; діяльність в референтурі пропаганди ОУН (б) та налагодження зв'язків

головнокомандувача УПА Романа Шухевича; показано її життєвий шлях в тюрмах і таборах СССР, а потім на волі. Львів, 2007, 928 стор., тверда палітурка, суперобкладинка, ілюстрації.

9. Коханська Галина. З Україною у серці. Спомини. Спомини присвячені історії національно-визвольного руху на Волині 1930-1950 рр. Вони відображають діяльність польського окупаційного режиму та більшовицької репресії 1939-1941 рр. Авторка детально розповідає про свій вступ в ряди ОУН, проходження вишколів, свою діяльність в Колківській республіці УПА у відділі розвідки. Окремий розділ споминів присвячений ув'язненню в комуністичних таборах. Львів, 2008, 400 стор., тверда палітурка, суперобкладинка, ілюстрації.

СЕРІЯ «ПОДІЇ І ЛЮДИ»

1. Посівнич Микола. Нескорений командир. У нарисі висвітлюється життєвий шлях провідного члена ОУН та Головного командира УПА Романа Шухевича, незламного лідера національно-визвольної боротьби українського народу. Торонто-Львів, Видання 2-е, доповнене. 2008, 80 стор., ілюстрації.

2. Осьмак Наталка. Кирило Осьмак – нескорений Президент УГВР. Пропоноване дослідження розкриває на основі архівних документів і матеріалів невідомі сторінки життя і діяльності одного з чільних керівників українського визвольного руху 1940-х років. – Торонто-Львів, 2008, 128 стор., ілюстрації.

3. Посівнич Микола. Степан Бандера. Життя присвячене свободі. Пропоноване дослідження присвячене життю та діяльності Провідника ОУН та ЗЧ ОУН Степана Бандери в 1920–1959 рр. На основі спогадів та документів у книзі висвітлено боротьбу і роль ОУН і ЗЧ ОУН та її лідера у тогочасних суспільно-політичних процесах. Крім того, читач зможе довідатися про родинне, шкільне, студентське оточення, в якому формувалася особистість майбутнього Голови проводу ОУН та ЗЧ ОУН. Торонто-Львів, 2008, 112 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

4/І. Петро Й. Потічний. Моя дорога. Короткий біографічний спомин Петра-Йосифа Потічного, написаний англійською мовою, охоплює період від народження до часу, коли він, як юнак, воєк УПА, прибув зі своїм відділом до Західної Німеччини під кінець 1947 р. Торонто – Львів, 2008, 124 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

4/ІІ. Петро Й. Потічний. Моя дорога. Частина 2. Дана книга є продовженням англomовних біографічних споминів Петра-Йосифа Потічного, яка описує його життя в Сполучених Штатах (1950–1964), службу в амери-канській морській піхоті підчас Корейської війни, здобуття університетської освіти у Філадельфії і Нью-Йорку та завершується його подальшим переїздом до Канади. Торонто-Львів, 2010, 112 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

5. «Грім» – полковник УПА Микола Твердохліб. Спогади і матеріали. / Упорядник Роман Грицьків. Видання присвячене полковнику Української Повстанської Армії Миколі Твердохлібу – «Грому». Крім prizму спогадів безпосередніх учасників подій та інших матеріалів у збірнику зображено життя і діяльності видатного повстанського командира, а також висвітлено національно-визвольну боротьбу 1930-х – 1950-х років у Карпатах. Торонто-Львів, 2008, 128 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

6. Михайло Романюк. Петро Федун – «Полтава» – провідний ідеолог ОУН та УПА. Пропоноване видання присвячене життю та діяльності одного із керівників збройного підпілля ОУН та УПА Петра Федун – «Полтави». На основі архівних документів висвітлено процес формування світоглядних позицій, національно-патріотичних переконань та його творчої спадщини. Торонто-Львів, 2009, 128 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

7. Українська Головна Визвольна Рада / Упорядники П. Й. Потічний, М. Посівнич. У книзі про УГВР поміщено статті Р. Шухевича, м. Дужого і А. Камінського, спогади Л. Шанковського, Д. Ребет у яких висвітлено боротьбу і роль УГВР у тогочасних українських суспільно-політичних процесах. Торонто-Львів, 2009, 136 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

8. Володимир Іванченко. Квітка у червоному пеклі: життєвий шлях Людмили Фой. Брошура присвячена життю Людмили Фой («Оксани», «М. Перелесник»), 1923–1950, котра була одним із організаторів підпілля ОУН (б) у м. Києві під час Другої світової війни. Арештована вона втримала тортур в'язниці НКДБ. Будучи ключовою фігурою у протистоянні радянських спецслужб з СБ ОУН, зірвала потужну чекістську операцію з виявлення та знищення керівників українського визвольного руху. Одночасно вона – авторка чудових літературних творів. Людмила Фоя загинула в нерівному бою з військовою групою МДБ, рятуючи пораненого друга. Торонто – Львів, 2009, 128 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

9. Олександр Ішук. Життя та доля Михайла Дяченка – «Марка Боєслава». Книга присвячена життю та долі Михайла Дяченка – поета, письменника, підпільника й одного з керівників Карпатського КП ОУН, автора чималої кількості поетичних творів та оповідань, у яких чітко продемонстровано мету та завдання українського визвольного руху середини ХХ століття. Вперше оприлюднено раніше невідому інформацію про заходи радянських каральних органів із розшуку м. Дяченка, виявлену в ГДА СБУ, окремі його твори та маловідомі фотографії. Торонто – Львів, 2010, 140 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

10. Олександр Ішук, Володимир Іванченко. Життєвий шлях Галини Голопад – «Марти Гай». У книзі чи не вперше на основі архівних документів МДБ УРСР, збережених в Галузевому державному архіві

СБ України, детально висвітлено життя та долю однієї з чільних діячок українського визвольного руху Галини Голояд – “Марти Гай”. Книгу доповнено творами письменниці, маловідомими фотографіями та документами з архівів радянської державної безпеки. Торонто – Львів, 2010, 128 стор., м’яка палітурка, ілюстрації.

11. Володимир Мороз. Портрет Осипа Дяківа-“Горнового”. Книга присвячена життю та діяльності одного з провідних публіцистів воюючої України, члена Проводу ОУН на українських землях та заступника Голови генерального секретаріату УГВР, підполковника-політвиховника УПА Осипа Дяківа. На підставі широкого масиву джерел з’ясовано його внесок в український національно-визвольний рух, висвітлено основні ідеї понад двох десятків публіцистичних праць. Торонто – Львів, 2010, 128 стор., м’яка палітурка, ілюстрації.

12. Володимир Мороз. Зиновій Тершаковець-“Федір”. Зиновій Тершаковець увійшов в історію українського національно-визвольного руху як крайовий провідник ОУН Львівщини та засновник і редактор підпільного видання “Літопис УПА”. Докладно про ці та інші аспекти його життя та діяльності йде мова у даній книзі, написаній на широкій джерельній базі, зокрема невідомих архівних документах. Також вперше з 1944 р. публікується праця З.Тершаковця “Польське питання”, в якій розкрито погляд українського підпілля на стосунки із своїм західним сусідом. Торонто – Львів, 2011, 128 стор., м’яка палітурка, ілюстрації.

13. Микола Андросчук-“Вороний”. Записки повстанця. Книга спогадів Миколи Андросчука-“Вороного” охоплює період з весни 1943 р. по весну 1944 р. і подає широку картину дій українських повстанців на південній Волині. Автор приймав безпосередню участь у тих подіях і зустрічався з багатьма повстанськими командирами — Д. Клячківським — «Климом Савуром», П. Олійником — «Енеєм», М. Свистуном — «Ясеном». Про славних повстанських командирів та про чисельні бої з німецькими підрозділами, найбільший бій загонів УПА та військ НКВС на Гурбах і важкий Північний рейд міститься інформація на сторінках цього видання. Торонто – Львів, 2011, 128 стор., м’яка палітурка, ілюстрації.

14. Олександр Ішук, Наталія Ніколаєва. Ярослав Богдан – «Всеволод Рамзенко». В книзі розповідається про життєвий шлях та творчу діяльність відомого письменника-підпільника і чільного діяча ОУН Ярослава Богдана – «Всеволода Рамзенка» (1915-1953). На основі невідомих архівних документів з ГДА СБ України відтворено основні етапи життя та проаналізовано тематику основних праць Я. Богдана. Торонто – Львів, 2011, 128 стор., м’яка палітурка, ілюстрації.

15. Дмитро Проданик. Шлях боротьби Василя Сенчака-«Ворона». У книзі на основі архівних документів та спогадів колишніх учасників та симпатиків визвольного руху висвітлено життєвий та бойовий шлях Василя Сенчака-“Ворона” на посадах районного референта СБ Солотвинщини та надрайонного референта СБ Станиславщини, а також проведено дослідження ходи “чорної” зради на Станиславщині 1951 р., під час якої і загинув “Ворон”. Торонто – Львів, 2011, 128 стор., м’яка палітурка, ілюстрації.

“ЛІТОПИС УПА” В МЕРЕЖІ INTERNET

Заходами Адміністрації видавництва “Літопис УПА” детальну інформацію українською та англійською мовами про видання та споріднені матеріали можна знайти в мережі Internet за адресою:

<http://www.litopysupa.com>

Ця інформація складається з чотирьох груп.

1. Вступ до серій (*Introduction to the Series*), який дає загальні інформації про “Літопис УПА” та цілі видавництва.

2. Інформації про замовлення (*Ordering information*), які дають короткі інформації про кожний том серій та як їх замовляти.

3. Книги “Літопис УПА” (*Litopys UPA volumes*), де про кожний том подано не тільки повну бібліографічну інформацію (титульна сторінка, дата і місце публікації, число ISBN, ціна та редактор книги), але також повний текст вступної статті та резюме матеріалів тому. Текст ілюстрований знімками, які знаходяться в книзі.

4. Споріднені матеріали (*Related Materials*). У цій групі подані публікації інших видавництв, що відносяться до теми УПА та Збройного підпілля в Україні.

Аналогічну інформацію англійською мовою можна знайти також на web сторінці за адресою:

<http://www.infoukes.com/commercial/litopysupa/index.html>

*Про подальші інформації можна звертатися на адресу
Адміністрації:*

— Микола Кулик — **mykola.kulyk@litopysupa.com**

або Редакції:

— Петро Й. Потічний — **peter.potichnyj@litopysupa.com**

Адміністрація в Україні — litopys@bs.lviv.ua

Будемо вдячні за відгуки читачів на наше видання.

*Пишіть на подані адреси або також на
www.litopysupa.com*

**ОБ'ЄДНАННЯ КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА В США Й КАНАДІ
та
ТОВАРИСТВА КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА
ім. ГЕН. ХОР. ТАРАСА ЧУПРИНКИ В США Й КАНАДІ**

ВИДАВНИЧИЙ КОМІТЕТ “ЛІТОПISУ УПА”

*М. Бошно, І. Василевський-Путко, І. Гомзяк, Параска Грицай,
О. Дольницький, О. Жигар, Б. Ковалик, М. Кошик,
М. Кулик, Р. Кулик, Катерина Лялюк, М. Луцка, М. Мірус, П. Мицак,
Емілія Нагірна-Зінько, Марія Пискір, А. Потічний, П. Потічний,
С. Рогатинський, М. Рошецький, І. Росіл, Наталя Солтис,
І. Терещенко, Ярослава Філь, О. Цилюпа, С. Шпак, Є. Штендера*

Адміністрація:

М. Кулик, Р. Кулик, Емілія Нагірна-Зінько, Наталя Солтис

Адреса:

*LITOPYS U.P.A.
P.O. Box 97, Station “C”
Toronto, Ontario, M6J 3M7, Canada
mykola.kulyk@litopysupa.com*

Адміністрація в Україні:

Ігор Гомзяк, Богдан Столяр

**Благодійний Громадський Фонд “Літопис УПА”
ім. Володимира Макара**

Микола Посівнич

Адреса: “Літопис УПА”

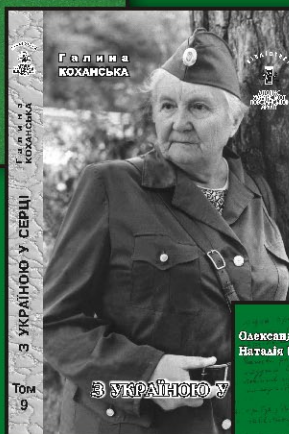
*пл. Міцкевича, 6/7, Львів 79000 Україна
тел.(38-032) 272-4064 e-mail: litopys@bs.lviv.ua*

50

ЛІТОПИС УПА

ТОМ
15

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

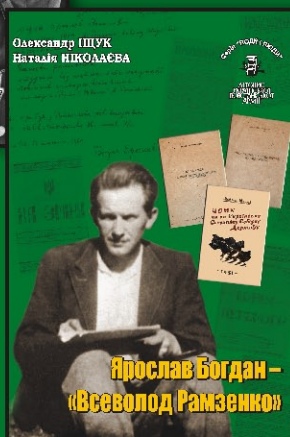
LITOPYS U.P.A.
P.O. Box 97, Station "C"
Toronto, ON M6J 3M7
CANADA

mykola.kulyk@litopysupa.com

<http://www.litopysupa.com>

“ЛІТОПИС УПА”
пл. Міцкевича, 6/7
Львів, 79000
UKRAINE

е-пошта: litopys@bs.lviv.ua

Дмитро ПРОДАНИК

Серія "ПОДІЇ І ЛЮДИ"

ЛІТОПИС
УКРАЇНСЬКОГО
ПОВСТАНСЬКОГО
АРМІЇ

РЗІ

Шлях боротьби
Василя Сенчака-«Ворона»